

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

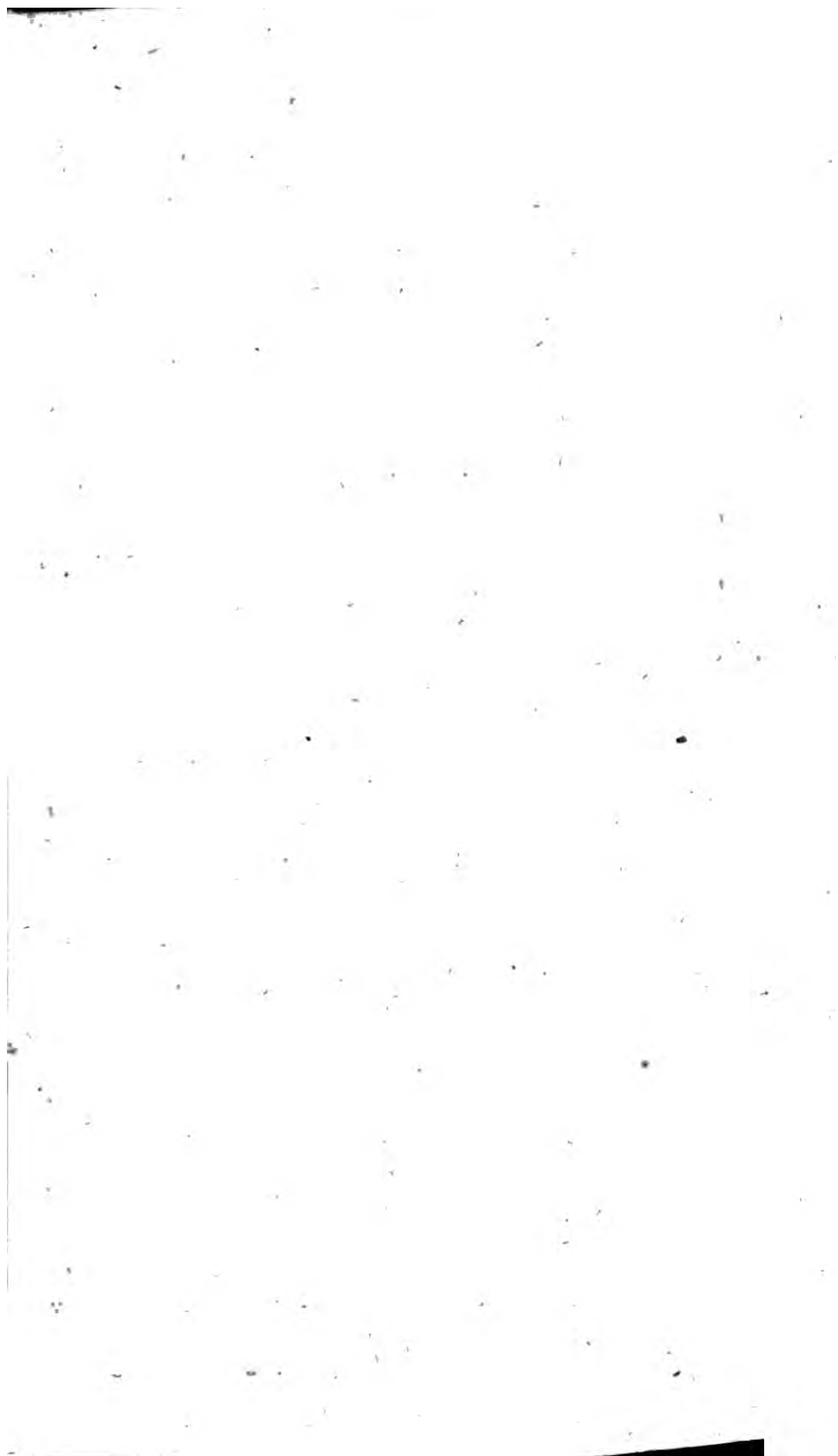

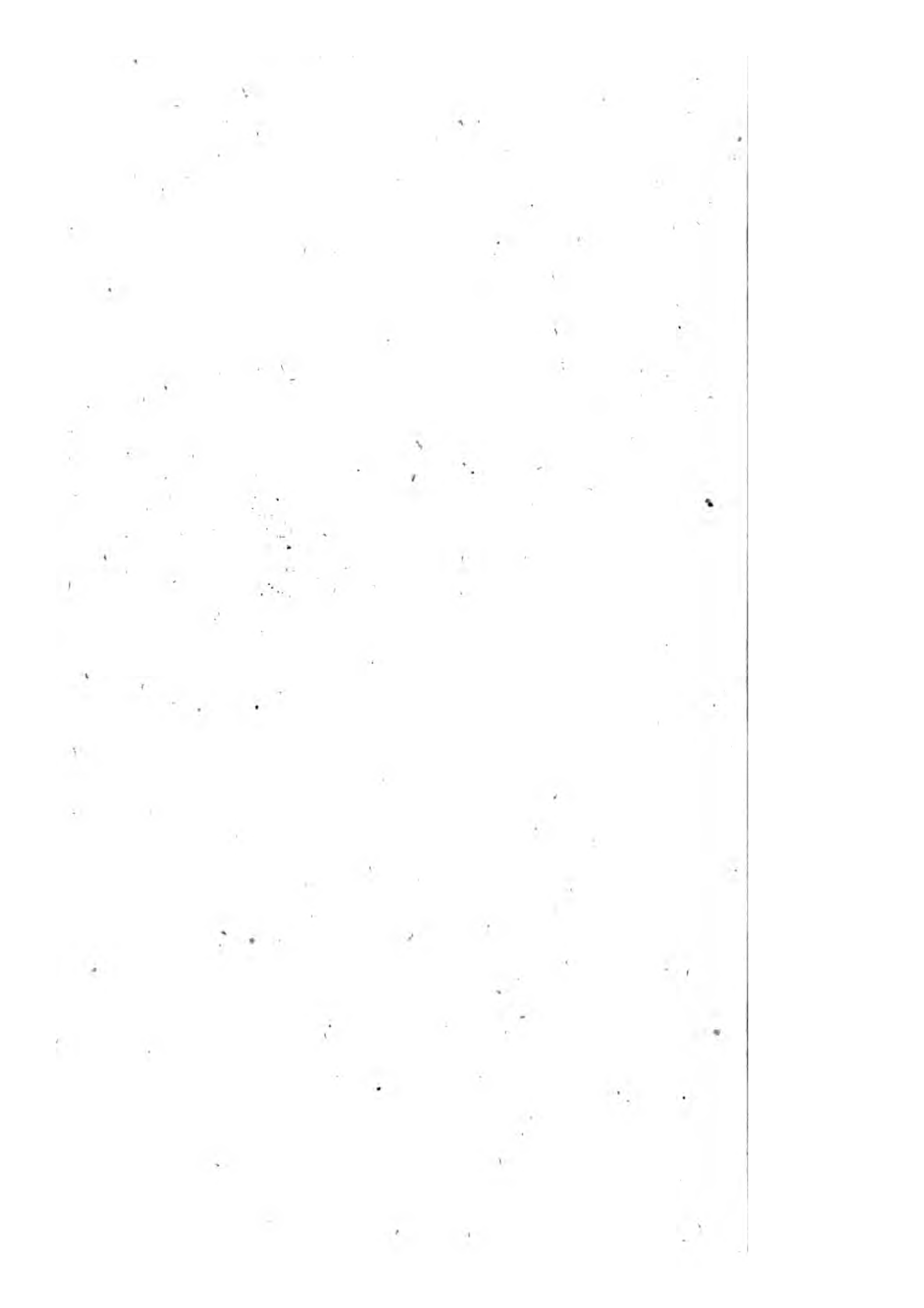
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

Mason.
F. 20.

No 93.
Sagabibliothek

med

Annærkninger og indledende
Afhandlinger.

af

Peter Erasmus Møller,

Dr. og Prof, i Theolog. ved Kiøbenhavns Universitet.

D. L. L. i. K.
Andet Bind.

K i ø b e n h a v n .

Trykt i det schultziske Officin,
Forlagt af Dorothea sal. Schulz.

1818.

10/21

[Faint, illegible text covering the majority of the page, possibly bleed-through from the reverse side.]

I n d h o l d.

	Side
Fortale	VII-XII.
Almindelige Bemærkninger om Reglerne, hvor- efter de mythiske og romantiske Sagaers Paalidelighed kunne bestemmes	I-32.
Sagnene om Volsunger og Giufunger	32-430.
Indledning	32-35
Volsungasaga	36-108.
Volsungs Æt og Bedrifter	36-41.
Sigmunds og Helges Stiebne ,	42-53.
Sigurd Fosnesbanes Ungdom	53-60.
Sigurds Giftermaal	60-69.
Sigurds Død	69-73.
Giufungernes og Atles Fald	74-81.
Giufungestammens Undergang	82-92.
Aslaugs Ungdom	93-97.
almindelige Bemærkninger om Volsun- gasaga	97-108.
Horna Bests Saga	108-120.
Om Ælden af de nordiske Sagn angaaende Vol- fingernes Stiebne	121-145

IV.

	Side
Gilkinasaga eller Thidrek af Berns Saga	146-316.
Kong Samson i Salerne	146-151.
Thidreks Ungdom	151-154.
Belents Saga ,	154-175.
Widgas første Bedrifter	175-178.
Thidreks Kampe med Ek og Fasold	178-180.
Osantrix Krige med Melias	180-187.
Attilas Krige med Melias og Osantrix	187-189.
Waltar bortfører Hilbegunde	189-199.
Thettleif Danstes Bedrifter	199-204.
Thidrek hjælper Attila og Ermenrek	204-206.
Sigurds Fødsel og Ungdom	206-214.
Thidreks og Kampers Rustning	214-219.
Thidreks Tog til Bertangaland	220-226.
Sigurds og Gunnars Giftermaale	226-229.
Herburts og Hilbes Ekfons-handel	230-232.
Iron Jarls Historie	232-236.
Siftas Hevn	236-242.
Attilas Krige med Osantrix og Walbe- mar	242-245.
Thidreks Tog mod Ermenrik	245-251.
Sigurd Svends Endeligt	252-253.
Fasolds og Thettleif Danstes Død	253-256.
Attilas Giftermaal med Grimhilde	256-260.
Niflungernes sidste Kamp	260-266.
Thidreks Tilbagereise	266-268.
Thidreks og Hildebrands Modtagelse i Bern	268-276.
Thidreks Seier, Attilas Død	276-280.

V

	Side
Thidreks Kamp med Dragen	281 - 284.
Heimers sidste Bedrifter	284 - 289.
Thidreks Endeligt	289 - 294.
Bemærkninger om Vilkinasaga	294 - 316.
Endste Sagn om Volsunger og Giufunger	316 - 343.
Om den hele Sagnkredsens Oprindelse og historiske Betydning	144 - 373.
Om Sagnkredsens Udbredelse og Forplantelse i Norden	373 - 430.
De øvrige mythiske Sagaer.	
Fundin Noregur	430 - 448.
Halfs Saga	448 - 458.
Frithiofs Saga	458 - 464.
Regnar Lodbrogs Saga	464 - 482.
Fragmentum islandicum de regibus Dano-norvegicis	482 - 484.
Sogubrot	484 - 491.
Hrolf Krages Saga	495 - 523.
Bodvar Biarkes Saga	524 - 525.
Romantiske Sagaer 1ste Afd.	
Retil Høngs og Grim Lobinfins Saga	525 - 531.
Drvarobds Saga	531 - 540.
An Buesvingers Saga	540 - 545.
Hromund Gripsøns Saga	545 - 556.
Romantiske Sagaer 2den Afd.	
Herpararsaga	556 - 570.
Hedins og Hognes Saga	570 - 579.
Gdthreks og Hrolfs Saga	579 - 589.

VI

	Side
Thorstein Vilkingsons Saga	589 - 596.
Asmund Kappabanes Saga	596 - 600.
Romantiske Sagaer 3die Afd.	
Herrauds og Bofesage	601 - 609.
Egils og Asmunds Saga	610 - 618.
Corle Starkes Saga	618 - 625.
Hjalmtor og Olvers Saga	624 - 627.
Halfdan Gyssteinsens Saga	627 - 636.
Halfdan Branefostres Saga	636 - 638.
Sturlaug Starffames Saga	639 - 646.
Gange Hrolfs Saga	646 - 656.
Illuge Brydefostres Saga	656 - 659.
Grik Vidforles Saga	659 - 663.
I nyere Tider opdigtede Sagaer:	
Hjalmar's Saga	663 - 667.
Krempres Saga	667 - 672.
Halfdan den Gamles Saga	672 - 676.

F o r e r i n d r i n g .

Indholdet af nærværende Bind omfatter alle Sagaer om den mythiske Tid i Norden, eller en Udsigt over alt, hvad Is-
lænderne have fortalt om Begivenheder, ældre end Harald Haarfagers Dage. Skun det didhørende, som findes i Snorres Heimskringla, maatte her gaaes forbi, som Begyndelsen af et Bærf, hvis Underfø-

VIII

gelse først i det tredie Bind skulde forekomme.

De fleste af disse Sagaer ere ved Trykken udgivne; mange af dem have baade fra den historiske og poetiske Side langt større Bigtighed end Fortællingerne om Island selv; de ere saavel af nordiske som fremmede Forfattere hyppigen blevne benyttede, ja endog stundom lagte til Grund for vidtløftige Forskninger. Dommene over deres Bærd have alligevel været saare forskjellige, og, uagtet mangt et enkelt Bidrag til deres Kritik, har man dog hidtil savnet en paa faste Regler bygget Undersøgelse over Graden af deres Troværdig-

hed; ligesom og deres Anvendelse kun alt for tydeligen har viist, at selv de fortrinligste nordiske Historieskrivere have manglet en klar Indsigt i disse Kilders Bestaafenhed.

Noget af disse Sagaer, de som angaae Volsungerne og Giufungerne, staae i noie Forbindelse med ældgamle tydske Sagn, og ere derfor, især fra dette Aarhundredes Begyndelse, af flere udmærkede tydske Lærde omhyggeligen blevne drøftede. Men det udviklede Forhold imellem de nordiske og tydske Sagn er dog hidtil ikke bleven udviklet i sin hele Omfang. Skulde dette Forhold tilstrækkeligen be-

grundes, de islandske Kilder til den oldnordiske Historie vedbørligen blive rensede, og det historiske Udbytte, hver enkelt Saga kunde give, fremstilles med mulig Bestemthed, maatte de kritiske Undersøgelser i denne Deel blive langt udførligere, end i den foregaaende.

Sagaerne ere i denne ligesom i første Deel blevne ordnede med Hensyn til deres rimelige Redskrivningstid, en Inddelingsgrund, der her var saa meget mere passende, som Tiden, paa hvilken disse Sagaer ere blevne førte i Pennen, staaer i et umiskjendeligt Forhold til Graden af deres Paalidelighed og det oldnordiske Præg,

de bære. Ikkun nogle faae Undtagelser maatte gøres med Hensyn til Sagaernes indbyrdes Sammenhæng, saa at hvad der hørte til samme Sagnkreds, blev fremstilt i en uafbrudt Række.

En indledende Afhandling udvikler de almindelige Regler, som ere blevne fulgte i at bestemme disse Mindesmærkers Troværdighed, samt Forskiellen imellem de mythiske og romantiske Sagaer, og de Sidstnævntes trende Klasser. Guldasaga, der ender det første Bind, havde egentligen hørt til dette. Det blev optaget i det foregaaende, fordi det, som et bevisligen nyt islandskt Eventyr, syntes at

være en karakteristisk Slutning paa Samlingen af de Fortællinger, der umiskien- deligen haade i Henseende til Materie og Form fra Island selv havde deres Udspring.

P. E. Müller.

Almindelige Bemærkninger om Reglerne,
hvorefter de mythiske og romantiske Sa-
gaers Paalidelighed kunne bestemmes.

Alle de Begivenheder, dette Bind indeholder, skulle have tildraget sig før Island blev bebygget; flere Aarhundreder adskiller dem fra den Tidsalder, da de kunne være blevne nedskrevne; vi maae derfor uafhængigen af Sagaernes Affattelsestid prøve Sagnenes egen Paalidelighed. Denne beroer baa- de paa deres Ælde og deres Keenhed. Ælden vil især kunne godtgjøres af udvortes Grunde, Keenheden maae fornemmeligen hentes fra de indvortes Kiendetegn.

De fra Sagaens egen Beskaffenhed forskjellige Grunde for et nordiskt Oldsagns Ælde kunne henføres til fire Klasser: nordiske Digterbilleder, Thiodolfs Ynglingatal, Saxos Krønike, og fremmede Skribenters Vidnesbyrd.

Vi finde i Snorres Heimskringla, i Rnytlíngasaga, Orkneyingasaga, Oluf Tryggvesens Saga (isl. Udg.) Egils saga, Kormaks saga o. s. v. en Mængde af Vers, der tillægges Skalde*), som vi vide med Visshed at have levet i det niende, tiende og ellefte Aarhundrede. Vi kunne ei tvivle paa, at disse Vers hidrøre fra disse Digtere; da de i Begyndelsen af det trettende Aarhundrede anføres af Tidens lærdeste Mænd som de uomstødeligste Grunde for visse Begivenheder; da de for en stor Deel ere hentede fra almenbekiendte Sange, der som klassiske maatte studeres og eftertignes af alle yngre Skalde. Vi have desuden i Sæmunds Edda en Samling af Digte af unavngivne Forfattere, hvis Høie Velde i det følgende omstændeligen vil blive godtgiort.

I alle disse Vers forekomme Digterbilleder af historisk Oprindelse. Vi kunne ikke være uvisse om disse Omfang eller Betydning, da vi finde dem opregnede og forklarede i det Værk over Skaldesproget, bekiendt under Navn af Snorres Edda,

*) Denne Bemærkning er vidtløftigen bleven udviklet af mig i en Afhandling om Authentien af Snorres Edda i det Skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter for 1812 oversat paa Tydsk under Titel über die Richtigkeit der Afsahre, Side 78 f.

som, forfattet i det trettende Aarhundrede, afhand-
ler alle de for Digtersproget særegne Udtryk, og
godtgjør Anvendeligheden af ethvert ved Stropher,
hentedede af de berømteste Skaldes Sange. *) Da
nu intet Digterbillede, der kun ved Hensyn til en-
kelt Begivenhed blev forstaaelig, kunde tænkes
brugt; med mindre den tilsigtende Begivenhed en-
ten bevaredes i Erindringen, eller dog engang hav-
de været almindeligen bekiendt, vil allerede Opreg-
ningen af disse Digterbilleder kunne hjemle Velden
af en Mængde nordiske Oldtidsfagn.

De ældste men kun lidet oplysende Digterude-
tryk, ere de, hvorved et patronymisk Ord bruges
som Appellativ, eller hvor et berømt Slægtnavn
anvendes paa Kongestammer i Almindelighed. Disse
angives i Fortegnelsen over Kongernes poetiske Be-
nævnelser at være følgende **).

Hildinger eller Hildes Et

Mislunger . . . Refes . . .

U 2

*) Alle disse Fragmenter af Skaldesange ere udeladte i
Refens Udgave af Snorres Edda, de findes der-
imod i alle Membranerne. (See ovenanførte Af-
handling.)

**) I Refens Edda findes de under Titel Uppruno nockra
kongaheita, i den Grundvirkke Olavsens haand-
skriftlige Bearbejdelse af Edda, i den arnamag-
næanske Samling, S. 806 f.

Udlinger	eller	Udes	Uet
Ynglinger	. . .	Yngves	. . .
Døglinger	. . .	Dags	. . .
Bragninger	. . .	Brages	. . .
Budlinger	. . .	Budles	. . .
Lofdunger	. . .	Lofdes	. . .
Siglinger	. . .	Sigars	. . .
Skjoldunger	. . .	Skjolds	. . .
Wolsunger	. . .	Wolsungs	. . .
Skilfinger	. . .	Skilfes	. . .

Skaldene kunne vist nok ikke have anvendt disse Kongenavne, med mindre de allerede havde været bekendte som Udtryk for de berømteste Slægter, hvis Navne det var hædrende at bære. Imidlertid blev det endnu muligt, at disse Navne vare oprindeligen blotte Appellativer, de angve heller ikke mere, end et ubestemt Forhold til en vis Stamfader. Det bliver derfor kun i Forbindelse med andre Sagn, at sige Slægtnavne kunne erholde historisk Brugbarhed. Endnu mindre Anvendelse kan gøres enten af de Navne paa gamle Konger, der som Jofur, Gram, Sylve, Hilmer, bleve hos Digterne almindelige Kongenavne*) eller af den i Snorres Edda metrisk forfattede Liste paa en Mængde for

*) Under höfðingia heiti, S. 780 i Davsens Bearbejdelse af Snorres Edda.

en stor Deel ubekjendte Sæfonger uden vedfæiede Exempler. *)

Langt mere oplysende ere derimod flige Digterudtryk, som ere bleyne foranledigede ved en vis til et gammelt Navn knyttet Begivenhed. Disse kunne henføres til:

- a) Volsungernes Historie, f. Ex. Guldet kaldes Fofners Bolig, Niflungernes Arv, Rhi-nens Malm o. s. v.
- b) Holge, Konge paa Halogaland, Fader til Thorgerde, Holgabrud. Saaledes kaldes Guldet Toget paa Holges Hoi.
- c) Frode den Fredegode; efter hvilken danske Konge Guldet kaldes Frodes Meel og Fenias Arbeid.
- d) Hroff Krage, hvis Tog til Sverrig foranledigede at Guldet kaldtes Krages Sæd eller Fyrisvolds Fyre. **)

*) Sammesteds, S. 380.

**) Disse Digterudtryk findes i Snorres Edda under Gulbets Benævnelser. Den mythiske Anledning til udtrykkene Frodes Meel og Fenias Arbeid fortalles i den i Anledning af Gulbets Navne i Snorres Edda optagne Grottesang, der findes særskilt trykt i Thorlacii antiqvit. boreal p. 5 og i Illustrations of northren antiqvities, Edinb. 1814 i 4° S. 435 f.

e) Hedin og Hogue, efter hvem Kampen kaldes Hiadningernes Veir o. s. v. *)

f) Hagbarth Signes Elskede, hvis Dødsmand de gav Galgen Navn af Hagbarths Hest. **)

Ligesom nu Digterbillederne vise, at baade Skaldene og deres Tilhørere fandt Behag i historiske Minder, samt hvilke af disse vare de almindeligste; giver Thiodolfs Ynglingatal os et saare mærkeligt Exempel paa en Oldtids Mindesang. Denne Thiodolf den Hvinderste var Harald Haarfagers Ven og Skald; til Værelse for Rognvald den høie, Kong Haralds Frende, digtede han dette Qvad, hvori han opregner 30 af hans Forfædre, og anfører om enhver noget, især deres Død. Deraf har Snorre i sin Historie anført 27 Stropher, og derpaa grundet den største Deel af sammes første Udsnit eller Ynglingasaga. Da Snorre selv siger i Fortællingen, at Folk til hans Tid endnu erindrede de Sange, Harald Haarfagers Skalde havde qvædet, vilde det være saare urimeligt at antage, at Snorre kunde

*) Snorres Edda under Kampens Benævnelser S. 643 i Olafsen's Bearbejdelse.

**) Sammesteds S. 806 hvor dog kun eet Haandskrift anfører Udtrykket og det uden Exempel, men den Frenbeløn, som Sigaar skænkte (Galgen), omtales i et Vers af Bretter stærke i hans Saga, Kap. 53.

have faldet paa selv at opdigte disse Vers, for siden at bygge paa deres Anseelse. Thiodolfs Unglingatal var ei det eneste Digt af dette Slags. Vi fiende i det mindste eet Sidesykke dertil i Eyvind Skaldaspilders Halevgiatal fra det tiende Aarhundrede om Hakon Jarls Forfædre, som Snorre ogsaa nævner i sin Fortale, men hvoraf han kun anfører tvende Stropher i Unglingasaga Kap. 9, 26. Det ere vi ingenlunde beføiede til at tillægge Thiodolf kritisk Forsteraand, eller ansee hans Dædersdigt for et historisk Compendium; men ligesaa lidet kunne vi antage, at Skalden vilkaarligen havde opdigtet, hvad han her besang. Naar altsaa en norsk Digter fra det niende Aarhundrede kunde, i at besynge en Hystæet, forfølge Sagnene om dens Skæbne giennem tredive Mænds Aldre, forudsætter dette, at i det mindste fire til fem Aarhundreders Grindringer maatte være i Omloeb, der frembragte den Sagnetes Mangfoldighed, af hvilken den lange Slægt-række med nogen Sandsynlighed kunde blive sammensat.

Det er vel kun enkelte af de i Sagaerne forekommende Træk, som enten i Digterbillederne eller i Unglingatal blive anrydede, men hvor dette skeer, er ogsaa Sagnetes Oprindelse fra Hedenolden afgjorende beviist.

En større Mangfoldighed af Sammenligningspunkter frembyder Saxos Krønike. Betænk vi, at Saxo skrev i det tolvte Aarhundrede, da man i Island endnu knap havde begyndt at nedskrive Sagaer om den mythiske Tid; at neppe nogensinde et Haandskrift af hans Krønike er kommet til Island, og at den tryktes i Begyndelsen af det sextende Aarhundrede, da Sagaperioden i Island var forbi; maae vi ansee hans Fortællinger for ganske uafhængige af de skrevne Sagaer, og kunne altsaa, hvor begge stemme overeens, antage et dobbelt Vidnesbyrd. Dette stod vist nok ofte fra en fælleds Kilde, da Saxo selv beraaber sig paa de oldkyndige Islænderes Efterretninger; men ikke maae man forestille sig Saxo, som den der blot nedskrev, hvad Islænderne fortalte. Nogle i Sagaerne meget bearbejdede Sagn, især det om Sigurd Fofnesbane, gik han aldeles forbi. Nogle Konger, hvorom Saxo veed meget at fortælle, ere ganske ubekjendte for de islandste Skalde og Sagnemænd f. Ex. Hadding, Frode og Svanehyde, Halsdán Bierggram o. a. fl. Om andre af Saxos Konger forekommer kun meget lidt f. Ex. om Frode den Fredgode, Erik den Kløge *) og

*) Eric hinn málsþaki nævnes blot i Kongernes Rensningar i Snorres Edda, som den der var af Ynglingernes St.

Hagbarth. Undertiden er det klart, hvorledes et Sagn f. Ex. om Hothers og Balders Kamp, der i sin gamle Dragt fremtræder hos Skaldene, er bleven forvansket hos Saxo. Men der findes og Exempler, som i Skildringen af Bravallaflaget, sammenlignet med Sogubrot, paa at Saxo har havt ældre og renere Sagn, end de der i vore Sagaer ere bearbejdede. Ikke sjelden stemmer Saxo, endog i Smaaomstændigheder paa det usigtligste overens med Sagaerne, f. Ex. om Hedin og Hogue, Hrolf Krage, Regnar Lodbrog, i det han angaaende de samme Hestes Beskrifter afviger i vigtige Punkter. Vi kunne altsaa, maagtet vi ikke mere have den Skjoldungasaga, som Saxo vist nok fortrinligen har benyttet, og endnu mindre vide, hvad Islænderen Arnold, der opholdt sig ved Valdemars Hof, kan have fortalt ham, dog slutte, at han har havt andre end blot islandske Kilder, og at hans eget Foregivende ikke er urigtigt, naar han beraaber sig paa danske Folkesange, som nogle af sine Kilder, hvilket ogsaa allerede Kæmpevisen om Signe og Habor, der igiennem saa mange Aarhundrede har været i Folkemunde, kunde godtgjøre. Til de trede anførte Maader, hvorpaa et nordiskt Oldsagns Væde af udvortes Grunde bevises, kommer endnu en fjerde, nemlig Sammenligning med

fremmede Folkes Sagn. Dette vil især i Sagnfredsen om Volsunger og Ginfunger give et vigtigt Udbytte, men i Henseende til de øvrige mythiske Sagaer kun i Ragnar Lodbrogs Historie blive anvendt.

De øvrige udbortes Grunde, som man pleier at anføre for en Fortællings høie Ælde, Henviisning til gamle Mindesmærker, Stæders Navne, Genealogier, Almuesagn og Ordsprog, ere i nærværende Undersøgelse af megen liden Bægt og kunne ikkun i et Par Tilfælde komme i Betragtning.

Kampegrave eller de saa kaldte Jettestuer, Thingstedernes Steenfredse og Offeralterne ere de stumme Mindesmærker, vi fra den hedenske Tid have tilbage. De kunne vidne om Livet i Hedenolden, men ikke letteligen om nogen enkelt Begivenhed. Der gives vist nok Runestene fra den hedenske Tid, men de Indskrifter man hidtil med Sikkerhed har læst, ere i historisk Henseende ikke betydelige, og kunne ei bringes i Forbindelse med nogen Saga fra den mythiske Tidspunkt. Klippen i Bleking, hvor Harald Hyldebrand lod indhugge sin Faders Bedrifter er det eneste Mindesmærke, der kan bringes i sikker Forbindelse med et Navn fra den hedenske Tidsalder, og denne Forbindelse skyldes dog blot den Om-

stændighed, at Saxo har i Fortalen til sin Krønike nævnet den blesingske Klippe og sammes Runer.

Steders Navne kunne i Island, hvor Historien begyndte ligesaa tidlig som Landet blev bebyggt, med Føie anvendes til at bekræfte Sagaernes Efterretninger; men i det øvrige Norden er det kun ifølge Gissninger, at noget kan siges om Etymologier til slige Stedsnavne, der maatte have været i Omløb i et Aartusinde, for at kunne fra Hedenolden forplantes indtil vore Dage. Snarest kunde man antage de Navne, for at maatte være ældgamle, som ikke letteligen i den kristelige Tid kunde være opfundne, de som minde om Odin, Thor og Balder. Navne derimod, som Frode, Harald, Oluf o. s. v. vare saa hyppige, at de for os ophøre at være Egennavne, og ved de fioldnere Navne f. Ex. Haborshoi, Sigarsted, Krakebek. er deres høie Ælde ubevistlig.

Selv naar Almuesagn ere forbundne med Stedsnavne, lærer Erfaring, at derpaa kun lidt kan bygges. Fordi Sagen om Signe og Habor har igiennem mange Aarhundreder været kiendt og yndet over hele Norden, havde ikke blot Sieland sit Sigarsted, men Nørre-Jylland Habor's Rose, Blesing Habor's Eg; Nerike Signe's Hilde, Up-land Habor's Slette og Signelil's Bierg, Halland

Habor's Stene og Signes Buur, Aggershuusstift Hagbarholm, og Kristiansandsstift et Hængenes hvor Habor efter Bøndernes Sigende var bleven ophængt.*) Fabelheltenes formentlig Rinder ere ikke mindre hyppige. Saaledes findes Vidrik Verlandsens og Langbeen Rises Grave omspredte i flere Egne, og man savner heller ikke Oldsager fra Rømpen Burman, Svend Felding og Holger Danske. Man kunde nemlig i den nordiske Middelalder, hvor intet laae fiernere end historisk Kritik, let bringes til at lokalisere en Fortælling, og de derved oprundne Navne maae nu forekomme os at hidrøre fra umindelige Tider. Et Steds Navn vinder ikkun Betydning for Sagnene fra den hedenske Tid, naar vi af Skribenters Vidnesbyrd kunne overtøde os om, at det har været brugt i det tolvte og trettende Aarhundrede. Men selv ved de ældste Stedsnavne er Udbyttet ikke stort. Ere f. Ex. Ringsted og Roeskilde byggede af gamle Konger, vide vi dog ikke endnu, hvilken Ring der byggede det ene, hvilken Groar, der gav det andet Navn.

At Slægtregistre have været et vigtigt Middel til at bevare Erindringen om de gamle Fædre, viser Thiodolfs til en Slægtrække knyttede Minde-

*) Udvalgte danske Viser af Middelalderen, 3 Del I Afl. S. 403 f.

sagt, men denne *Ynglingatal* er ogsaa den eneste paalideligere *Slægtrække*, vi fra saa gamle *Lieder* have tilbage. I den eddiske *Sang*, *Hyndluliod*, nævnes mange gamle *Slægter*, men den digteriske *Indklædning* skader meget den genealogiske *Roiagtighed*. I *Sagaerne* angaaende *Island* selv gives der tvende ret gamle *Genealogier*, der have *Paalidelighed*; de nemlig hvorved enkelte *Familier* i *Island* hidlede deres *Slægt*, enten fra de danske eller fra de norske *Konger*. I *Sagaerne* angaaende den hedenske *Tid* findes saae og *utilfredsstillende* *Slægtregistre*. Om det ret egentlige genealogiske *Skrift* *Fundin Roreg* giver noget *Udbytte*, skal siden undersøges.

At enkelte *Mands* *Udfærd* kan foranledige, at et *Ordsprog* eller en *billedlig Talemaade* bliver indført i *Hverdagstalen*, viser *Sprogenes senere Historie*; men denne lærer tillige, hvor tilbøielig man er, til at ansee et forældet *Udtryk*, for at være dannet af en *Mands Navn*, og at man, for at forklare et *Ordsprog*, letteligen selv udtænker en tilsvarende lille *Fortælling*. Jo simplere en sliq *Forklaring* synes at være, jo snarere maatte man i den ældre *Tid* falde derpaa. *Saxo* anfører nogle *Steder* sliqe *Ordsprog* som *Himmel*. Af *Sagaerne* er det kun den *nesterrættelige Herrauds* og *Bose Saga*,

der beraaber sig paa gamle Ordsprog, og som der-
ved giver et Bevis mere paa sin Upaalidelighed.

De foranførte sikkrere udvortes Grunde for et
Sagns Ælde ere dog ingenlunde at ansee for at
være sammes Betingelser. Et Sagn kunde gjerne
være gammelt f. Ex. det om Frithiof, uagtet det ei
kunde sættes i Forbindelse med nogen af de anførte
Grunde. Disse kunne heller ikke, hvor de findes, be-
vise mere end Sagnets Ælde, ikke Ægtheden af den
derpaa byggede Saga, der muligen kunde være en
meget ny Udsmykkelse af et meget gammelt Minde.

Bed Ægtheden af en Saga om Hedenoldens
Begivenheder forstaae vi den Beskaffenhed hos sam-
me, ifølge hvilken Fortællingen erkiendes i Henseen-
de til det Væsentlige af sit Indhold at være ældre
end Kristendommens Indførelse. Denne Ægthed
maa fornemmeligen af Sagaen selv kunne blive
godtgiort.

Om en Saga med Rimelighed kunde antages
at indeholde et Oldtidsfagn, kommer an paa Bes-
kaffenheden baade af dens Indhold og Foredrag.
Uagtet alt, hvad der kan siges om Muligheden af,
at et Sagn giennem flere Aarhundreder kan forplan-
tes; er det dog vist, at dette kun har været Tilfælde
med saare enkelte Minder, og at det Meste er un-
dergaaet i Tidens Strøm. Viste baade indvortes

og udvortes Omstændigheder maae have sammenstødt, for at bevare et enkelt Oldtidsfagn for den sildige Efterflægt. De vigtigste af disse med Hensyn til den nordiske Oldtid ville vi her angive.

Al jo flere en Begivenhed blev bemærket, jo større Skuepladsen var, hvorpaa den skete, desto lettere maatte den erindres. Saaledes ville vi snarere kunne vente overblevne Minder om de mægtigste af Nordens Oldtids Konger, dem i Leire og Upsal, end fra Messiekongerne i Jylland og Norge.

Jo hyppigere Anledningen var til at tilbagekalde sig en Begivenhed, desto rimeligere at den er bleven forplantet. Den hyppigste Anledning i Oldtiden til at erindre Heltene var, naar de enten bleve Stamfædre til berømte Slægter, eller deres Minder ved Digterbillederne fornyedes. Saaledes er det begribeligt, at Sagnene kunde leve om Skioldunger og Ynglinger, om Volsunger og Giufunger.

Men endnu sikkrere Midler end slige udvortes Anledninger til at vedligeholde et Minde, var dets egen Beskaffenhed, eller man kunde sige dets egen Livskraft. Det er ikke at undre over, at Oldtidens Sagn have noget vidunderligt ved sig, thi naar vi betænke, hvor voldsomme den Gang Rystelserne vare, hvor almindelige de tragiske Scener, kunne det ikkun være det saare Udmærkede, som af Be-

givenessernes Brimmer blev bevaret. Men dette Udmærkede maae ikke bestemmes med Hensyn paa, hvad der hos en sildig Efterslægt vilde have været mærkeligst; altsaa ikke efter dets politiske Virksomhed, eller dets Indflydelse paa hele Nordens Civilisation, men paa hvorledes Tilhørernes Hierte blev grebet ved Fortællingen. Rigers Opkomst og Undergang, Folkestammers Ankomst eller deres Udoandringer maatte ei giøre nær saa meget Indtryk, som naar man hørte om Brynhildes Hevn over hendes utro Elsker, eller hvorledes Gudrune slagtede sine Børn, for at ikke Blodhevnene skulde svigte, eller at Hrolf udsprede sit Guld paa Marken, eller at Halses Kæmper kappedes om at springe over Bord for at lette Skibet, eller at Frithiof efter Gienvordigheder og Prøver forenedes med sin Elste.

Det hjalp dog ei, at Indholdet af en Fortælling greb Hiertet, naar ei tillige dens ved Tonefaldet bestemte Foredrag kildrede Øret. Kun i den poetiske Form kunde et Sagn, uden at forvanskes, gaae igiennem mange Slægter. Vi kunne derfor med Sikkerhed antage, at vi have intet Oldidsagn, uden hvad der har været Digteræmne. Ikke følger deraf; at vi endnu skulle have selve de ældste Sange om Begivenhederne tilbage. Vi besidde vel, som siden skal vises, Sange fra det niende Aarhundrede,

men disse ere Efterligninger af ældre Qvad. Imidlertid ere vi i Stand til at danne os et anskueligt Begreb baade om de Sanges Bessaffenhed, der tjente til Grundbold for de ældste Sagaer, og hvorledes disse udviklede sig af hine.

Man er tilbøielig at tænke sig de gamle Minnedigte, enten i den episke Form, de homeriske Digte fremstille, eller i Romance- og Balladeformen, som Folkesangene fra Middelalderen have bevaret. De gamle Skaldesange have vel mere Lighed med disse end med hine, men have vist meget afvejet fra begge. Vi gaae nemlig ud fra den Forudsætning, at de ældste nordiske Sange, der kunne vedkomme os her, de fra fjerde til flette Aarhundrede, thi om en ældre Tid kunne vi slet ikke tale, have, skjønt i en raare Form, havt Lighed med de i den gamle Digtekunstis Maneer digtede Sange fra det niende Aarhundrede, som vi endnu læse i Sæmunds Edda. Disse have i Formen det tilfældes med Romancen, at de i et maadeligt Antal Stropher besynge en vis Begivenhed, stundom og fortsætte denne giennem flere Sange. Tonen er for saavidt episk, som den er enten fortællende eller dialogisk, og stedse objectiv; men at Overgangene ere pludselige, at Tilhørerne rives hen fra den ene Begivenhed til den anden, og enhver Scene

udmales kun med et Par Krafttræk, har den eddike Sang tilfældes med Oden. Den er ligesaa forskjellig fra den homeriske Ro og Klarhed som Nordhavets Ryster fra det ægeiske Hav.

Især er det karakteristisk for den gamle Skaldesang, at den er ledsaget med profaiske Indledning og indstrøede historiske Anmærkninger. Man har med Uret anset disse for lutter senere Tillæg. For saavidt har man Ret, at adskilligt i de profaiske Indledninger kan senere være banded lagt til og taget fra; at vi i det mindste ikke saaledes kunne være forvisede om den profaiske Deels Egtbed, som om de poetiske Stykkers, hvor Formen heel maatte bevares. Men det er upaatvileligt, at mange af disse Sange maae stedse have været ledsagede med profaiske Anmærkninger, da de uden disse vilde ofte blive uforstaaelige. De mangle saadanne historiske Begyndelser, som naar det hedder i Kæmpeviserne.

Kong Diderik sidder ubi Bern,

eller:

Kong Hafbur og Herre Kong Sivard

De hyppede dem en Riv.

De mangle ligeledes alt, hvad der tilkiendegiver Afvevling af de talende Personer, dette *τοῦ δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη*, der knytter Samtalen hos Homer. Allerede de korte Stropher og Rims

bogstaverne gjorde det ofte besværligt at indføre et
 hvad han, hvad hun, eller lignende Overgange i
 selve Verset. De behøvedes ei i den gamle Tid, hvor
 alt mundtlig forplantedes, og Skalden, som frem-
 sagde sit Drape, tilføiede hvad der behøvedes. Denne
 Blanding af Poesi og Prosa synes og saare nature-
 lig i Digtetekunstens Barndom. Enkelte Træk henre-
 ve Gemindet, disse udtryktes i Begeistringens Sprog,
 men hvor den indvortes Drivesfær manglede, havde
 man endnu ikke lært at meddele det roligere Foredrag
 Tonefaldet, som var Begeistringen særegt, og
 saaledes maatte i Fortællingen den poetiske Form
 afveje med den profaiske. Lidt efter lidt ere vel
 Overgangene fra den ene digteriske Skildring til den
 anden ogsaa blevene poetiske, men de eddaiske Sange-
 lære os, at mange af disse Skalbedigte selv i deres
 senere Form ikke kunne undvære de profaiske Tillæg,
 hvoraf endogsaa enkelte, skjønt meget korte, findes
 i det meest fuldendte Digt fra den nordiske Oldtid,
 Eyvind Skaldaspilders Qvad over Hagen Abel-
 steen. *)

Vi kunne nu saameget deslekkere forstaae, hvor-
 ledes Skaldesangene kunde forplante de historiske
 Sagn, naar disse giensidigen tjente til at opløse og

*) Heimskringla, I D. Hagen Abelsteens Saga, S. 33.

bestyrke hinanden. Sagaerne ere ingenlunde Udtag af nordiske Heltedigte. Vidtloftige Digterværker have aldrig været Skaldenes Sag. Volsungasaga viser os et tydelig Exempel paa, hvorledes en Saga opstod af en Samling af Skaldesange om en vis Kreds af Begivenheder med de tilhørende profaiske Indledninger. Heraf maatte opstaa visse Særegenheder i Sagaens Foredrag. Stundom vilde det blive aldeles profaisk, og andre Steder, hvor man havde bibeholdt Skaldenes Udtryk meget poetisk. Smaa Ting maatte undertiden udmales, og Hovedbegivenheder løseligen berøres, enkelte Digterstropher, vilde bibeholdes, enten hvor det gamle Digts Stropher syntes udmærkede, eller hvor Saganemanden omarbejdede den gamle Digters Vers, hvis et enkelt Træk vandt hans fortrinlige Deeltagelse.

Vi slutte heraf, at jo tydeligere en Saga bærer Præg af sin digteriske Oprindelse, jo rimeligere dens Ælde. Det poetiske Præg viser sig baade i Indholdet og Foredraget. Indholdet maae i en ægte Saga være af den Besskaffenhed, at det frembyder et digterisk Stof. Hvis en Konges Krigstog fandtes i nogen Saga optegnede efter Tidssfølgen, kunde den ei være gammel. Hvis dens Indhold var saa indviklet, at det ei letteligen kunde have

været behandlet i en Række af hinanden uafhængige Sange; hvis f. Ex. Personer indfortes fortællende vidtløftigen deres Levnet, maae den være af nyere Oprindelse. Sikkerst viser Formen Sagaens Velde, naar man i samme kan gienkende de i Prosa opløste Vers, hvilket er Tilfældet med flere Steder i Volsungasaga og Sögubrot.

Mindre sikre ere de i Sagaen indstrøede Vers, der kunne være senere tilfattede, og vist nok saare sjældent ere samtidsige med Begivenhederne. Beraaber Sagnskriveren sig paa den Strophe, han anfører, er det et Bevis for, at den maae være en Deel ældre end Sagaens Uffattelse. Bringer det anførte Vers Fortællingen videre, peger samme og skönt mindre sikkert hen paa den poetiske Kilde, hvoraf Sagnet stød; mindst beviser et indstrøet Vers, naar dets Indhold ogsaa anføres i Prosa, det kunde da endog være senere end Sagaen og maaskee blot en poetisk Blomst, en Tilhører eller Uffskriver havde tilføjet. Hvor der slet ingen Vers eller Brudstykker af Vers findes i en mythisk Saga, bliver dens Velde oftest mistænkelig.

Hvad der i Indledningen til den foregaaende Deel er sagt om det Raibe i Foredraget af Sagaerne om Island selv, finder og her sin Anvendelse, dog med den Forskiel, at Sagnemændene fortælle

skundom med mindre Tryghed om den ældste Tid, og forsmaae undertiden ikke at anføre et eller andet Vidnesbyrd for Gyldigheden af hvad der siges. Men hvor dette skeer oftere og med Vengstelighed, som i Herrauds og Boses Saga, røber det en yngre Tidsalder, især naar dette er forbundet med Joren mod dem, der ei ville høre Fortællingen.

Endnu snarere vilde et Sagns Ælde bevises, naar man kunde godtgjøre, at dets Indhold og Foredrag var af den Besskaffenhed, at samme ikke blot kunde hidrøre fra den gamle Tid, men at det end ikke med Næmhelighed kunde antages digtet i de senere Aarhundreder. Her vilde vi dog ikke beraabe os paa Ælden af de indstræede Vers, thi da her ikke spørges om større Digte, hvor en vis Mand kunde giennemtrænge det Hele, men om enkelte Stropher og just de digteriske Brudstykker, som findes i alle slige Sagaer, ere forfattede i den ældste meget simple Mæneer; maatte det ikke være vanskeligt for den yngre Digter, at efterligne disse. Selv i den allernyeste aldeles opdigtede Halsdansk Saga, findes ret gode Vers, forfattede i Fornyrdalags Mæneer. Det vil være vanskeligt for det islandske Kienderste, end sige for den Fremmede her at opdage det Moderne, naar ei den nyere Forfatter et enkelt Sted skulde have forglemt sig.

Hvis derimod Indholdet fremstiller slige Træk, der ere fremmede saavel for senere Tiders Sæder som endog for deres Digtninger, have vi Grund til at antage dem for ældgamle. For Exempel naar i Frithiofs Saga, Dronningerne sidde i Balder's Tempel, indsmøre Gudernes Billeder, og tørre dem ved Ilden; naar i Hrolf Krages Saga hans Kæmper more sig med at kaste afspillede Been paa en fattig Dreng, der løb om Bordet, eller naar i Volsungasaga Brynhilde, efter at have giennemboret sig, lader sig lægge paa Baalet, og ved Siderne lader dræbe Mennesker og Dyr; er dette hverken hentet fra det tolvte Aarhundredes Sæder, eller dets Fortællinger. Endnu sikkrere kunne vi være paa, at visse Træk i en Fortælling ere fra Oldtiden, naar de ere saadanne, at den senere Tid ei engang kunde have villet opdigtet dem. Dette gjelder om de Steder, hvor Aserne forestilles at indblande sig i de menneskelige Anliggender, uden enten at gøres latterlige eller at fremstilles som onde Aander; naar f. Ex. Odin oftere viser sig som Volsungeslægtens Beskytter.

Alt dette, som beroer paa de for Oldtiden særegne Sæder og Anskuelsesmaader kalde vi Mystisk, og da dette Udtryk paa forskellige Maader anvendes, er det vel ikke overflødigt at bemærke, at det kun er i denne Betydning vi her anvende det,

og adskille det derfor fra det Romantiske, eller den i Middelalderens Fortællinger herskende Tone. I det Romantiske sværmer Indbildningskraften mellem de soundne Tiders halv ukiendelige og paa mangfoldige Maader omdannede Ruiner blot under Følelsens Veiledning. I det Mythiske fremstilles Oldtidens Livet, som det virkelig fremtræder for den barnlige Forstand, den ungdommelige Indbildningskraft og det fulde Hjerte. Hist er alt vilfaarligt, her er det Næste nødvendigt. I den romantiske Digtning formaaer altsaa Forfatteren blot at gienfinde de enkelte Træk, som andensieds fra vare bekiendte, ikke at udfinde de Begivenheder, der laae til Grund for den romantiske Behandling. I Mythen, hvor Indflædningen beroer paa den Ansættelsesmaade, der er særegen for den menneskelige Aand paa et vist Kulturtrin, vil ofte det til Grundliggende Stof med Sandsynlighed kunne bestemmes. Naagtet vi altsaa ikke negte, at det Mythiske og Romantiske ofte berøre hinandens Grændser, da en romantisk Fortælling f. Ex. Vilkinasaga kan i sin Mangfoldighed ogsaa optage mythiske Demner, og Mythen selv kan, som Tilfældet er med Frithiofs og Hrolf Krages Saga, i det Enkelte erholde et romantisk Præg; kunne vi dog her, hvor Spørgsmaalet er om at finde de Sagn, der skildre Oldti-

dens Begivenheder, tænke os det Mythiske i bestemte Modsetning til det Romantiske, og betiene os derfor af disse Benævnelser, til at adskille, hvad der i Middelalderen er opfundet, fra hvad der mundtlig fra Oldtiden er forplantet.

Til de mythiske Sagn henregne vi først *Volsungasaga*, som den der baade i sig selv er mærkeligst og hvis Oprindelse sikkerst kan oplyses, da Kilderne, hvorfra den hentes, endnu for største Delen ere tilgængelige for os; til denne knytter *Nornagests Saga* sig. Derpaa følge *Fundin Roreg*, *Halfs Saga*, *Frithiofs Saga*, *Regnar Lodbrogs Saga*, *Sagnubrot*, *Hrolf Krages Saga*. *Volsunga* og *Nornagests Saga* blive særskilt behandlede i Forbindelse med *Vilkinasaga*, og det meget der er at sige om denne Sagnkreds. De øvrige Sagaer ere ordnede ikke efter den Tidsalder, hvori de ere forfattede, men efter den, hvori de rimeligen have erholdt deres nærværende Form. De kunne alle henføres enten til det trettende eller det fiortende Aarhundrede. Alle disse Sagaers Forfattere vise sig som saadanne, der troligen ville fortælle Oldtidens Sagn, Hovedpersonerne have historisk Hjemmel, Hovedbegivenhederne ere sandsynlige. Det Utrolige er en Følge enten af den Synspunkt, fra hvilken Oldtiden betragtede de overordentlige Begiven-

heder f. Ex. Harald Hyldebrands Næderlag og den onde Skuldes Fødsel; eller af Maaden, hvorpaa Sagnskriveren selv f. Ex. i Fundin Noreg vilde forklare og forbinde gamle Begivenheder. Alle have de forhen anførte udbortes Præg af Ælde. Findes end enfelte senere Træk, maae disse enten være saadan Udsmykkelse, der uvilkaarligen undslap Redskriverens Pen, eller angaae Episoder, der som senere Tilføjninger lade sig bekvemt affondre fra den oprindelige Form. I Hrolfs Saga forekomme flere af slige senere Tilføjninger, hvorfor og denne indtager sidste Plads i Afdelingen.

Den islandiske Romantik kunne vi betragte, deels som nordisk deels som fremmed, deels som en Blanding af begge. Den fremmede Romantiske Bærter som ved blotte Oversættelser ere blevne optagne i den islandiske Literatur ville blive omtalte i et følgende Bind. Her ville vi kun bemærke, at de let kunne skilles fra de tvende andre Klasser; da de oftest selv tilkiendegive sig som Oversættelse, da de fleste, maaskee alle, endnu kunne sammenholdes med deres Originaler, og desuden de fremmede Raabne, Begivenhedernes Skueplads, de ofte forekommende Feer, Turneringer samt Ridderaadens hele Ceremoniel og Galanteri, tilstrækkeligen røbe deres Herkomst.

Den nordiske Romantiks ældste Koster ere uden Tvivl de Fortællinger, hvis Indhold og Form har i det Hele meest Lighed med de mythiske Sagaer, de som angaae historiske Personer og hvor Begivenhedernes Skueplads ikke udvides over de for Nordboerne bekiendte Lande. De kunne ei henregnes til de mythiske Sagn, fordi de forhen anførte udvortes Grunde mangle for Sagnets Vælde; fordi man her ikke finder Spoor af gamle til Grund liggende Bers, og fordi Hovedbegivenhederne ere enten i dem selv utrolige, eller og blotte Gientagelser og Esterligninger af hvad der i ældre Sagaer fortælles; fordi endelig der stundom findes hos dem enkelte Træk, der røbe den senere Tids Begreber f. Ex. at det at spise Hestekød sættes ved Siden af at spise Menneskekød. Fra de end senere Digtninger adskille de sig ved en simplere Gang i Fortællingen, ved en i Almindelighed tro Afbildning af oldnordiske Sæder, til hvis Oplysning i det Enkelte de derfor og undertiden kunne bruges. Det Overnaturlige i disse Sagaer dreier sig gemenligen om Kamp med troldfyndige Totuner og de i Gravholene boende Gienfærd. Til disse Sagaer henregne vi Ketil Hængs, Grim Lodinkins, Orvarodds, An-Buesvingers, Frosmund Gripsons. I alle disse Fortællinger mene vi, at gamle Sagn ligge til Grund, men i en

saadan vilkaarlig Indklædning, der har gjort deres
 Hæftbriske Grundvold ufiendelig. Deres Forsattere
 have neppe havt til Hensigt at bevare Oldtidens
 Minder, de have ikkun for Noro udsmykket enkelte
 Træk af disse.

Næst efter komme saadanne Sagaer, der paa den
 ene Side have en vidtløftigere og mere indviklet Plan,
 hvorved de røbe Bekjendtskab med Formen i Mid-
 delalderens Digtninger, men paa den anden Side
 have nordiske Navne, gjøre Norden og tilgrændsende
 Lande til Begivenhedernes Hovedskueplads, vel og i
 enkelte Dele nøie følge gamle Sagn. Slige Sagaer
 som Hervararsaga, Hedins og Hognes, Hrolfs og
 Gothrefs, Thorstein Vikingsens, kunne derfor i det
 Enkelte have bevaret ret interessante Oldsagn, og
 kunne formedelsf deres mere omfattende Indhold blive
 vigtigere end den nordiske Romantiks ældste Fostre;
 men Indholdet af disse Sagaer bærer Præg af at
 være bleven forvandsket efter den senere Tids An-
 skuelsemaade, og vilkaarligen forbundet med nye
 Dydigtelser. Fortælleren tager i disse Sagaer ikke
 Hensyn til historisk Sandsynlighed, og vi kunne
 ikke bygge paa deres Udsagn uden for saavidt vi
 gienkiende, hyad vi andensteds have fundet. De
 adskille sig fra de mythiske Sagaer ved den paafal-
 vende Blanding, som findes i Indholdet af Sam-

melt og Myt, og i Foredraget af poetiske og prosaiske Farver; fra den første Klasse af de romantiske Sagaer ved en mere kunstlet Plan, fra den sidste Klasse ved enkelte Oldtidstræk. Egentligen hører ogsaa Bilkinasaga herhen, men den maatte blive undersøgt i Forbindelse med Sagnene om Volsungerne og Hornagest.

Den tredie Klasse af den islandiske Middelaalders romantiske Digtninger udgøre de, som baade i Form og Indhold røbe Bekendtskab med fremmede Romaner. Vel ere her ogsaa Scenerne fra de oldnordiske Myther hyppigt udmalede, baade Opbryden af Gravhøie, farlige Besøg i Jettehuler, Lovkampe og idelige Krige; men det Eventyrlige i alt dette er fremstilt med smagløse og æfle Overdrivelser. De oldnordiske Navne blandes med fremmede f. Ex. Marsbille, Arins, Rasto, Estroval, Massebert, Osidas, Luda, Lucartus o. s. v. Stuepladsen forflyttes ikke saa ofte til de nordiske Fabellande, Biarmeland, Hunaland, og Jotunhiem, som til den tydske Middelaalders Utopier nemlig India-land, Tartariet og Serkland (Afrika); Landtresninger skildres hyppigere end Søslag, og Riddernes Landsekampe oftere end Holmgange. Trylleriet bliver her mere mangfoldigt, er ofte bundet til visse Talismaner. Riddergaanden viser sig i at knytte de

fleste Eventyrer til farlige Frierier, og Fortællingerne om flere Heltes vidunderlige Begivenheder gennemkrydse gemenligen hinanden. Med alt dette spores stor Lands Fattigdom i alle disse Digtninger, intet Karakteristisk hverken i Eventyrernes Opfindelse eller Udmaling, de samme vendinger og Overgange gientages til Kiedsommelighed. Et enkelt Vers kan i nogle af disse Sagaer være føiet til, men enhver poetisk Farve er dem fremmed. Til disse Sagaer henregne vi Herrauds og Boses saga, Egils og Asmunds, Sorle Stærkes, Hjalmters og Olvers, Halldan Eisteinsens, Halldan Brannefostres, Sturlaug Starffames, Gange Hrolfs Illuge Brydefostres og Erik Vidforles.

Alle disse Sagaer have kun saare liden poetisk Værd, og slet ingen historisk, undtagen for saavidt de tiene til ved Modsatning at vise de mythiske Sagns høirere Ælde. Da nemlig alle disse Sagaer have eet Præg, og ere forfattede i Enden af det fiortende Aarhundrede, enkelte vel endog i det femtende Aarhundrede, tiene de til at vise den i samme herskende Smag og Stil; og nøde os derved til at sætte de andre romantiske Frembringelser høiere op i Tiden, og til at antage de mythiske Sagn for endnu tidligere at være affattede. Betænke vi desuden, at de fleste Sagaer om Islands ældre Be-

givenesseder ere forfattede i det tolvte Aarhundrede, bliver det rimeligt, at sætte de mythiske Sagners Nedskrivning til det trettende Aarhundrede, om end nogle af dem først i det fiortende Aarhundrede havde faaet deres endelige Form. Til denne Periode, efter at Kristendommen i tvende Aarhundreder havde hersket i Landet, maatte just de poetiske Minder, uagtet Skaldenes Mangde, begynde at tabe sig, og Attraaen kunde opstaae, da saa mange Fortællinger om Landets egne Begivenheder bleve nedskrevne, ogsaa at bevare Indholdet af de vigtigste Mindesange. Thi end til Enden af det tolvte Aarhundrede kan disse Sagners Uffattelse ikke sættes op, da Stilen i dem alle ikke er saa reen som i de ældre Sagaer om Islands egne Begivenheder; de kunne heller ikke sættes længere ned end til Enden af det trettende Aarhundrede, da en flattere Smag blev herskende i den følgende Tidsalder.

Omtrent i den Tid, da disse Fortællinger bleve nedskrevne, var det, at en Deel fremmede Romancer bleve oversatte paa nordiskt Maal. Det er naturligt, at just Lysten, hoormed disse Oversættelser modtoges, kan have foranlediget, at man som Sidesykker vilde meddele Indholdet af gamle Skaldeqvad. Men at ikke de mythiske Sagaer kunne

være Efterligninger af de fremmede Romaner, der til har deres Indhold og Form alt for meget sær-
eget. Og dette Særegne, der viser sig baade i
Indholdet, nemlig i de Sæder og Optrin der skil-
dres, og i den med Prosa og Poesi afvejlende Form
hvori det fremstilles, der endog i de sletteste nordiske
romantiske Sagaer ikke er bleven aldeles ukiendelig,
kunne vi forfølge til dets Udspring fra Oldtidens
Digte; vi kunne finde Sidesykker til mangt et Kar-
rateristisk Træk i de gamle Fortællinger om Islands
egne Begivenheder, og kunne derfor med Høie paar-
staae, at Norden har baade en Mythik og en Ro-
mantik, der er eiendommeligt for samme.

Vi have i denne Deel taget Hensyn til de ro-
mantiske Sagaer, hvor Skuepladsen sættes i den
hedenske Tidsalder, og paa hvis Affattelse, naar
Erik Vidforles og Hedins Saga undtages, kristen-
lige Ideer ikke heller have havt Indflydelse. Vi
have altsaa aldeles affondret alle de opdigtede Sa-
gaer, der mere eller mindre tydeligen skulde tiene
til at forherlige den nye Lære, og især knyttedes
til begge Olufernes Levnet. Ikkun Norna Gestis
Saga maatte for Sammenhængens Skyld her op-
tages, de øvrige ville i en følgende Deel erholde
deres Plads.

S a g n e n e
om
Volsunger og Giufunger.

I n d l e d n i n g .

Disse Sagn udgiøre en egen Kreds, der udmærker sig fremfor de øvrige Minder om Nordens Herdenold. De begynde med en aldeles mythisk Tidsalder, de angaae Helte, der vare Odins Børn, og i hvis Slægts Skiebne Odin selv tog den virksomste Andeel. Efter at have fortsat Fartællingen giennem nogle Aetled, ende de i en historisk Tidsalder. Begivenhedernes Skueplads er først i ubestemte Egne og i Hunaland, synes siden en Tid lang at blive sat i Norden især i Danmark, men fiernes derpaa til Rhinen og til Hunnernes Rige, for tilsidst atter at blive forlagt til Norden.

De andre Sagaer, hvori Scenen sættes i Egne, der ligge langt fra Norden, især i saadanne, hvis Roster Nordboerne ei kunde befare, pleie at være fulde

af urimelige Fabler, og tydeligen at røbe sig som en senere Tidsalders Føster. Ikke saaledes denne Saggakreds. I dens ældre Indklædning findes intet Spor af Riddertidens Sæder, ikke den afmaalte Høflighedstone mod Qvindekønnet, der er fremstikende i de oversatte Romaner. Heller ikke læses her det, som i de Fortællinger, der i Norden selv opdigtedes til Moro, pleier at være det hyppigste. Her forekomme hverken Reiser til den nordiske Middelalders sædvanlige Fabellande, Jotunhiem, Africa og Tartarriet, heller ikke Jettekvinders mægtige Roglerier, eller eventyrlige Kampe med Giengangere og Jotuner.

Men det er ikke blot indvortes Grunde, der hiemle vort Norden disse Begivenheder. De udgøre Emnet af mange Skaldeqvad, digtede før Kristendommens Indførelse, og have laant det ældste Digtersprog en Mangfoldighed af Billeder. Alligevel ere de samme Eildragelser bleve besungne af ældgamle tydske Digtere, og synes ligesaavel at høre hjemme i Tydskland som i Norden. Ved dette Forhold til tydske Digtninger, synes disse Sagns nordiske Herkomst at kunne blive tvivlsom, og fordre saa meget mere her en nøiagtigere Undersøgelse.

Gangen i det Følgende bliver denne. Først fremstilles Indholdet af Volsungasaga saaledes, at ved hver Hovedbegivenhed bliver viist hen til dens

nærmeste Kilde, de tilsvarende eddiske Sange. Deres efter gennemgaaes Rornagests Saga paa samme Maade, hvorved tillige de forskjellige Recensioner, Haandskrifterne frembyde, komme i Betragtning. Paa Fremstillingen af disse Sagn i deres nordiske Form følger umiddelbar Undersøgelsen om disse Sagns Uld i Norden.

Da Vilkinasaga fornemmelig er en Bearbejdelse af tydske Sagn og Digte, maatte, for at udfinde dens Kilder, ved enhver af dens enkelte Dele undersøges, hvilke de didhørende tydske Digte kunde have været, og hvad der rimeligen kunde tilhøre den nordiske Bearbejder. Først efter at denne vidtloftige Sagas enkelte Dele vare gennemgaaede, kunde noget Bestemt siges om dens Historie i det Hele.

Maaden, hvorpaa disse Sagn ere bleve behandlede af tydske Digtere, var et alt for vigtigt Punkt i disses Historie, til at kunne forbigaaes. Her vare tillige mange Begreber at berigtige om de tydske Sagns Forhold til de nordiske, hvorved Veien skulde banes til Undersøgelsen af Sagnenes Oprindelse og historiske Betydning. Det Hele sluttes med Efterretninger om Sagnenes Udbredelse og Forplantelse i Danmark og Norge.

Volsungasaga.

Kap. I — 8.

Volsungs Æt og Bedrifter.

Der var en Mand, der hed Sige, han stammede fra Guderne og kaldtes Odins Søn; en anden hed Skade, ogsaa en mægtig Mand, der havde en rask Træl ved Ravn Brede. Sige drog paa Jagt med Brede, men avindsyg over at denne jog heldigere end han selv, slog han ham ihjel. Sige blev fredløs, og ledsagedes af Odin langveis bort til han fik sig Krigsskibe, ved hvilke han omsider blev Konge over Hunaland. Som Olding blev han dræbt af sin Kones Frender, men Sønnen Nerer hev nede hans Død paa dem alle.

Nerer blev en mægtig Kriger, men fik ingen Børn: han og hans Dronning bade Guderne inderligen om en Arving, Guderne og Odin hørte deres Bøn. Odin er ikke raadløs, han sender sin Frille

(oskney) Datter af Totunen Hrimner med et Æble til Kongen. Hun tager en Krageham paa sig, flyver hen til Høien, hvor Kongen sad, og lader Æblet falde i hans Skød. Kongen forstod det, spiste deraf, og snart fandt Dronningen sig frugtsommelig, men kunde ikke føde. Kærer skulde imens i Bedingsfærd, det rygtedes derpaa, at han var bleven dødsyg, og havde søgt til Odins, som mange dengang attraaede. Endnu kunde Dronningen ikke blive forløst. Saa gik det i 6 Vintre, indtil et stort Barn blev skaaret ud af hendes Liv. Det kaldtes Volsung, og fyste Moderen før hun døde.

Volsung voksede til, og blev en rask Mand, han ægtede Totun Hrimners Datter, og avlede med hende 10 Sønner og een Datter. De Ældste vare de meest udmærkede, Tvillingerne Sigmund og Signe. Signe blev gift med Siggeir Konge i Gothland; ved Bryllupsgildet kom en gammel censiet Mand indhyllet i Kappe og med en sid. Hat ind i Hallen, i hvis Midte der stod en Eg, hvis Rodder gik under Gulvet og Grenene naaede over Taget. Manden hugger et Sværd fast i Stammen til Gave for den, der mægtede at tage det ud. Sigmund erholder det til Siggeirs Fortrydelse, som ved sin Bortreise indbyder Volsung til at gjæste sig i Gothland; men da han kommer, overfalder han

ham med en stor Hær, fælder ham og fanger alle hans Sønner.

Om disse Tildragelser findes ingen Sange. Vi finde heller ikke andre Efterretninger om Volsungs Forfædre. Thi at Fortalen til Snorres Edda (som den fuldstændigere findes i Haandskrifter), gior Sigge til Søn af Odin, og lader hans Søn Kerer (efter codex reg. af Edda Yggr.) regiere over Francia, og være Stifter af Volsungaslægten, er en senere Beretning, uden Tvivl taget af denne Saga, med Forfatterens egen Udpyntning, som med Hensyn til Kerers Eftermænd fandt det rimeligt, at han regierede i Frackland. Kerers Navn skrives forskielligt, i Suhms Haandskrifter (krit. Hist. 2 D. S. 194) stod Berer. Endnu tvende andre Steder i Snorres Edda, men kun i Tillæggene til de saakaldte Kenningar forekommer Sigges Navn blandt Odins Born. At imidlertid, da Volsungasaga blev skreven, nogle andre Minder om disse Tildragelser vare tilbage; kan slutes af Kundin Korreg der ikke blot nævner S. 11 Siggetr gift med Volsungs Datter Signy, men ogsaa tilføier, hvad Saggæn ikke melder, at Siggeirs Fader hed Sigar. Volsungs Navn forekommer i Hyndluliod St. 24 og

ofte som Etnavn i Sangene om hans Slægts Bedrifter, men om hans egne Skiebner meldes intet.

Beretningernes Paalidelighed maa altsaa bestemmes efter indvortes Grunde, og disse synes i det mindste at vidne for deres Ælde. Hvad der fortælles om Sige og Skade er, som det kunde ventes af et ældgammelt Minde, saare ubestemt; man veed ei, hvor det skete, ei om de handlende Personer vare Konger, Jarler eller Herser. At Erællen drog paa Jagt med den mægtige Mand, at denne ligesom Heltene ved den calydoniske Wildsvinejagt, blev avindsyg paa en lykkeligere Jæger, og derpaa maatte bøde Erællens Drab med Landsforvisning, fordi nemlig Skade paa Thinget fordrede Bod for sin Eræl; alt dette ligner ganske den Forsatning, der galdt paa Island i dens første Bebyggelsestid, og som ikkun før Harald Haarfagers Dage, haver fundet Sted i Norden.

Ikke mindre oldtidsagtig er Maanden, hvor paa Guderne indblandes, skiont det er en Kristen der fortæller det. Odin fremtræder hverken som Menneffe eller som ond Mand, men som en Slægtens beskyttende Guddom, han aabenbarer sig ikke i sin sande Gestalt, thi den Tanke, at den Dødelige ikke kan taale at see de store Guder i deres sande Skikkelse, var ikke mindre naturlig i Norden end

i Syden. Den simpleste Maade, paa hvilken Odin kunde vise sig formummet, var indhyllet i en Kappe med en sid Hat paa Hovedet, og i dette Kostum fremtræder han og hos Saxo (s. Gr. Lib. 1 p. 12 edit. Steph.)

Odins eneste Die viser, hvorledes Allegori kan forvanskes, naar den bliver betragtet som Historie. Himlens Konge, der lader sit store Die skine for Menneskene om Dagen, i det Gienkinnet af det andet opklarer Natten, blev til en eensiet Die ding. Efter Kristendommens Indførelse tænkte man sig endnu hellere Odin under dette Billede, fordi han da forekom grimpest. Saaledes fortæller Sturlungasaga 2 Th. Kap. 35 at Aar 1180 en Præstekone blev paa Thinget saa forbittret paa Høvdingen Sturle, at hun løb hen at stikke hans Die ud med en Kniv, sigende: jeg vil gjøre dig lig den du helst ønsker at ligne, det er Odin (der for Præstekonen var det samme som Dievelen.)

Totunen Grimner nævnes i Skinners Reise S. 28 og Hyndlas Sang S. 30; hans Datter er ellers ubekjendt, men skildres, som en af de Odins Mæer, der oftere omtales i det Følgende. At hun ligesom disse drog en Kuglehant paa for at kunne flyve, er en lettere Forklaring paa Muligheden af en Luftreise, end naar Homer lader Mercur paabin-

de sig magiske Saaler. Eblet, der skaffer Kongen Børn, hører neppe til Idunas Frugt, der havde en ganske anden Bestemmelse, men minder derimod om Granatæblet, Frugtbarhedens Symbol i Orienten, hvilket Eva nød i Paradiset og Proserpina i Plutos Bolig. Kun faae Minder havde Sagnet bevaret om Volsungaættens Fader: hans Bødsel der var bleven underfuldere, ved at forplantes fra Mund til Mund; Træet i Midten af hans Hal, et Beviis paa Bygningskunstens Barndom, og hans Drab, Oldtidkongernes sædvanlige Endeligt. Da det ene Træ hvorledes han nyfødt kyste sin Moder, og de Ord han før det sidste Feldtslug sagde til sin Datter, synes Levninger af et Qvad, er det rimeligt, at den nu tabte Sang, der under Navn af Volsungaqvida hinne førnævnt citeres i Helgaqvida Hund. 2, har indeholdt Stamfaderens og de ældre Etlemænds Bedrifter.

Sigmunds og Sønnens Helges Skiebner.

Kapitel 9 — 20.

Signe bad, at hendes Brødre dog ei strax maatte dræbes. Deres Fødder bleve satte fast i et stort

*) Et stort Træ havde og Ulyses benyttet i sit Sovestue Kammer Odys. 23. B. 190 : 200.

Træ i Skoven, men hver Nat, kom en Ulv og for-
 tærede een af dem, indtil Sigmund var ene tilbage.
 Hans Ansigt lod Signe oversmøre med Honning og
 lagde noget deraf i Munden; da Ulven kom, slikkede
 den Honningen og stak Tungen ind i hans Mund,
 Sigmund bed til, Ulven sparkede saa stærkt, at Træ-
 bøilen blev sønderslaaet; Tungen gik af og Ulven fik
 sin Bane. Sigmund flygtede til en Hule i Sko-
 ven, Signe sendte sine to Sønner, een efter den
 anden hen at staae ham bie, men da han fandt, de
 ikke vare kække nok, slog han dem ihjel efter Sig-
 nes Raad. Da skiftede Signe Gestalt med en Trolde-
 kone, var tre Nætter hos Broderen i Hulen, og
 fik derpaa en Søn, hun kaldte Sinfotle. Denne
 blev i sit tiende Aar sendt til Sigmunds Hule, og
 var haardsør nok til at ælte en Det, uden at ændse
 den giftige Slange, som laae deri. Endnu en Tid
 vilde Sigmund hærde Sinfotle, og blev Røver med
 ham. Engang, som de mødte nogle forhexede Kon-
 gesønner, der kun hver tiende Dag vare Menne-
 sker, og de iførte sig deres Ulvehamme, bleve de
 selv forvandlede til Ulve, og løbe om i Skoven, men
 da Tiden kom, at de kunde lægge Ulvehammene,
 brændte de dem op, at de ei mere skulde skade. De
 gaae nu til Siggeirs Børg, hvor de skule sig, tvær-
 de smaae Børn, Signe siden havde sødt, røber dem,

disse dræber vel Sinfjotle efter Signes Begjæring, men han bliver selv strax derefter tilligemed Sigmund overvældet af Siggeirs Mænd, og begge blive fastede ned i en Hule, for at svelte ihjel. Just, som den Skulde lukkes kommer Signe til, og kaster en Hielm ned, hvori var Flesk og Sigmunds Sværd, med hvilket de arbejdede sig op af Hulen. De satte strax Ild paa Kongeborgen, hvor alle sove. Da Signe hørte, hvad der var paa Færde, gif hun ud, kysste dem Begge, men gif derpaa ind igien, glad over at ds med den Mand, med hvem hun nødigen havde levet.

Sigmund, der var vendt tilbage til sit fædrene Rige (Hunaland), ægtede Borghilde, med hvem han avlede en Søn, som Nornerne spaaede, at skulle worde en mægtig Kyrste. Helge drog i Drilog med Sinfjotle, fældede Kong Hunding, hvoraf han fik Tilnavnet Hundingsbane, og dræbte siden flere af hans Sønner, da de vilde hævne Faderen. I Skoven mødte han Sigrun, Kong Hognes Datter, der indbød ham til at befri sig fra Hodbrod, Grammars Søn, til hvem hendes Fader havde fæstet hende. Helge udsender Mænd med rige Gaver og sammenstævner en talrig Hær. Mange kom til ham fra Hedinsø, 12000 fra Nioresund. Da de seilede til Varinsfjorden, finge de en Storm, saa

Bølgerne knugedes om Skibsborde lig Bierge, der stodte tilfammen. Helge lod flere Seil sætte til. Da de landede mødte Sigrun dem med en Hær. Einfiotle og Landsvogteren Gram kappedes først med hinanden i hvassse Ord, siden stod Slaget ved Frekesteen, hvor Hodbrod faldt. Helge ægtede Sigrun, og blev en mægtig Konge, men omtales ikke mere i denne Saga.

Einfiotle drog ud til nye Tog, paa et af disse Dræbte han en Broder til Borghilde, der af Hevn blander ham en Edderdrik, hvoraf han dør; Sigmund bringer Liget til Fiorden, en Mand laae der i en liden Baad, der skulde sætte Liget over, men da dette var kommet ud i Vandet, forsvandt Baad og Mand. Derpaa forjog Sigmund Borghilde, og ægtede Hiordise, Kong Silimes Datter, men blev overfaldet i sit Rige af Kong Linge, der med sine Brødre havde samlet en stor Hær. Den gamle Sigmund gik dierveligen frem i Slaget, indtil en eenøjet Mand mødte ham med sit Hat, og blaae Skappe, denne holdt sit Spyd mod Kongens Sværd, saa det brast i Sønder. Nu faldt Sigmund og det meste af hans Hær. Om Natten kom Hiordis til Valkpladsen, og spurgte Sigmund, om han kunde læges, han svarede, han vilde ei, thi Lykken var vejet for ham, siden Odin havde brudt hans Sværd, men

Hiordis skulde samle dets Brudstykker, og give det til den Søn, hun bar under sit Hierte, der skulde blive den første i Volsungeætten.

Faderens og de tvende Søners Bedrifter ere her forbundne med hinanden. Helges Historie fremtræder, som et Heelt, der let lader sig affondre fra det Dørige. Derimod ere Sagnene om Sigmund og Sinfiotle indvævede i hinanden, skjønt de uden Tvivl ere hentede fra forskjellige gamle Dvæder, og synes at bære et forskielligt Præg.

Fortællingen om Sinfiotle har en saare vild og æventyrlig Karakter. At Mennesker kunne forhexes til Dyr, er en Almueovertro, allerede Apuleius har anvendt i sit gyldne Æsel, og som mange Steder har hersket. I de senere opdigtede Sagaer forekomme hyppigen slige Exempler, men jeg tvivler om, at denne Mening har gieldet i det gamle Norden, hvor det kun synes at have været Skyttaanderne, der mentes at vise sig i Dyrskikkelser, og enkelte Mennesker, der vare hamramir, eller hvis Siel kunde fare ud af Legemet og paatage sig andre Gestalter. Sinfiotles Forvandling er omtalt i den eddiske Sang Helgaqvada Hundingbane 1 St. 20-41 i de Riddiser, Sinfiotle og en

vis Gudmund synge mod hinanden. Slige Sange, kunne have foranlediget det hele Sagn, thi det var ikke udsædvanligt, som Islændernes Vers om Harald Blaatand viser, (Heimskr. Olaf Trygg. S. Kap. 36), at udtrykke sin Foragt for Fienden, ved at fremstille ham som handlende i Skikkelse af et Dyr. Nidviserne findes desuden meget kortere i Helgaqvída Hundingsb. 2 St. 22 - 27, der synes ældre end den førstnævnte Sang, og da begge uden Tvivl, ere Bearbejdelser af ældre Sange, kunne det enkelte Haansord være blevene udviklede til hele Handlinger.

At der har været en gammel Sang over Sinfotles Død og Begravelse under Navn af Sinfotles-Lof, bliver rimeligt, fordi en profaisk Fremstilling heraf er bleven optegnet blandt de eddiske Sange. Thi da denne ikke kan være udskrevet af Volsungasaga, fordi Sagaens Hamund der kaldes Hamder, og Borghildes Broder, som i Sagaen ei har Navn, der hedder Gunnar, og den desuden indeholder alt for mange Smaatræk om Sinfotle, til at kunne være føiet til blot for historiskt at forbinde Viserne; maa vel Samleren have kiendt en saadan Sang, men da han ei noie nok har kunnet erindre Versene, har han blot tilføiet dens Indhold. I dette peger og Beretningen om Sinfotles

Lig paa en digterisk Fremstilling, thi den er saa afskrudt, og derfor og dunkel, at den ei i denne Form letteligen var bleven foredragen af nogen gammel Sagnemand. At Sigmund selv bar Sinfotles Lig bort, og vilde have det paa hin Side en Fiord, sigter uden Tvivl til den Overtro, der og herskede i Island, at de som i levende Live vare ansete for hamramir, eller og som vare saare uregierlige, efter deres Død bleve farlige Sjengangere; disse maatte derfor begraves langt fra Mennesker, og de troede at kunne gjøre deres Lig saa tunge, fordi de ei vilde bæres langt bort, at ifkun den Stærkeste formaadede at slæbe det. (See Eyrbyggiasaga S. 176-78.)

Disse ere de eneste Steder hvor der findes Efterretninger om Sinfotle, thi at et Haandskrift af den aldeles ufterretlige Bodvar Biarkes Saga lader Sinfotle være en Søn af Volsung, og med sin Syster Signe avle Siggeir, (Suhms krit. Hist. 2 D. S. 214) er noget, slet ikke kan komme i Betragtning.

Om Sigmund havees nu ingen gamle Qvad, men oftere forekommer hans Navn i de eddiske Sange. At Odin gav ham Sværdet, siges i Hyndluliod St. 2, at han avlede Helge med Borghilde, Helgaavida Hundingsbane i St. 1, 6, 7; at han feidede med Kong Hunding fortælles i Indledningen

til Helgaqvda Hund. 2, og at han var Fader til Sigurd Fosnersbane læses i Sigurdqv. 1 St. 3, Sigurdqv. 2, St. 4. Han blev dræbt af Hundings Søner Lingve og hans Brodre ifølge Sigurdq. 1 St. 9, Sigurdqv. 2 St. 15, 25, 26.

I Snorres Edda staaer ved Guldets Vævninger, at Sigmund kunde taale Gift, hvorfor anføres Vers af Brage Skald, om at Volsungerne kunde drikke Slangegift. Sigmunds Fald formødelst Seiersgudens Ugunst, der selv mødte ham i Kampen for at bryde hans Daaben, er saa ganske i Oldtidens Aand (Iliad. 16 B. 791 Helgaqv. Hundings 2 St. 28,) og tillige saa poetiskt, at dette Træk vist har været hentet fra et Sigmundsdræbe: Mornagesisfaga omtaler og Sigmunds Fald Kap. 4. Sigmunds Rige var efter Sagaen Kap. 19 Hunaland, som hans Fædre havde regieret; efter den profaiske Sinfiorslaloek gøres han til Konge i Frakland, og Borghilde til Dronning i Danmark, hvis Rige Sigmund en Tidlang styrede. Kong Hunding derimod skulde have hersket over Hundland, hvilket Navn neppe er forskielligt fra Hunaland. Disse geographiske Bestemmelser synes at røbe en senere Alder, end de i Sagaen, thi at man satte Volsungernes Rige i Frakland var for det Følgendes Skyld, hvor Rhinen nævnes i Sigurds Historie.

En Hunding maatte efter det tolvte Aarhundredes etymologiske Regler have givet Hunaland sit Navn ligesom Skotland havde sit Navn af en Skot, Danmark af en Dan - o. s. v. Kingsteds Navn foranledigede vel nærmest, at Borghilde sattes i Danmark.

Om Helges Sigmunds Søns Historie have flere Minder. Den er besunget i tvende eddiske Sange. Det første Qvad om Helge, er bleven saa ordret benyttet i Sagaens 15, 16, 17 Kap., at man ei kan omtvile, at just den Sang, vi have tilbage, har været dens Kilde. Et Sted er uden Tvivl Sagaskriveren bleven misledet ved en Feilskrivning (See Riobh. Udg. af Edda Vol. 2 S. 59.), til at lade Sigmund give sin nyfødte Søn et Log (lauk) i det han opkaldte ham, i Stedet for at Meningen er, han lod ham give det høitidelige Bad (laug), eller overøse med Vand, den sædvanlige Oldtids Skik, naar Barnet skulde nævnes. Et Par Steder har Sagaskriveren villet gjøre det Mythiske mere historiskt. Saaledes er Sigrun i Digtet en Valfrøie, der rider giennem Luften, i Sagaen en simpel Prindsesse, der med en Krigshær kommer sin Elskede til Hielp. I enkelte Navne findes Smaa forskielligheder. Saaledes Kap. 12 Leif for

Sagabibliotek, 2 Bind. D

Hiortleif, St. 22 Varinsfiord for Varinsfiord
 St. 24, Valkyrie i Asgaard for Skass. Valkyria
 (en ond Valkyrie) St. 35, Grane for Gudmund
 St. 29, Raudbiarga for Brandeyio St. 21,
 12000 for 1200 St. 23. At Riorfasund, det
 islandske Navn paa Strædet ved Gibraltar, tvende
 Gange sammesteds forekommer for Jorkasund St.
 23, der synes at være Øresund, behøver ikke at
 være nogen Skrivfeil, thi da Hedinss ogsaa næv-
 nes, som efter Gange Rolfs Saga Kap. 17 hen-
 sattes mellem Tartariet og Garderige, kunde gierne
 Sagnskriveren tænke paa Strædet ved Gibraltar
 og Skibe, der fra Fabellande paa hin Side dette
 kom Helge til Hielp

Det er nok overalt forgæves at ville bringe
 geographisk Retagtighed i Qvæderne om Helge, thi
 om man end blandt de mange Navne paa Herreder
 og Landsbyer i Danmark og Sverrig kunde finde
 nogle, der svarede til Sagaens; synes dog de fleste
 af disse, som Frefasteen, Arasteen, Logafield, Unar-
 vog, Brunavog blot at være allegoriske. Imid-
 lertid er det rimeligt, især da og et Sigarsvold
 nævnes, at Digteren har tænkt sig Helge født i
 Danmark.

Den anden eddiske Sang om Helge Hundings-
 bane er slet ikke i Volsungasaga benyttet. Men

Sagaskriveren sigter vel til den, naar han siger ved Enden af Kap. 17: Helge ægtede Sigrun, blev en mægtig Konge, men forekommer ikke oftere i denne Saga. Han antyder derved, at han vidste mere om Helge, som han altsaa forbigik, fordi han kun vilde anføre det, der stod i Forbindelse med Sigmunds og Sinfotles Historie. Suhm mener (krit. Hist. 2 D. S. 223) at den anden eddiske Sang om Helge, fordi den er saa afbrudt, er yngre end den første. Dette er dog vel neppe Tilfældet med den hele Sang. Det andet Helgeqvæde bestaaer blot af Dialoger, der ved profaiske Stykker ere bragte i Forbindelse. I Prosaen citeres tvende Gange S. 97 just det foregaaende Helgeqvæde, hvoraf og et Par Vers, ere blevne optagne St. 17, 27, men tillige anføres i det mindste fire Stropher af Wolsungaqvida inn forno S. 95 og desuden et andet Fragment, venteligen hentet fra samme Kilde, om Sinfotles og Gudmunds Ridviser, efter at forhen var bemærket, hvad det første Helgeqvæde havde om denne Ordstrid St. 22-27. Tvende Fragmenter ere optagne om Sigruns og Helges første Møde, det ene St. 4-12, hvorledes hun fandt ham ved Brunvog, det andet, det fra det gamle Wolsungaqvæde laante Stykke, hvorledes de over-

ensstemmende med det første Helgeqvæde saaes første Gang ved Arasteen. Naar nu hertil lægges, at uagtet begge Sange godt stemme overens, den sidste dog især udmaler Scener, der ei omtales i den første, og at Sagnene om hvorlunde Helge blev dræbt med Odins Spyd, blev modtaget i Valhal, og siden ved sin Gravhøi viste sig for Sigrun, have et ældgammelt Præg; kan man neppe omtvivle, at jo det andet Helgeqvæde indeholder Brudstykker af forskiellige Sange, der ere ligesaa gamle og tildels ældre end det første anførte Qvæde om denne Konge.

Helge Hundingsbanes Navn forekommer endnu flere Steder. I Karaliød en nu tabt Sang, der citeres i den profaiske Slutning af det andet Helgeqvæde, hed det, at Helge og Sigrun vare blevne giensødte i Helge Haddingiasfati og Kara Halvdans Datter. Mornagests saga Kap. 3, 4, melder om Helges Kampe, baade med Hunding selv og med Hundings Sønner, og nævner blandt disse Kap. 4, en Heming, der ikke forekommer i Volsungasaga, men kun i Fortalen til det andet Helgeqvæde. Ogsaa Saxo har kiendt en dansk Kong Helge, Hundings og Hothbrods Bane, 2 B. S. 28-29, men som han blander med Helge Hrolfs Fader. Han kan da ikke have kiendt Islændernes

Sange om denne Helge, og maage blot have fulgt danske men uefterrettelige Traditioner. Dog ogsaa dette er et Bevis for, baade at Mindet om en Helge havde holdt sig vedlige paa de danske Øer, uafhængig af de islandske Qvad, og at det var saa gammelt, at det kunde sammenvoere med Sagnene om Hrolfs Fader. Suhm taler om denne Helge i sin kritiske Hist. 2 D. S. 182-223.

Sigurd Fosnersbanes Ungdom.

Kap. 21 — 28.

Hiordis blev bortført af Alf Kong Halfreds Søn i Danmark, der just landede ved Valpladsen med en Flok af Vikinger. Hun havde skiftet Klæder med sin Terne, der skulde udgive sig for at være Dronningen; men Alfs Moder ahnede Listen og fik Sønnen til at spørge, hvorledes de mod Nattens Ende kunde kiende, hvad Tid det var, naar de ei kunde see paa Himlen. Ternen svarede, hun havde været vandt i sin Ungdom til aarle at drikke Misb, og derfor vaagnede endnu ved den samme Stund. Hiordis svarede, hendes Fader havde givet hende en Guldring, der fik hende hende Fingeren om Natten og dette var hendes Kiendetegn. Nu sagde

Kongen, han mærkede, hvo de vare, og at han vilde ægte hende, saasnart hun havde født sit Barn. Sigurd kom til Verden, og Halfrek ægtede Hjordis (her kommer Sagaen i Modsigelse med sig selv, da det efter det foregaaende maae være Alf og ei Hialprek, der fik Hjordis.)

Keigin opfostrede Sigurd i Hialpreks Gaard, og lærde ham Tidens Kunster, Skiftavl, Runer og mange Tungemaal. Han eggede ham tillige at bede Stedfaderen om sin Faders Skat. Sigurd bad ham om en Hest, Kongen lod ham vælge, og Odin i Skikkelse af en gammel skægget Mand hialp ham at finde Hesten Grane, der var af Sleipners Ret. Keigin vil derpaa have ham til at søge Fofners Guld, og fortæller ham derfor saaledes sin Historie.

Hreidmar havde trende Sønner, Fofner, Ottur og Keigin. Ottur kunde forvandle sig til en Odder, og i den Skikkelse pleiede han at fange Fisk i Andvers Fos i Rabolauget. Der sad han just med en Lax, da Odin, Loke og Hæner kom gaaende, Loke tog en Steen og slog ham ihjel. Aserne flaaede Skindet af Odderen, og kom, veltilfredse med deres Fangst til Hreidmars Bolig. Der bleve de grebne, og maatte løskjæbe sig ved saa meget Guld, der baade kunde fylde og bedække Odderskindet. For at erholde Guld, laante Loke Rans (Havgud-

indens) Net, kastede det i Andversfossen, og fangede dermed Dvergen, som i Geddeskikkelse der jagede efter Fisk. Dvergen maatte løskjøbe sig med alt sit Guld, men da Løse endog tog hans sidste Ring, sagde Dvergen, den skulde worde hver sin Eiers Bane. Med dette Guld tilhyllede Aserne Odderskindet, og da Freidmar fandt et Haar af Skiaget endnu ubedækt, kastede Odin Andvers Ring derpaa. Siden dræbte Fofner sin Fader, blev selv derefter til den værste Slange, og ruger nu over sin Skat. Guldet fik derved Navn af Bod for Datur. Sigurd bad Reigin at smedde sig et Sværd, denne smeddede tvende Gange, men Klingen holdt ikke Prøve; da bragte Sigurd ham Signunds brudte Sværd, deraf blev smeddet eet, der baade kunde fløve Ambolte, og overskiære svømmende Uld. Med dette Sværd drog Sigurd bort, først til sin Morbroder Grip, der forudsagde ham hans Skiebne, siden seilede han med en udvalgt Hær, hen at hævne Faderens Død paa Hundings Sønner. Under en Storm bleve de tilraabte af en gammel Mand fra et Res, han sagde han hed Hnikar og meget andet, de toge ham ombord; Stormen lagde sig, og da de stege i Land, forsvandt han. Hundings Sønner mødte Sigurd med en stor Hær, men

de bleve alle dræbte, og Sigurd vendte hjem igien med Hæder.

Nu vil Sigurd bekæmpe Slangen, Keigin viste ham til dennes Leie. En gammel sidskægget Mand lærte ham at sikke sig for dens Blod. Den giennemborede Fosner holder en lang Samtale med Sigurd, hvori han besvarer hans Spørgsmaal om Norner og Aser, men søger forgiæves at raade ham fra at bortage sit Guld. Efter Fosners Død kom Keigin, der havde skult sig, igien tilbage, drikker Fosners Blod, og beder Sigurd stege sig hans Hjer-
te. I det Sigurd berørte det med Fingeren, kom
mer en Draabe af Hjertebloodet paa hans Tunge,
strax forstod han Fugtenes Sang. Han hørte en
Svale prise ham Klog, hvis han selv aad Slanges
hiertet for at erholde Visdom, en anden sagde
Keigin vilde svige ham, en tredie han burde dræbe
Keigin, en fjerde han skulde tage Slangens Guld,
og derpaa ride til den vise Borghilde paa Hindar-
feld. Sigurd gjør alt dette, og rider bort med
Guldet paa Granes Ryg.

Hiordises Ravn og Et omtales flere Ste-
der. I Snorres Edda (Kongernes Kenninger
3 Kap.) og i Fundin Noregs S. II siges Eylime,

Sigurds Morfader, at nedstamme fra Lofde, en mægtig Hærkonge, der skal have tilkæmpet sig et Rige i Ridgothland. I den prosaiske Sinfotlelof synes Hiordises Slægt at sættes i Frakland, hvilket forekommer udtrykketigen i Mornagesis Saga Kap. 4. I de eddiske Sange kaldes Hiordise Enlimes Datter og Sigurds Moder Sigurdqv. 1 St. 3, 9 Sigurdqv. 2, 15. I Gripespa bliver hendes Broder Gripir nævnt. Efter Sinfotlelof, skulde hun have været gift anden Gang med Alf Hialpreks Son, men ifølge den prosaiske Deel af Sigurdqv. 2, a maa det have været Hialpref selv, som Snorres Edda i Guldets Kenningar kalder Konge i Ehy, der ægtede hende. Just den samme Modsigelse, der findes i Volsungasaga i Kap. 21 og 22, og røber en ældre Forskiellighed i selve Kilderne.

Alle disse Steder er det dog kun Leilighedsviis, at Hiordise omtales, det er altsaa uvist om der i det tabte Sigmundsdræpe har staaet noget om Maaden, paa hvilken hendes Fyrstestand blev erkjendt. En Sang om Hiordise selv har der neppe været, men Talismanen, der mindede Prindsessen, hvad Tiden var, kunde vække den Mistanke, at Fortællingens Ophavsmand havde hørt noget om Ubre.

Sigurd er Middelpunkten for denne hele Sagnkreds, det berømte Navn, til hvilket de andre Minder bleve knyttede. Uden Tvivl har der været i Omløb en nu tabt Sang om Sigurds Barndom, og det en gammel; hvorfra Sagaens Forfatter har taget det karakteristiske Træk om Odin, der aabensbarer sig for Sigurd, for at hjælpe til at udlede den kosteligste Hest. Adskilligt maae Sagaskriveren selv have lagt til f. Ex. om de mange Sprog, hvori Sigurd blev oplært.

I det følgende kunne vi nøiagtigen efterspore Sagaens poetiske Kilder; hvor dette bliver Tilfældet opholde vi os ei ved at drøfte de enkelte Træk, om hvis historiske Betydning nogle almindelige Bemærkninger siden blive giorte, vi sammenligne blot Sagaen med de ældre Mindesmærker vi om denne Sagnkreds have tilbage. Kap. 23 om Otturs Død er af Sigurdqv. 2, a St. 1-14. Kap. 24 om Sværdet Gram svarer til et profaiskt Stykke i Sigurdqv. 2, a ved St. 14, men der sættes Rhinen som det Sted, hvor Sigurd prøvede sit Sværd, i Stedet for Sagaen blot nævner Flod (arinnar.) I Sigurdqv. 2 β St. 29 siger ogsaa Keigin, at han havde smeddet det Sværd, som Sigurd brugte. Kap. 25 om Sigurds Besøg hos Grip er et Udtog af Sangen Gripespa. Dette hele Besøg

staaer i Sagaen ganske overflødig, og der var neppe nogen anden Aarsag til at omtale det, end fordi det var Gienstand for et gammelt Qvad, hvori alle de følgende Tildragelser bleve forudsagte. Kap. 26 om Sigurds Tog mod Hundingsønner er taget af Sigurdqv. 2 a St. 15-26 et Vers er endog ordret anført i Sagaen. Alle disse Vers anføres og i Rornagests Saga Kap. 5 med nogle profaiske Tillæg. Begyndelsen af Kap. 27 er den profaiske Ende af Sigurdqv. 2 a, ifkun at der forbigaaes, hvad Sagaen fortæller, at Odin hjalp Sigurd med gode Raad. Fofners og Sigurds følgende Samtale, er ordret Udteog af Sigurdqv. 2 β, 1-21, Strophe for Strophe. Den tredie Strophe findes endog fuldstændigere i Sagaen end i Sangen. St. 11 har Sagaen misforstaaet. Kap. 28 om Sigurd, der lærte at forstaae Fuglekrig, er et fortsat Udteog af Sigurdqv. 2 β, St. 22-44. Sagaen lægger blot til, at da Reigin kom tilbage og saae Fofner dræbt, stirrede han først en Tid sorgfuld mod Jorden og sagde derpaa o. s. v.

Den hele Fortælling stundom ordret, tildeels kortere, læses i Nesens Edda 68-72 Dæmesaga eller i den utrykte Edda i Guldets Kenningar. Nogle Smaaeforskielligheder findes dog imellem disse Beretninger. Sagaen lader Lofe laaue Rans Net

for at fange Andver, i 70 Dæmesage reiser Loke til de sorte Alfes Hiem for at finde ham, hvilket synes at ligne en senere Forklaring. Lokes Samtale med Andver er og noget anderledes og vidtløftigere i Snorres Edda. Dette viser baade, at den ene af disse Beretninger ikke er udstreuet ganske af den anden, og at den i Snorres Edda har yngre Træk end den i vor Saga.

Sigurds Giftermaal.

Kap. 29 — 36.

Sigurd lod stande Syd til Frafland, og red længe, indtil han kom til Hindarfield, der saae han Lys flamme som Ild mod Himlen og en Skioldborg for sig. Inden for den fandt han en Kvinde, sovende i fuld Rustning, hvis Brynie syntes at være grøet fast. Da denne var bleven giennemskåret med Sigurds Sværd, vaagnede Skioldmaen, og sagde, at hun var en Valkyrie, der hed Brynhilde, hvem Odin havde tilskiftet denne Søvn, fordi hun mod hans Vilde havde hjulpet Kong Agnar eller Audbrod i Kampen, og fældet Kong Hialmgunnar. Sigurd bad hende om Underviisning, hun lærte ham i 17 Stropher Runernes Magt, og

desuden Leveviisdom i adskillige Sentenser. De bekræftede med Ed, at de vilde ægte hinanden. Der paa red Sigurd bort. "Hans Skjold luede i det røde Guld, paa det stod en Drage mørkebrun for oven, faver rød for neden, til Minde om hin Drage, han havde dræbt, som Væringerne kalde Fosner. Hans Haar var brunt, og faldt i store Lokker, hans Skæg var kort og tykt, Saae kunde taale at see ham i hans skarpe Dine. Han var saa høi, at naar han, omgiordet med Sværdet Gram, der var syv Spand langt, gik igiennem en modent Rugager, da ragede endnu Sværdets Duffod frem. Naar alle de dierveste Krigere, og stærste Høvdinger blive nævnte, nævnes han først, og hans Navn er gængse i alle Tungemaal." Sigurd red derfra til en stor Gaard, hvis rige Høvding hed Heimer, han var gift med Borghildes Søster, der kaldtes Bænhilde (Bænkhilde) fordi hun sad hjemme paa Bænken, medens Søsteren drog om i Brynie. Sigurd blev modtaget med Pragt, og levede der længe med megen Hæder. Brynhilde var og kom men at besøge sine Frender. Hun hordyrede med Guld Sigurds Bedrifter, Slangens Drab og Skattens Borttagelse. Engang flyver Sigurds Falkhen, og sætter sig paa Vindvet ved et høit Taarn, da Sigurd gaaer efter den, seer han Brynhilde og

forsøgt sig; Sigurd, Fosners Bane, var derimod den giæveste Helt i den hele Verden. Nu fortæller Gudrune hende, hun havde drømt om en deilig Hiort, efter hvem de alle jagede, men hun allene naaede, og hvem Brynhilde fældede i hendes Skid. Brynhilde fortæller hende derpaa hendes hele paafølgende Skiebne, og Gudrune drog hjem til Giukes Borg.

Did kom ogsaa Sigurd en fore Tid efter, ridende paa Hesten Grane med alt sit Guld. Grimhilde yndede ham saa meget, at hun vilde faare ham til sin Datters Mand. Hun gav ham derfor en Trylledrik, hvorved han glemte Brynhilde, søe Staldbroderlag med Giukes Sønner og ægte Gudrune.

Efter at Sigurd og Giufungerne havde faaret vidt over Land, og udført store Bedrifter, raadede Grimhilde sin Son Gunnar at beile til Brynhilde, Budes Datter. Hun boede hos Heimer i Hlindalen, hendes Tomfrubur var omgivet med brandende Ild, og den ene Mand vilde hun ægte, der red giennem Luerne. Heltene rede did, men Gunnar kunde ei faae sin Hest over Ilden. Da skiftede han Skikkelse med Sigurd, der paa Hesten Grane sat over Luerne, og beilede nu til Brynhilde, som han var Gunnar Giukes Son. Hun maatte skiont nødigen holde sit Løfte. I trende Nætter søgte de

Seng tilfammen, men Sigurd lagde Sværdet Gram imellem dem. Han tog af hendes Haand Andvers Ring, og gav hende en anden af Fofners Skat. Derefter rider Sigurd tilbage til sit Følge, og paatager sin egen Skikkelse igjen. Brynhilde fortæller sin Fosterfader Heimer hvorledes en Gunnar havde redet over hendes Jld (Vafurloga) og havde beilet til hende, og hun havde forsikret, at ene den Sigurd, hvem hun havde svoret paa Fjeldet, kunde formaae det. Brynhilde bad derpaa Heimer, at opsøde hendes og Sigurds Datter Aslaug. Hun drog til sin Fader Butle, og hendes Bryllup med Gunnar varede i mange Dage. Da det var til Ende, erindrede først Sigurd de Eder, han havde svoret Brynhilde, men lod alt være rosligt. Gunnar og Brynhilde sadde i megen Sammen, og drak Vin.

Sigurds første Besøg hos Brynhilde er taget af Brynhildarqvædet, hvor og alle Versene findes om Runernes Kraft Str. 5-21, ligeledes de andre gode Raad, Sagaen i Prosa har meddelt. Anledningen til Brynhildes Sønn, som i den anførte Sang blot findes i de profaiske Tillæg, nævnes siden i Helreid Brynhildar Str. 7.

Den Kap. 31 følgende Skildring over Sigurds Person, passer ikke ret i Sammenhængen. Det er en unyttig Gjentagelse, naar det ogsaa der hedder, at han forstod Fugleskrig og aldrig var bange. I de eddiske Sange forestilles han vel at være høi og anselig men ingenlunde sliq en Kæmpe, høiere end Goliath, som her. At Væringerne kaldte Dragen, han havde nedlagt, Fosner, er et meget overflødigt Tillæg, da Fosners Navn ofte læses i det Foregaaende. Tonen i det hele Stykke, hvortil og hører den nsiagtige Angivelse af Sigurds Skioldemærke, har desuden et andet og senere til Ridderromaner henhørende Præg, end den øvrige Fortælling. Naar man nu finder dette hele Kapitel ordret i Vilkinasaga Kap. 166 ikkun med det Tillæg, at Sigurds Hud var hornhaard, og betænker, at det der passer saavel til den hele Sagas Tone, som til Stedets Sammenhæng, da en heel Række Helte der skildres paa samme Maade; kan man neppe tvivle paa, at jo dette Stykke i Volsungasaga er hentet fra Vilkinasaga eller sammes Kilde, og at ikke det omvendte Forhold har fundet Sted.

Det følgende Kap. 32 om Sigurds andet Besøg hos Brynhilde, er og mistænkeligt. Det modsiges i flere Henseender den øvrige Fortælling. Hei-

mer kaldes her Brynhildes Svoger, Kap. 36 hendes Fosterfader. Sigurd forestilles her første Gang at have seet Brynhilde; thi naar Sigurd efterat der var fortalt, at han havde været længe hos Heimers, siger, fuld af det Indtryk, Synet af Brynhilde i Taarnet havde vaakt, at han for faa Dage siden havde seet den skønneste Kvinde; kan han derved ikke mene noget andet Møde med Brynhilde, end det i Taarnet. Der findes heller ikke i deres Samtale noget Spor til, at de før havde kjendt hinanden. Hele Mødet synes og ganske overflødig, de havde alt første Gang svoret hinanden Trokabsed; stedse i de eddiske Sange nævnes kun det ene Møde imellem dem paa Bierget. Den hele Fortælling seer desuden ud, som en moderniseret Udarbeidelse af det mythiske Sagn. Den Aldomringede Skioldborg, hvor Skioldmosen laae i Dvale, er bleven til Taarnet, hvor Prindsessen bordsyrede. Sigurd bryder ikke voldsomt ind, men kommer med Komplimenter. Samtalen er ret smuk, men røber Riddertidens Sentimentalitet. Det er altsaa høist rimeligt, at dette Kapitel er en senere Udsmykkelse, for at forberede, hvad længere hen fortælles om den Datter, Brynhilde havde med Sigurd.

Ogsaa til de følgende Kapitler mangle vi de eddiske Kilder, men dette er ei at undre over, da der i det gamle Membran af Edda, der er Grundvolden for alle Papiraffskrifterne, findes en Lacun paa otte Blade mellem Brynhildarqvida 1 og Brynhildarqvida 2, der just omfatter den Periode af Sigurds Liv, disse Kapitler fortælle. Omendskiøndt derfor disse ikke bære saa tydelige Præg paa at være uddragne af Qvæderne, som nogle af de foregaaende, er der dog intet i dem, som hindrer os fra at antage, at der har været een Sang om Gudrunes Besøg hos Brynhilde, og dennes Spaadom, der udgjorde Indholdet af Kap. 33-34, een om Sigurds Giftermaal med Gudrun, og een om Gunnars Frieri til Brynhilde, hvoraf endog et Par Stropher blive anførte. Paa flere Steder i de andre eddiske Qvæder, berøres desuden disse Begivenheder. Saaledes findes: at Sigurd besøger Brynhilde, og forglemmer hende hos Gudrun i Gripespa Str. 27-33. Brynhildarqvida 2. Str. 2; Sigurds og Giufungernes Fostbroderlag i Sigurdqv. 3 Str. 30 og deres Krigstog Atlemal St. 96-97. At Brynhilde kun vilde have den Mand, der red over Jlden, og havde Fofners Guld, staaer i Sigurdqv. 3 Str. 34. At Sigurd kom til Brynhilde under Gunnars Skikkelse, og

og lagde det nøgne Sverd i Sengen mellem sig og hende, læses i Gripestpa Str. 35-43 Sigurdqv. 3 Str. 3-8 Brynhildarq. 2 Str. 19. En ubetydelig Forskiellighed er det, at i Sagaen forestilles Butle levende, da Gunnar beiler; i Qvæderne er det Atle, der bortgifter Systeren, Sigurdqv. 3 Str. 35. Gudrunarqv. 1 Str. 24; ogsaa Sigurds Besøg hos Atle, der sidst anførte Sted bliver omtalt, synes at antyde noget, Sagaen ei nævner. Derimod er Modsigelsen mellem Sagaen og Qvæderne saare væsentlig i Henseende til Uslaug's Fodsel, hvorom mere siden.

Korteligen fortælles disse Begivenheder i Hefens Edda 73 Damesaga. Sigurds andet Besøg hos Brynhilde i Heimers Gaard nævnes ikke der, Gudrun tillægges en Syster ved Navn Gudny; Guttorm kaldes Gjuk's Stifføn.

Sigurd Fofnesbanes Død.

Kapitel 37 — 40.

Det hendte sig en Dag, at Brynhilde og Gudrun ginge til Rhinen at tvette sig. Da Brynhilde gik længere ud i Aaen, spurgte Gudrun hende hvorfor. Hun svarede: hverken heri eller i noget andet, vil jeg staa ved Siden af Dig. Min Fader

var mægtigere end din, min Mand har svet større
 Hædersdaad end din, og redet over den brændende
 Ild; din Mand var Kong Hjalpreks Træl. Da
 lod Gudrune hende høre, at det var Sigurd, der
 havde redet over Ilden, hvilet hos hende, og taget
 Andvers Ring fra hende, som nu Gudrune bar.
 Brynhilde bleguede herved, som et Lig, og talte
 ikke et Ord. Næste Dag skændtes Dronningerne igien
 om deres Mænds Fortrin, og Gudrune beraabte
 sig paa, hvad der var qvædet, at Sigurds Seier
 over Slangen var mere værd end Kong Gunnars
 hele Rige. Nu lagde Brynhilde sig hen, som om
 hun var død. Da Gunnar kom til hende, bebrei-
 der hun ham hans og Moderens Bedragerie, og
 vilde dræbe Gunnar. Hogue lader hende binde,
 men Gunnar bød hun skulde løses. Intet vilde
 hun foretage sig, og opfyldte Sorgen med lydelige
 Klager. Gudrune sendte Sigurd til hende, for ham
 udøste hun sin hele Harm, og sagde, at hun hadede
 Gunnar, men ønskede Sigurd myrdet. Da denne
 svarede, at det havde græmmet ham, at hun ei var
 bleven hans Kone, og han nu gierne vilde tage
 hende til Ægte, sagde Brynhilde, at hun før vilde
 dø, end svige Kong Gunnar; hun havde svoret at
 eie den Mand, der red over Ilden, den Ed vilde hun
 holde eller dø. Sigurd sagde, hellere end at du

skal du, vil jeg forlade Gudrunne. Hans Sider hævede sig saa stærkt, at Brynien sprang. Hverken vil jeg have dig eller nogen anden, sagde Brynhilde, og Sigurd maatte gaae.

Brynhilde truede Gunnar med at forlade ham, dersom han ei vilde dræbe Sigurd og hans Barn. Gunnar var raadbild, han blev af Hognes fraraadt at sœie Brynhilde, tilsidst sagde han, det var Livssag, at Sigurd havde taget Brynhildes Modom; de skulde egge deres Broder Guttorm (der ei havde svoret Fostbroderskab med Sigurd) til at udføre Giermingen. De gave derfor Guttorm en Ket af Ulve og Slangekød, hvorpaa han ægget af Brynhilde gjennemborede den sovende Sigurd, men blev selv overhugget af Sværdet Gram, som den Saarede fastede efter ham. Gudrunne hulkede over sin myrdede Mand, Brynhilde lo over hendes Harmie. Gunnar og Hogne bebreidede hende hendes Ondskab, men hun foreholdt dem deres Riddingsdaad mod Sigurd, deres Svig mod hende selv, lod sig ikke formilde af Gunnars Kiertegn, og efter at have bortskienket sit Guld, stak hun sig selv. Endnu spaaede hun Gudrunes Skiebne, og bad man skulde brænde hende ved Sigurds Side paa hans Baal tilligemed de andre, der vare dræbte med ham (hans treaarige Søn, hun selv havde

myrdet, og Guttorm). Paa den anden Side skulde hendes Folk brændes, to ved hendes Fodder, to ved hendes Hoved, foruden tvende Høge; derpaa besteg hun Baalet.

Til de tabte eddiske Sange hører uden Tvivl ogsaa een om Dronningernes Frette, som Sagaskriveren fulgte Kap. 37. At Gudrune opirrede Brynhilde ved at lade hende høre, at Sigurd havde sovet i hendes Arme, siger Haldred Brynhildar Str. 12. I Sigurdqv. 3 St. 6 forestilles blot de grumme Rorner, som Aarsag til at Brynhilde misundte Gudrune sit Held i at besidde Sigurd. Det 38 Kap. om Brynhildes Harme og sidste Samtale med Sigurd er endnu sikrere et Udtog af et tabt Dvæde, thi baade bærer Stilen flere Steder Spor af at være Vers, omfat i Prosa, og desuden anføres tilfaldt en Strophe taget af et Dvæde om Sigurd. 39 og 40 Kap. hvorledes Gunnar blev overtalt, og alt det følgende, til Sigurds og Brynhildes Død, er et Udtog af Sigurds qvida 3, saa at endog Sangens enkelte Vendinger ofte ere bibeholdte. Imidlertid har Sagaskriveren dog og til Fortællingen benyttet andre Sange, thi Bebreidelsen, Brynhilde gjør Ginfungerne, at

de havde blandet deres Blod med ham (ved at sværge Fostbroderlag) findes kun i Brynhildarqv. 2 Str. 17. Angaaende den Epise, der blev tilberedt for Guttorm, anføres et Vers af et nu tabt Qvæde, der ikke videre betegnes. Verset har Lighed med Str. 4 i Brynhildarqv. 2.

Et kort Udtog af disse Begivenheder findes i Resens Edda 74 Damesaga, hvor Dronningernes Drætte fortælles med nogle Smaaeforskjelligheder. Mornagest Saga Kap. 8 beretter nogle flere Omstændigheder ved Brynhildes Død, der besynges i Helreid Brynhildar. I Brynhildarqvæde 2, 6 Str. fortælles, at Sigurd dræbtes paa Hesten, og Sagens profaiske Efterskrift bemærker udtrykkelig, hvor forskjellige Efterretningerne vare om Sigurds Død med disse Ord: "Indse Mænd sagde, at han blev dræbt i Skoven, derimod hed det i det gamle Gudrunarqvæde (der nu er tabt) at Sigurd blev dræbt, da han red til Thinge (hermed stemmer Gudrunarqv. 2 Str. 4.) men alle vare enige i at han blev overfaldet usforvarende."

En anden tabt Sang om Sigurds og Brynhildes Død er det korte Sigurdsqvæde, der anføres i den profaiske Efterskrift til Gudrunarqv. 1, efter hvilket Brynhilde havde ladet dræbe 8 Slaver og fem Slavinder til sit Baal.

Ginfungernes og Atles Fald.

Kap. 41—48.

Gudrune jamrede over Sigurds Mord, Grane, Sigurds Hest, ludedede forrigfuld med Hovedet. Gudrune flygtede ud i Skoven, og kom tilsidst til Kong Hjalprek i Danmark, hvor hun i 7 Aar hos Thora, Hakons Datter, bordsyrede Heltens Besdrifter. Da fik Grimhilde hende opspurgt, hun reiste til hende med sine Sønner og et talrigt Følge, baade af Longobarder, Franske og Saxer. Gudrune troede dem ei, men Gunnar gav hende en Glemfelsesdrif. Gudrune spaaede ilde af sin Forbindelse med Atle, men lod sig dog overtale. De reiste fire Dage paa Heste og Konerne bleve satte i Vogne, fire Dage paa Skibe, og atter til Lands i fire Dage, før de kom til Atles Borg, hvor der blev holdt et prægtig Bryllup; men aldrig smilte Gudrune til Atle.

En Nat drømte Atle varslende Drømme, som Gudrun udtolkede til det Bedre. Da randt det ham i Hu, at Ginfungerne havde beholdt alt Sigurds Guld; han sendte derfor Vinge at indbyde dem til Gilde og megen Hæder. Gudrune mærkede deres Aftale, ristede Runer, og sendte en Guld-

ring med, hvort et Ulvehaar var knyttet. Winge
ridfede Runerne om, før han steg i Land. Da
Winge kom til Gunnars Borg, gjorde han Gju-
fangerne store Løfter, om de vilde drage til Kong
Atle. Gunnar havde lidet Lyst, og Høgne raad-
dede derfra. Men da Giestebudet blev fortsat, og
Gunnar blev beruset, lod han sig forlede til at gi-
ve Winge sit Løfte.

Imedens havde Kossbera, Hognes Kone, læst
Runerne, og mærket de vare fordreiede, hun frar-
raadede sin Mand at reise, og fortalte ham sine
fæle Dromme, men han tolkede dem paa en anden
Vis; ogsaa Glaumvor, Gunnars Dronning, havde
dromt om Svig, men Gunnar svarede, man kunde
ei forekomme sin Skiebne. Alle fraraadede dem
Reisen, dog steg de ombord med Winge, saa i
Tallet; de roede saa stærkt, at den halve Risl brast,
og Narene brødes. Derpaa rede de en Tid gien-
nem den mørke Skov, da saae de en mægtig Krigs-
hær, men brøde dog Borgporten op, og rede ind.
Winge sagde dem nu de vare svegne, men hans
sloge de først med Stridshammerne til Døde.

Nu bad Kong Atle sine Folk at angribe dem
i Hallen. Da Gudrune herte Waabengny, affa-
stede hun sin Kappe, kom ind, og efter at have
savnet sine Brødre, forsøgte hun at megle. Da

alle vegrøde sig, især hun sig Brynie, tager et Sværd og gaaer frem som den diærveste Krieger. Længe varede Slaget. Atle mistede mange af sine Kæmpere, tilsidst vare de tvende Brødre ene af deres Hob, de bleve overvældede og bundne. Atle bad, man skulde skjære Hjertet ud af Høgne. Atles Raadgivere vilde i Høgne Sted tage Trællen Hiall, men da denne skreg, i det de vilde tage ham, sagde Høgne, at han ikke skjøttede om denne Leg, og Trællen slap løs. Gunnar og Høgne bleve fattede i Kænker. Atle vilde, at Gunnar skulde frelse sit Liv, ved at sige hvor Guldet laae. Denne svarede: for skal jeg see min Broders Høgne blodige Hierte. Da toge de igjen fat paa Trællen, og bære hans Hierte frem for Gunnar. Dette, sagde han, er feig Mands Hierte, uligt den frække Høgne, thi nu skielver det meget, og dog en halv Gang mindre end da det laae i hans Bryst. Da skar man Hjertet af Høgne, som taalte det leende, og man bar det til Gunnar. Han kiendte Hjertet, der ikke bævede, og sagde, at nu vidste han ene hvor Guldet var, og Rhinen skulde før raade derover, end Fienderne her bære det paa Fingre. Gunnar blev sat i Ormegaarden med fastbundne Hænder. Gudruue sendte ham en Harpe, han spillede den med Fødderne, saa alle Slangerne faldt i Svøn; men

en fuul Snog blev vaagen, den frøb hen, og gjennemboede hans Hierte.

Stolt af sin Seier spottede Atle over Gudrune, men da han mærkede hendes Forbittrelse, søgte han dog at formilde hende. Hun gjorde ham tryk ved forstilt Blidhed, og et prægtigt Graveres Skulde drikkes til alle de Faldnes Minde. Nu greb Gudrune sine tvende smaae Søner, der legede ved Bænken, og overskar deres Halse. Da Atle siden spurgte om sine Børn, svarede hun, at han i Vinen havde drukket deres Blod, i Maden ædt deres Hierte. Hognes Søn Niflung vilde hevne Faderen, med ham oplagde Gudrune Raad, og da Atle efter Maaltidet lagde sig til at sove, vare de begge om at dræbe ham. Derpaa lod Gudrune lægge Ild omkring Hallen, og opbrændte alle Atles Mænd.

Alle disse Begivenheder ere nøiagtigen fortalte efter Sangene. Kap. 41 fra Sigurds Død til Gudrunes Ektekab med Atle, er et Udtog af Gudrunarqv. 2 St. 2-37. Hoed Sagaen anfører om Hesten Grane, der gjorde Støi, da han saae sin Herre faaret, og siden sørgede over ham, passer lidet til den Sigurds Dødsmaade, som Sa-

gaen antager. Sagen derimod, der udmaler dette, følger det andet Sagn, at Sigurd blev dræbt paa Granes Kyg, da han red til Thinge. St. 12 kaldes den danske Konge Half, som i Sagaen hedder Hjalprek (Halvs Fader) Str. 15 siges, at Gudrune vordyrede, hvorlunde Siga og Siggeir sloges i Five, istedetfor Sagaen taler om Eigmund og Siggeir, der sloges i Frone. Navnene i den 19 Str. paa dem, der ledsagede Giefungerne paa deres Reise til Danmark, ere blevne meget forandrede, Baldar, et gammelt dansk Kongenavn, der forekommer i Hervararsaga Kap. 16 S. 184 (see Suhms Frit. Hist. 1 D. S. 426) er bleven til Baldemar. Den Langskiegedes (Atles) Folk ere blevne til Longobarder; Franske og Saxer ere lagte til, eller snarere af det fiedne Navn Jarizscari, der skreves adskilt, har man dannet disse tvende Folknavne. Alt dette røber Sagaskriverens Forklaringslyst. I Sagen varer Reisen ikke blot tre Gange fire, men tre Gange 7 Dage, hvilket og bedre passer til den Siernhed, hvori man tænkte sig Atles Land at ligge. Systeallet er et ubestemt Dal. I Kap. 42 er Begyndelsen om Atles varslende Drømme Udtog af den sidstnævnte Sangs Ende St. 38-44. Det følgende, om Giefungernes Indbydelse til Atle, er et Udtog, deels af Atlemaal

deels af Atleqvida. Først følges Str. 2-5 af Atlemaal; der kaldes Atles Gesandt, ligesom i Sagaen, Vinge, istedetfor at den anden Sang kalder ham Knefrød; derpaa, da Atlemaal kun har lidet om Gesandten's Tale til Ginfungerne anføres af Atleqv. Str. 3-9, dog har Sagaen dette fuldstændigere og tydeligere, hvorledes Gunnar bringes til at give sit Løfte, der i Atleqvida fortælles meget afbrudt. Sagaeskriveren gaaer nu tilbage til sin første Kilde Atlemaal, og følger denne til Kapitlets Ende.

Kap. 43 om Kostberas Drømme er taget af Atlemaal Str. 14-19, men staaer i en anden Orden og kortere. En Drøm er tillagt Kostbera, som Sangen anfører Str. 24 mellem Glaumboras Drømme.

Kap. 44 Glaumboras Drømme ere efter Str. 20-26 i Atlemaal, men Efterretningen om Ginfungernes sidste Gilde er ordret af Atleqv. Str. 10-12.

Sagaen anfører trende Navne paa de Slegtninger, som bleve tilbage, hvilke trende just Atlemaal Str. 28 nævner som deres Ledfagere; thi at der i Sagaen staaer Havar for Sangens Haugne, er vel blot en Misforstaaelse af Abbreviaturen Hav. Denne hele Forskiellighed berøer formodent-

Itz kun paa en rigtig Læsemaade i Sagaen, thi der var ingen Grund til at anføre nogle af de Tilbageblivendes Navne, men vel var der Grund til at nævne dem som drog med. Det følgende af Kapitellet er Udtog af Atlemaal Str. 29-38.

Kap. 45, om Giufungernes Kamp, fortsætter Udtoget af Atlemaal fra Str. 39 til 53 ikkun at Sagaen allene har Gunnars Svar paa Atles første Tiltale, og Sangen derimod Hognes Hovoren over Vinges Drab Str. 40. Kap. 46 om Giufungernes Død følger baade Atlemaal og Atleqvida. Atles Optrauntring til sine Krigere er af Atlemaal, Hognes tappre Forsvar af Atleqv. Str. 20, men da begge Sangene fortælle Kampen saa afbrudt, maatte Sagaeskriveren videre udføre det. Om Trællen Hial hedder det i Atlemaal, at de toge fat paa den Usling for at dræbe ham i Hognes Sted, men at denne ei kunde lide at høre Trællens Angstskrig, bad dem derfor at lade ham være og blev nu selv dræbt Str. 57-61. I Atleqvida synges om, hvorledes Hials Hierte blev baaret ind for Gunnar og fiendtes af ham Str. 23-26. Begge disse Sagn forener Sagaen ved at lade Trællen gribes tvende Gange. Atles Tilbud til Gunnar om at frelse Livet, ved at røbe, hvor Guldet laa tilligemed Gunnars Svar, staaer i Atleqv. Str.

21-22 og 28-29. Ogsaa Gunnars Skiebne i Ormetaarnet, der kun berøres Str. 62 i Atlemaal, fortæller Sagaen efter Atleqvada Str. 30-33. Det Træk i Fortællingen, at alle Slangar blev paa een nær neddødsede, findes i Oddrunar Gratr Str. 27-30 hvor der føies til, at det var Atles Moder, der, forvandlet til en Slange, beed Gunnar i Hjertet. Da det sees af Enden af det 39 Kap, at Sagaskriveren ogsaa har kiendt denne Sang, have vi saaledes fuldstændigen fundet alle Kilderne til Fortællingen, og der er ingen Grund til at antage, at Sagaskriveren skulde endnu have benyttet den Sang, der under Navn af Gunnars Slag forekommer i Norna Gestis Thattr Kap. 2 S. 135 Skalh. Udg. end mindre kan fra denne Saga hentes noget Bevis for Rægheden af den Sang, der under Navn af Gunnars Slag findes indrykt i anden Deel af Samunds Edda og ikke indeholder et eneste nyt Træk.

Kap. 47 om Atles Død er et fuldstændigt Udtrøg af den øvrige Deel af Atlemaal fra Str. 64 til Enden Str. 93. Ligesom Kapitlet ender med at disse Tildragelser bleve besungne i alle Qvad, hedder det i Sangens Slutning, at i ethvert Land levede Mindet om dette Fiendskab. Et Sted har Sagabibliothek, 2 Bind. F. 1813 1811

Sagasriveren moderniseret Udtrykket, ved at lade Aste sige til Gudrune, at han havde givet hende til Brudegave 30 gode Riddere, istedetfor at der staaer i Sangen Str. 93 tredive Trælle.

I Resens Udgave af Edda fortælles alt forteligen i 75 og 76 Damesaga, med det Tillæg, at Giufungerne, der og kaldtes Nisfunger, før deres Afreise stjalte Fosners Guld i Rhinen, at Guldet deraf kaldes Nisfungernes Arv eller Skat. Resens Udgave tilføjer endnu her, dog uden Hjemmel af Haandskrifterne, de tvende andre poetiske Navne paa Guldet, Rhinens Malm og Nisfungernes Bagvaskelse (rogr), begge Udtrykkene forekomme imidlertid andre Steder.

Giufungestammens Undergang eller Gudrunes sidste Skiebne.

Kap. 48 — 51.

Gudrune vilde styrte sig i Havet, men store Bølger drev hende til Lands, og hun kom til den magtige Kong Jonakurs Borg, der agtede hende, og avlede med hende trehde Sønner, Hamder, Sørle og Erp. Svanhilde, der var Gudrunes Datter med Sigurd, og havde Faderens hoasse Blif,

blev og der opfodt. Om hendes Deilighed hørte den mægtige Kong Formunref, og sendte sin Søn Randver tiltige med sin Raadgiver Bife at beise for sig til hende. Hun blev givet ham imod Gudsrunes Raad. Da de seilede tilbage, eggede Bife Kongesønnen at tale kierligen til Svanhilde, efterdi det bedre passede sig for Ungersvende end for den gamle Konge, at eie saa væn en Ms. Efter at de vare komne i Land, sagde Bife til Kongen, at Svanhilde var Randvers Krille. Kongen bød, at Randver skulde hænges. Da han blev ledet til Galgen, plukkede han Flærene af en Høg, og sendte den til Faderen, som forstod Betydningen, at han selv havde skilt sig ved sin Hæder, og bød, man skulde tage Sønnen ned; men Bife havde maget det saa, at han alt var død. Efter Bifes Raad skulde ogsaa Svanhilde lide en Skiændselsdød; man bandt hende ved Borgporten, for at nedtrædes af Heste. Da hun løfede sine Dine paa dem, turde de ei trampe paa hende, men Bife lod drage en Sæl over hendes Hoved, og derpaa endte hun sit Liv. Gndrune eggede sine Sønner, Sørle og Hamder, til at hevne deres Søster, og udstødte Klager over sit Livs Vanheld. Sonnerne reiste, iførte Brynie, som intet Jern kunde bide, men advare

S 2

des af Moderen at vogte sig for Steen. Paa Veien fandt de Broderen Erp, og spurgte, hvad Hjelp han vilde yde. Han svarede den, Haanden giver Haanden eller Foden Foden. Den tyktes de ikke at være stor, og dræbte ham. Lidt efter snublede Hamder, holdt for sig med Haanden, og sagde, Erp talte sandt, jeg vilde have faldet, hvis jeg ikke havde holdt mig med Haanden. Lidt efter snublede Sørle med den ene Fod, jeg vilde have faldet, sagde han, hvis jeg ikke havde staaet paa dem begge. Da de kom til Formunret angreb de ham strax. Hamder afhug hans Hænder, Sørle hans Fødder. Hamder sagde, Hovedet havde nu været afhugget, hvis Erp havde været her. Man anfaldt dem, og de forsvarede sig mandigen. Da intet Jern bed paa dem, kom en gammel Mand med eet Die og sagde, man skulde slaa dem med Stene, og det blev deres Bane.

Gubrunes Egteskab med Jonakur samt Svanhildes ulykkelige Skiebne, der fortælles Kap. 48-49, har uden Tvivl udgjort Gjenstanden for en tabt Sang. Thi om end Hovedbegivenhederne gjentages i de Sange, der ligge til Grund for de følgende Kapitler, og vare allerede som Spaadom

antydde af Brynhilde (Sigurdqv. 3 Str. 58-59),
ere dog Trækkene om den afplukkede Høg og Svann-
Hildes Diekast alt for poetiske, til at denne Saga-
skriver selv skulde have lagt dem til. Svannhil-
des Skiebne var og i og for sig selv en Gjenstand
der kunde vække Skaldene til at synge.

50 Kap. er et nøjagtig Udtog af Gudrunar
Hvaut.

51 Kap. om Gørles og Hamders Dod
kunde være et kort Udtog af Sangen Hamdis Mal.
Hovedbegivenheden fortælles eens begge Steder,
den eensiede Mand fremstiller Sangen Str. 24
tydeligen som Odin; men da Sangen har flere Træk,
Sagaen slet ikke omtaler, og denne desuden fore-
stiller Brødrene at angribe Formunrek uformodent-
ligen, imedens at Sangen synes at lade Kongen
først væbne sig Str. 19, er det rimeligere, at en
anden Sang over det samme Emne har været
Sagaskriverens Kilde. Sangens prosaiske Efter-
skrift vidner og om, at der have været flere Sange
om den samme Gjenstand, da der siges at den an-
førte er kaldet Hamdismal in forno (den gamle
Sang om Hamder.)

I Snorres Edda, hvor, i Anledning af Gul-
dets poetiske Benævnelser, den hele Sagnkreds for-
teligen fortælles, forekomme fem Stropher af Brage

den Gamles Drape om Ragnar Lodbrok, hvori han besang Sørles og Hamders Fald. Dette Fragment stemmer med Sagaen i at Jormunrek blev sovende overfaldet af Sørle og Hamder, og lader derpaa disse blive stenede af Jormunreks Krigere. Den profaiske Fortælling herom i Snorres Edda har nogle faae Afvigelser. Svanhilde hedder det der, sad og blegede sit Haar, da Jormunrek, kommende fra Jagten, lod Hestene gaae over hende. I Sagaen seer man ikke ret nogen Anledning til Erps Mord. I Hamdismal antydes, som om nogle Haanudtryk i hans Mund havde opirret Brødrene. Fortælleren i Edda søger paa sin Vis, men meget usandsynligen, at forklare det, ved at lade de to Brødre, forbittede over at høre Bebreidelser af Moderen, dræbe hendes Yndling, for at hævne sig paa hende. Han afviger med Sagaen fra Sagen i at lade Jormunrek blive overfaldet i Sovne.

I Resens Udgave, hvor dette læses i 77-78 Dæmesaga er udeladt i Fortællingen om Svanhildes og Randverss Særelse, at de unge Mennesker syntes godt om Bites Forslag, at de burde ægte hinanden. Derimod tilføier den trykte Udgave, hvad ikke findes paa dette Sted i Membranerne, at Stenene kaldes Hamders og Sørles Fordærø.

At Jormunreks Historie allerede tidlig er bleven sat i Forbindelse med Sigurds, sees af Hynuliod St. 23, hvor han kaldes Sigurds Svigersøn, og af Sigurdqv. 3 Str. 58 f. hvor Brynhilde spaaer Gudrune alle disse Ulykker. Saxo anfører de samme Tildragelser, men tillægger dem tildeels andre Personer. Ifølge ham var der en Jarmerik, Konge i Danmark og Sverrig, der paa et Sæetog mødte fire Brødre af Hellepontisk Et. Efter at have sægtet i trende Dage, indgik de Forbund saaledes, at Jormunref ægtede Brødrenes Syster Svavilde, hvilken disse selv førte til ham. Kort efter drog han med en Hær til Tydskland, og lod Broder, sin Søn af det første Ægteskab, bevogte Dronningen. Begge bleve ved Kongens Hjemkomst af hans ondskabsfulde Raadgiver Bife beskyldte for ulovlig Omgang med hinanden. Kongen befoel at hænges Sønnen, men for ei at hedde en Barnemorder, skulde denne Hængen blot synes en Trettesættelse, i det nogle Folk holdt et Bræt under den Hængtes Fødder, at naar disse ligesom af Mathed lode Brættet falde, Unglingens Død kunde blive dem tilregnet. Svavilde skulde trædes af Heste, og da de første standsede, ligesom slagne af hendes Skionhed, og Kongen blev tilbøielig at erkiende hendes Usskyld, lod Biffe hende vende om, hvorpaa hun

blev sondertraadt. Imidlertid kom Sonnens Hund levende, og tudede over sin Herre, hans Falk blev bragt ind, den afplukkede sig sine Fær. Den stærke løse Falk mindede Faderen om, at han vilde snart være bornløs, og han sendte ufortøvet Bud at nedtage Broder. Vikke reiste af Frygt for Straf til Hellesponterne, og forkyndte dem Systerens Skiebne. Disse angrebe Jarmerik, der indslutter sig i sin faste Borg. Imedens de ouringe denne, opkommer der Strid i deres Hær om Byttets Deeling, og de nedfale selv en Deel af deres egne Folk. For svage til nu at angribe Borgen, raadføre de sig med en Hæx, der hed Gudrun, hvilken slaaer en Deel af Kongens Folk med Blindhed, saa de vende Vaabnene mod hinanden, imedens bryde Hellesponterne ind paa Slottet. Men under Tummielen kommer Odin, der stedse viffe sig som Fader mod de Danske, borttager Dienforblindelsen, og da Hellesponterne ved Hæxfange kunde hårde sig mod Sværd, lærer han at dræbe dem med Steenkast. Begge Hærene odelagtes, Jormunrek havde mistet Hænder og Fædder.

Ikke blot Hovedbegivenhederne af den eddiske Fortælling, og Navnene Jormunrek, Svanhilde og Vike gienkendes i Saxos Beretning, men ogsaa mange enkelte Træk, Hestenes, Udsærd, den

afplukkede Falt, Odins Ankomst og Eteningen, have en ſaadan Lighed, at man ei kan tvivle paa begge Eſterretningers oprindelige Identicitet. Afvigelferne ere alligevel ſaa ſtore, at den ene Fortælling ei kan være hentet fra den anden, og ifær viſer Maaden, hvorpaa Gudrune nævnes, at det var kun et forvirret Sagn, ſom til Saxos Tid knyttede diſſe Begivenheder til Volsungernes Skiebne, hvortil uden Tvivl den nærmeste Grund maae ſøges i, at det var de tydſke Bearbejdelſer af diſſe Sagn, ſom i det trettende Aarhundrede vare i Danmark de meeft bekiendte, og havde fortrængt de ældre Nordiſke.

Et vigtigt Bink til diſſe Begivenheders egentlige Skueplads giber Jornandes de rebus geticis cap. 24, der fortæller om den mægtige Ermanrik, at han havde ladet en voxolaniſk Kone, der hed Canelh, binde til vilde Heste og ſaaledes ſanderrives til Straf for hendes Mandſ Bedragerie. Konens Brodre, Garus og Ammius, havde, for at hevne ſig, ſaaret Ermanrik, ſaa at denne derefter var ſvagelig. Navnene ere her alle bekiendte. Da Er i oldnordiſke Navne ofte udtales ſom Jer, er Ermanrik det ſelv ſamme Navn, ſom Jormunrek. Iſtedetfor Canelh læſes i en gammel Codex i det Ambroſianiſke Bibliothek (L. A. Saxius Rerum

Ital Script. T. I. p. 203) Souilda, det kommer Svanhilda meget nær, og Saurle og Hamder kunne let gienkiendes i Carus og Ammius. Harsagen til Svanhildes Straf er efter Jornandis Angivelse meget usandsynlig. At Ermanrik farlig saaret overlevede Brødrenes Anfald, stemmer med Sogaen, og er tilligemed Brødrenes Navne et Bevis for det islandske Sagns høie Ælde.

I de tydske romantiske Digte, som vi have tilbage, findes intet Spor til Begivenhederne med Saurle og Hamder, men at de i det tolvte Aarhundrede maae have været besungne i Folkesange enten i Tydskland eller i Italien, sees af et Membran omtrent fra det tolvte Aarhundrede i det vaticanske Bibliothek *) hvor der i et Tillæg til Jor-

*) Ifølge Peringskiöld i hans Noter til Cochlæi vita Theodorici regis S. 276 er det en Pergamentcodex af Jornandes No. 1890 i 8 som han anslog at være 500 Aar ældre end sin Tid, ved hvis Ende læses følgende: Hisce perlectis diligenterqve prospectis, perpendat, qvi discernere noverit, qvomodo illud ratum teneatur, qvod non solum vulgari fabulatione et cantilenarum modulatione usitatur, verum etiam in qvibusdam chronicis annotatur, scilicet, qvod Ermenericus tempore Marciani principis super omnes Gothos regnavit & Theodoricum, Dietmari filium, patruelem suum, ut dicunt instimulante Odouaccare, apud Attilam Hungorum regem exulare coegerit. Cum

nandis Historie yttres den Mening, at Carus og Amnibus ere de, som almindeligen kaldes Sarelus og Hamidiech. Da just sammesteds foran blev talt om Folkesange, kan neppe omtvivles, at det id var ved disse, at Brødrenes Ravne vare bekiendte. Den lærde Grammeier i sine Noter til Meursii hist. Dan. S. 87 at Fornandes er den eneste Kilde til det hele Sagn, som maaskee i een eller anden af Middelalderens Romaner var bleven udsmykket, og af Islænderne, da de begyndte at faae Smag paa romantiske Fortællinger, vilkaarligen overførtes paa nordiske Begivenheder. Men Overeensstemmelsen med Fornandes viser blot, at denne har optegnet en Begivenhed, som Folkesagnet paa sin Viis bearbejdede. Saxo kan ikke have hentet sin Fortælling fra Fornandes, dertil er den alt for afvigende, viser Spor af et forvandsket Folkesagn, og har dog adskillige oldnordiske Træk. Islænderne kunne ei have hentet deres Efterretninger fra tydske

Historiographus narret Ermenericum, Gothorum regem, multis regibus dominantem tempore Valentinianis et Valentis regnasse, & a duobus fratribus, Saro & Ammio, quos conjicimus eosdem esse, qui vulgariter Sarello & Hamidiech dicuntur, vulneratum in primordio egressionis Hunnorum per Meotidem paludem.

Romaner, thi med disse bleve de først bekendte i det tolvte Aarhundrede, og allerede i det niende og tiende Aarhundrede blev Caurses og Sanders Drab besungen af islandse Skalde. Hertil kommer, at ingen af alle den tydske Middelalder's Digtninger, som hidtil ere fundgiorde, kjender det mindste til Gudrunes sidste Egtekab og sammes Folger. Vel havde man og i Tydskland en vidtloftig Fortælling, som vi lære at kjende giennem Viskinsaga, om den onde Sibich, vist nok den samme som Bife, der var Raadgiver hos Kong Ermanrek og voldte hans Sønners Død, men denne Fortælling er løsrevet fra al Forbindelse med Gudrun og hendes Slægt, staaer derfor heller ikke i nogen Sammenhæng med Beretningen hos Fornandes, og tjener just til ved Modsetning at vise de nordiske Sagns større Reenhed. Neppes vil man derfor kunne forklare sig disse Sagns Tilværelse i Norden, uden ved at antage, at gamle Sange lig dem, der tjente Fornandes til Veiledning, vare om disse Begivenheder komne til Norden, og ere der blevene knyttede til den øvrige Sagnkreds om Volsungernes Skiebne.

Uslaug's Ungdom.

Kap. 52.

Da Heimer paa Heimdal spurgte Sigurd og Brynhildes Død, og at man vilde dræbe deres Datter, der opfoftredes hos ham: lod han sig giøre en stor Harpe, skulde Pigen tilligemed mange Klendier i denne, og vandrede derpaa til Norden. Han gav hende Løg at smage, der havde den Egenkab, for lang Tid at kunne ernære et Menneske. Naar Pigen græd, spillede han paa Harpen, og hun taug. Tilfsidst kom han til en lille enlig Gaard i Norge der hed Spangerhede, hvor der boede en gammel Mand, som hed Ake og hans Kone Grima. Heimer udgav sig for en Betler, men Grima mærkede, at en Stump kosteligt Klæde stak ud af Harpen, og at han selv havde en tnf Remring af Guld under sine Pjalter. Hun lukker ham ind i en Byg-lade, og da han var indsovet, ægger hun sin Mand til at dræbe ham. Derpaa sloge de Harpen i Stykker, og stundede ved at finde et deiligt Pigebarn. De spurgte om hendes Æt, men hun svarede dem ikke et Ord. De troede hun var stum, og besluttede at udgive hende for deres Datter; men for at hendes Skionhed ei skulde røbe dem, da de selv vare

fygge, vilde Grima gjøre hende skallet, indsmøre hendes Hoved i Eiære, og lade hende i slette Klæder forrette det værste Arbeide. Nslaug voxte nu op i megen Armod.

Om Nslaug findes ingen eddist Sang. Den hele Fortælling er endog aldeles fremmed for den gamle Sagakreds, der ikke tillægger Brynhilde noget Barn, og endnu mindre kan antage, at hun havde et med Sigurd. Brynhilde kaldes Næ, da Gunnar beilede til hende Gripespa Str. 36, 41 Sigurdqv. 3 St. 4. Hun siger til Troldkvinden, da hun førte til Baalet, at hun havde lagt otte Nætter hos Sigurd som Søsteren hos sin Broder (Helreid Brynhild. Str. 11.) og selv dette Sted siger uden Tvivl til Sigurds senere Besøg hos hende, hvor det dragne Sværd blev lagt mellem dem, thi det var alene dette Besøg, Gudvane havde ladet hende høre. Ved det første Besøg, der omtales i Brynhildarqv. 1, havde Sigurd kun lyttet til hendes vise Tale. Hun siger selv i Sigurdqv. 3 St. 33, at hun ikke vilde have haft nogen Mand, før hun saae Sigurd i Gjukungernes Selskab komme indridende i Broderens Gaard. Det var ogsaa ganske stridende mod hin Oldeds

Sæder, at den stolte Skioldmose skulde uden sine
 Frender's Minde, uden at have druffet det hos
 tidelige Fæstensøl, have hengivet sig til Veileren,
 og derpaa ladet ham uden videre reise bort. Her
 til kommer endelig Sammenligning med de tydske
 Sagn, der, som vi siden skulle see, endnu bestemt
 ere modsigte, at Brynhilde kan ved Sigurd have
 havt nogen Datter.

I Sagaen er vel Nslaug's Historie bleven
 indledet Kap. 36, hvor Brynhilde, forladende
 Heimer's Borg, giver ham sit Barn i Forvaring,
 maaskee og antyder Kap. 39 S. 80 af Gunnar, som
 en gyldig Grund til at dræbe Sigurd; alligevel
 staaer den i Modsigelse med det Foregaaende. Kap.
 32, 36 forestilles Heimer, som en mægtig Høvding,
 der boede paa Hlindal. Derimod er han Kap. 32
 en gammel forladt Krieger, der boede i Heimdal, og
 maae flygte saasnart han hører Brynhildes Død.
 Nslaug skal have været tre Aar, da Sigurd døde,
 men tre Aar ere neppe tilstrækkelige til alt det,
 Sagaen beretter at være skeet, fra Besøget hos
 Brynhilde til Sigurds Død. Thi efter at Sigurd
 havde opholdt sig et halvt Aar ved Giukes Hof, og
 tede han Gudrune, drog derpaa vide over Land
 med Giefungerne, og svæde megen Hædersdaad Kap.
 35, 47 og nu først heilede Gunnar til Brynhilde.

Fortællingen er i sig meget usandsynlig, haade at det tre Mars Barn kunde indsluttes i en Dacids Harpe, og at Heimer skulde midt inde fra Sydland behøve forklædt at gaa til Norge for at finde Sikkerhed. Ved intet kronologiskt Kunstgreb kan heller Aslaugs Levetid, der bestemmes ved hendes Gemals Regnar Lodbrofs, blive bragt til at stemme med Sigurds.

Fortællingens Tone er meget naiv og temmelig gammelt, men bærer slet intet digterisk Præg naar Skildringen undtages af Heimers Død. Nogle have lagt megen Vægt paa den Omstændighed, Torfaens beretter i den første Deel af hans norske Historie S. 491, at i hans Tid mod Enden af det syttende Aarhundrede levede endnu paa Spangarhede i Christiansands Stift Sagnet om en dansk Dronning, Adlov, som der skulde være bragt hen i en Guldrithar, og under Navn af Krake vogtet i Sedder, hvorfra endnu Stedsnavnene Krakebek og Guldvig, samt Gruentimmernavnet Adlov. Disse Bondesagn bevise neppe noget, thi det kunde saa let ske, at den romantiske Historie om Aslaug, der var almindelig bekiendt i Norge, kan have foranlediget Sangerhedes Beboere for nogle Aarhundreder siden, til at ville forplante Aslaugs Minde.

Vi ansee derfor denne Fortælling om Nslaug, for ikke at henhøre til den ældste Sagnkreds om Volsunger og Siukunger, og henvise den nærmere Undersøgelse om samme til Regnar Lodbrogs Saga, fra hvilken den uden Tvivl, ved en senere Bearbejder af Volsungasaga, er bleven føiet til det Øvrige.

Volsungasagas Affattelsestid kan nogenlunde bestemmes ved Sammenligning med de andre islandiske Vinder om de samme Begivenheder, nemlig: de eddiske Sange selv, de profaiske Stykker, der forbinde dem til en heel Samling, Snorres Edda, Hornagests Saga og Vilkinasaga. At de eddiske Sange selv ere ældre end Sagaen, kan ingen drage i Tvivl. Uden endnu at tage Hensyn til de andre Grunde for disse Sanges Ælde, viser den blotte Sammenligning mellem dem og Sagaen, at denne flere Steder har misforstaaet (f. Ex. Kap. 41,) stundom moderniseret Sangene (Kap. 47) og det er ofte aldeles tydeligt, at Versene ere blevne opløste i Prosa. Noget Steder i Sagaen f. Ex. Kap. 25 om Gripers Spaadom og Kap. 41 om Granes Sorg, forstaaer man først ret, ved at tye til deres poetiske Lilde.

Disse historiske Sange ere forsynede med pro-
saiffe Forerindringer eller Efterkrifter, som ved
flundom at henpege til det foregaaende forbinde
Sangene til et Heelt, og denne Samling er igjen
forbundet med de mythologiske Sange om Ufernes
Bedrifter til at udgiøre et større Heelt. Sangene
selv have saa megen Lighed med hinanden, at
den, der sandt Behag i at samle den ene Klasse
af disse, neppe heller kunde være ligegyldig for den
anden, og Tonen i de profaiffe Tillæg røber eens
Behandlingsmaade. Hertil kommer endnu Mem-
branernes Beskaffenhed. Baade den Hovedcodex af
de eddiske Sange, Biskop Bryniolf Svendsen fandt
i Island 1643, og nedsendte til Kong Frederik
den tredie, omfatter saavel de historiske, som my-
thologiske Sange, og det Fragment blandt de ar-
næmagnæanske Haandskrifter, der er det ætteste Mem-
bran, der foruden hin Codex indeholder nogle af
de mythologiske Sange, har og et Stykke af Qua-
det om Baulund, og antyder saaledes, at ogsaa
der, de mythologiske og historiske Sange vare for-
bundne.

Samleren har kiendt endnu flere gamle Sange,
thi han citerer det gamle Volsungaqvæde og Sang-
gen om Kare i Helgaqv. 2 St. 12, 49, det gamle
Gudrunarqvæde i Brynhildarqv. 2 St. 19; han

nævner og sidstansførte Sted de tydske Beretninger om Sigurd, og sammenligner dem med de nordiske. Han meddeler stundom i sine profaiske Tillæg smaa historiske og geographiske Oplysninger. Alt dette passer godt paa Sæmund Frode, der var bekiendt for sin Lærdom, havde reist udenlands, var samtidig med Are Frode, som gav ham sit historiske Værk til Gjennemsyn, og skrev selv de norske Kongers Historie fra Harald Haarfager til Magnus den Gode. Som den ene af de to ældste Historiekrivere maatte han have havt Anledning til at samle de gamle Qvad, og dette var snarere at vente af ham, end af Are Frode, der, ifølge Snorres Uttring i Kortalen til Heimskringla synes at have lagt for liden Vægt paa de gamle Skaldeqvad. Da vi imidlertid ikke have andre bestemte Vidnesbyrd for at Sæmund var Samleren af de eddiske Sange, end et ubiemiøt Sagn mellem Islænderne fra det sextende maaskee det femtende Aarhundrede, maae vi tilstaae: at det er meget muligt at een eller anden os ubekiendt Islænder kan have foranstaltet en Samling, der ikke fordrede større Grad af Lærdom, end som maae have fundet Sted hos flere af Dens anseeligere Mænd i det 12te Aarhundrede. Men hvis der endog har foranstaltet denne Samling, bliver det høist rimel-

ligt, at den er ældre end Snorres Edda *). Allerede de tvende Membraner, der have bevaret os disse Sange, høre til de ældste islandske Haandskrifter, og ere uden Tvivl fra det trettende Aarhundrede, altsaa omtrent samtidige med Uffattelsen af Snorres Edda. Sammenligningen mellem begge disse Samlinger viser dette end tydeligere. Var Samlingen af Skaldeqvadene senere end Snorres Edda, hvorfor optoges da ikke i hin flere Sange, som i denne enten helt eller i Brudstykker anføres: Grottesangen, Thiodolf af Hvines Høstlaug, Eilif Gudrunsens Thorsdræpe, Brage den Gamles Dræpe over Regner Lodbrok, hans Qvad om Thors Kamp med Midgardsormen og Heimdalsgaldr? Jevnligen citerer Snorres Edda enkelte Stropher af de Sange, den anden Samling har opbevaret; men de Sange som Snorres Edda helt har optaget, ere netop saadanne, der slet ikke findes i den anden Samling, hvilken Omstændighed neppe kunde være blot Tilfældets Værk. Dette antyder, baade at den saakaldte Sæmunds Edda maa være ældre

*) See vita Sæmundi foran Edda S. IX og min Afhandling om Authentien af Snorres Edda i det skandinaviske Literaturselskabs Skrifter for 1812 S. 75 f.

end Snorres, og at der ingen anden Samling gaves af de ældste Sange.

Denne Samling viser sig allerede i sit Indhold ældre end Völsungasaga, ved slet ikke at omtale Uslaug, som i den senere Sagnfreds saa noie knyttedes til de ældre Minder. Stilen i de prosaiske Stykker bærer ogsaa et ældre Præg, end den i hvilken Völsungasaga er forfattet. Sammenligne vi desuden denne Saga med de ældste Fortællinger om Island selv, der hidrøre fra Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede; finde vi en saadan Forskiellighed i Sprogets Form, at vi nødes til at sætte dens Nedskrivelse i det mindste et Par Aarhundre senere eller hen i det trettende Aarhundrede.

Men kan Sagaen ikke for være nedskrevet, er den sandsynlig ikke heller for forfattet; thi neppe kan den være i sin nuværende Form gaaet igjennem mange Munde, for den blev ført i Pennen; da man saa bestemt kan paavise dens forskiellige Kilder; da Digterudtrykkene fremtræde saa tydeligen mange Steder, at det er hoist sandsynligt, at den, der sammensatte Sagaen, selv har gjort Udtoget af Sangene, enten han saa havde disse i sin Hukommelse eller i Afskrift liggende for sig. Er da nu Sagaskriveren yngre end Sagaens Samler,

er det i sig selv rimeligt, at han har benyttet dennes Værk, endskiønt ingen udtrykkelige Vidnesbyrd derom ere tilbage; thi heller ingen indvortes Grunde stride derimod. Edda har vel adskillige Sange, der ei ere benyttede i Sagaen, nemlig Volundarqvida, Helgaqvida Haddingiafsate, Helreid Brynhildar, Gudrunarq. 1 og 3, Oddrunargratr. Dog kunde Sagaskriveren have haft tilstrækkelige Grunde til at forbigaae disse, omendskiønt han kjendte dem, thi de tvende første vedkomme slet ikke Sagnkredsen, og de sidste følge tildeels afvigende Sagn, saa de ei godt kunde optages i Fortællingen. Paa den anden Side har vel ogsaa Sagaskriveren benyttet adskillige Sange, der ikke fandtes i Samlingen, nemlig om Volsung og hans Forsædre, om Sinfjotle og Sigmund, om Sigurds Barndom og Gudruns tredje Ægteskab; men da Eddas Samler selv nævner gamle Sange, uden at optage dem, kan han og have haft sine Grunde hvorfor han forbigik disse; maaskee fordi deres Form ikke behagede ham, eller ifkun Brudestykker af Sangene vare tilbage. Muligt er det og, at en senere Mand kan finde en Efterflæt, der har undgaaet en ældre Samlers Opmærksomhed, ligesom og, hvad ovenfor er berørt S. 48, at Sagaen i Sigmunds Historie synes at følge ældre

Sagn end Sangenes Samler. Men denne Omstændighed tjener tillige til at vise, at Sagaskriveren levede paa en Tid, hvor de ældgamle Sagn ikke endnu vare forvanskede, og mange Sange end erindredes. Denne Tidspunkt kan neppe antages senere end det trettende Aarhundrede. Til samme Tidssalder henviser og Sammenligningen med Snorres Edda og Nornagests Saga.

Fortællingen om Volsungernes Skjebne, der findes i Snorres Edda (efter Resens Udgave 68-78 Dømesaga, efter Haandskrifterne mellem Baldets poetiske Benævnelser) følger Sangene nøie, og stemmer for saavidt med Sagaen, men har tillige, som vi forhen have anført, adskillige særegne Tillæg, hvilke Sagaskriveren sandsynligen havde benyttet, hvis han havde kjendt dem. Dette i Forbindelse med nogle forhen gjorte Bemærkninger synes at vise, at Fremstillingen i Snorres Edda er yngre end Volsungasagas, og at altsaa vor Sagas Affattelse maa henføres til Begyndelsen af det trettende Aarhundrede.

Denne Tidspunkt er og den rimeligste, ifølge den islandske Litteraturs Gang. Da vare de fleste Fortællinger, som angik Dens Bebyggelsestid allerede nedskrevne, man var altsaa vandt til at skrive, morede sig ved Sagaer, og maatte nu let

falde paa at udarbejde en sammenhængende Fortælling om den Sagakreds, hvoraf Digterne hentede deres Billeder, hvortil saa mange bekjendte Sange frembøde et rigt Stof, og som ved sin Forbindelse med Regnar Lodbrogs Historie gjorde hine Oldtidens Helte dobbelt mærkelige, som Stamfædre baade for Dens fornemste Slægter og for de danske og norske Fyrstehuse.

Rornagests Saga, der maae være nedskrevet i Midten af det fiortende Aarhundrede, henviser udtrykkeligen Kap. 5, S. 15 til Sigurd Fofnesbanes Saga som indeholdende Efterretning om Sigurds første Besøg hos Brynhilde paa Hindarhede. Heraf følger, at til den Tid en Saga om Sigurd maae have været forfattet og bekjendt. Da nu tillige Rornagests Saga just omtaler de af Sigurds Farsfædre, som i Volsungasaga ere nævnte, samt nogle af de om dem der anførte Træk, og desuden giver et med denne Saga overensstemmende Udtog af Sigurds Historie; kan det neppe omtvivles, at Sigurd Fofnesbanes Saga er den samme Fortælling, vi nu kiende under Navn af Volsungasaga. Vel finder man nogle Smaaaforskjelligheder i det Enkelte mellem begge Sagaer. Forfatteren til Fortællingen om Rornagest har kiendt adskillige nu tabte Sagn og Sange, han

har tilføiet enkelte Træk, der røbe Aanden af en senere Tidſalder, end den hvori Volsungasaga er forfattet; men dette tiener ikkun til at beſtyrke det angivne Tidsforhold mellem begge Sagaer. Begges Tone røber en Forſkiel af et Aarhundrede, og dog maae Norna Geſts Saga være bleven nedſkrevet paa en Tid, da de gamle Sagn endnu ikke vare gangne af Minde.

Mere indviklet kunde Forholdet til Bilſinasaga synes at være. Det vil i det Følgende blive bevist, at ſidſtnevnte Saga ikke er yngre end det ſjortende Aarhundredes Ende, og ikke ældre end ſammes Midte. Dens Forſkiellighed fra Volsungasaga er paaſaldende, uagtet Indholdet er for en Deel det ſamme. I denne herſker den oldnordiske Tone, hin bærer helt igiennem Præg af fremmed Herkomſt; i hin fremtræde de gamle Guder i adſkillige Myther, denne indeholder, med Undtagelſe af Sagnet om Baulund, blot de æventyrlige Kampe og Hændelſer, ſom findes i de romantiske Digte fra Middelalderen; i hin tages ſtedſe Henſyn til gamle hiſtoriske Sagn, denne blander Tider og Steder uden Betænkelighed mellem hinanden; i hin er Volsungeslægtenſ Skæbne det eneſte Emne, i denne er ſamme indvævet i Fortællingen om en Mængde andre Heltes Hændelſer og Bedrifter; i hin er Sproget temmelig rent, i denne

blandet med fremmede Ord og Talemaader. Volsungasaga endelig anfører mange Brudstykker af gamle Skaldeqvad, Vilkinasaga intet, men beraarber sig adskillige Steder paa tydske Digte. Saaledes vidner Indholdet af begge Fortællinger tydeligen om, at Vilkinasaga maae være en senere med mange Tillæg forøget Fremstilling af Volsungernes Skiebne. Hertil kommer, at hvis den Sammenhang mellem Thidreks Historie og Volsungernes samt Giufungernes, som Vilkinasaga fremstiller, havde været Volsungasagas Forfatter bekiendt; er det ikke rimeligt, at han uagtet den Vidtøftighed, hvormed Hovedbegivenhederne fortælles, kunde have gaaet dette aldeles forbi. Naar vi alligevel finde, at det 31 Kap. i Volsungasaga stemmer ordret overeens med det 166 Kap. i Vilkinasaga, og dets hele Indhold og Tone viser, at det maae være hentet fra sidst anførte Saga; følger deraf intet videre, end at en af Volsungasagas Afskrivere har indskudt dette Kapitel, som en passende Skildring paa Sagaens Helt, hvilket og besprøges ved Kapitlets Forhold til det Foregaaende og Efterfølgende; thi Fortællingen bringes slet ikke videre i dette Kapitel, og det følgende begynder netop paa samme Maade, nemlig at Sigurd red bort. Senere Afskrifter af Sagaen indeholder flere Exempler

paa flige fra Vilkinasaga hentede Tillæg *). Dette Indskud kan altsaa ikke hindre os i at betragte den Modsatning, som der findes i Maaden, paa hvilken begge Sagaer have behandlet det samme Emne, som et Bevis for Volsungasagas høiere Ælde.

I Kiøbenhavn findes ingen Membraner af denne Saga, men eet Papiraffskrift i den ældre Kongelige Manuskript-Samling og Affskrifter i den arnæmagnæanske. Desuden besidder og Professor Thorslacius en Affskrift med nogle nyere Tilfætninger. Dette er tilligemed det arnæmagnæanske No. 281 i 4. bleven collationeret af Hr. Adjunct Schædemose, der har havt den Godhed at meddele mig Varianterne, som i det Hele ikke vare betydelige, et Par af de vigtigste ere i det foregaaende blevene

*) I et Papirhaandskrift af Volsungasaga tilhørende Professor Thorslacius, føies til Kap. 35 Sigurd dyelt langa hryd med Isunga Kongi og sidan med Thedrik af Bern sem greinir i sögu hans 3: Sigurd opholdt sig længe hos Kong Isung og siden hos Thedrik af Bern, som meldes i hans Saga Kap. 45 i Skildringen af Giufungernes Strid med Atle føies til Thar var tha med Atla Konge af Bern, enn ei er thess gietid, at han atte lut, thesla bardaga edr hans menn 3: Kong Thedrik af Bern var den Gang hos Kong Atle, men det fortælles ei at han, eller hans Folk havde Deel i denne Strid.

anførte. De øvrige Afskrifter har jeg prøvet paa enkelte Steder, og fundet dem overeensstemmende med den trykte Text, der findes i Biørners Kæmpebøger, ledsaget med svensk og latinisk Oversættelse. Ved alle disse Haandskrifter findes det mærkelige, at de ere forenede med Regnars Saga, og føre alle den sidstnævnte Sagas Navn til Overkrift. Biørners Text er bleven aftrykt i Professor von der Hagens Altnordische Sagen und Lieder welche zum Fabelkreis des Heldenbuchs und der Niebelungen gehören, Breslau 1812. 2ter Th.

Denne Lærde har og udgivet en Oversættelse deraf i sine nordische Heldenromane 4ter B., hvor han tillige har forudskiftet en indholdsrig Fortale om Sagaens Sammenhæng med andre historiske Minder.

Norna Gest's Saga.

Der fortælles, at tre Nar efter at Gudmund fra Glæsisvol havde sendt de tvende Sendebud til Kong Oluf Tryggvesen, for at paahæve ham Ondt; kom en Aften en Mand til Kongen, der kaldte sig Gest, ham blev anvist Leie mellem de andre Hirdmænd.

Om Natten vaagnede Kongen (der laae i een Sal med sine Mand) og saae, at en Alf eller Aand var kommen ind i Huset, gik til alle Senge og standsede ved den Nyekomnes, sigende: "her er stærk Laas for tomt Huus." Om Morgenen lod Oluf kalde Gest for sig, og erfarede, han var dansk af Et, primsigned *) men ikke døbt, hvorfor Alfen havde talt om Laasen for det tomme Huus, efterdi den Udøbte havde forset sig for han sov ind. Iøvrigt forstod Gest at spille paa Harpe og fortælle Sagaer.

Lidt før Jul kom Alf den røde hjem fra Leidingfærd og medbragte blandt andre Klenodier, en Ring, sammensat af syv Slags Guld, som Kong Half havde eiet. Denne Ring gik for sin Sielendehed rundt i Herberget**), hvor alle sadde og drak, thi den Sång vare endnu ikke Haller byggede i Norge. Alle roste Ringen undtagen Gest. Da man spurgte ham, hvorfor han ikke ændsede dette Klenodie, svarede han, han havde seet bedre Guld før. Nu loe Kongens Folk, og væddede fire Mark

*) Betegne med Korsets Tegn.

***) Herberge kaldes her den store Sal, hvor Sengestederne vare bag Bænkene, og man baade sov og drak. Fra Oluf Kyrres Tid erholdt Drikkestuen en stabseligere Indretning.

Solo mod hans Kniv og Velte, at han ei skulde vise dem noget bedre. Han tager derpaa sin Harpe og spiller længe for dem, bedst spille han Gunnarslag, og det sidste Stykke var den gamle Sang om Gudrunes Anslag (Gudrunar brögd hinn forno) som man ikke før havde hørt. Morgenens efter skulde Kongen dømme, hvo der havde vundet. Gest fremviser da et Stykke af en Sadelring, som Kong Olaf erkender for at være bedre Guld. Kongen bad ham derpaa sige, hvorledes han havde faaet dette Stykke. Gest svarede han vilde nødigent, da man neppe vilde troe ham, men fortæller dog om sider følgende: Rygtet om Sigurd Sigmundsens Ræfthed, havde bragt ham til at reise til Frackland til Kong Hialprek, der var og Dvergen Keigin, som lærte Sigurd mange Ting, og eggede ham til at dræbe Fofner. Gest kom i Sigurds Tjeneste og fulgte ham paa Toget mod Hundings Søner. Siden havde Sigurd dræbt Fofner og Keigin, og havde besøgt Brynhilde paa Hindarhede, hvor det var gaaet ham, som der fortælles i Sigurd Fofnesbanes Saga, og havde siden ægtet Gudrun Gjukedatter. Gest havde fulgt Sigurd Sigmundsen til Danmark, han havde og været hos ham, da Kong Sigurd Ring havde sendt Gandalfs Søner til at kræve Skat af Gjukungerne. Sigurd

seilede da atter Nord paa til Holssteen og landede ved Jarnamod, kort deraf var Valpladsen bestemt. Med Gandalfs Sønner var Starfodder Storværksøn fra Fenhring i Norge, som anrettede et stort Nederlag paa Hæren, indtil Sigurd mødte ham, og drev ham bort ved at hugge ham to Tænder ud af Munden. Den ene af disse havde Gest taget med sig, og hængt i en Klokkestræng i Danmark, den veiede syv Drer. En Dag Sigurd vilde sætte over en Grøft, sprang Hesten Grane saa stærkt, at Brystgiorden gik i Stykker, og Rytteren faldt ned; Gest bragte den til Sigurd, som sagde, han kunde beholde den, dette var Guldet, han havde taget frem. Han viste dem og et Haar af Granes Hale syv Alen langt.

Kong Oluf morede sig ved at høre Gest fortælle, og bad ham næste Dag fortælle mere, om hvordan det var gaaet med Guldet. I sær spurgte Kongen, hvorledes Sigurd var kommen af Dage, Gest svarede: "De fleste sige, at Gutorm Giufesen giennemstak ham i Gudrunes Seng, tydske Mænd fortælle, at Sigurd blev dræbt i Skoven, og Vagterne sagde, at Giufes Sønner havde dræbt Sigurd, da de rede sammen til Thinge, men alle vare enige i, at de svege ham, da han var tryg". Gest fortalte og om Brynhildes Dod,

at da hun, fiorende til Baalet, kom forbi en Klippe, stod Jettinden ved Hulens Dør og bebreidede Brynhilde hendes Udfærd mod Sigurd, og qvad en Haansang mod hende, som hun besvarede; Gest anførte hele Sangen.

Gest havde og været med Lodbrog's Søner, da de herjede paa Mundesfeld og toge Vifilsborg, hvor de mødte en Vandringsmand fra Romaborg, med Jernsko, der vare bleyne opslidte ved Veiens Længde, hvilket afholdt Lodbrog's Søner fra at gaae did.

Gest blev adspurgt, hvilket Sted han havde fundet sig bedst. Han svarede, der var meest Gammelt hos Sigurd, med Lodbrog's Søner kunde man leve som man vilde, hos Erik i Upsal var der mest Held, og hos Harald Haarfager de sømneligste Sæder. Hos Kong Hlandver (Ludvig) var han bleven prinsigned. Til sidst fortæller Gest, hvorfor han havde faaet Tilnavn af Nornagest. Da han var bleven født, vare tvende Vøler eller Spaakoner, som droge Landet om, komne til hans Faders Gaard Græning, og vare bleyne vel modtagne for at spaae Barnets Skiebne. De tvende første havde spaaet alt godt, men den sidste var bleven vred, og havde sagt, Barnet skulde ei leve længere, end Lyset der brændte. Den ældre

Bøle havde derpaa taget Lyset, og bedet hans Moder gienne det, og at det først paa hans Dødsdag skulde tændes.

Gest var længe hos Olaf og velagtet. Kongen spurgte ham en Dag, hvor længe han ønskede at leve. Kort Tid, om Gud vil, svarede han. Hvad om du da tog dit Lys, sagde Kongen. Gest tændte Lyset, sagde, han nu var 300 Aar, og bad Kongen give sig den sidste Olie. Da Lyset var udbrændt, var Gest død.

Ganske og nyere Sagn ere i denne Fortælling blandede med hverandre. Hvad der siges om Gudmund af Glæsisvol, sigter til Fabelen om Helge Thorer's søn, der staaer i Børners Kæmpedater. Om Kong Half antydes et Sagn, nemlig hvorlunde han overvandt Halfdan Ylfing, der ei findes i hans Saga, og Fortællingen om Sigurd stemmer vel med Volsungasaga, men har dog adskilligt sær eget. Af den eddiske Sang Sigurdqv. 2 anføres her flere Stropher end i Volsungasaga. Iblant Hundings Søner bliver nævnt en Heming, der ikke forekommer andre Steder end i den profaiske Indledning til Helgaqvide Hundingsb. 2. At de geographiske Bestemmelser synes nøiagtigere, og

114 Norna Gest's Saga.

Holsteen (Holsetuland) bliver nævnet tvende Gange, ligesom og især dette, at Sigurd gøres til en Kæmpe, røber en senere Forfatter. Hvad Gest siger om de forskjellige Beretninger angaaende Sigurds Død, stemmer nøie, dog ikke ordret, med den profaiske Slutning af Brynhildarqvade 2, blot med den Forskiel, at hvad der anføres af det gamle Gudrunarqvade, tilskrives i Sagaen Vagtterne, hvilket tilkjendegiver, at i denne gamle Sang Vagtterne indførtes fortællende til Gudrun Sigurds Endeligt, og at Forfatteren til Nornagests Saga ikke blot gennem Citationen i Sæmunds Edda kjendte Sangen. Brynhildes Ordstrid med Jetteqvinden, er fremmed for Volsungasaga, og udgør den eddiske Sang Helreid Brynhildar. Men Sagaskriveren har villet gjøre Sagens Indhold efter sin Mening naturligere, ved at lade Brynhilde paa Veien til sit Baal skiændes med Jettinden, istedetfor at den profaiske Indledning forestiller Brynhilde at blive brændt paa Baalet i en prægtig med Tapeter udsiret Vogn, og nu i denne som Skygge, altsaa og i en Skygebogn, at age paa Hells Dei, og der at møde Jetteqvinden, hvormed og Brynhildes sidste Ord i Sangen stemme overens, at hun og Sigurd nu aldrig skulde adskilles. Denne Fremstilling er baade den digterisk skionnere,

og tillige den, der mere stemmer overens med Oldtidens Begreber.

Hvad der siges om Regnar Lodbrogs Sønner stemmer overens med denne Konges Saga Kap. 14 er dog neppe hentet fra denne Kilde, da adskillige Smaaomstændigheder ere fæiede til, især at Gest lader Kong Regnar ansee Manden med Jernskoene at være sendt af Guds Land, for at fri Rom, den helligste Stad, fra Ddelæggelse.

Gest's Levealder blev gjort saa lang, fordi man vilde, at han som Dienvidne skulde berette om alle de mærkeligste gamle Konger, og tre hundrede Aar syntes, hvor Chronologien ikke var saa næie regnende, dertil at være et pæsseligt Tidrum. Fabelen om Lyset som Talismanen, hvortil et Menneskes Liv er bundet, der allerede er blevet anvendt i det græske Sagn om Meleager, kunde let dannes af den naturlige Sammenligning mellem det døende Menneske og en udgaaende Flamme.

Norna Gest's Besøg hos Oluf Tryggesen har Lighed med det Snorre fortæller i denne Konges Levnet Kap. 71 om Odins Besøg, der ogsaa ett Aften til langt ud paa Natten i en Oldings Skifelse fortalte Kongen meget om gamle Dage. Ventseligen er det den samme Fortælling, der er blevet

116 Norna Gest's Saga.

bearbejdet af tvende, hvoraf den ene fremstillede de gamle Sagn som farlige for Kristendommen, den anden som uskyldig Moro. Begge Fortællingerne ere optagne i Flateyrbogen og findes aftrykte i den islandske Udgave af Oluf Tryggvessens Saga 2 D. 32 Kap. og 38 Kap.

Tvende Sidesstykker til disse Fortællinger findes ogsaa i Flateyrbogen i Oluf den Helliges Levnet. I Begyndelsen af sammes niende Thatte col. 378 hedder det:

En Aften, som Kong Oluf sad paa Carpsborg, kom en ubekjendt velvoxen Mand til ham der kaldte sig Tøke Tøkeseu, en Søn af Tøkeseu den gamle. Denne Tøke var stille, drak ikke meget, og blev vel lidt, han var meget forstandig, og Kongen havde Moro at høre ham. En Dag spurgte Kongen ham, hvor gammel han var, han svarede, at det var ham bestemt, han skulde leve to Mænds Alder, og den Tid var nu snart forbi. Oluf sagde, han da vel kunde erindre sig Kongerne Half og Hrolf Krafke. Da han svarede, at han havde været hos Begge, spurgte Kongen ham, hvo af dem var kækkest. Tøke fortalte da, at som han var reist vidt omkring for at besøge de største Høvdinger, var han og kommen til Kong Hrolf, og bedet om Winterophold hos ham; denne havde

svaret, han sparede ikke paa sin Mad, og anvist ham sin Plads der, hvor han kunde rykke en af Sædet, de andre havde Kongen forbudet at brydes med ham. Toke var nu først gaaet til Bodvar Biarke, taget ham i Hænderne, sat sine Fødder mod Bænkeskammen og trukket af al Magt. Biarke var bleven baade rød og bleg, men rokkedes ikke af Stedet. Hialte den Hugprude havde han rykket til Bænkens Ende, uden at kunne faae ham videre, men Hvitserk den Hvasse og de øvrige havde han trukket op af Pladsen, og sat sig over dem. Der tilbragte han nu Vinteren, og havde der fundet sig allerbedst. Sommeren efter reiste han videre, og kom til Kong Half, der anviste ham Sæde paa samme Maade som Hrolf. Han rykkede nu først i Utstein Jarl, siden i Instein, Hroek den Sorte, Biorn, Bard og alle de øvrige, uden at kunne rokke en eneste af dem, og maatte sidde nederst. Kong Oluf spurgte, om han var døbt, han svarede han var primsigned, men ikke døbt, fordi han havde reist jævnlig mellem Kristne og Hedninger, dog troede han paa den hvide Krist og var derfor kommen til Kongen, for at høre noget mere om ham. Toke blev derpaa døbt, og døde i hvide Klæder (som Kristen).

Endnu en anden dermed beslægtet Fortælling

118 Norna Gests Saga.

læses sammesteds strax foran." Kort efter Olaf den Hellige havde ægtet Astrid, Sveafkongens Datter, og drog paa Gæsteri i Vigen, kom en Aften en ukiendt Mand til ham med sin Hat paa Hovedet, skieggert og styg, han kaldte sig Gest. Da Kongen gik til Sengs, kaldte han ham til sig, og spurgte ham, om han forstod nogen Moerskab. Gest var viis og diærvtalende, og berettede meget om de gamle Konger. Gest spurgte Kongen, hvilken af Oldtidskongerne vilde du helst ønske at have været, hvis Valget stod til Dig. Jeg vilde ingen Hovding være, svarede Oluf, hverken Konge eller anden Mand. Det er rigtig sagde Gest, du havde ikke Marsag at ønske dig at være nogen anden end du er! men jeg spørger kun, hvem af Oldtidskongerne du helst vilde ligne. Oluf svarede Hrolf Krage, dog saaledes at jeg vedblev at være Kristen, hvorfor, spurgte Gest, vilde du ikke hellere ligne den Konge, der havde Seier i hver en Strid, der var kyndig i alle Færdigheder, at ingen var hans Lige, kunde skienke andre Seier og forstod at quæde, som andre at tale. Da reiste Oluf sig op i Sengen, tog Bønnenbogen, der laae hos ham, og agtede at slaae den i Hovedet paa Gest. "Dig vilde jeg sidst være, sagde han, du slemme Odin." Det fortælles at Gest forsvandt, og Oluf priste Gud."

Det er vanskelig at bestemme, enten Fortællingen om Oluf den hellige eller Oluf Tryggvesen ere ældre, thi ligesom det paa den ene Side var rimeligst, at hvad der fortælles om den yngre Konge ansaaes for Efterligning af hvad om den ældre var bleven fortalt; synes det paa den anden Side, at det der siges at være høndet Oluf den Hellige, er simplere og udsmykket med færre Fabler. W en da imidlertid Snorro lader Odin besøge Oluf Tryggvesen, og man og snarest ved den første kristne Konge kunde tænke paa denne Modfætning mellem de gamle Sagn og Kristendommen, maae vel Fortællingerne, hvori han fremtræder, anses for oprindeligen at være de ældre, uagtet at de kunne have modtaget senere Tilfætninger. De forskellige Udpyntninger af dette Emne tjener i øvrigt til at vise, at Grundstoffet maae have været gammelt. Og ligesom de senere Bearbejdelser allerede paa Grund af den Codex, hvori de findes, nemlig Hlatenarbogen, maae i det mindste være fra Enden af det fiortende Aarhundrede, vise og de flere gamle Sange, Forfatteren af Nornagest's Saga har kjendt, samt hans Afvigelser saavel fra den profaiske Deel af Sæmunds Edda, som fra Volungasaga, Hallsaga og Regnar Lodbrogs Saga, at han har levet paa en Tid, hvor flere af de

Sagn, der neppe nogensinde ere blevne nedskrevne, endnu vare i Omlob, hvilketj bedre passer paa det fiortende Aarhundredes Begyndelse end paa dets Ende. Neppe have heller, da Nornagests Saga blev nedskrevet, de tydske Sagn været ret bekiendte, der satte Thidrik af Bern i Forbindelse med Sigurd, thi ellers er det ikke muligt, at dette var bleven forbigaaet i en Saga, hvor man just bestræbte sig for at sammenknytte Minderne om berømte Hesteslægter; men da Vilkinasaga mod Enden af det fiortende Aarhundrede er bleven nedskrevet, er dette og en Grund for at tillægge Nornagests Saga en høiere Alder. At Nornagests Minde endnu lever paa Færserne, da det der mundtligent forplantede Dvæde om Sigurd melder om, hvorledes Nornagest fik Guld, den Gang Sigurds Sadelgiord brast i sønder, er et Vidnesbyrd for at Sagnet baade har været udbredt og yndet, siden det er bleven bevaret giennem saa mange Slægter.

Foruden de ovenfor nævnte Udgaver af denne Saga, findes ogsaa den islandske Text aftrykt i von der Hagens Altnordische Sagen 1812, 2ter Th. og en dansk Oversættelse af Pastor Grundtvig i Heimdal, en Nytaarsgave for 1816. S. 22, 59.

Om Ulden af de nordiske Sagn an- gaaende Volsungernes Skiebne.

Da Volsungasaga er bygget paa de eddiske Sange, og Nornagests Saga ogsaa fra dem henter sin Troværdighed, bliver det disses Uld, vi have at drøfte, naar vi ville undersøge Sagnet's Uld og historiske Grundvold i Norden. Snorres Edda lærte os i det Foregaaende, at Samlingen af disse Sange maatte rimeligen hensættes til det tolvte Aarhundrede, men den lærer os med endnu stærkere Grunde, at selve Sangene, hvilke vi for det første her alle betragte under eet, maae være langt ældre. I Gylfeginning eller den første Deel af Snorres Edda anføres flere Stropher af Havamal, Voluspá, Hyndluliod, Egisdreka, Grimnismal, Vafthrudnismal, Skirners For, og desuden findes i Samlingens anden Deel eller Kenningar Alvismal anført. Alle disse Vers citeres, uden at deres Forfattere blive nævnte, og allene de anføres som Hiemmel for Mytherne, imedens

at i den anden Deel det fornemmeligen er disse navngivne Hovedskaldes Vers, der blive fremstillede, som Mønstre for den poetiske Stil. Heraf kunne vi slutte, at Forfatteren af den yngre Edda maae have benyttet disse til hans Tid almeenbekjendte Sange, uden at have vidst deres Forfatteres Navne, da han ellers ei mod sin Sædvane havde gaaet dem forbi; han maae alligevel have anseet disse anonyme Sange for en bedre Hiemmel, end de Stropher af berømte Skaldes Vers, det ellers havde staaet i hans Magt at anføre. Han maae endog have troet det upassende at anføre navngivne Skaldes Vers ved Siden af disse. Denne Fremgangsmaade kan allene forklares af, at hin Forfatter har anseet disse Sange for at udgiøre en egen Klasse, og høre til de ældste, han kunde citere. Da han nu kiendte mange Vers af Harald Haarfagers Skalde, maae denne med sit Folks poetiske Litteratur saa vel bekjendte Forfatter, enten det nu var Snorre eller hans Frende, have anseet hine eddiske Sange for at være ældre end Harald Haarfager eller i det mindste samtidige med denne Konge.

At ikkun Sangene om Vølund, Helgerne og Volsungerne forbindes med de mythologiske Sange, og derimod Sangene om Frode, Regnar Lod-

brog, Hulf, ja endog Biarkemaalet forbigaaes, viser, at Samleren maae kun have anseet de Sange han optog, at være passende Sidedestykker til de mythologiske. Af disse Sange citeres vel ikke noget Vers i Snorres Edda, hvor ifkun et Sted et Par Linier anføres af en tabt Sang om Brynhilde, men desto fuldstændigere er det Udtog, der bliver meddeelt i Anledning af Guldets poetiske Benævnelser af den hele Sagakreds, og efter at Fortællingen er bragt til Ende saies til, at de fleste Skalde have qvædet efter disse Sange, og anvendt dem paa forskjellige Maader; til Exempel anføres en Skildring af Sørles og Hamders Drab, hentet fra Brage den Gamles Drape om Regnar Loddbrog.

Det ældste nordiske Qvad, hvis Tidsalder med nogen Bestemthed kan vides, er Biarkemaalet eller Dymuntringsangen til Hrolfs Kæmper, hvoraf Saxo 2 B. har meddeelt en latinisk Paraphras, og Snorre baade i sin Edda i Guldets Benævnelser og i Slut den Helliges Saga Kap. 220 har bevarret os Brudstykker. Muligen har det været senere Omarbeidelse af en ældre Sang, men Saxo bemærker udtrykkelig, at han metrisk havde oversat en dansk Sang, der af flere Oldtidskyndige blev erindret. Den Sang, om hvilket dette kunde siges i det tolvte Aarhundrede, maa vist nok have

124 Sagnenes Ælde i Norden.

været fra de hedenske Tider. Igiennem Saxos latinſke Phraſeologi gienkiender man adskillige af de Træk der forekomme i det iſlandſke Viarkemaal, og navnlig at det Guld nævnes, hvormed Hvolf var ſaa gavmild. I Edda citeres juſt det gamle Viarkemaal, og der kaldes Guldet Foſners Bolig, Granes Byrde, Ottars Loſpenge, Rhinens Rødmalm, Riſlungers Rvind. Hvis Viarkemalet om en danſt Konges Fald, var i Begyndelſen af det ellefte Aarhundrede almindelig bekiendt i Norge, ſom et ældgammelt Qvad, maae den være forfattet et Par hundrede Aar tilforn, thi ringere Tid kan i hiin Periode ikke antages til at forplante en Sang fra Danmark til Norge, der udbrede den og ſkaffe den Navn af ældgammel. Vi komme ſaaledes i det mindſte til Begyndelſen af det niende Aarhundrede og at man til den Tid kunde hente Digterbilleder fra Volſungernes Skiebne forudsætter atter ikke blot, at denne var almindeligen bekiendt, men og at derfra hentede Billeder vare allerede vedtagne. Ikkun ved Aarhundreders Skaldeqvad om diſſe Begivenheder kunde ſligt i hine Tider bemærkes.

Lage vi Henſyn til Sagnenes egen Beſkaffenhed, finde vi alt der at vidne om en høj Ælde. Verſemalet er Fornyrðalag, det ſom Iſlænderne

ansees for det ældste, det bærer ogsaa selv ved sin Simpeltid Oldtidens Præg.

Mange Archaismen ere hyppige i disse Sange, der ellers kun findes saare sjelden, især at Pronominer og Negationer hænges som Suffixer efter Verberne, og Ord blive brugte, som siden ere forsvundne af Sproget. Disse Sange ere fri for de kunstlede Omskrivninger, som allerede begyndte i flere af de Skaldeqvad, hvilke til Harald Haarfagers Tid bleve digtede, og som siden bleve end mere overdrevne. Af de mythologiske Sange er det kun Hrafnagaldr og Fjolsvinsmal, af de historiske Atlemal, der viser sig mere kunstlede end de andre. En høi poetisk Aand fremtræder i Sangene om Vølvingerne især i Helgaqvæderne og Vaulunds Sang og der er intet i disse historiske Sange, der bærer Præg af kristelige Begreber. Føie vi nu hertil, at Emnet til disse Mindesange, thi det er især ved disse, og et ved de mythologiske vi her ville dvæle, er af den Besskaffenhed, at det i høieste Grad maatte vække og fastholde Oldtidens Opmærksomhed; at det indeholdt slige Træk, der engang skildrede, dybt maatte indpræge sig i det menneskelige Hierte, have vi her alle de indvortes Grunde, som der efter Sagens Natur kunne fordres for et Skaldeqvads ældgamle Oprindelse.

126 Sagnenes Velde i Norden.

Vagten af disse indvortes Grunde bliver saa meget des større, som her ikke spørges om et enkelt Stykke, men om en heel Række af Sange. Havde vi kun et Par eddiske Sange tilbage, vilde man let kunde tænke sig Muligheden af, at en senere Skald engang havde villet digte i Oldtidens Maneer, thi deres Mening er urigtig, som paastaae at ingen Skald selv fra Harald Haarfagers Tid, og end mindre senere, skulde have været i Stand til at digte i denne Smag. Baade Hornkloves Sang over Slaget ved Hafursfjord, og Eyvind Skaldes spilders Drape over Kong Adelfsteen (Heimskringla Harald Haarfag. S. Kap. 19, Hakon den Godes Saga Kap. 33) kunne i Stimpelhed og Kraft sættes ved Siden af de eddiske Sange. Sagaerne give flere Exempler paa, at heller ikke i senere Tider Smagen var saa forvendt, at jo enkelte skulde have fundet Behag i Oldtidens simplere Digtart. Samlingen af de eddiske Sange selv fremviser i Solarliod en afgiort kristelig Sang, der i sin Form meget godt svarer til de øvrige. I Brynhildarqvada I røber et af de Raad, Brynhilde giver Sigurd Str. XXXIV, kristelige Forestillinger *). Det tredje

*) See Finni Johannæi historia eccles. vol. I. p. 24. Da Brynhildes Raad bestaaer i en Række af Sentenser, der ikke udgjøre noget sammen-

Gudrunarqvæde er ifølge Grunde som i det følgende skulle udvikles neppe ældre end det tolvte Aarhundrede **). At endeligen langt senere Dig-

hængende Heelt, var det her saare let at sætte til og tage fra.

- ***) Atlemaal inn grænlenzko funde og forekomme mistænkkelig formedelst Str. 101, der synes at antyde kristelige Begravelses Skikke. Paa den døende Atles Bøn om en hæderlig Begravelse svarer Gudrun:

Knaur mun ek kaupá
ok kisto steinda.
vexa vel blægio
at veria thitt liki. 3:

Skib mon jeg fiobe
og Kiste bemale ell. steensætte,
Lepperne vel vere
dit eig at bepare.

Men antydedes her blot den kristelige Skik at indvikle Liget i Bortlagen og at lægges i en Kiste af Træ eller Steen, var det aldeles overflødigt at anskaffe et Skib til en saadan Begravelse. Derimod passe alle Trækkene, naar der tænkes paa de gamle nordiske Begravelses-skikke. Enten kunde Gudrun mene, at hun vilde lægge hans Lig paa et Skib ligesom Balders, (Snorres Edda 43 Dæmisaga) pryde denne hans Kiste med Maling, og vere dets Gril. Eller og hun efter en anden hæderlig Begravelsesmaade kunde ville lægge ham i et Skib, og sætte dette i det steensatte Gravkammer eller Steenkiste, hvorover Høien blev kastet. Saaledes bleve Islænderne

128 Sagnenes Velde i Norden.

tere have kunnet med Held sætte sig ind i Oldtidens Maneer viser Gunnarslag, der er bleven digtet i det foregaaende Aarhundrede, og af de største Kiendere af den eddiske Poesie antoges for ægte.

Men nu have vi en heel Samling af Digte tilbage, som, uagtet de alle kunne henføres til een Digtart, og bærer alle Oldtidens Præg, dog ere meget forskiellige, saavel i Digterværd som Tone og Stavelsemaal, og umuligen kunne hidrøre fra een Mand. At et enkelt yngre Digt er bleven føiet til den gamle Samling er let begribeligt, men at flere saa fortrinlige Digtere, som disse Sanges Forfattere maa have været, skulde have forenet sig, om at forfatte en Række af Digte i en Smag, der

Thorgrim (Gisle Gursens Saga S. 150) Asmund (Vandnama S. 42) Geirmund (Vandnama S. 128) høilagte i Skibe, og Vardalsaga Kap. 6. fortæller, at Enken Aude den Mægtige blev begravet paa samme Maade. (Jevnsø Hakon S. S. R. 27.) Riste er et ældgammelt Ord, der findes baade i det Græske og Persiske. (See Glossaret til Edda 2 D.) Steinda af stein kan baade betegne at male (for di Farverne vare mineralske) og at steensætte. Volsungasages Forfatter nævner ikke Skibet, entensaa han ei forstod Betydningen, eller ikke vilde nævne den forældede Stik (Jevnsø Edda 2 D. S. 955, tredje Note).

afveg fra Hovedskaldenes berømteste Qvæder, at disse samme Digte skulde siden være bleven satte over alle øvrige, og just disses Forfatteres Navne forglemte, er vist nok meget urimeligt.

Vi kunne derfor og med tilstrækkelige Grunde afbevise deres Mening, der antage, at de eddiske Sange om Volsungerne enten ganske ere hentede fra tydske Emner *) eller tildels omdannede efter disse **). Denne Mening forudsætter nemlig, at den tydske romantiske Poesi skulde have haft en mærkelig Indflydelse paa den nordiske og i Særdeleshed den islandiske Poesies Uddannelse. Tidligere end det ellefte Aarhundrede kunde det ikke være skeet, thi før den Tid havde ingen Islænder seet det Indre af Tydskland. I det ellefte Aarhundrede vides egentligen kun om Biskopperne Isleif og Gissur, at de have studeret i Saxland. Om Sæmund Frode og John Ogmundsen have opholdt sig der paa deres Gjennemreise til Paris, er uvist, og til flere Islænderes Ophold i Tydskland i dette Aarhundrede kiende vi intet, uagtet vi just fra den Tid have omstændelige Efterretninger om Dens vigtigste

*) Illustrations of northern antiquities Edinb. 1814 in 4. S. 38.

**) Götting Nibelungen und Gibelinen S. 37-39.

130 Sagnenes Velde i Norden.

Mænd. I det følgende Aarhundrede reiste flere landveis saavel til Paris som til Rom, altsaa og gjennem Tydskland, dog var deres Antal i det Hele for ubetydeligt, til at kunne bevirke nogen mærkelig Forandring i deres Landsmænds Smag. Til ingen senere Tidsalder kunne vi, paa Grund af Sammenligningen med Snorres Edda, hense til Samlingen af de eddiske Sange. Men nu bliver det desuden meget usandsynligt, at nogle saa Geistlige, hvoraf ingen er berømt som Skald, og som i ganske andre Hensigter reiste udenlands, skulde have henvendt megen Opmerksomhed paa det fremmede Folks Digterværker. Det er imod al Analogi, at disse fromme Mænd, saa kort efter deres Land var bleven fristnet, skulde have bragt Bemærkerne, de laante fra de tydske Digtere, i nær Forbindelse med den gamle Gudeverden. Havde endog disse Mænd villet gjøre dette, de havde ikke formaaet at omdanne Smagen for Digtekunstens Frembringelser hos deres Samtidige, thi iblandt disse var allerede i det ellefte og tolvte Aarhundrede Poesiens gyldne Alder forbi; de fleste af Hovedskaldene, eller Folkets klassiske Digtere, havde levet, og det var dem man bestræbte sig for at efterligne. Nu finde vi just, som dels ovenfor er viist, dels nedenfor nærmere skal udvikles, i disse klassiske

Digtere, som levede før Sæmunds Dage, alle Hovedtrækkene af den hele Sagnetreds; altsaa kunne de eddiske Sange, der desuden have deres dem saa eiendommelige Præg baade i Indhold og Tone, ikke være en Følge af Bekjendtskab med tydsk Litteratur. Derfor negte vi ikke Muligheden af, at Sæmund kan have digtet en enkelt Sang f. Ex. det tredie Gudrunarqvæde, til Efterligning af de ældre Skaldes qvad, hvortil han kan have benyttet de beslagtede Sagn, han i Tydskland hørte. Heller ikke nægte vi den tydske romantiske Litteraturs senere Indflydelse paa den islandste. Den udgik fra det norske Kongehof, hvor Ridderromaner vare yndede, og begyndte fra Midten af det trettende Aarhundrede, den tiltog i det paafølgende Aarhundrede, da foruden andre Romaner Vilkinasaga var bleven oversat. *)

Høiere op i Tiden end det ottende Aarhundredes

J 2

*) Det her anførte gielder endnu mere mod al mærkelig Indflydelse af Væringerne eller Varangerne paa den ældre islandste Poesie. De Islændere vare i det Hele kun faae, der drog til Konstantinopel, og deres Tal der kom tilbage endnu ringere. Tidligere end Harald Haardraades Regiering eller henimod Enden af det ellefte Aarhundrede kunne Væringerne slet ingen mærkelig Indflydelse have haft paa den nordiske Digtetekunst, og da var allerede hin Sagnetreds bestemt.

132 Sagnenes Ælde i Norden.

Begyndelse eller til den nærmeste Generation for Harald Haarfagers Regiering nøde hverken indvortes eller udvortes Grunde os at hensætte disse Sange; thi uagtet at der gives Qvad om Volsungerne, der vare langt ældre, følger ei, at de vi have tilovers, just hørte til disses Æal. Sproget i de eddiske Sange er rigtignok archaiserende, endog i Sammenligning med de ældste navngivne Skaldesqvad, men dog ei i den Grad, at en Række af Aarhundreder kunde sættes mellem begges Uffattelse. Det er vel tænkeligt, at giennem mange Aarhundreder nogle kortere Mindesange kunde forplante sig i et Land, hvor Folkets udvortes Forholde ikke undergik voldsomme Omvæltninger; men da den ordrette mundtlige Overleverings saare høie Ælde dog stedse hører til det fioldnere Tilfælde, bør samme ei antages uden Nødvendighed. De eddiske Sange selv pege hen til ældre Qvad over de samme Emner.

Allerede dette, at Samlerne citere det gamle Volsungaqvæde (Helgaqv. Hund. 2, Brot Brynhildarqv.) og at han kalder Hamders Mal det gamle; giver tilkiende, at han maae have anseet disse for ældre i Sammenligning med adskillige af de andre. Oddrunarqratr begynder med disse Ord: "Jeg horte sige i gamle Sange, at Moen

Sagnenes Elde i Norden. 133

fom til Morgenlandet." I Gripestpa siges det trende Steder St. 23, 41, 52 at Sigurds Navn skulde mindes saalænge Verden stod. I den nylig anførte Oddrunargratr siges St. 17 at Rygtet om Brynhildes Daad vil udbrede sig over alle Lande. Dette havde man i saa fjerne Tider, hvor der dog var mindre Forbindelse mellem Nationerne, neppe faldet paa at sige, hvis ikke allerede Sagnene havde været vidt bekiendte. Og ligesaa gamle som disse Sagn maae have været, ligesaa vidtløftig var deres Omfang. Foruden den Række af Begivenheder, som vi vide at have været besungne, berøres endnu i Helreid Brynhildar St. 6, Oddrunargratr Str. 11, 27, Gudrunarqv. I St. 3, 5, Atlemal 96, 97, Volsungasaga Kap. 27, 46, andre dermed forbundne Tildragelser som bekiendte. I Vaulundarqvæde, hvis Mand og Stil viser, at den hører til en af de ældste eddiske Sange, og som besynger et Sagn, hvis saare høie Elde nedenfor i Anledning af Vilkinasaga Kap. 8-31 vil blive godtgiort, omtales St. 13 Guldet i Forbindelse med Hesten Grane og med Rhinens Fielde, ligeledes kaldes Guldet Rhinens Malm i Sigurqvida 3 St. 16. Saaledes lede indvortes Grunde os til at antage, at vi have en Samling af Sange tilbage fra det ottende Aarhundrede, som viser sig

134 Sagnenes Velde i Norden.

at være Efterligninger eller Omsarbejdelser af langt ældre Sange, der omfattede en ligesaa vidtløftig som nævnkundig Sagnkreds. Et Resultat, der stemmer aldeles overens med det, udvortes Grunde lede os til at slutte om de eddiske Sagns Velde, der maae hensættes i det seneste til det siette Aarhundrede.

Disse saare poetiske Sagn synes tillige i dem selv at have Borgen for deres historiske Betydning. Om Sigurds Forfædre have vi talt i det foregaaende, vi opholde os derfor kun ved Fortællingens Hovedpersoner, Sigurd, Brynhilde og Guds rune, og ville først vise, at Grundtrækkene i deres Skiebne kunne være historiske. At Guderne fremtræde for at beskytte deres Børn, at Fuglene varble, og at den vise Mand forstaaer deres Stemme, vare i Oldtiden almindeligen udbredte Meninger. Ikke mindre sædvanligt var det i nævnkundige Helteslægters Undergang, at sine en vis uimodstaaelig Skiebne, hvilken stundom blev knyttet til visse uheldbringende Klenodier, som Sværdet Tyrving efter Hervararsaga eller Gryphiles Halsbaand efter det græske Sagn. Klenodiets Oprindelse pleiede man at søge fra een eller anden Mythe om Gudelivet. I den nordiske Oldtid herskede Meningen, at man ved at spise vilde Dyr

Hierter kunde erholde Righed med deres Egenfaber, hvoraf fulgte, at Slangehiertet kunde give Visdom *). Naar Kongedatteren gik i Krig som Skoldms, sammenlignedes hun med Valkyrierne, Odins Mser, der bragte Seier og Død; men Sammenligningen kunde let blive en Forveksling, og naar nu Brynhilde, efter at have i sin første Ungdom prøvet mangen en Vaabendyst, holdt sig en Tidlang skjult paa sin Borg, kunde det hedde, at Odin havde bedøvet hende. Dette maatte da have haft sin Grund i Odins Vrede, som hun ved en Forseelse havde paadraget sig, og den Forseelse udsandttes ifølge Forvekslingen mellem Fyrstinden og Valkyrien at have bestaaet i, at hun havde kæmpet mod en gammel Konge, eller vendt Seieren fra den, Odin beskyttede. Den fremmede Helts Besøg bragte hende igien til at ville vende tilbage til Mennesker, og til at besøge sin Faders Gaard. Men naar Veilerne kom, tyede hun igien til sin Borg, og ifkun den, som der vovede at trodse

*) Det er et fint Træk, at Nybellen af Slangehiertet, der gav Sigurd Visdom som Mand, gjorde Gudrun grum som Kvinde (Volsungasage Kap. 35). Dog er dette maaskee blot Sagaskriverens Tilfætning, thi Gudrunarqp. i Indledn. tillægges Gudrun Kundskab om Fuglenes Sprog, som en Folge af at hun havde spist af Fosners Hierte.

136 Sagnenes Velde i Norden.

Id og Sværd, kunde vente at erholde Skioldsmæns Ja. Den unge Helt havde ei behøvet nogen Trylledrik for ved Gjukés Hof, hos den deilige Gudrun, at glemme den vise Skioldmæ. Han undte hende sin Fostbroder, og som den, der kiendte hendes Borg, kunde han lettere trænge derind, og under Gunnars Vaaben forblive ukiendt. Efter Oldtidens Sæder kunde Gunnar ikke falde paa at nære Mistillid mod sin tappre Fostbroder, eller denne at svige hin. Endnu i Slut den Helliges Dage laae, ifølge en Fortælling i Flatsøbogen, den skioneste Ungerføvend i Norge, Endrid, Einar Tambe skælvers Søn, ved Siden af den smukke Sigrid Erlingsdatter trende Nætter i en Fisserhytte, og omend skiont intet drager Sværd laae imellem dem, blev deres Forhold lige uskuldigt. Ja selv dette Sværd, et saa naturligt Symbol paa slige Forholds Keenhed, at det findes anvendt ikke blot i de forskielligartede Eventyr om Aladdin og om Prinds Trisram, men og stundom i Middelalderens kongelige Egtteskaber per procuratorem (Walter Scotts works 6 vol. P. 345) maatte en Oldtidens Helt let kunne falde paa at lægge mellem sig og den Elskende, hvis Person var ham hellig, fordi han just efter Tidsalderens Mand maatte lægge Vægt paa slige sandfelige Tegn.

Det følgende af Sigurds Skiebne kunde hendes i enhver Tidsalder, ligesom og at Kong Atle ønskede at ægte den deilige Prindsesse, der var bleven Enke, og siden med List og Bold vilde bemægtige sig hendes Medgift.

Brynhildes Selvmord laae i hendes Karakter, den som kunde ville lade den Mand dræbe, hun elskede meest, maatte være beredt paa siden at bringe sig selv af Dage. Høilideligheden, hvormed det skedte, fulgte vel af, at hun vilde begraves som Skjoldma, ei som Kvinde. At hendes Legeme blev lagt i en Bogn, der sattes paa Baarlet, var en oldnordisk Skik; saaledes hændte og Sigurd King Harald Hyldefands Jordefærd, (Saxo 8 B. Sögubrot. S. 31.). De Mennesker og Dyr, der bleve dræbte ved Brynhildes Grav, synes derimod snarere at være paa østerlandsk eller slavisk Wiis end efter Nordens Skik; thi vel hedder det i Olaf Tryggvesens Saga Keenhielms Udg. R. 2. S. 7, at det var Lov i Sverrig, at Konen skulde hølægges med sin Mand, hvis denne døde først, men der findes ikke andre Spor til denne Skik i Norden. Derimod fortælles dette at have fundet Sted hos flere slaviske Folkeslag *). Giufungero

*) Bartholin Antiqu. Danicæ S. 506. Til de der anførte Steder maae især søies den mærkelige Be-

138 Sagnenes Elde i Norden.

nes Reise til Atle er ledsaget med varslende Tegn ligesom enhver vigtig Tildragelse i Oldtiden. Men at de kun reiste med et lidet Følge, og at de i Kampen med Atle først dræbte 20 Riddere, siden et ubestemt Antal, er et Maadehold i Udmalingen, der viser dens Simpeltid og Elde. Gunnars Dødsmaade var ikke usædvanlig. Regnar Lodbrog omkom paa samme Maade. At han bedøvede Slangerne ved sit Spil, er en Udsmykkelse af det ældgamle orientalske Sagn, hvorledes man ved Musik kan besværges Slang. Gudrunes græsfelige Hevn, der endnu mere motiveres ved Atles Spot over hendes Sorg, var tænkelig i en Tidssalder, hvor Blodhevn var streng Retfærdighed, hvor berømmelige Mønstre, Tyndspog og Skaldesange ind-

retning om Russernes Ligbegjængelse, som Sakuti i sit geographiske Lexicon har anført efter en arabiske Forfatter, der var Gesandt hos Slavernes Konge i Begyndelsen af det tiende Aarhundrede. Ifølge hans vidtløftige Beretning om en Ligbegjængelse, hvortil han selv var Dienvidne, blev paa den fornemme Mandes Lig den meest elskede af hans Hustruer dræbt tilligemed en Hund, to Heste, en Hane og en Høne. (En Oversættelse heraf, oplyst med Anmærkninger findes i Professor Rasmusens Afhandling om Arabernes og Persernes Bekjendtskab med Skandinavien, indrykket i Maaanedskriftet Athen 1814. 2 B. S. 311 f.

skærpede den som en hellig Pligt, kun Riddingen forsømte. Baade Medea og Thyestes havde mindre Ansæelse til deres Ugierninger end Gudrunne. En saadan Udaad var desuden af den Beskaffenhed, at den maatte gribe Gemytterne med Rædsel, og forplante Mindet til en faldig Efterslægt.

Større Usandsynlighed have Begivenhederne i Gudrunnes tredie Ægteskab, hvilket dog dels berøer paa det afbrudte i Fortællingen selv, dels paa at saa mange tragiske Scener ere sammendynge i een Persons Liv. I sig selv var det meget muligt at en Dronning, der i en barbarisk Tidsalder mistænktes for Utroskab, blev dømt til at trædes ihjel af Heste, og at hendes Brødre, eggede af Moderen til at hevne hende, kom selv paa Veien op at kæmpes, og siden bleve stenede i det de vilde fuldføre deres Hevn.

Vi have hidtil kun vist Muligheden af, at denne tragiske Cyclus kunde have historisk Sandhed; men dette synes allerede at befale os til at slutte, at et Æmne, der i saa fiern en Tidsalder, af saa mange blev besungen, saa omhyggeligen erindredes, og, som vi siden skulle see, har været saavidt udbredt, ligesaa lidet kan være en blot Digtning som den trojanske Krig, eller Pelopidernes uhykkelige Skiebne. Vel er det sandt, at Middelalderens

140 Sagnenes Velde i Norden.

Litteratur viser os, hvorlunde Digtningens Gøttere som en Prinds Erstram og Keiser Octavianus, kunde blive meget berømte, og virkelige Personer som Carl den store, Kong Artur og Alexander selv saa vilkaarligen behandlede, at de bleve til Fabelhelte. Men Omstændighederne, under hvilke dette skete i Middelalderen i de sydligere europæiske Riger, vare og heel forskitellige fra hvad der kan have fundet Sted i den skandinaviske Hedenold. I hine fandtes en Mangfoldighed af historiske Minder, som dels bestode i mange usammenhængende Levninger af den klassiske Litteratur, dels i mundeligen forplantede Folkesagn om de indvandrede Stammer. I det gamle Norden kunde der ei findes andre Minder end om det enten maaskee Aserne med deres Indvandring maatte have medbragt, eller om hvad der havde tildraget sig i Norden selv, samt et enkelt af de nærmeste tilgrændsende Lande; begge Arter af Sagn maatte i Erindringen være smeltede sammen.

Den romantiske Digter kunde ei betragte sig som Historiens Organ, man havde jo Kroniker, hvori de Geistlige optegnede paa Latin Tidens Handelser. Han vandt især Bisald, naar hans vidunderlige Digtninger svarede til Riddertidens æventyrlige Aand. Skalden ansaaes derimod som den, der skulde bevare Heltenes Minde baade ved at

Sagnetes Velde i Norden. 141

synge selv og ved at erindre andres Sange. Han vandt Hæder og Belønning i Kongehallen, naar han quod om Fyrsternes egne Bedrifter eller deres Forfædres Daad.

Det skrevne romantiske Digt overskred snart Folkesangens Grændser, og kappedes i Længden med Kroniken, men for at udfylde flere Tusinde Rim, maatte den ene Helt bestaae i des flere Eventyr, der allevegne fra bleve hentede. Skaldesangen, bestemt til at giemmes i Hukommelsen, havde stedse et indskrænket Omfang, og om endog en heel Kreds af Sange kunde indslutte en Mængde af Bedrifter, tilbød dog ei hver enkelt Sang, der udgjorde et afrundet Helt, nogen beqvem Leilighed for Digteren til i det Lange og Brede at udmale Heltenes Bedrifter.

Endeligen synes de oldnordiske Sanges historiske Betydning at maatte blive afgjørende beviist ved de historiske og geographiske Navne, Sagnkredsen indeholder, hvoraf ikke faae pege hen paa Personer og Steder, der af andre Minder ere os bekiendte. Dog just denne Sammenligning frembyder Vanskeligheder, der true med at tilintetgjøre den historiske Troværdighed, vi forhen have viist med Rimelighed at tilkomme disse Sagn. Vedtrende Navne er Sigurds Skiebne knyttet til den

142 Sagnenes Velde i Norden.

gamle danske Historie, ved hans ældre Broders Helges, ved hans Døttres, Svanhildes og Nslaug's. Men vi have allerede seet, at uagtet Saxo kiender en Helge, Hundings og Hothbrods Bane, kan denne som Fader til Hrolf Krage, umuligen være Broder til Sigurd. Svanhilde gienkiende vi i Jarmeriks Dronning hos Saxo, men kunne dog ei formedelst store Uligheder optage denne blandt Volsungernes Et, og vi nødes desuden ved Hensyn til Fornandes' at henføre den oprindelige Begivenhed til andre Egne. Nslaug's Historie er vist nok bestemt knyttet til Norden, men derimod løsner den sig og fra den gamle Sagnfreds som en senere ved en bestemt Begivenhed foranlediget Udsmykkelse.

Uffondre vi nu Navnene Helge, Svanhilde og Nslaug, bliver der i den hele Sagnfreds intet tilbage, der med Bestemthed kan henføres til noget historiskt Minde fra den nordiske Oldtid.

Ikke videre lede os de geographiske Angivelser. Sagaen gjør Sigmund, Sigurds Fader, til Konge i Hunaland, dermed kunde det forbindes, at Sangene kalde Sigurd nogle Steder en hunnisk Fyrste (Sigurdqv. 3, 4, 18, 61, 62); men paa andre Steder hedder han Endboeren (inn Sudræni Sigurdqv 3, 4). Sangenes Samler lader Sigmund være Konge i Frackland, og ægte en dansk

Sagnenes Elde i Norden. 143

Arldsfesse (Sinfjotlaloð) Helge Hundingsbanes Rige har ifølge Sangene lagt i Norden (Helgaqv. Hunding. 1 Str. 4, 8.) Hvor den Kong Hialprek boede, hos hvem Sigurd opfødtes, siges ei udtrykkeligen i Sangene, men Sagaskriveren og Snorres Edda satte ham i Danmark, hvorimod Sagnenes Samler lader Sigurd hos Hialprek prøve det Sværd, Keigin smeddede ham, i Floden Rhin (Sigurdqv. 2. a Str. 14) Sigurds Stog maatte antages at have været ved Østersøens eller ved Jyske Lands Kyster (Volsungasaga Kap. 26) Grimhild, Gudrunes Moder, kaldes en gothisk Kone (Gudrunarqv. 2, St. 16) og sammesteds St. 35 uden Tvivl ogsaa en vælsk (fransk) Kone. Giufungerne kaldes Niflunger Atlaqv. 18, 26, 27, 28) og Burgunder (Atlaqv. St. 19.) Mod Syden paa Veien til Frackland laae ogsaa Brynhildes Borg (Brynhildarqv. 1 Begynd.) Ved Rhinen var det Sigurd blev myrdet (Brynhildarqv. 2 St. 11.)

Bestemt angive Sangene, at det var til Danmark Gudrunne flygtede efter Sigurds Mord, og at hun blev der syv Aar, indtil hendes Frender opsogte hende (Gudrunarqv. 2, Str. 13.) Reisen derfra til Atle siges at have været syv Dage til Lands, syv til Søes, og atter syv Dage paa Landet. (Gudrunarqv. 2 Str. 30.) Dette viser at

144 Sanges Ude i Norden.

man ved Atles Land slet ikke har tænkt sig en Egte i det nordlige Tydskland. Derimod kunde Angivelser nogenlunde passe med en Reise fra Thyland i den nordlige Kant af Jylland, hvor man satte Hjalpreks Rige, hen til Pommeren, derfra til Søes langs de preussiske Kyster indtil den finste Bugt, og atter igien en Deel Dageiser hen til et Land, der tænkes dybt ind i det nuværende Rusland. Attilas Land kaldtes Hunmark (Atlaqv. Str. 13) hans Borg de hunske Folkes Hal (Gudrunarqv. 1 Str. 24) hans Undersaatter Hunner (Gudrunarqv. 2 Str. 14, 26 Atleqv. Str. 17.) Man kan derfor neppe omtvile, at jo Skaldene tænkte sig Hunaland (der var forskielligt fra Hundings Søners Land, hvor Sigurd frigede, Volsungasaga Kap. 26) som et fiernt sydostligt Land overensstemmende med hvad Rytet havde sagt om Hunnernes Rige; heraf fulgte tillige, at Nordboernes Kundskab herom maatte være meget ubestemt, og at det stundom betragtedes blot som et fierntliggende Fabelland *). Men omendskiønt at Gudrane brugte syv Dages Landreise, for at naae Atles Borg, kunde hun

*) Den bestemteste Angivelse om Hunalands Beliggenhed findes i Egils og Asmunds Saga Kap. 1: "Det østre Rusland er et stort og velbeboet Land, som ligger imellem Hunaland og Garberige."

Sagnenes Velde i Norden. 145

efter at have fuldført sin Hevn paa Atle, ile ned til Stranden, og kaste sig i Bølgerne, for af dem at blive ført til Jonakurs Rige, hvis Beliggenhed ikke bliver bestemt. Fra dette Rige blev Datteren gift med den østgothiske Konge Ermanrik, og derfra var det og Sønerne vandrede ud for at hevne Søsterens Mord paa denne Konge. Naar vi nu til alt dette føie, at Brynhilde var en hunnisk Prindsesse, fra hvis sydlige Borg Heimer flygtede op til Norge, sees tydeligen, hvorledes fjerntliggende Steder vidunderligen ere blevne forenede i denne Sagnkreds.

Den hidtil anstillede Undersøgelse lede til det Resultat, at Sagnene om Volsungernes Skiebne vare almeembekjendte i Norden i den ældste Tid, hvorom Historien veed at sige; at de ei kunne være vilkaarligen digtede, men dog heller ikke med tilstrækkelig Grund kunne betragtes som Minder om Tildragelser, der i Norden selv vare skete.

Bilkinasaga eller Thidrek af Berns Saga.

Om Thidreks Farfader Kong Samson
i Salerne

Kap. I — 13.

I den mægtige Stad Salerne regierede Jarl Rodgeir, hvis Datter Hildesvid, var den venneſte af alle Nær. I hende blev Ridder Samson, Jarlens tappreſte Mand forelſket, og bortførte hende paa ſin Arm fra det høie Taarn, hvor hun sad med ſine Terner. Samson, der bygte ſig et Huus i den tykke Skov, bliver nu erklæret fredløs, men hevner ſig ved at giennemhugge Jarlen og mange af hans Riddere. Forgieves vilde Rodgeirs Broder Brunſtein hevne Jarlens Død, hans Kaſtel blev brændt, han ſelv nedſablet med ſine fleſte Mænd, og alt dette gjorde Samson ene, ſom derpaa møder ſin Farbroder Thietmar, der ſelvtolgte

var redet ham til Hielp. Med disse Riddere indtog han et Par Borge, og nødte tilsidst Salernes Borgerne til at hylde sig. Samson forsgede storligen sit Rige, og blev en mægtig Konge. Hans Bord var besat med Sølvfade og Guldfade, den hvide Vin og friske Rødvín drak han af Guldfaa-ler prydede med Edelstene. Da han saaledes havde levet i 20 Aar, gav han sin ældste Søn Ermenrek 12 af de stærkeste Borge i Spanialand at regiere; den yngste, Thietmar, femten Aar gammel, bad og om et Rige. Derover blev vel Faderen vred, men besluttede alligevel at angribe Jarl Eljung i Bern med 1500 Riddere og utalligt Folk; Jarlen faldt, og hans Rige blev erobret. Ung Thietmar erholdt Bern og Eljungs Datter Odilia til Hægte. Kong Samson døde kort efter, og efterlod sit Rige til Ermenrek, der bemægtigede sig den største Deel af Rom, og, foruden mange græske Øer, det meste af Riget fra Grækerhavet ned til Sieldet. Samsons Frillesøn Ake Orlungatrust fik Borgen Fertilia, som Væringerne kaldte Fridsælu.

Man mærker strax den fra de foregaaende Sagaer forskjellige Tone, og det Overdrevne i Skil-

bringen baade af Heltens Bedrifter og af hans Rigdom.

Kong Samson er en Fabelhelt af fremmed Herkomst. Vel forekommer hans Navn flere Steder, thi han nævnes som Rodgeirs og Brunsteins Bane og Fader til Ermenrek i Begyndelsen af Blomsturvallasaga; og i Sagaen om Flovent Frakafonge staaer, at een ikke vilde gjøre noget for al det Guld, Samson den rige eiede. Men den første af disse Romaner blev bragt fra Spanien til Norge i Midten af det trettende Aarhundrede, og den anden skal ifølge Indledningen være bleven fundet i Lion. Den Saga der under Samsons Sagres Navn findes i Børners nordiske Kæmpedættar staaer i aldeles ingen Forbindelse med vor Fortælling. Maaſkee har Rygtet om Normannernes Bedrifter i den nederste Deel af Italien, hvor saae tappre Mænd udrettede saare meget, bevæget Fortællingens Forfatter til at henseſtte sin Helt til dette Land.

Ermanaricus omtales af Jornandes, som en gothisk Alexander i B. 23 Kap. men hans Slægtskab med Theodorich og alt det følgende, her fortælles om ham, passer kun lidet til den sande Historie.

Alfe Orlungatrøst, hvis Død fortælles Kap. 247, kaldes i Blomsturvallasaga Oldungatrøst og

hans Borg Tricilia skal have lagt østen for Mundiafild eller Alperne.

Ved Væringes forstaaes i Sagaerne de Skandinaver, der udgjorde et eget Korps i den constantinopoltanske Keisers Tjeneste *). Ogsaa i denne Saga forestilles Væringerne forskjellige baa, de fra Tydskere og Engelsmænd, thi det bemærkes Kap. 24 at Smeden Velent blev af Væringerne kaldet Volund, men dette var just hans oldnordiske Navn, medens han som Velant eller Valant var berømt i Engelland og Tydskland. Ligeledes hedder det Kap. 166 at Væringerne kaldte den store Drage, Sigurd dræbte, Fofner, som just er det af de eddiske Sange bekiendte Navn, der slet ikke forekommer i noget tydsk Digt. Man kan altsaa ikke antage, at Væringerne citeres i denne Saga som Hiemelsmænd for Efterretninger om Udlandets Sagn, thi det er just nordiske Oldsagn, der blive dem tillagte; heller ikke kan man begribe, hvorfor en Islænder skulde falde paa i Anledningen af Navnene Volund og Fofner at betraabe sig paa Talebrugen hos den constantinopo-

*) I Flatabogen col. 507 og 508 angives Væringernes Tal i det ellefte Sekulum til 300, og de afskilttes fra de Franske og Flemmingerne, der og vare i Keiserens Tjeneste.

titanske Livvagt, da disse Navne vare noksom be-
 kiendt af de oldnordiske Sange. Disse Vetringer
 kunne allene forklares af det, som Fortalen siger,
 og hele Sagaen vidner, at nemlig den er nedskrevet
 efter tydske Mænds Beretninger. For Tydskere
 maatte det være mærkeligt, hvorledes deres nation-
 ale Sagn ogsaa af Nordboer bleve fortalte. Naar
 hanseatiske Kiobmænd i Handelsanliggender besøgte
 det græske Keiserdommes Hovedstad, og der gjorde
 Bekjendtskab med Væringere, hvilke de i den fjerne
 By maatte betragte som Landsmænd; kunde de let
 bringe i Erfaring, at disse kjendte adskillige af de
 gamle Helte, tydske Digtere besang; naar disse
 Hanseater engang kom til Norden, og i de lange
 Vinteraftner fortalte deres Gæsteverenner Udtog af
 romantiske Digte, kunde de letteligen ved enkelte
 Navne erindre de ogsaa havde hørt Væringerne
 nævne dem, og tilføie, hvorledes de havde hørt i
 i deres Mund. Disse Bemærkninger bleve nu
 opbevarede af Oversætteren. Vi skulle ved Enden
 af vor Undersøgelse om Vilkinafaga anføre flere Be-
 viser for denne Sagaens Herkomst. Hvad den paa
 dette Sted nævnte Borg angaaer, er det uvist om
 Væringerne have kjendt samme af deres Soereiser,
 eller da Borgens nordiske Navn Fridsalu o: Fred-
 salighed er saa betydningsfuldt, om de maaskee blot

kiendte samme af nordiske Oversættelser af Romaner, lig Blomstervallasaga, der i det trettende Aarhundrede blev bekjendt i Norge.

Thidref's Fader kaldes Dietmar i Digtet om Alpharts Død Str. 85 (von der Hagens Heldensbuch I Th) Thietmar i Blomstervallasaga Kap 22.

Thidref's Ungdom.

Kap. 14 — 17.

Thietmar og Odilia avlede en Søn, der blev kaldet Thidref, med sorte Dienbryn og gule Lokker, smal i Midien og 2. Allen bred mellem Skuldrene, hoi som en Jette og stærkere end nogen kunde tro, som ei havde prøvet ham; munter og gavmild, i Skind og Sind sin Fader Samson lig. Da Thidref var 7 Aar, kom den femten Aar ældre Hildebrand, en Søn af Hertug Keiginbald i Fenedig til Thietmars Borg, og opfostrede Thidref, indtil han i sit femtende Aar blev slagen til Ridder. Begge elskede hinanden ligesom David og Jonathan. Thidref overrumplede Dvergen Alpris, den behændigste af alle dem, der nævnes i gamle Sagaer, og nødte ham at skaffe sig Sværdet Nagelring, med dette dræbte han, ledsaget af Hildebrand, Bersærken

Grim og hans Kone Hilde i en underjordiff Bolig, hvor han fandt meget Guld og den kostelige Hielm, som han kaldte Hildegrim. Med disse Vaaben overbandt han Studas, for sin Stridbarheds Skyld af Væringerne kaldet Heimer eller Slangen, der fra den berømte Dronning Brynhildes Land var kommet for at maale sig med ham; han skienkede ham Livet og de bleve hinandens Venner.

Om Thidrek, Tydskernes Dieterich, og om Hildebrand som historiske Personer, skulle vi siden tale. Dvergen Alpris, der siges, saa berømt, er vist nok den af Heldenbuch i D. Saa bekjendte Dverg Elberich. Eventyret her beskrives med Grim og Hilde, har en nordiff Farve; just saaledes fortælles ofte i de Sagaer, der upaatvivleligen tilhøre den nordiffe Romantik, at Helte besøgte Jotuner, der vare Huleboere med kæmpestore Legemer, hvis Kvinder, som stedse søgte ind paa Fiendorne og vilde brydes med dem, vare ofte de farligste. At derimod Jotunen eiede et Sværd, der først maatte frastaales ham, før han kunde overvindes, er et for Sagaerne fremmed Træk. Hielmens Navn kan beqvemt forklares af det Oldnordiffe, da Hildur er Krig, og Grim en Mæske.

I tydske Sange er denne Bedrift bleven oftere besungen, den nævnes i Eckens Ausfert St. 5-11, og Brynien, Thidref vandt istedetfor Gaagens Hielm, kaldes der Hildegrein St. 126. Dette Eventyr har igien foranlediget et andet lignende med Kampen Siegenot, hvorum en egen Sang i von der Hagens Heldenbuch 1 Th., der ved de overdrevene Skildringer viser sig at være en senere Behandling af det samme Emne.

Venteligen har der været tydske Sange om Studas, da Wilkinafaga lader alle de berømte Heste, Heltene rede, komme fra Brynhildes Stutterie, hvilket Studas's Kader, den ældre Studas forestod, og hvortil hans Navn hentyder, enten man saa tænker paa det tydske Stute eller islandske Stodros. De hidtil bekjendtgjorte tydske Sange nævne ikke Studas, men derimod forekommer Heimer i Wittichs Selskab, som en stor Helt i Ermanricks Tjeneste, der er med at dræbe den unge Alphart (Alpharts Tod i von der Hagens Heldenbuch 1 Th.) og i et utrykt vaticansk Haandskrift siges Heimer at have slaget Bellewolt ihjel (Adelungs Nachrichten von altdentschen Gedichten S. 191). At Væringerne kaldte Studas Heimer, er foiet til med Hensyn til den Heimer, der nævnes Volsungasaga Kap. 32 som Brynhildes Sooger, Kap. 36 som hendes

Fosterfader, Kap. 52 som en gammel Mand, hvem Brynhildes Datter var betroet. Hans Søn heed Alfvidr Kap. 32. Skulde denne Heimer have noget tilfældes med en Studas, maatte det være med den ældre, der boede paa Brynhildes Gaard. Forklaringen over Navnet Heimer er vel da, og en Bemærkning, den tydske Forfatter havde tilføjet, fordi den syntes at passe sig paa den Karakter Heimer har i denne Bearbejdelse af Dideriks Historie, hvor han foresattes som den værste i Sindelag af alle de berøste Kæmper.

Heimer forekommer ei som Slangenavn i de islandske Mindesmærker, vi have tilbage, maaskee er det beslægtet med heipt, Forbittrelse. I det arnæmagnæanske Papirhaandskrift af Bilkina No. 178 i Fol., som jeg i det følgende kalder Codex A, kaldes Heimers Sværd Blodgang.

Belent's Saga.

Kap. 18 — 31.

Da Kong Bilkinus i Bilkinaland reiste hjem fra et Tog i Østersøen og laae med sin Flaade ved Ruslands Kyst, var han ene gaaet op i Skoven, og der havt et Møde med en deilig Qvinde. Denne

var en Havfrue, som Mare efter bragte ham en Søn, der fik Navnet Wade og blev kænpestor. Faderen yndede ham ei, men gav ham dog 12 Gaarde i Sverrig (eller efter en rigtigere Læsemaade i Siel-land). Wades Søn Velent blev i sit niende Aar sat i Lære hos Smeden Mimer i Hunaland, hvor han maatte lide meget af Sigurd Svend, der ogsaa var hos den samme Mester. Da Faderen spurgte dette i Sielland, tog han Sønnen efter tre Aars Forløb bort fra Mimer, og satte ham til tvende fløgtige Dverge, der boede i Bierget Kal-lova (Kullen). Svende Aar derpaa kom Faderen for at hente Velent, men omkom ved et Fjeldskrid. Velent dræbte Dværvene, der avindsyge over hans Kunstfærdighed stode ham efter Livet; satte derpaa sig selv med sit Værktøi i et udhulet Træ med et Glasvindue for og lod sig drive af Havets Bølger. Strømmen førte ham til Kong Midung i Thy i Jylland, hvor han blev vel modtaget, og fik Leilighed til ved kunstigt Smeddearbeide at vise, hvor meget han overgik Kongens egen Smed Emilias. Da Kongen engang med 30000 Riddere drog ud at stride, og havde reist fem Dage med sin Hær, erindrede han sig, at han havde glemt den Talisman hiemme, der bragte ham Seier (sigurstein). Han lovede den sin Datter og det halve Rige, der

funde bringe ham Stenen inden Solen næste Dag gif ned. Velent, som Væringerne kaldte Vaulundur, gjorde det, men da han paa Veien havde af Nadværge dræbt en af Kongens Mænd, tager denne deraf Anledning til at erklære ham fredløs. For at søge Hevn forklæder Velent sig som Kof, og vil komme Trylleurter i Prindsessens Mad, men hun mærker Uraad. Velent gribes, Fodsenerne overføres paa ham, og han maa nu i Kongsgaarden smedde Klenodier for sin Fiende.

Til samme Tid kom Egil, Velents yngre Broder, efter dennes Opfordring til Ridungs Hof. Da han var en berømt Bueskytte, bød Kongen ham i eet Skud at bortskyde et Æble, der var bleven lagt paa hans treaarige Sønns Hoved: han gjorde dette Skud, som længe blev berømt, efterat have taget tvende Pile ud af Roggeret, og da Kongen spurgte ham, hvortil han havde bestemt de to, svarede han, Dig vare de bestemte, hvis jeg havde truffet Drengen. Dette klække Svar optog Kongen vel.

Velent rugede imidlertid over Hevn. En Dag da Kongedatteren *) kom til hans Smedde, for at ville have en brukken Ring istandsat, frænkede han hende; kort efter lokkede han Kongens to

*) cod. A. kalder hende Heren, men i Volundar-
qviba er hendes Navn Vaudvilbe.

yngste Sonner til sig, og dræbte dem begge to; deres Been indfattede han i kostelige Guldkar, der fattedes paa Faderens Bord. - Derefter gjorde han sig en Fugleham af Fier, hans Broder Egil havde samlet, og fløi op paa det høieste Taarn i Kongens Borg, hvorfra han fortalte alt, hvad han havde bedrevet. Midung befalte vel Egil under Livs straf at skyde ham; denne traf ogsaa Belent under venstre Arm, men der sad efter Aftale en med Blod opfyldt Blære. Midung troede Belent havde udgydet sit Blod, men han fløi til sin Faders Gaard i Sielland, og da Kong Midung kort efter var død, forligte han sig med dennes Søn Otvin, og giftede Systeren, der allerede havde født ham en Søn ved Navn Vidga.

At Belent blandt Bæringerne hedte Baulund, peger hen til, at der vare nordiske Sagn om denne Gjenstand. At det nordiske Sagn var det oprindelige, synes allerede Navnet at vise, der først efter nordisk Udtale faaer sin Betydning. Baulundur af lundur Sind og væl, vel List el. vá o: varius listig er altsaa Kunstneren eller den Klogtige i Ordets udmærkede Betydning, ligesom Daidalos udledes enten af δαίδαλα, eller af δαλεος, kun

fig. Dog langt tydeligere skønnes dette af Sæmunds Edda, hvor en af de skønneste Sange, Völundarqvida, viser os Sagnet i en langt ældre Form. Völund med sine tvende Brødre, Slagfidr og Egil, fra Alfernes Land, fandt engang ved Stranden trende sydlige Nær, med hvilke de levede paa niende Aar, da skilte Skiebnen dem fra hinanden. Slagfidr og Egil, vilde søge deres Koner, Völund blev tilbage og smeddede i Ulfsdalen det røde Guld. Midud, Niaras Drot, overrumplede Völund, for at røve hans Skat; og da denne, der i Søvn var bleven bunden, viste Forbittrelse over sig Medfart, bleve Gudsenerne overstaarne, og han blev sat til at smedde. Her fandt han Leilighed til at dræbe Miduds Søner, frænke hans Datter og derpaa leende flyve bort, efter at have fortalt sin hele Bedrift. Sangens profaiske Indledning, der i sin nærværende Form vist nok er yngre end Sangen selv og ikke indeholder andet, end hvad man troede af den at kunne slutte, giver Völund til Finnekongens Søn, venteligen, fordi man meente, at han som en Slags Troldmand maatte stamme fra Finner. Dette har dog ikke Medhold i Sangen, der kalder Völund en Ulf, hvorved her ei kan forstås andet end en Mand fra Ulfheim, et gammelt Navn paa et

Landskab, der siden fattes i det sydlige Norge og tilgrændsende Sverrig. Der nævnes desuden Vølunds hvide Hals, hvilket neppe var bleven tillagt en Finner, en Folkestamme man pleiede at forstille sig som hæslig.

Simpelheden, hvori Sagnet her fremtræder, viser dets Ælde. Fortællingens Hovedtræk, at en ved Kunstfærdighed berømt Helt snildeligen hevne en lidt Fornærmelse, have her ifkun erholdt den første Udmaling, der maaskee kun var Maaden, hvorpaa man tydeliggjorte sig hans Bedrift. Helten var lykkelig en Tid, altsaa gift med en af Odins Moer; han blev saare ulykkelig, altsaa en fængslet Krøbling, han hevne sig paa sin Fiende, altsaa ved den grusomste Hevn, en Art af thjesteist Maaltid; han reddede sig ved Kunstfærdighed, men dennes høieste Triumf er efter den simple Menneskeforstands Udsagn, at kunne som Fuglene flyve i Luften. Det er vel neppe heller tilfældigt, at det var just i Ulfedaalen, at Vølund blev besnæret og det af en misundelig Konge, hvis Navn bærer de tydeligste Præg af Mid. Dette Sagns Ælde rækker ud over al nordisk Histories Begyndelse.

Ikke blot at Navnet Vaulundur bruges i Hamdismal, en af de eddiske Sange Str. 6, til at betegne en Kunstner i Almindelighed. Kong Ul

fred i sin Oversættelse af Boethii consolat philosoph. OXON 1698 spørger S. 43 og 162 "hvor ere nu den vise og berømte Guldsmeds Velants Been, hvo kiender hans Gravhøi." I det af Statsraad Thorkelin udgivne angelsaxiske Heltedigt om Scyldingerne 6 Sang S. 36 beder Gotheren Biobulf om, at man, hvis han falder, vilde give ham sine gode Vaaben, Velands Bærk med i Graven.

Ikke kan Volunds Ravn, være kommen fra Angelsaxerne til Scandinaverne, thi dette kunde først være skeet efter Kristendommens Antagelse, men Sagen om Vaulund maae ifølge indportes Grunde høist rimeligen være ældre, og desuden er det vist, at Skaldenes Billedsprog før Kristendommen havde allerede erholdt sin fulde Uddannelse. Det var da ikke tænkeligt, at man skulde have gjort et fremmed Ravn til Kunstfærdighedens Ideal, og til dette Ravn i det ellefte Aarhundrede vilkaarliggen digtet en heel Historie; thi det er klart nok, at Sagnet om denne Volund ganske har den nordiske Kolorit. Naaden hvorpaa Volund omtales hos de nævnte angelsaxiske Forfattere, tyder og hen til, at Britannien ikke kunde være Kunstnerens Hjem. Møppe kunde man til Alfreds Tid have været uvidende om, hvor denne saa berømte Kunstner var hølagt, da just Gravhøienes Minde pleiede i Oldtiden længe at

forplante sig, hvis han havde levet paa Den efter Angelfaxernes Indvandring, og til de gamle Britter kunde han allerede ifølge Navnet ikke henregnes. Heltedigtet om Scyldingerne er upaatvibelig forfattet efter danske Sagn, enten det saa er en angelfaxisk Original eller en Omarbeidelse af ældre danske Skaldeqvad.

Uagtet Alfred ikke kiendte Wolunds Grav, troe Bønderne i Berkschire at vide det. Omtrent en Mil fra white horse hill i Nærheden af Ashdown, hvor et Slag stod 871 mellem Kong Alfred og de Danske, findes endnu et Steenmonument, der efter Beskrivelsen aldeles ligner vore Steendysser. Trende flade firkantede Stene af fire til fem Fods Bredde ere nemlig opreiste paa Kanten, og bære en fjerde meget større Overligger, tvende Ud-gange have ført til dette Steenminde giennem Rader af store paa Kant satte Stene. Almenen vidste i Begyndelsen af det attende Aarhundrede at fortælle om dette Sted, at der fordum boede en usynlig Smed, og hvis nogen Reisendes Hest havde tabt en Sko paa Veien, behøvede man blot at bringe Dyret hen til Stedet, og lægge et Møntstykke paa Stenen, kort efter vilde man finde Mønten borte og Hesten beskoet. Smeden var bekiendt

blandt Almuen under Navn af Wayland-Smith*). Den engelske Forfatter, der meddeler denne Efterretning, kiendte selv ikke til nogen Beland, og vil derfor udlede Navnet af den Omstændighed, at Stenmindet laae ved Beien. Da just Stedet i Alfreds Tid havde været en Balsplads, er det rimeligt, at et historiskt Sagn her som oftere er sammensmeltet med et mythisk. En Beland er bekiendt som normannisk Anfører, der hærjede i Frankrig **) 861-62; vel skal denne være bleven

*) Dette Sted, hvorpaa Hr. Professor Werlauffs Godhed har gjort mig opmærksom, findes i F. Wise letter to Dr. Mead concerning some antiquities in Berkshire particularly the white Horse Oxford 1738 i 4. Det, som nærmest angaaer os, findes S. 37: all the account which the country people are able to give of it (Steenmonumentet) is; at this place lived formerly an invisible Smith, and if a travellers horse had left a schoe upon the road, he had no more to do, than to bring the horse thro this place with a piece of money, and leaving both there for some little time, he might come again, and find the money gone but the horse new shoed. The stones standing upon the Rudge way, as it is called, I suppose, gave occasion to the whole being called Wayland-Smith; which is the name it was always known by to the country people.

**) Gallia christiana T. 12. c. 491. Suhms Danmarks Hist. 2 D. S. 231-33, 243.

dræbt i Tvekamp 863, men da Normannerne enkelte Streiftog i Frankrig og Engelland let kunde forveksles med hinanden, og mange Anførere vevelvits hærjede i begge Riger, kunde Sagnet let udbrede sig, at den berømte Hærfører Beland var bleven dræbt i Slaget ved Ashdown. Siden sammenblandedes denne Beland i Almuesagnet med den langt ældre Smed af samme Navn, og da Smeden var for Landmuen interessanter end Hærføreren, og knyttet til flere Minder, var det naturligt, at Erindringen om denne blev fortrængt af hin. Men ikke kunde den engelske Bonde tænke sig en Smed, der som den oldnordiske Belent hamrede Guldringe; man gav Belents Mand en simple Bestielse, og lod den som en ærlig Landsbysmed skø Bønderhæste.

Det var at formode, at naar Belands engang blandt Angelsaxerne berømte Navn kunde vedligeholde sig som et Localsagn til de seneste Tider, maatte der gives flere Spor til samme i den engelske Litteraturs tidligere Mindesmærker. Saaledes finder man og i et Digt om Kong Horn *),

§ 2

*) J. Ritson ancient english metrical romances Lond. 1802 vol. 3 læses dette Digt S. 382-320; følgende Stropher forekomme det:

uden Tvivl fra det fiortende Aarhundrede, at et Sværd bliver nævnet som Mimings Mage, Sværdenes Konge, Belands Værk; her er da tillige ogsaa Sønnens Vidgas Heltesværd bleven erindret.

Ifølge disse utvetydige Vidnesbyrd, for at Belent nævnes i gamle engelske Digtninger, vinder den af Hr. J. Grimm yttrede Mening*) Sandsynlighed, at den Wade, der tilligemed sin Baad om-

than sche lete forth bring
 a swerd hongand bi a ring
 to horn sche it bitaught
 wit is the make of Miming
 of all swerdes it is king
 and Weland it wrought
 Bitterfer the swerd hight.

Hr. J. Grimm har anført dette Sted i Museum für altdeutsche Litteratur 2 B. S. 309, men forklarer urigtigen, som ellers sielbent skeer, the make of Miming efter Ordets Betydning i det nyere engelske som Mimings Værk. Make forekommer ifølge Johnsons Ordbog hos de ældre engelske Digtere, Spencer og Ben Johnson, i Betydning af companion, svarer altsaa til det angelsaksiske maka, gemaka, det danske Mage, svenske Måke, og betegner her Sidesykke pendant. Sammenhængen viser tydeligen, at Sværdet, Beland forarbejdede, ikke tillige kunde være en vis Mimings Gierning.

*) Irmenstrasse und Irmenfaule eine mythologische Abhandlung von J. Grimm, Wien 1815, Anhang S. 64:65.

tales af Chaucer *), og om hvis Bedrifter det var en lang Fabel, just var Kampen Wade, Belents Fader **).

Belands Minde var ikke indskrænket til Britannien. Forfatteren af det latinske Digt de prima expeditione Attilæ regis Hunnorum in Gallias lader Walthar af Wastastein bære Vaaben af Belands Arbeide ***). En unævnt fransk Forfatter ****) fra Midten af det tolvte Aarhundrede

*) I hans Troilus 3, 615 he songe, she playde, he tolde a tale of Wade. Ritson 3. 256.

**) Derimod forekommer det mig ikke rimeligt, at Navnet Vatland-Streit paa Melkeveien eller Walyngestrete paa en af det gamle Engellands fire Hovedveie staaer i Forbindelse med Smeden Belent (see anf. Skr. S. 38) thi Navnet kan paa anden Maade forklares, og i Sagnene om Belent forekommer intet som leber derhen.

***) B. 961 Et nisi duratis Vuelandia fabrica giris obstarat Udgiveren, den lærde Fischer, anfører i Fortalen S. XIII Ordet Vuelandia blandt dem, han ikke forstaaer.

****) I Labbe Bibliotheca Mss. nova in fol. T. 2. Historia pontificum et comitum Engolismensium incerto autore (men som har levet 1159) p. 252 Gillermus Sector ferri hoc nomen sortitus est, quia cum Normannis consligens venire solito conflictu deluctans, ense corto vel scorto durissimo, quem Valandus faber condiderat per

fortæller om Vilhelm Jernfiareren, Alduins Søn, Hertug i Angoulesme, der levede i det tiende Aarhundredes sidste Halvdeel, at han i sine Krige med Normannerne brugte et Sværd af Smeden Vaalands Arbeide, saa skarpt, at han dermed kunde giennemfiære Brynier, hvoraf han fik Tilnavnet Jernfiarere. Uden Grund antager Suhm (Danske Historie 2 D. S. 232) dette Vidnesbyrd, som Bevis for, at den normanniske Hærfører Beland fra det niende Aarhundrede er bleven anset for en kunstig Smed, ligesom Sværdet nødvendigen maatte være nedarvet til Vilhelm fra hans Stamfader Ganger Kolf, der skulde have faaet det fra sin Vaabenbroder. De anførte Steder vise tilstrækkeligen, at Udtrykket Belands Arbeid svarede i Middelalderen til den klassiske Olds dædalske Værker, men brugtes fornemmeligen om skarpe Sværde, som det Stykke Arbeide, man tillagde meest Værd.

I de thdske Sange fra Middelalderen nævnes Beland oftere, men dog især som Fader til den tappe Vidga eller Wittich. Saaledes forekommer han i der kleine Rosengarten 4 D. af Heldenbuch, der Rosengarten zu Worms St. 295 von

medium corpus toricatum secavit una percussione.

der Hagens Udg., Alpharts Tod 262 St.) og da Vidga var anseet for Samtidig med Thidrek, kunde man meget vel lade Belents Vaaben pryde enkelte Helte, som Thidrek overvandt (Eckens Ausfahrt Str. 91).

I intet gammeltydskt Digt, som ved Trykken er bleven bekjendtgiort, forekommer noget videre om Belents Historie. At imidlertid ogsaa dette Emne er bleven behandlet af tydske Digttere, kan sluttes af flere Grunde. Det prosaiske Tillæg til Heldenbuch nævner blandt andre Helte Wilant, den anden Wittichs Fader baade som Hertug og Smed*). Gottfred af Strasborg taler i sin Tristan v. 16555 om en Wilint, der levede i den gamle hedenske Tid da Kæmperne regierede**). Den lille svenske Rimkrønike fra Enden af det femtende Aarhundrede, ud-

*) Wittich ein Held, Swec sein Bruder, Wielandt
 was der zweyer Wittich Vatter, ein Herzog,
 ward vertrieben von zweyen Rysen, die gewun-
 nen im sein Landt ab, da kam er zu Armut,
 und darnach kam er zu König Elberich, und ward
 sein Gesell, und ward auch ein Schmid in dem
 Berg zu Sloggensachsen, darnach kam er zu Kö-
 nig Hertwich und bei des Thochter zeiget er zwee
 Söne.

***) Grim über die Entstehung der altdeutschen Poe-
 sie in Daubs und Creusers Studien 4 B. S. 116.

giver af Gadorph, har benyttet tydske Digte om
Diderik af Bern, et Haandskrift deraf lader Kong
Philimer (Vilkinus) sige:

Sida aflede jagh i det sinna

Wibeladz Fader med en Marinne.

Hertil kommer et Vidnesbyrd af Herman
Chytræus, hvis Skrift om Mindesmærker i
Skaane, Halland og Blekinge forfattet 1598
findes i Brings monumenta Scanensia. Denne
Korfatter nemlig, der regner Vidrik til Di-
drif af Berns Kæmper, og altsaa kiendte tydske
Sagn om denne, men derimod maattet være uvi-
dende om eddiske Sange, hvilke tilligemed andre
islandiske Mindesmærker først i det følgende Har-
hundrede bleve Skandinaviens Oldforskere be-
kiendte; fortæller korteligen Smeden Vallands Hi-
storie, saaledes som Vilkinasaga beretter den, ik-
kun med den Forstiel, at Velent skulde have ægtet
en norsk Kongedatter, og at hvad Vilkinasaga for-
tæller om de Baaben, Wade Rife giemte under en
Steen for sin Søn Velent, her siges at være af
Velent giemte for Vidrik.

Det var ogsaa muligt, at de nybnævnte tven-
de Korfattere have taget Hensyn til nordiske Almue-
sagn, og søgt at forene dem med de tydske Sagn om
Vidrik. Hos den danske og svenske Almue have
nemlig Viser for flere Aarhundreder siden været i

Omløb om Vidrik Verlandsens Bedrifter, det maatte vedligeholde Faderens Verlands. Minde. Saaledes hedder det i udvalgte danske Sange fra Middelalderen 1 D. S. 4:

Der skinner i det andet Skiolb

En Hammer og en Tang,

Dem fører Vidrik Verlandsen,

Han slaaer og griber ingen til Tang.

Helten selv indføres fortællende 1 D. S. 28:

Verland hedder han Fader min,

En Smed var han Nion,

Bodil hedte min Moder,

En Kongedatter ven.

Uagtet disse Viser, ligesom de fleste andre om de bernelse Helte ere i det Hele digtede efter de tydske Fortællinger eller Sange, synes dog enkelte Træk at vise, at ogsaa nordiske Sagn ere optagne deri. Saaledes kaldes her Vidriks Moder, der hverken nævnes i Vilkinasaga eller i noget mig bekiendt tydsk Digt, med det Navn hun bærer i den eddiske Sang om Baulund. At Velleb Sogn i Hovelsberg Herred i Aarhus Stift i Jylland skulde have sit Navn af Verland, hvis Grav skulde findes i Velleb By*), og som der skulde have opbyggt Kirken,

*) Danske Atlas 4 D. S. 425 og en skreven Indberetning til den antiquariske Kommission i Kjøbenhavn.

samt at Væstlands eller Villandsherred i Skaane skulde have erholdt Navn efter denne berømte Smed, og derfor i det firtende Aarhundrede førte Hammer og Tang i sit Segl. (Bring monumenta Scandinensia S. 36, 302) beviser i det mindste, at disse Sagn maae have været gamle i disse Egne, for saaledes at blive af Almuen localiserede.

Mere levende har blandt Islænderne Sproget selv vedligeholdt Vølunds Minde. Hvad der fortælles i Vilkinasaga Kap. 24, at Vølund var saa berømt over hele Norden, at naar man ret vilde rose et Stykke Arbeide, sagde man, det var som om Vølund havde forfærdiget det; kan bestyrkes af islandske Skrifters Vidnesbyrd. Snorre har i et Vers, (Suhn anfører *), brugt Vølund for fløgtig Arbeider i Almindelighed. I Rask Svendbjørnsens Saga fra Begyndelsen af det trettende Aarhundrede hedder det om en Mand, at han var en Vølund i Færdighed baade til at arbeide i Træ og Jern. I det nuværende Islandske er Vølund bleven et Appellativ til at betegne en kunstig Arbeider i Almindelighed, ligesom völundarhus er bleven den træffende Oversættelse af en Laby-

*) Kritisk Historie 3 D. S. 387. Verset findes i Afhandlingen om Troper i Snorres Edda Side 1837 af Olavii Haandskrift af Edda.

rinth. *) Heel synderligen ligner vist nok den nordiske Dædalus den græske ikke blot i Navn og Kunstnerhæder, men og i at være bleven fængslet af den Konge, til hvem han søgte Tilflugt, og at have reddet sig ved kunstige Vinger. Ogsaa dette have de tilfældes, at begges Sønner, skjønt paa forskjellige Maade, meget bidroge til at forplante Fædrenes Minde, og at begges Navne dybt indpodede sig i seent uddøende Tungeemaal's Rødder.

Navnet paa Volunds Broder Egil er oldnordiskt, og forekommer i Völundarqvida, af hvilken Sang man ogsaa ene kan forklare det Tilnavn Hulrunar, som Sagen tillægger Egil Kap. 27, dette er nemlig ingenlunde Pilenes Egil, som den gamle Oversættelse giver det, men Hulrunes Mand. I øvrigt udelukkes Enden af det 27 Kap. hvor dette findes, saavel i den trykte Udgaves Variationer som i de tvende arnemagnæanske Haand-

*) I en islandsk Forklaring over Sigurdrifamal, der findes i et Professor Thorslacius tilhørende Afskrift af Völungasaga forekommer følgende: ok so sem ein heiter Vaulundur, sa sem abragds vel smidar, ok samsetier, sva heiter Volva su, sem abragds viser 3: og ligesom den hedder Volund, der fortrinligen forstaaer at arbeide og sætte sammen, saaledes hedder den Volva som fortrinligen kan spaae.

Skrifter No. 178, 177, i Fot. eller som vi her kalder dem i A og B.

Hvad fortælles om Egil hører vel til den romantiske Udsmykkelse. Man vilde have een til at skaffe Bolund Fjær til Bingerne, og kunde, naar man gjorde denne til Bueskytter; forherlige Bolunds List ved det bekiendte Paafund, med at lade Blodet af en fylbt Blære nedflyde som ens eget.

Var nu Egil engang Bueskytter, kunde og Fortællingen blive end mere udsmykket ved det berømte Sagn om Bueskytten, der maatte sigte efter sin egen Søn. Et saadant Træk er alt for hiertegribende til at det engang bekiendt, skulde gaae af Folkets Minde, men det er ikkun Faderens rædsomme Scissling og hans kiække Svar, som, og det med Føie, er Almyen vigtig, Navnene forglemmes. Skulde virkeligen et saadant nedarbet Sagn havetient blot til at udsmykke Wilhelm Tells Historie, uagtet meget vel flere kiække Mænd kunne i lignende Forhold have handlet paa samme Maade, er det rimeligere at Sagnet om Egil naaede til Schweits igiennem den romantiske Digtning, end at Saxos lignende Beretning om Palmatofe Lib. 10 S. 185 skulde der have været bekiendt.

Det er vanskeligt at afgjøre om Belent's Saga, som den læses her, enten hidrører fra de tyd

ſke Mænds Beretninger, eller er et Tillæg af den iſlandſke Bearbejder. For det forſte taler Analogien med den hele øvrige Saga, i det mindſte ſammes allerſtorſte Deel, desuden Velents Redſtamme fra den i nordiſke Sagn aldeles ubekjendte Kong Vilkinus, og at der anføres, hvorledes Væringerne kaldte ham Bølund, hvilket blot kunde forekomme mærkeligt for den tydſke Fortæller. Derimod kan anføres for Sagaens nordiſke Oprindelse at i hele Velents Historie er Norden Begivenhedernes Skueplads, at ogſaa Aanden i hele Fortællingen og de enkelte Træk ere oldnordiſke, blot med en ſenere romantiſk Udpyntning; at vi kiende den ældgamte nordiſke Sang om dette Emne, derimod intet tydſkt Digt, ſom ſkulde have beſunget Velents Bedrifter; at hele Fortællingen er i Vilkinasaga en overflødig Episode, der ikkun ved Velents Søn bringes i Forbindelse med det Øvrige. Endeligen at den iſlandſke Bearbejder, for næiere at knytte denne Forbindelse, har ſelv lagt Slægtskabet til med Kong Vilkinus, beſtyrkes ved, at alt, hvad her ſiges om denne Konges og hans Søns Nordians Krige med Kong Hermit Kap. 18, bliver vidtløftigere gjentaget Kap. 45-48, ſom om det ikke forhen havde været fortalt. De ſidſte Grunde ſynes overvægtige, og man kan let begribe, hvorledes den

Islandsk Oberfætter, som maaskee havde hørt sine tydske Hjemtlemænd fortælle om Vidgas Fader noget, lig det, der staaer i Heldenbuch, med det Tillæg, at Væringetne kaldte denne Smed Volund, derved kan være kommet i Erindring om den gamle Saga, og nu tilføiede den. Men enten saa denne Episode i Vilkinafaga har tydske eller islandsk Oprindelse, er det vist, at Volunds Navn, der taaber sig i den nordiske Hedenold, ogsaa hos Angelsaxerne er bleven anseet for ældgammelt, og har i Middelalderen været bekiendt baade i Frankrige og Sydsland. Dette kan ikke forklares, uden man antager, enten at Sagnet om Velent har fra Norden udbredt sig til de nys anførte Lande, eller det fra en langt ældre Kilde *) er bleven samtidig for-

*) Et mærkeligt Bidrag til at godtgjøre Velants orientalske Herkomst var den Bemærkning, Professor Finn Magnussen har gjort i sine lærde Noter til Samunds Edda 2 D. S. 895, at Kunstnere og Haandværkere paa Ceilon kaldes Velendes, ligesom Isønderne kalde den kunstige Arbejder en Volund; dersom den cingalesiske Talebrug var tilstrækkelig bevist. Men Joinville, hvis Bemærkninger over Ceilon (Asiatic researches Tom. VII p. 430) citeres, anfører blot, at den tredje af de gamle Gaster hos Cingaleserne hedte cast of the Velendes, og S. 441 synes

planter gennem Europas nordligere og sydligere Folkstammer. Et Resultat hvis Anvendelse i det Følgende ikke vil blive uvigtig.

Velents Saga er særskildt bleven oversat paa Dansk af Professor Ohlenschläger i Skandinavisk Museum for 1809, og siden bleven optaget i hans Samling af Eventyr 1816, 1 D. Samme Forfatter har og med dyb poetisk Sands bearbejdet dette Emne, men mere efter den eddiske Fremstilling, i den herlige Fortælling Vaulundur i hans poetiske Skrifter 2 D.

Velents Søns Vidgæs første Bedrifter.

Kap. 32—39.

Da Velents Søn Vidgæ *) blev 12 Aar gammel, lystedes ham ikke at bruge Hammer og Tang, hellere ville han drage til Bern, for at prøve Styrke med den unge Thidrek. Faderen gav ham Minnium sit gode Sværd og Hesten Skemming. Paa

Forfatteren at beskrive denne Raste som bestaaende af Ridsmand.

*) I Gobb. A og B kaldes han stedse Birgæ.

Beien møder han Hildebrand, der var reist til Vinland (Benden). Da denne hører, at den drabelige Vidga vil møde Thidref, skjuler han sit Navn for at kunne pøse paa noget til Thidrefs Forsvar, dog kommer han Vidga til Hjælp, da denue kæmpede ene med tolv Stridsmand, som boede paa en Røverborg, og allerede i Lanterne havde delt Vidgas Daaben. Vidga nedlagde selv de fleste af disse, og kommer til Bern for at udfordre Thidref til Enkamp. Thidref møder, forbitret over at nogen fremmed turde udfordre ham, og da Hildebrand havde forbyttet Vidgas Sværd med et mindre godt, der sprang paa Thidrefs Hielm, havde denne, dog for Hildebrands Forestillinger, nær dræbt Vidga, hvis ei denne havde erholdt sit Sværd igien af Hildebrand. Nu gif Striden Thidref imod, forgieves vilde Kong Thietmar adskille de Kæmpende; tilsidst lykkedes det Hildebrand at bevæge Vidga til at skænke Thidref Fred, og vorde hans Staldbroder.

Islandske Sagn kjende slet intet til Vidga, hvis Bedrifter alle hensættes til de sydligere Lande. Dersto mere er han bekiendt i Tydskernes romantiske Fortællinger, hvor han stedse nævnes med Udmar,

kelse f. Ex. i Rosengarten Lied, i Heldenbuch 4 Th. om den lille Kong Laurin, i Alpharts Død i von der Hagens Heldeubuch 1 Th. Mimmung forekommer iblandt Sværdets poetiske Navne i Snorres Edda, er venteligen beslægtet med hold mimir o: Risdets Fiende *), en anden der forekommende Benævnelse paa Sværdet, og med Mimring Hother's Sværd (Saxo 3 B. S. 40.) Det ovenfor anførte engelske Digt om Horn viser, at Mimmung heler ikke i Engelland var ubekjendt. Hestens Navn Skemming kan beqvemt udledes af det nordiske skammr fort skemri kortere.

Fortællingen om de tolv Røvere, der for tidligen dele Vidgas Vaaben, anvendes i Begyndelsen af 2 D. af Heldenbuch paa Wolfsdieterich, og adskillige Røveres Navne tillægges af tydske Digtere andre Kæmper. Studsus er Studensuf Str. 9, Rosengarten Lied. Sigstaf nævnes blandt Dietrichs Mænd i der Klage B. 1659.

At Thidrek næsten blev overmandet af Vidga, forekommer neppe i de tydske Sagn, vi have

*) Mimir er i Digtersproget Navn paa en Fette i Almindelighed, og Fette tilkiendegiver Fiende, saaledes bliver Risdets Mimer det samme som Risdets Fiende.

tilbage, men vor Sagnskriver lader Eck bebreide Thidrek dette Kap. 39. Maaſkee har den islandſke Overſætter her ſat Vidgas Kiækhed i et gunſtigere Lyſ, for at vedligeholde Nordens Ære. Tildragelſen er i øvrigt et Sidedſtykke til den følgende, hvor det og kun er tilfældigen at Thidrek feirer.

I de danſke Kæmpeviſer er Vidrek Verlandſen med ſin ædle Hest Skjemming og Sværdet Mimiring, hærdet i Kæmpeblod, en af de Helte der ofte nævnes. I Kong Laurins Krønike (der ſeine Roſengarten, ſee Ryerups Moerſkabslæsning S. 69) bliver Vidrek Verlandſen overbundet af Dvergekongen.

Thidreks Kæmpe med Eck og Faſold.

Kap. 40 — 44.

Neppe var Thidrek bleven helbredet af ſine Saar, førend han red ene ud af Bern, for ved nye Bedrifter at gienvinde ſin Hæder. I en Skov ved Borgen Drakenflis mødte ham den vældige Eck, der nødte ham til at ſlaaes, endſkiønt han dengang gierne havde undveget Kæmpen. Det havde og nær været ude med ham, hvis ei Falk, hans gode Hest, var kommet ham til Hjelp, og nedtraadt.

hans Fiende. Endnu havde han en svær Kamp at bestaae med Eck's Broder, Fasold, som dog tilsidst maatte give tabt, og gaae i Thidreks Tjeneste. Begge Kæmperne saae snart Leilighed til at staae hinanden bi i Kamp mod en Elefant i Nærheden af Bern, og mod en flyvende Drage, af hvis Mund de befriede Sistram Hildebrands Fætter.

Thidreks Kamp med Eck og Fasold, udgjøre Emnet for et vidtløftigt tydskt Digt fra det trettende Aarhundrede, kaldet Eckens Ausfarth, der findes trykt i von der Hagens Heldenbuch 1 D. I Sægaen fremstilles det Hele meget simplere end i Digtet, hvor Thidrek efter at have dræbt Eck, ikke alene maae kæmpe mod Kong Fasold, der med sine Hunde kom jagende efter en smuk Pige, men og efter at have skænket Fasold Livet, bliver ved dennes Trædsfthed indviklet i Kamp med tvende unge Fætter og deres Moder Ruz Eck's Frænke *). Efter endnu at have havt et Par andre Prøver paa

M. 2

*) Et ogsaa i Heldenbuch 1 D. 13, forekommende Fættindenavn, maaskee beslagtet med Ritho, Navnet paa en Kæmpe, som Gottfred af Wommouth lader Artus overvinde. Lib. 10. Cap. 3.

Fasolds Forræderi dræber Thidrek ham i hans egen Bye, Aggrippina, til stor Glæde for den Dronning, hvem Fasold havde truet til at love sig Egetskab.

Dsantrixs Krige med Melias.

Kap. 45—61.

Bilkinus *) der regjærede over hele Sverrig, Etlaane, Sielland, Jylland, Vinland (Venden) og flere Lande, bekrigede Hertnid Konge over Polen, Rusland, Ungarn og en Deel af Grækenland, og tvang ham til at give sig Skat; men efter at Kong Bilkinus var død, faldt Hertnid med en stor Hær ind i Bilkinaaland, og seirede over Rordian, Hertnids Søn, hvem han dog lod regiere over Sielland **) paa Bilkaar, at han skulde svare ham Skat, og at hans fire Sønner, alle af Jetteart, Aspilian, Avintrod, kaldet Wittumstang, fordi han formedelst sin Bildhed var lænket til en Jernstang,

*) Bilkinus kaldes stedse i Cobb. A og B Biltinus.

**) Denne Læsemaade, der findes under S. 117, maae vist nok ifølge Sammenhængen og Sammenligning med andre Steder foretrækker Ordet Sverrig, der staaer i Texten, hvilket og bestrækes ved de tvende arnamagnæanske Haandskrifter.

Etgeir, og Vidolf skulde staae ham bi i hans Krige. Da Hertnit blev gammel, skiftede han Rige mellem sine Sønner saaledes, at Osantrix fik Vilkinaland, Ilias et Jarledømme i Grækenland og Valdemar blev Konge over Polen og Rusland. Osantrix, der havde indsat Aspilian til Konge efter Faderens Død, beilede til Oda, Datter af Kong Melias i Hunaland, men denne lod hans Gesandtere fængsle. Osantrix samlede sin hele Hær, og rykkede med den ind i Hunaland fredeligen under Ravn af en Kong Thedrik *) fra Spanien, der søgte Hjelp mod Kong Osantrix. Saaledes kom han uden Hinder lige til Valzborg, Melias's Hovedstad, og bad ham knælende om Hjelp. Melias vilde bortvise ham, da Aspilian, forbittret over at see sin Herre tre Gange forgiæves knælende, slog Melias paa Dret. I den derpaa følgende Kamp blev Melias forjaget og Oda bortført. Siden bleve Kongerne forligte.

*) I Texten af den trykte Vilkinasaga staaer Thedrik, men at Varianten Thedrik er den rigtige Læsemaade, bestrækkes ved Cobb. A og B. samt

Forvirringen i Steders og Personers Navne i dette Stykke er saa stor, at den ikke ganske kunde nudgaae den islandske Bearbejder. Det synes nemlig, at maatte tilskrives denne, at der Kap. 45 bemærkes som en Undskyldning, for at Skandinaviens kaldes med det ellers uhorde Navn Bilkinaland, at det var denne Sagas Maade, at kalde et Land efter den regierende Fyrstes Navn, men Undskyldningen passer ei, thi den anførte Regel bliver de fleste Steder i Sagaen ikke iagttaget.

De nordiske Oldsagn kjende slet intet til Bilkinus. Vel taler Laurentius Andreæ, den lille svenske Rimkrønikes Forfatter, i Enden af det femtende Aarhundrede S. 3 om Kong Philiner, der vandt Græciam Macedonien, Pontus, Asien og Illyricum, dræbte Egyptens Konge, den stærke

det tydske Digt om Kong Rother, hvor det paa tagne Navn ogsaa er Dieterich. Codex A fører til, at da den formentlige Thidrik første Gang nedfaldt for Melias, og fortalte han var bleven forjaget af Diantrix, bebrejdede Kong Melias's Datter Faberen, at han ei havde villet give hende til en Konge, der var saa mægtig, han kunde forjage saadan en Mand, som denne Thidrik. Lignende Ord lægger det tydske Digt om Rother Kong Konstantins Dronning i Munden.

Wesofum, gjorde Kuslands Konge Hernit skat-
skyldig, og avlede med en Havfrue Videlat; Fader,
hvorpaa han døde paa Gotteseng, ligesom han og
forteligen omtaler Nordian, der af Hernit Kys-
sefonge blev fördreven fra Gothland og sat over Vi-
thalahed, Hernit, Osantrix, og Hernit Hernitson.
Men alt dette tilligemed det lidet, Ericus Olai i hans
Historia Sveonum S. 11, 12. Iohannes Mag-
nus Lib. 5 cap. 13-15 have om Philmer eller
Bilmer den store, Nordian og Hernit, er vist nok
taget af den romantiske Fortælling om Thidrek af
Bern. Ikke alene røbe Beretningernes egen Be-
kæftethed temmelig tydeligen denne Oprindelse, det
siges og udtrykkeligen af Olaus Petri, ogsaa en
Forfatter fra det femtendr Aarhundrede, i hans
haandskrevne svenske Kronike (hvoraf en Afskrift
findes paa det kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn)
at alt, hvad de svenske Kroniker have om Philmer
den store og Nordian er hentet fra Thidrich af Ber-
ners Fabel, og vedkommer ikke Sverrig. Vel fin-
des der nogle Uoverensstemmelser mellem Rimkrø-
nikens og vor Sagas Beretninger om Vilkinus,
men disse kunne let forklares af Kronikeskriverens
Bestræbelser efter at forene Romanen med Jorna-
des, som Kap. 6 nævner en ægyptisk Konge Wesof-
ses, der blev overbundet af Gothe og Kap. 24 en

gothiff Kong Philmer, hvis Navn syntes at ligne Vilkinus. At Nordan i Rimkrøniken erhoder af Hænit Vithalæd istedetfor Sielland, er maa skee foranlediget ved Hensyn til Villadzhæred i Skaane, der skulde have Navn af Nordians Halvbroders Søn Veland.

De tydske Mindesmærker fra Middelalderen, vi have tilbage, kiende heller ikke til nogen Vilkinus. Hr. Professor von der Hagen, der i hele denne Litteratur er saa vel bevandret, har ifkun et Sted i den Manessische Sammlung *) fundet et Udtryk, som dog ikke tydeligen peger hen til Sange om Vilkinus og hans Et. Mere beviser det for Vilkinus's Tilværelse i tydske Sagn, at Albinus har i sit aulæum vet. Saxonium **) anført en Vilkinus, som Konge over Alanerne ved Elben. Men afgjørende Beviis for, at disse Fortællinger om Vilkinus og hans Efterfølgere have hørt til

*) Manessische Sammlung von Minnesingern: 2 Th. S. 176, nævner blandt andre Gienstande, der bleve besungne:

War kommen si der Wilzen diet.

**) Findes omtrent i Midten af hans novæ Saxonum historiae progymnasmata Witebergh i 8, 1585. See Suhms kritiske Historie i D. Side 456:57.

Kredsen af de tydske Sagn om Thidrek af Bern kan udledes af de forhen anførte Steder af svenske Forfattere, hvilke ikke kunne være hentede fra islandske Sagaer, siden disse ikke før det syttende Aarhundrede bleve bekiendte for svenske Lærde, og som desuden Olaus Petri udtrykkelig henførte til Fabelen om Diderik af Bern. Vi ville derfor og i det følgende flere Gange beraabe os paa den svenske Rimkrønike, som Beviis for, at noget har hørt til den tydske Sagnkreds.

Aspilian og hans kæmpehoie Brødre gientienedes i det tydske Digt om Kong Kother (von der Hagen und Büsching deutsche Gedichte des Mittelalters 1 Th. i 4) hvor en Kong Asprian kommer fra et ubekiendt Land Kong Kother til Hielp med sine Jetter, hvoriblandt den stærkeste var Vidst med sin Jernstang, der for sin Hestigheds Skyld maatte bindes *).

Ogsaa Fortællingen om Kong Osantrixes Frierie har i flere Træk fiendelig Lighed med det nyseævnte tydske Digt. Der siges nemlig om Kong Kother, at han sendte Gesandtere til Konstantino-

*) Ikke uden Grund formoder von der Hagen i Indledning til Digtet om Kong Kother at Tilnavnet Mittumstang er dannet af det Tydske "mit der Stange", der saa ofte føies til hans Navn.

pel at anholde om Keiser Konstantins Datter. Da Konstantin lod Gesandterne fæste i Fængsel, seilede Rother under Navn af Dietherik til Konstantinopel med udvalgte Krigere, blandt hvilke Aspilian og hans Fætter befandt sig. Den formentlige Dietherik udgav sig for at være forjaget af Kong Rother, og blev vel modtaget. Aspilian og Vidolt udøvede vel adskillig Ulempe i Byen, men det blev vilagt, og tilsidst lykkedes det Rother ved List at bortføre Datteren. Alt dette svarer til Vilkinasages Fortælling, ligesom og de Guldske Osantrix giver til Prindsessen Kap. 61 forekommer i Digtet om Kong Rother S. 21. Derimod ere Stæders og Personers Navne heel forskjellige, ligesom og alt det øvrige der fortælles om Kong Rother, slet ikke passer paa Osantrix. Da nu den hele Fortælling om Osantrix og hans Æt hverken i geographisk eller genealogisk Henseende peger hen til noget sandt, da alle Begivenhederne ere romanagtige; beviser denne Lighed mellem Vilkinasaga og Digtet om Kong Rother ikke andet, end at enten begge Forfattere have anvendt samme Scener hentede fra en ældre Roman, eller hvad rimeligere er, da Digtet om Kong Rother har saa høi en Alder, at nogle af dette Digts Begivenheder ere blevne

anvendte af en Mand, der vilde digte om nogle Helte fra de østlige Kabellande.

Hernits Navn forekommer i Blomstervalla-faga, men om en ganske anden Person.

Hernits Frillesøn Jarl Ilias af Grækenland erindrer om den Eligas af Rusland, der forekommer i Heldenbuch 1 Bog.

Waldemar (Wladimir) var et sædvanligt Navn for Kongerne i Garderige eller Rusland.

Attilas Krige med Melias og Dsantrix.
Kap. 62 — 63

Kong Osd i Frisland havde tvende Sønner Odmitt og Attila, af hvilke den første arvede Faderens Rige, den sidste frigede jevnlig i Hunaland, hvor Kong Melias var bleven gammel, og opnaaede derved, at Hunnerne, efter at Melias var død uden at efterlade Sønner, fagrede ham til deres Konge, hvorpaa han forflyttede Hovedstaden fra Wilkinaborg til Susa eller Susak *). Attila sendte sin Broderson Osd og Rodolf Markgreve af Bakalar til Dsantrix **) at anholde om hans

*) Cod. A Susa, som nu er kaldet Susak.

**) Cod. A tilføjer at de traf Dsantrix i Svithiod.

Datter Erkas Haand, og da han fik Afslag, angreb han Vilkinaland med 6000 Riddere og en stor Hær. Osantrix møder ham med en endnu større, men efter en Skærmydsel, hvor Rodolf havde dræbt 500 Riddere drager Attila sig igien tilbage. Rodolf begiver sig under et fremmed Navn til Osantrix, hvor han finder Leilighed til hemmeligen at tale Attilas Sag for Prindsesse Erka, og bortfører hende til et Kastel, hvor han forsvare sig indtil han blev undsat af Attila, som efter at have slaget Osantrix, ægtede Erka *).

At hvad her læses, har hørt til en tydsk Fortælling om Thidrek af Bern, sees man af den af Hadorphy udgivne lille svenske Rimkrønike, hvor det heder om Osantrix Hernitsøn:

Attila Konning lat locka min Dotter fram Lande,
 Och gjorde migh sidan stooran Wanbe,
 Och stridde moot migh mangen Strid,
 Til thes han drap migh omsidh.

Markgreve Rodolf maae være den samme Markgreve af Bakalar, der siden kaldes Rodin.

*) Cob. A tilføjer Kap. 67, at den Stov, hvor Osantrix mødte Attila, ligger mellem Danmark og Hunaland; fortæller Aspilians Nebelag Kap. 69 med andre Ord, og lægger til at hans Broder Eddgeir flygtede til Østerrige.

geir, Tydskernes Rüdiger; men denne Forffiel i Ravnet, der gientages saa ofte, at det ei kan være blot en urigtig Læsemaade, tyder hen paa afvigende Sagn, hvoraf Fortællingen er bleven sammensat.

Ravnet Ortnit erindrer om Helten af samme Navn, der er Hovedpersonen i Heldenbuch, men ligesom denne Ortnit intet havde at skaffe med Attila, tillægges ogsaa dennes Brødre ganske andre Ravne.

Walthar af Wassastein bortfører Hildegunde.

Kap. 84 — 87.

Attila holdt Venfkap med Kong Ermanrik i Pul (Apulien) og sendte ham sin Frende Osid med 12 Riddere; hvorimod denne igjen sendte Attila sin Søstersøn Walthar af Wassastein, der var fire Aar gammel, med et lige Antal Riddere. Walthar opholdt sig syv Aar hos Attila, og forelskede sig i Hildegunde, en Datter af Jarl Ilias i Grækenland, der og var bleven sendt som Gidsel, og tjente Dronning Erka. Walthar overtalte hende til at borttage en Deel af Erkas Guld og flygte med sig. Vel bleve de naaede af 12 Riddere, anførte af

Hogne, Kong Aldrians Søn, men Walthar dræbte de elleve, hug Diet ud paa Hogne, og kom lykkelig til Kong Ermenrik, der ved Gaver formildede Attila.

Denne Episode bliver især mærkelig ved sin Forbindelse med de tydske Sagn. I Niebelungen Lied 28de Av. L. 38-37 siger Kong Etzel, at han fiendte Hagene paa Faderen Aldrian, som han havde gjort til Ridder, og givet stor Ære ved sit Hof, og hvem hans Dronning Helke havde yndet:

Es wurden meine Geisel zwei weibliche Kind,
Er und von Spane Walthar, die wuchsen hie zum
Mann,

Hagenen sandt ich heim Walthar mit Hilbegunden
entraün.

Et andet Sted 37 Av. Lin. 9486-87 bebrejder Hildebrand Hagene, at denne havde siddet stille, da Walthar af Span havde thielslaget hans Venner. I Rosengarten anføres Et. 62 blandt de Helte, der forsvarede Haven i Worms.

Der zehnte heisset Walthar von dem Wasichen
Stein,

und ist an dem Rheine der kühnsten Fürsten ein.

I Digtet Alpharts Tod menes uden Tvivl den samme ved den Walthar von Kärlingen Str. 307, til hvem Hildebrand blev sendt, og som hjalp

Kong Dieterich imod sin Keiser. Langt mærkeligere end disse Hentydninger, hvilke dog allerede vise, at forskiellige Sagn vare i Omløb om denne Walthar, er et latinsk Heltedigt over hans Tog med Hildegunde hvilket F. K. J. Fischer i Halle har udgivet under Titel de prima expeditione Attilæ regis Hunnorum in gallias ac de rebus gestis Waltharii Aquitanorum principis Lipsiæ 1780 i 4. tilligemed et Tillæg 1792, ledsaget med lærde Noter og desuden oplyst i et andet Skrift af samme Forfatter under Titel Sitten und Gebrauche der Europæer im 5 und 6 Jahrhundert 1784 i 8. Digtets Indhold er følgende.

Kong Attila vilde engang fornye sine Triumpher, og angribe Frankerne, hvis Konge Gibicho bad om Fred, tilbød at give Skat og sendte ham som Gidsel, da hans Søn Gunthar endnu laae ved Moderens Bryst, en fornem Ungling af trojanskæt ved Navn Hagano. Dette Exempel fulgte Burgundernes Konge, Herrich, og Aquitanernes Fyrste Alpher, hin sendte sin Datter Hildegund, denne sin Søn Walthar til Attila, begge vare endnu Børn og af Forældrene bestemte for hinanden. Gidslerne bleve omhyggeligen opdragne ved Attilas Hof. Da Gibicho var død, negtede Gunthar at betale Skatten, og saasnart Hagano

erholdt Rys derom, fandt han Leilighed til at flygte til ham. Attilas Dronning, Ospiru eller Ospiriu, frygtede, at Balthar, der allerede havde udmærket sig i adskillige Krige, skulde følge dette Exempel, og raadede Attila at tilbyde ham en hunnisk Brud, men Hagano, der elskede Hildegund, undskyldte sig med, at Giftermaal vilde hindre ham i Tjenesten. Da han kort efter var kommet feierrig tilbage fra et Slag, gav han et prægtigt Giestebud, hvorved han fik Attila med hans hele Hof beruset. Hildegund havde imidlertid fyldt tvende Kister med hunniske Guldringe, og imedens alle vare nedstunkne i Søvn, satte hun og Balthar sig til Hest og flygtede. Paa den fyrgetvende Dag kom de til Rhinen ved Wormis, hvor Balthar betaler Overfarten med Fiske han forhen havde fanget. Færgemanden bragte disse til Kong Gunthers Taffel, der forundret over de sieldne Fisk, erklyndigede sig, hvorfra de vare komne, og da Hagano af Beskrivelsen gjenkjendte sin Ven Balthar, blev Kongen begiærlig efter det hunniske Guld, han førte med sig, og mod Haganos Raad satte efter ham selvtolvt. Da de mødtes, kom det til en mægtig Fegtning, der saare vidtløftigen beskrives. Dens Ende blev, at Balthar dræbte de 10 af den frankiske Konges Følge og saarede Kongen. Med Ha-

gano sloges han tilsidst, men da han havde mistet sin Haand og Hagano sit Die, forligte de sig med hinanden.

Hvis dette Heltedigt var, som den lærde Udgiver paastaer, forfattet i det siette Aarhundrede, erholdt det historisk Værd, og maatte betragtes som et saare vigtigt Mindesmærke for Attilas Historie, der især maatte have megen Indsyndelse paa den hele her afhandlede Sagnkreds. Men det er ikke lykkes Udgiveren i hans vidtloftige Noter at gjøre opmærksom paa et eneste Træk, der ikke lige saa godt kunde være skrevet i det tiende, som i det siette Aarhundrede. Derimod gives der flere Grunde til at nedsætte Digtets Alder. Der tales i Begyndelsen om Attila som om en Konge i Oldtiden.

B. 11: Attila rex quodam tulit illud tempore regnum.

Ligeledes om Frankernes gamle Vaaben **B. 916:** Istiusque modi Francis tunc arma fuere.

Germaniske Ord som Rappe 305, Vanti 1422 Tullus 222 o. a. fl. vilde neppe i det siette Aarhundrede være bleve saaledes indblandede; ligesom nok heller ikke den Gang de fabelagtige Sagn om enkelte Slægters trojanske Herkomst **B. 28** vare i Omløb. Historien kender intet til dette Krigstog

af Attila imod Gallien, heller ikke til de der næv-
 nede Fyrster. Det er vel ikke umueligt men dog
 usandsynligt, at disse Begivenheder vare forme-
 delst Mangel paa fuldstændige Efterretninger blevne
 forglemte. Endnu usandsynligere er det, at no-
 gen, der levede saa nær den grusomme Erobrers
 Dage, og ikke horte til hans eget Folk, skulde have
 skildret Attila og Hunnerne saa fordeelagtigen.
 Man kan see af Jornandes, hvor forhadte Hun-
 nerne og deres Rige har været baade for Romere
 og Gother. Attila skildres desuden uhistorisk som
 en godmodig gammel Helt, der blev ledet af sin
 eneste Gemalinde, boede i en By, og lod en lille
 frankisk Konge ustraffet affaste sit Nag. Derimod
 passer alt dette paa den Kong Egel, de romanti-
 ske Sagn skildre, ligesom og i dem Kong Sibich i
 Worms og hans Søn Gunthar tilligemed Hagen
 af Troneg ere noksom bekiendte. Det sikreste Be-
 viis for dette Digts Ælde maae derfor hentes, dels
 fra et Membran i Karlsruhe, hvori det findes, og
 som skal være fra det niende Aarhundrede (Hagen
 og Büsching Gesch. der deutschen Poes. S. XXII);
 dels fra Digtets Citationer i chronicon Novali-
 ciense, som findes i Muratorii scriptores re-
 rum italicarum vol. 2 col. 702 f. og sammes
 Antiquitates italicæ vol. 3 col. 964-972. Den

ne Krønikes Forfatter, der levede omtrent i Midten af det ellefte Aarhundrede, fortæller nemlig anførte St. Col. 702, at der havde været gamle Bøger i Verona, som handlede om en Almarins, Baltharius, Arnulphus, Frodoinus, Aldradus og flere, der fordum havde boet i Klosteret Novalesa ved Foden af Bierget Cenis. Af alle disse omtales dog kun i de Fragmenter, der ere tilbage af Krøniken, Broder Balthar, hvis Rygte skal ifølge en gammel latinisk Digters Vidnesbyrd have gaaet over den ganske Jord, og selv for Indianerne været en Strafk. Derpaa meddeles et vidtløftigt Udtog tilligemed hele Stropher af det nys anførte latiniske Digt. Krønikeskriveren foier til, hvorledes Balthar, efter at have paa en meget eventyrlig Maade overtudet sig om Disciplinens Strenghed i dette Kloster, var der bleven Munk, havde dyrket Klosterhaven, tappert engang forsvaret Klosterets Eiendom mod nogle Røvere, og var bleven der begravet tilligemed sin Sonnesøn Rathald, hvis Grave Krønikeskriveren ofte havde seet.

Saa bestemte end disse Vidnesbyrd synes at være, bevise de dog endnu kun lidet for Balthars historiske Existentz. Thi Muratorius har med Røis bemærket, at denne Krønikeskriver har uden

af Skionfornhed sammendynget allehaande Fabler, der syntes at kunne tiene til Klosterets Forherligelse. Da desuden dette først blev stiftet 730, kunde allerede af den Grund en Walthar, Attilas Samtidige, ikke der have været Munk. Hvad der kan sluttes af Kroniken er, at et Lokalsagn i det ellefte Aarhundrede hensatte den berømte Walthers Grav til dette Kloster, at denne Walthar allerede den Gang var en romantisk Helt, og at det latinske Digt, paa hvilket Kronikeskriveren beraaber sig, maae have været en Deel ældre end hans egen Tidsalder; ogsaa disse Omstændigheder vise os da hen til det niende Aarhundrede, som Tiden da dette latinske Digt om Walthar er bleven forfattet.

Sammenligne vi Digtet med vor Saga, finde vi Hovedtrækkene ens, nemlig at Walthar flygter med Hildegunde fra Attilas Hof, medtager Dronningens Guld, dræber dem, der ville angribe ham paa Veien, og hugger Diet ud paa Hagen. Derimod gøres i Sagaen Hildegunde til Datter af en senere Fabelhelt, den græske Jarl Ilias, der forekommer i Heldenbuch, og i denne Saga Kap. 49, hvilket kunde være foranlediget ved, at Anledning til Walthers Afsendelse som Gidsel her maatte fortælles forskielligt, for ved Kong Ermenrek at

forbinde denne Episode med det øvrige. Hogue forestilles her at søgte for Kong Attila, men ved at gøres til Aldrians Søn, altsaa til Gunthers Broder, sætter dog Sagaen ham ogsaa i Forbindelse med denne.

Ogsaa Polakkerne have et vidtloftigt Sagn om Walthar, hvem de gjøre til deres Landsmand.

I Sommersbergs Rerum Silesicarum scriptores vol. I. findes en chronicon Poloniae af Biskop Boguphalus fra Midten af det trettende Aarhundrede, hvori fortælles S. 37, at engang i den hedenske Tid havde der levet en Ridder, der kaldtes Walthar den Stærke, paa Polsk Wdaly Walgerzs, hvis Borg hedte Tyneg i Nærheden af Cracow. Denne Walthar havde vidst saaledes at indtage Frankernes Konges Datter Helgunda, at hun havde givet Afslag til en vis Alemannisk Konges Søn, der blev opdraget ved Frankerhoffet for at lære gode Sæder, og bestemte sig til at flygte bort med Walthar. Kongesønnen Almanus, der havde mærket Anslaget, var reist tilbage til sit Land, og havde lagt Beslag paa alle Rhinbaadene med Befaling, at Ingen maatte sættes over med et Fruentimmer, med mindre han betalte en Mark Guld. Da nu Walthar kom til Floden, havde man affordret ham en Mark Guld, og alligevel

nægtet at tage ham i Baaden, for Kongesønnen derom var bleven underrettet. Balthar var derpaa til Hest sat over Floden med Helgunda bag sig, men Almanus havde naaet ham paa den anden Side, og begyndt en heftig Kamp. Saalænge Almanus saae Helgunda foran sig, imedens Balthar vendte hende Ryggen, var han den stærkere, men da Balthar var drevet saavidt tilbage, at ogsaa han fik Døie paa sin Elskede, var hans Forbitrelse og Kraft saaledes tiltaget, at han havde fældet sin Modstander, og lykkeligen bragt Helgunda til sin Borg. Der tilføies endnu en lang Fortælling, hvorledes Helgunda siden blev Balthar utro, dræbtes af ham i sin Bolders Arme, og blev begravet ved Borgen Wislicia, hvor hendes i Klippen udhugne Grav endnu var at see til Forfatterens Tid. Fortællingens Indhold synes at vise, at den er taget af en ældgammel Sang. Man lader her Balthar flygte fra Vesten til Østen, istædet for at han efter det latinske Digt og Vilkinasaga flygtede i modsat Retning. Gunther og Ute-tila ere fremmede for det polske Sagn.

Denne Forskiellighed i Bearbejdelse viser, at Sagnet's Grundpold kun er Balthars Flugt med Hildegunde over Rhinen og den dermed forbundne

Kamp. Alle det øvrige er Tilſætninger, hvormed man i forſkiellige Egne har villet lokaliſere Sagnet.

Thettleif Danſtes Bedrifter.

Kap. 88 — 106.

Engang ſkændede Thidref ſit gode Sværd Nagels ring til Heimer (ſee Kap. 17). Derover blev Vidga Belents Søn fortørnet, og bebreidede Heimer, hvorlunde denne ſaa ſkammeligten havde forladt ham, da han paa ſin Reife til Bern var kommet i hans Selſkab, og ſiden mødt 12 Røvere, hvem han ene maatte bekæmpe (ſee Kap. 32). Da Thidref hørte Sammenhængen, forviſte han Heimer, ſom derpaa gav ſig i Ledtog med Røveren Ingram, der boede i Falſterſkoven mellem Sæp-land og Danmark. Diſſe øvede nu meget Hærværk indtil Thettleif, en Søn af Biturulf fra Skaane i Danmark, ſom havde været ilde omtalt, ſom den der blot ſtrafte ſig ved Ilden, aflagte de forſte Prover paa ſin Mandom, ved i Selſkab med ſin Fader at ſlaae Røverne ihjel, og ſaare Heimer, der flygtede tilbage til Bern *) hvor han forligte

*) Enden af Kap. 94, hvor der fortælles, at den

sig med Thidref. Thettleif besluttede og at drage til denne beromte Tyrste. Paa Veien gjennem Saxland fandt han i et Kastel ved Byen Marstein, Sigurd Græker, sin Faders Ven. Men uagtet Faderen havde formanet ham strax at sige den gamle Sigurd sit Raad, vilde dog Thettleif først prøve Styrke med ham. Efterat de en Tidlang havde slaaedes med lige Held, bad Sigurd ham hlem til sig i sin Hule, hvor Sigurds Datter, fortrydelig over at hendes Fader ei havde seiret, springer til, og vil qvæle ham, men da han var stærkere, maatte hun give tabt. Siden da hun havde skænket Wiin for begge Kæmperne satte hun saamegen Godhed for den Fremmede, at hun om Midnat listede sig til Thettleif i Sengen for at bøde for sin forste Modtagelse. "Nu", vedbliver Sagaskriveren, "monne vel de, som sidde hos og høre paa denne Saga, tænke, at hun vilde tilbyde sig selv. Nei langt fra, hun gik til ham for at forlyste ham med smukke Fortællinger" *). Da hun fik at vi

flygtende Heimur antog Vandmøllens Klappren for at være Bitterul's gjentagne Raab til Thettleif, er ubeladt baade i Codex A. og B.

- *) Der seies endnu til, at hun vidste at Coppernes plage mindre, naar to ligge sammen; men Cod. A og B fortælle dette langt kortere, at nemlig

de, at den Fremmede var den Thetleif, de havde ventet, bragte hun ham sin Faders Seiersteen, og næste Dag, da Kampen igjen begyndte, blev Sigurd snart saaret, og maatte bede om Fred. Han tilbyder derpaa Thetleif sin Datters Haand med store Rigdomme, denne tager derimod, men siger at han først vil besøge sin Morbroder. Sigurd giver ham ti Mark Guld, og Thetleif reiste først hen at opsøge Thidrek af Bern, som da var paa Reisen, for at besøge sin Frende Kong Ermanrik i Rom. Thetleif naaer ham i Trentodalen, giver sig i hans Tjeneste under et fremmed Navn, og faaer den Bestilling at passe Thidreks og hans Mænds Vaaben og Heste, saalange de opholdte sig i Rom. Misfornøiet over ikke at bevertes i Kongens Hal anvender han 30 Mark Guld, han selv eiede, paa at beverte kongeligen alle Svendene; pantsætter siden Heimers, Vidgas og Thidreks Vaaben og Heste, for at erholde mere Guld, som han paa samme Maade forøder, især gav han Spillemændene Isung de kosteligste Gaver. Da dette blev meldet Ermanrek, tilstod denne, at han skulde have sørget for Folkenes Bevertning og lader Thet-

Sigurds Datter, som de kalde Gunhilde, kom til Thetleif i Sengen og talte meget med ham.

leif spise ved sit Bord. Walthar af Wassastein opfordrer nu Thetleif til at kappes med sig i allehaande Legemsøvelser, hvori Thetleif saa meget overgaaer ham, at Ermenrek betaler Thetleifs Giæld, og slaar ham til Ridder, hvorpaa denne fortæller sit Navn og Herkomst. De drage nu alle hjem til Bern og Spillemaud Isung med dem.

Denne meget urimelige Fortælling om Thetleif synes i sin nærværende Tilstand at være et Forsøg af Bærkets islandske Bearbejder, der vilkaarliggen blandede nordiske og tydske Træk, for deraf at danne et moersomt Eventyr. Dietlieb af Steier eller Steiermark, en Søn af Bitterolf, nævnes blandt de fiække Mænd der fulgte Thidrek til Worms i Rosengarten St. 142. Et vaticansk Haandskrift om Dieterich af Bern lader Bitterolf stride med Hohermut (Adelungs Nachrichten S. 197) Dietlieb med Kæmperne Bomeria og Fidelasos (ib S. 192, 96) Dietliebs Syster blev bortført af Dvergekongen Laurin ifølge Heldenbuch 4 D. Begynd. Man har endog et heelt Digt om Pitrolf og Dietlaib hvoraf et Udtog findes i Büschings wöchentliche Nachrichten 1817 S. 26-32, men som ingen Lighed har med vor Fortælling. Denne Dietlieb gjorde man til en

Dansk Helt, og paa ham anvendtes, hvad der ofte i de nordiske Sagn f. Ex. i Begyndelsen af Vatnsdæla Saga, In Buesvingers, Gunnar, Keldugnups, Sifis og Ketil Hængs Sagaer blev fortalt om enkelte kæmpesterke Helte, hvilke i Ungdommen havde paaist største Dorskhed, indtil deres Kraft paa en gang vaagnede. Nodet med Sigurd Grafer indeholder adskillige Træk fra de tydske Eventyr, hvorledes nemlig Thettleif blæste i Luren udenfor Kastelet, kæmpede med den fremmede Kriger for Moerskabs Skyld og tilsidst erholdt hans Talisman. Derimod, at Sigurd boede i en Huse, hvilket lidet passer til det Kastelet, han skulde sie, at hans Datter brydes med Thettleif, og siden søger Seng med ham, passer til de Fortællinger, der findes om Totuner i Ketil Hængs Saga og flere eventyrlige Sagn.

Kun slige kæmpesterke Halmennester boede i Huser, og deres Døttre skildres baade vellystige og stribbare, men da de oftest manglede Vaaben, gif de Modstanderen paa Livet og søgte at quæle ham. I slige Huser pleiede der at være Guld og Sølv, og da Jettequinderne ei vel kunde leve mellem Mennesker, fulgte deraf, at Helten, de havde elsket, aldrig tog dem med til sit Hus. Saga-skriveren har villet giøre Datterens Opførsel lidt

mere anstændig end en sædvanlig Jettepiges, og lader hende derfor lægge sig ved den Fremmedes Side, for at fortælle ham Eventyr. Thertleif Danske er i Oversættelsen af Kong Laurins Krønike bleven til Herr Lilof Band (Ryerups Vorkabsblasing S. 78).

Kong Thidrek hjælper Attila og Ermenrek.

Kap. 107—130.

Kong Osantrix blev værre med Alderen, og vilde ei forliges med Attila, som besluttede at samle sin hele Magt, og desaaarsag bad om Bistand af Thidrek, der efter Faderens Død var bleven Konge i Bern, Thidrek kom med 500 Riddere, og hjalp til at overvinde Osantrix i et Slag. Men Vidga, som var segnet formedelt et Hug af Jettens Vidolfs Jernstang, blev fanget til stor Bedrøvelse for Kong Thidrek og lagt i Lænker. En af Kong Thidreks Kæmpere ved Navn Wildifer besluttede at vove alt, for at befri sin Ven. Han lod sig derfor indsy i Skindet af en stor Bjørn, og i Selskab med Spillemanden Isung, der for sin Kunsts Skyld havde fri Udgang overalt, kom han til Osantrix Borg paa en Tid, da de fleste Riddere vare dragne

hjem til deres egne Borge. Da Ifung roste sin Biørns Færdigheder, forlangte Osantrix at see en Kamp mellem den og hans Hunde. Bildifer som Biørn snappede een af dem, og slog med dem 12 andre ihjel; da Kongen herover forbittret vilde hugge til Biørnen, snappede Bildifer sit Sværd af Ifungs Haand, dræbte dermed først Kongen, siden hans tvende Kæmper Abintrod og Bidolf, og da Bidga imedens havde opbrudt sit Fængsel, rede alle tre hurtigen bort.

Reppe vare de komne tilbage til Bern, for end Thidrek blev opfordret til at hjælpe Kong Ermenrek imod Jarlen Nünstein i Gerimsheim. Bidga ender denne Strid ved at dræbe Jarlen, og tvinger Heimer, der ringeagtede denne Bedrift, til at gjøre sig Afbigt. Walter af Wassastein blev sat til Jarl over Borgen, og Thidrek vendte hjem, hvor han tilbragte nogen Tid i Ro.

Bildifers og Ifungs List er vist ikke noget nordiskt Sagn. Biørnedandsen nævnes aldrig i de islandske Sagaer; det syntes, Nordboen havde for megen Agtelse for Biørnen, til at ville lære den slige Kunster. Ifung er ingen Skald, men en jocular, der mører ligesaa meget ved sit Spil og sine

Kunster som ved sin Sang, og som ikke selv fører Sværdet. Vel findes, saavidt mig er bekiendt, intet i de tydske Sange fra Middelalderen, vi have tilbage, om denne Tildrægelse; men den Bearbejdelse af Thidrek Bernerens Historie, der optog deri Hunnerens og Russernes Rutge, har uden Tvivl ogsaa tilføjet disse Træk; thi i det af Rimkrøniken ovenanførte Sted hedder det, at Kong Attila dræbte Osantrix, og om dette skulde sig: til en anden Beretning om denne Konges Dødsmaade, der siden nævnes ogsaa i vor Saga Kap. 269, antydes dog uden Tvivl Wildifers Daad i Erici Olai svenske Historie S. 12, hvor han lader Hernits Søn blive dræbt af en Kæmpe fra Helsingeland, eller efter andres Mening af den gothiske Konges Folk.

De tvende ofte citerede arnamagnæanske Haandskrifter fortælle vel Begivenheden paa samme Maade, men udelader, at Osantrix blev dræbt af Wildifer, hvorved Modsigelsen hæves mellem denne Beretning og den følgende om Osantrix Kap. 269.

Sigurds Fødsel og Ungdom.

Kap. 131 — 149.

Kong Sigmund, Eifians Søn, Hersker over Jarlungaland, drog til Spanien, for at ægte den skionne

Sisilia, Datter af Kong Midung *). Neppe var han kommet hjem igjen, før han maatte giøre et Krigstog med Kong Drasolf til Pulinaland (Polen). Ved sin Afreise overdrog han Greverne Hartvin og Herman at bevogte Dronningen og Riget. Hartvin vilde bevæge Sisilia til Utrofskab, og da hun afviste ham, overtalte han Herman til at være i Ledetog med sig, og begge bagtalte nu saaledes Dronningen for den tilbagevendende Sigmund, at han befalte, at hun skulde udsættes i Svavasskoven, og hendes Tunge skjæres af. Da Greverne førte hende ud i den øde Skov, vilde Herman forsvare Dronningen, og segtede desaaarsag med Artvin; imedens blev Dronningen forløst med et Drengbarn, som hun lagde i en Glaskruffe, hvori hun havde havt Mied og lukte den forsigtigen til. Artvin segnede for Hermans Haand, men sparkede dog først til Kruffen, saa den rullede ud i Sven, hvorover Dronningen fik sin Død; Herman vendte tilbage at fortælle Sigmund alt, som strax forviser ham af sit Rige. Glaskruffen blev kastet op paa Strandbredden, hvor den gik i Stykker. Drengen blev opammet af en Hind til sit fjerde Aar, da

*) Eoder A har Sisibe for Sisilia og Artus for Hartvin.

fandtes han af Smeden Mimer, der opfostrede ham og gav ham Navnet Sigfred eller Sigurd. Drengen var meget uregierlig, og i sit tiende Aar saa stærk, at han mishandlede den største af Smedesvendene. Mimer vilde sætte ham til at smede, men Sigurd slog saa vældigen med sin Hammer, at Ambolten blev fløvet. Nu blev Mimer bange for Drengen, og viste ham hen at fælde Ved i Skoven, hvor Mimers Broder Keigin laae, der var bleven forvandlet til en rædsom Slange. Sigurd dræbte den med et brændende Stykke Træ, og vilde for at vederqvæge sig fuge dens Kjød.

For at prøve om det var fogt, dyppede han Fingeren ned i Kiedlen og brændte den, for at afskiole den skaf han den i Munden, men noget af Slangens Tidt kom paa hans Tunge, og lærte ham at forstaae Fuglene, der sagde til hinanden, at hvis Sigurd var flog dræbte han Mimer, som stod ham efter Livet. Sigurd smurte sig med Slangens Tidt, hvorved hans Hud blev som Horn, undtagen mellem Skuldrene, hvor han ikke kunde naae, og dræbte Mimer, efter at denne forgieves havde søgt at formilde ham, ved at give ham Kong Hernits Rustning samt Sværdet Gram, og sagt ham, hvor han skulde finde Hesten Grane.

Efter Mimers Anvisning begav Sigurd sig til Brynhildes Borg, brak dens Jerndør op, da der ingen var tilstæde at aabne den, dræbte 7 Trælle, som desaaarsag anfaldt ham, og havde behandlet 7 Riddere paa samme Maade, hvis ei Brynhilde havde mærket paa den Fremmedes Udfærd, det maatte være Sigurd, og bødet Fred; hun aabenbarede Sigurd hans Herkomst og lod 12 Mænd følge ham, for at tage Hesten Grane; denne vilde ei lade sig fange af de andre, men gif godvilligen hen til Sigurd, og lod ham bestige sig. Sigurd forlader derpaa Brynhilde, og drager til Kong Isung, der havde elleve Sønner, og regierede over Bertangaland. Sigurd blev hans Bannersfører.

Sigurds Historie har et eget fra den øvrige Fortælling forskjelligt Præg. Undtages Sagnet om Belent, som et særskilt Sidestykke, indeholder alt det andet af Vilkinasaga, ikke saa meget underfuldt, som æventyrligt; ikkun eengang fremtræder Dvergen Alpris, og spiller dog kun en ubetydelig Rolle. Her derimod læses om Menneſker, forvandlede til Drager, om de underfulde Virkninger af Dragens Blod, og om Brynhilde, der

besad overmenneskelig Kundskab, og alt dette Underfulde staaer aldeles betydningsløst, hverken antydes dets Aarsager eller Følger, og Fortællingens Gang kunde have været den samme, om dette ganske havde været udeladt. Allerede denne Omstændighed tyder hen til, at det Underfulde, her læses, ikke kan være opfundet til at udsmykke denne Fortælling, men er beholdt fra en ældre, hvor det havde Betydning.

Man gienkiender letteligen her Völsungasaga og Eddaernes Sigurd Fafnesbane, og kan, om end ikke Kildernes Ælde var saa forskjellig, slet ikke omtvile, at her findes en vilkaarlig Forqvæling af de ældre Sagn. Sigmunds Herkomst og Historie er vistnok efter Völsungasaga langt mere æventyrlig end her, men den omfatter hist lutter gamle Ravne og Begivenheder i den nordiske Oldtids Aand, og som ved det mundeligen forplantede Sagn af sig selv kunde udvikles; derimod ere Sifian i Jarlungaland, Nidung og Siflia tilligemed Drasolf i Polen, ifkun Ravnene paa Romanelte, der ikke ere knyttede til noget gammelt Minde.

Fortællingen om den uskyldigen beførte Dronning er et Yndlingsæmne i Middelalderens Romancer, der paa mange Maader er bleven behandlet.

Det Underfulde ved Sigurds Opfødeelse er bleven sammendynget paa en Maade, der ikke røber det trostkaldige Sagn, men Romanskriverens Attraae efter at vække Opmærksomhed.

Beretningen om Sigurds første Bedrift viser kun forvirrede Reminiscenser. Volsungasagas Keigin, der, som flere af Oldtidens Helte, forstod godt at smedde Vaaben, bliver her forestillet som en Haandværksmester, der holder sine Svende, og denne klogtige Smed blev kaldet Mimer, venteligen fordi man erindrede sig dette var Navnet paa en gammel Vismand; men da Keigins Navn ogsaa erindredes, som hørende til Fortællingen, maatte dette gives Slangen Fosner. Efterdi nu Sigurds Fosterfader var bleven en simpel Smed, maatte man og lade Sigurd oplæres, ikke, som efter det ældre Sagn, i en Kongsgaard, men i et Smeddeværksted, og derved ledtes man atter til at digte de æventyrlige Prøver paa hans Kæmpesyrke. I Velents Historie nævnes ogsaa Smeden Mimer som den Mester, hos hvem Sigurd var i Lære; men den, som forbandt disse Fortællinger til et Heelt, betænkte ikke Urimeligheden af, at lade Sigurd og Velent være jevnaldrende Drengene hos Mimer, og nogle faaer Aar efter lade Sigurd

kæmpe med Thidrek og hans Riddere, iblandt hvilke ogsaa Vidga var, Belents Søn.

Slangens Drab fortælles her, blottet for alle de Omstændigheder, der i Volsungasaga giøre det saa betydningsfuldt. Ikke engang Guldet, hvorover Slangen rugede, nævnes med et Ord, ligesaa tidt som Fiendskabet mellem Keigin og Fofner. Derimod gøres det Træk, at han smagte paa Slangefidtet, pudsigere, ved at lade ham brænde Fingeren og desaaarsag putte den i Munden. Men det hele staaer her aldeles overflødig, thi vilde Sigurd spise Slangens Kød, behøvedes det jo ei at fortælle, at han smagte paa Fidtet. Ogsaa dette Træk, som i Volsungasaga staaer paa sit Sted, viser Ledningen af det ældre Sagn, som man vilde anvende og udsmykke, men vidste ei selv hvordan. I Volsungasaga æder Sigurd Slangens Hjerte, for at erholde Visdom, det er her bleven til den grovere Forestilling, at han smurte sig med Slangens Fidt for at hærde sin Hud.

Sigurds Besøg hos Brynhilde fremstilles mindre underfuldt end i Sagaen, da her ikke tales om Luer, hvorigiennem han skulde ride. Men derimod er det mere urimeligt, da man ei indseer nogen Grund til, hvorfor han saaledes stormer ind i Brynhildes Borg, ligesaa tidt som Læseren

begriber, hvorfra Brynhilde har faaet sin Kundskab om Sigurds Herkomst.

De tydske Sagn fortalte meget om Sigfrids Barndom, thi det hedder i Niebelungenlied 2 Ab. L. 91-92:

Davon man immer mehr singen und sagen mag
Dessen wir viel verschweigen müssen an diesem Tag.

I Hornen Sigfried fortælles i Begyndelsen, hvorledes Kong Sigmund i Nederlandene havde en Søn, der hed Sigfried, der var saa uregierlig, at han tit blev jaget fra Hoffet, og løb hen til en Smed, hvor han snart viste sin Styrke, ved at hugge Ambolten i Stykker, og blev desaaarsag af Mesteren viist hen til en Lindorm, som han ihjelslog, og siden til en heel Røde af Slinger, som han opbrændte. Ved Heden smeltede Slangernes Horn, og stod som en Bæk; Sigfried undrede sig derover og stak sin Finger deri, da han mærkede den blev hornet, besmurtte han sit hele Legeme dermed, undtagen midt imellem Skuldrene. Man gienkiender her de samme Træk som i Vilkinasaga. Den tydske Digter har villet gjøre det rimeligere, hvorforsig Sigfried berørte den dræbte Slange, men har forbigaaet alt det, der var karakteristisk for det nordiske Sagn, baade Nimer og Reigin, samt dennes Slægtskab med Fosner. Vel er det mue-

ligt, at da der fortælles saa meget i tydske Sange om Sigfried, kunde ældre tydske Sagn have fremstilt just hvad i Vilkinasaga fortælles, men det er ligesaa rimeligt at den islandiske Oversætter kan have foretaget sig i denne ham saa bekiendte Mythe at blande efter eget Lykke de tydske og nordiske Sagn, og derfor ogsaa strax ladet Sigurd, efter at have dræbt Slangen og Mimer, ride til Brynhilde, hvem han efter de tydske Sagn paa en lang og anden Maade lærer at kiende. Forholdet, hvori det tydske Sagn om Sigfried i det Hele staaer til det nordiske, vil siden blive undersøgt.

Kong Thidrek og hans Kæmpers Rustning.

Kap. 150 — 170.

Kong Thidrek lader berede et prægtigt Gæstebud til Moroe for alle sine Mænd, og did indbyder han de Mægtigste i sit Rige og mange Høvdinge, blandt disse Kong Gunnar og hans Brødre, om hvilke to paa hinanden følgende Kapitler fortælles heel forskjelligt. Kap. 150 beretter, at Kong Aldrian i Niflungaland havde en Dronning, som engang blev beruset, og sov i sin Have, hvor hun

blev frugtfuld ved en Alf, der siden engang viste sig for hende, og sagde, hun skulde kalde BARNET HOGNE. Dette voxte og blev stærkt, men saare grimt; en Dag spurgte det sin Moder, hvorfor det ikke lignede sine Frender, Moderen fortalte det sin Herkomst; en Kvinde stod hos, der siden blev THIDREKS FRILLE*), og fortalte ham det Hele. HOGNES ældste Broder hed GUNNAR, den anden GERNOS, den tredie GILSER og GRIMILD deres Søster. I det følgende Kapitel**) fortælles uden al Hensyn til det foregaaende, at Kong TRUNG i NIFLUNGALAND havde en Dronning, der hed ODA, som med en Alf avlede HOGNE, blandt dennes Sødsfende nævnes, foruden de ovenanførte, GUDZORM eller GUTHORM, som var syg, da GUNNAR og HOGNE droge til Kong THIDREKS Giestebud. Derpaa beskrives vidtløftigen THIDREKS Rustning og de ved dette Giestebud berømteste Kæmpers Udseende og Vaaben. THIDREKS Skjoldmærke var en gylden Løve med Krone paa, HILDEBRANDS en Borg med forgyldte Taarne, HEIMERS en graae Hest, VIDGAS Hammer og Tang samt trende Karbunkelstene, JARL HORNBOGES og hans Søns NUMLUNGS en gylden

*) Cod. A har Aldrians Frille, og for Grimild her og flere Steber Subrune.

**) Dette Kapitel ubelæder Cod. A.

Falk, Fasolds en Løve uden Krone, Thettleif Danfkes en Elephant, Bildifers et Bildsvin, Herbrands en Ildscribe, Gunnars og Hognes en kronet Slange. Til disse Beskrivelser føies endnu umiddelbart de over Sigurd Svends og Siffas Rustninger. Sigurds Skoldmærke var en Drage til Erindring om at han dræbte den store Drage, Væringerne kalde Fosner, derfor vare hans Vaaben gyldne, hans Navn forekommer i alle gamle Sange, hvor de største Kampere bleve besungne, og hans Navn er berømt i alle Tungemaal norden for Grækenlands Hav, og mon vorde det saalænge Verden staaer.

Dette Stykke udgør ligesom Hvilsepunctet i Sagaens Midte. Alle de Helte, hvis Bedrifter og Ankomst til Thidrek særskilt vare beskrevne, fremstilles her samlede, og med dem Gunnar og hans Brødre, der, tilligemed Siffa i det følgende spille en vigtig Rolle. I det Foregaaende endtes gemeentligen hver enkelt Fortælling ved Thidreks Hof, i det følgende gaaer den ud derfra, og vender først ved Sagaens Ende did tilbage.

Det er siensynligt, at tvende modsigende Beretninger om Hognes Fødsel anføres Kap. 150 - 151,

den sidste af disse, der lader Hogne være Trungs Søn, synes ifølge Sammenhængen at have oprindeligen hørt til Vilkinasaga, og den første, der afbryder Fortællingens Gang, at være bleven senere indskudt, hvortil og den Grund kunde tænkes at den stemmer mere overens med de bekjendteste tydske Sagn, der lader Hogne være Aldrians og ikke Trungs Søn, ligesom og disse kun kiende Gernos og Silser, som Gunnars Brødre, ikke Gutoform. Begge Beretninger om Hognes Herkomst afvige meget baade fra de tydske og nordiske Sagn; fra de tydske, ved at lade Hogne være Gunnars Brøder og af Niflungæt, fra de nordiske, ved et at lade disse Heltebrødre være Glukes Børn, og falde Søsteren Grimhilde istedetfor Gudrune. Beretningerne synes altsaa Blanding af nordiske og tydske Sagn.

At her Skildringen af alle Thidreks Kæmpere og deres hele Udseende findes paa eet Sted, er hverken paa det mundtlige Foredrags Viis eller efter Sagaens Sædvane. Derimod findes slige Register i de gamle tydske Digte, hvorpaa især den danske uden Tvivl af tydsk oversatte Kæmpesive Turneringen kaldet, kan tiene til Exempel (udvalgte danske Viser i D. S. 1. Grimms Helden-Lieder S. 23). Uden Tvivl har den islandiske Bearbei-

der gjort Beskrivelsen vidtloftigere ved at tilføie Skildring af Heltens Ansigtstræk, hvilken pleier at gives langt vidtloftigere i Sagaerne end i de tydske Digte. Derimod omtales ikke Skioldemærkerne paa en oldnordisk Maade. Vel nævnes ogsaa i Sagaerne, hvorlunde denne eller hin Krigers Skiold var prydet, men aldrig nævnes Skioldets Mærke som et Kiendtegn paa Manden, og endnu mindre paa Slægten. Naar en oldnordisk Krieger erholdt et prægtigere eller bedre Skiold, brugte han det uden Hensyn til dets Billeder, og satte han stundom just Pris paa disse, var det, fordi de indeholdt Hentydning til hans egne Bedrifter. Da man desuden i det gamle Norden ikke pleiede at fegte med lukte Hjelme, behøvedes intet Skioldmærke for at gjøre Kriegeren kiendelig.

Til denne Skildrings tydske Herkomst henpege og Udtrykkene: Fenidi Kap. 159, et Wildsvin som paa tydsk hedder Wildiser Kap. 162. "Efter tydske Mænds Sagn er det forbudt at ingen maae bære et forsolvet Skiold i Holmgang". Kap. 165. "den store Drage Væringerne kalde Fosner Kap. 166. Da denne Henvisning til Væringerne ikke som ovenfor anmærkedes, passende kan tillægges den islandsk Oversætter, følger, at baade disse Ord og de paafølgende om Sigurds Berømmethed, just

findtes i det tydske Sagn. Kap. 166 om Sigurd Svend findes ordret i Volsungasaga Kap. 31, ifkun at nogle Sætninger ere omsatte, at Sigurds Hornhud er her lagt til, og at Sigurd i Vilkinasaga har tre Mænds Førlighed, i Volsungasaga ifkun tvendes.

At Thettleif Danske er den eneste der har en Elephant i sit Baaben, er neppe noget tilfældigt. Da de roskildske Brødre, som udmærkede sig under Baldemarerne, havde en Elephant til Skioldmærke; og de, som i det trettende Aarhundrede bleve slagte til Riddere i Roeskilde, synes at have faaet dette Udmærkelsestegn; kan gierne Røgtet herom have foransediget Sagnskriveren, til at lade den danske Helt føre dette Dyr i sit Baaben. For imidlertid at forbinde denne Omstændighed med den foregaaende Fabel om Thettleifs Ophold hos Sigurd Græker, digter han at Sigurd var kommen ridende paa en Elephant, uden at erindre sig, han forhen Kap. 97 havde ladet begge være til Hest, eller tænke paa Hulen hvor Sigurd boede.

I den forhen nævnte danske Kampevis, Turneringen kaldet, tillægges Diderik, Bidrich Verlandsen, Hagen (Hogne) Hr. Brand Besserlin (Herbrand) de samme Baaben som i Sagaen. De Dørriges Navne og Baaben ere forskellige.

Thidref's Tog til Bertangaland.

Kap. 170 — 202.

Da Kong Thidref saae med Glæde paa alle de Helte, der sadde ved hans Bord, og yttrede, at ingen i hele Verden vare deres Jevninger, sagde Herbrand, hans Bannerfører, at de dog ei havde prøvet Kong Isungs og hans Mænds, især Sigurd Svends Styrke. Thidref beslittede nu strax at ride til Bertangaland, og alle hans Mænd fulgte hant. Efter at have rebet mange Dage igiennem rædsomme Skove, kom de til Bertangaskoven, hvis Indgang Etgeir Rife, Kong Nordians Søn, bevarede. Vidga, Belents Søn, lovede at afgjøre Sagen med denne sin Frende, og fældede Jetten; men for at skuffe de andre, besudlede han sig med Blod, og red hurtigen tilbage, raabende Jetten forfulgte ham, hvorpaa de alle flygtede undtagen Kong Thidref. Vidga forsonede de andre, han havde narret, ved at skænke dem af Jettens Klenodier. Derpaa red Thidref videre, og op slog sine Telte i Nærheden af Isungs Borg.

Sigurd Svend kiendte fra Borgen de Ankomnes Skioldmærker, og red derhen under et andet Raab, for at erfare deres Grinde. Thidref mod-

tog ham vel, og efter at have givet ham Udfor-
dringen tilkiende, forærede ham en Hest og et Skold,
hvilket ifølge Lodkastning blev den unge Numlung's,
Hornboges Søns. Denne fortrød derpaa, og vilde
ride efter, for at tilkæmpe sig det; men da han
manglede en Hest, laante han Vidgas paa de Vils-
kaar, at hvis han ei bragte ham den igien, skalde
denne arve hans hele Rige i Vinland. Sigurd
Evend kastede ham uagtet al hans Tapperhed af
Hesten, men efterdi Sigurd kiendte ham at være
sin Frende lod han ham ikke blot tage Vidgas og sin
egen Hest tilbage, men lod sig endog binde af ham
ved et Lindetræ. Vidga ahuede Sammenhængen,
og vilde ride til Træet, for at overbevise sig der-
om, men da Sigurd sinede ham, sled han sig løs,
og løb til Fjeldet.

Derpaa beskrives meget vidtloftigen Evfams-
pene mellem Kong Isung, hans elleve Sønner og
Sigurd Evend paa den ene Side, og Kong Thi,
drek med hans Kæmpere paa den anden. Evende
skulde fegte ad Gangen, og den ene maatte ei hjælpe
den anden. Heimer, Hildebrand, Vildifer, Sin-
tram og Fasold, bleve overvundne og bundne af
fem af Kong Isungs Sønner; Numlung seirede over
sin Modstander, og tvang ham til at løstjæbe sig
ved at befri Fasold og Herbrand. Hornboge og

Hogne bleve ogsaa bundne; Thettleif Danske fegtede
 faalenge med Kong Isungs niende Son, indtil
 Kongerne adskilte dem. Hildebrand og Kong Sun-
 nar maatte og lade sig binde, men Vidga kuede
 Kong Isungs ældste og kraftfuldeste Son til at
 kiope sit Liv, ved at befri alle hans fangne Stalde-
 brødre. Nu skulde Thidref fegte mod Sigurd Svend,
 de kæmpede i toende Dage, uden at kunne saare hin-
 anden. Da laante Thidref Vidgas Sværd Mim-
 mung, Sigurd fordrede ved Kampens Begyndelse
 tredie Dag, at han skulde sværge, at han
 ei bar Mimmung. Thidref sat Sværdet bag
 ved sig med Spidsen ned i Jorden, og svær, at
 han ei vidste at dets Odde var oven Jorden, eller
 dets Hialte i nogen Mands Haand. Nu begyndte
 Kampen, men Sigurd mærkede snart, hvorledes
 Mimmung giennemfør hans Hornhud, og maatte
 give tabt til Kong Thidrefs store Glæde. Sigurd
 gav sine Krænder store Foræringer, og magede det
 soa, at Kong Isung gav sin Datter Hallborg til
 Mummung. Brylluppet holdtes strax, det varede
 i fem Dage, derefter skildtes Isung og Thidref som
 Venner.

Om Kong Isung meldes intet, saavidt mig er bekiendt, i Middelalderens tydske Digte. At den Danske Helt Vidga her saa meget udmærker sig fremfor alle de andre Bernske Kiddere, kunde hentyde til Fortællingens nordiske Herkomst, ligesom og det Træk, at en Helt ikkun ved et eneste Sværd kunde blive saaret, oftere forekommer i romantiske Fortællinger fra Norden, f. Ex. Thorsstein Vikingsens Saga o. a. fl. Men paa den anden Side viser den Omstændighed, at Sigurd Svend maatte give sig tabt, at Fortællingen er digtet til Kong Thidreks Ære, og følgelig ei kan være fra Norden, hvis Sigurd ansaaes for uovervindelig. I Romanen om Jarl Magnus nævnes Kong Isung og hans Bannerfører Sigurd Svend blandt de dierveste Oldtids Helte. I Skjaldarima fra Enden af det fiortende Aarhundrede anføres Isungs Sønner mellem Heltene i Valhal.

Evende af de danske Kæmpeviser omtale dette Tog. I den ene (nye Udg. S. i Grimms Heldenlieder S. 23) synges om Kong Diderik, der med syv og syvstusindstyve drog ud fra Hald, at stride mod Mllaus paa Brattingsborg, og derpaa, overeensstemmende med Vilkinasaga, hvorledes den unge Humble, Kong Abelan Haardestaals Søn (Mumlung Jarl Hornboges Søn), paa Vidrik Verland,

sens Hest kæmpede med Sivard Snarensvend, sin Moders Dronning Ellines Broder, som derfor lod sig binde af ham til en Eeg, men siden, da han saae Vidrich komme ridende, rykkede Egen op med Rod, og lob sin Wei. Den anden Vise (ny Udg. i D. S. 16, Grimms Heldenlieder S. 54) lader Diderik sidde paa Brattingsborg, og da han af Kong Isold i Bertings Land opfordredes at give Skat, angribe dem med sine Mænd, Striden faldt saaledes ud, at Isold uagtet sin Moders Trylle-rie blev dræbt med alle sine Mænd. Den tredje Vise (n. Udg. i D. S. 25 Grimms Held. S. 17) skildrer Vidrichs Kamp med Kæmpen Etgeir, der her hedder Langbeen Rife, paa Bertingsborg med de samme Smaaomstændigheder, Sagaen fortæller. Denne Lighed mellem Sagaen og Kæmpeviserne i Fremstillingen af slige fremmede Eventyr gjør det rimeligt, at tydske Sange eller Fortællinger har været begges Grundvold.

Nordiske Almuesagn vide rigtig nok meget at fortælle om Vidrik Verlandsens Kamp med Langbeen Rife. I en oldnordisk Grav i Bro Pastorat i Bahus Lehn, hedder det, at Langbeen Rife ligger begravet; andre henflyttede hans Grav til Giers Herred i Slaane (Odmans Beskrivelse over Bahus Lehn S. 285-286). Ogsaa tvende Ste-

der i Stælland, Daastrup i Ramsøherred og Kersløv i Løveherred (dansk Atlas 6 D. S. 107, 245) tilegnede sig dette Gravsted. Disse Sagn bevise ikke det mindste; uden Tvivl har man vist Langbeen Nises Grav endnu langt flere Steder, thi da Navnet ikke er andet end en almindelig Benævnelse paa enhver Kæmpe, og Almuen pleier at ansee alle Oldtidens store steensatte Gravsteder for Kæmpegrave, kunde man let falde paa at mene, at den Langbeen, hvorom Nisen lod, var begravet ethvert Sted, hvor en Steendybsse fandtes.

At Kong Isung i Kæmpeviserne snart hedder Nilaus, snart Isold, og at Udfaldet af Kampen med ham fortælles saa forskjelligt, viser, at dette Sagn ikke har været ret udbredt, og derfor af enhver vilkaarligen blev behandlet. Ved Bertangaland, hvor Isung regierede, maa vel forstaaes Brittannien, thi i det Land siges og Artus at have regjeret (Kap. 211, og Isung derfra at have forjaget hans Sønner (Kap. 220). At Kong Ehidrek forestilles at ride derhen, gjør ingen Vanskelighed; thi ligesom de nordiske Romanskriivere gemmenligen lade deres Helte seile, lade de tydske Forfattere dem ride, uden Hensyn til Reisens Beskaffenhed. Maaskee at Anledningen til den hele Epi-

fode var, at man vilde lade Thidrek paa det høieste af sin Magt prøve Styrke med Brittanniens berømte Riddere, og bestaae i Kampen; men da man ikke vel kunde lade de Bernske Helte kæmpe med Riddere ved det runde Bord, hvis Historie af Roman-Litteraturen var alt for bekiendt, maatte det blive Artus's Eftermand, med hvem Berneren kæmpede.

Sigurds og Gunnars Giftermaale.

Kap. 203—208.

Da nu ingen mere i Verden turde bære Skiold mod Kong Thidrek og hans Kæmpere, reiste Hornboge med sin Søn til sit Rige i Vinland, Sintram til Fenidi, og Herbrand ligeledes til sit Rige. Thidrek og de øvrige, i hvis Samfund nu ogsaa Sigurd Svend var kommen, fulgte Kong Gunnar til Niflungaland, hvor Sigurd ægtede Gunnars Søster Grimhilde, et Giftermaal, der siden blev saare navnkundigt. Sigurd raadede derpaa Gunnar til at fri til Brynhilde paa Borgen Segard, hvortil han kiendte Veien. Alle reiste derhen, Brynhilde modtog dem alle vel, undtagen Sigurd, paa hvem hun var fortørnet, fordi han havde brudt det Ege-

teskabsløfte han ved deres første Møde havde givet hende *). Sigurd overtalte hende dog til, efter som det nu engang ei kunde ændres, at give Gunnar sin Haand. Da denne om Bryllupsnatten vilde nærme sig Brynhilde, bandt hun hans Hænder og Fødder, og hang ham ved en Nagle indtil Morgenens kom. Saaledes gif det trende Nætter, Gunnar klagede sin Nød for Sigurd, der svarede

¶ 2

*) Gæder A sœier til, at Brynhilde yttrebe, at hun vidste, hvorledes Gudrun ved Trolddom havde sœget ham, og at hun ikkun ægtebe Gunnar, for desto sikkrere at kunne hebre sig paa ham, Drødene ere disse: Ek er nu vis ordin, siger Brynhilde til Sigurd, hversu hāduliga thu hefur rhina eida rofid, ok hversu Gudrun hefur gabbad thik mett sine fœlkyngi, ok til that eini geing ek nu med Gunnari kongi, ath hefna svo á thier mins harms ok svivirdinghar, thvias ek kaus thik af ollum theim, er skapader eru i veröldum. Nu svarar Sigurdur. Svo verdr nu ath wera, sem radit er, enn fyr thvi, ath ek sie nu, ath ek em sviptur audnunne, hefur ek eggjad Gunnar Kong ath bidia thin, thvi ek ann hanum nu thessa rads hellst. Nu svarar Brynhilda. Ek sagda i firstu fyr, hvad egg giori veg a ath eiga Gunnar Kong: tho werd eg hanum alldrei unnandi, utan helldst fir that eina, ath han yrði thim skadamadr, Helt Tillagget er libet passende.

de, at Brynhilde som Nø var saa stærk, at neppe nogen Mand kunde tvinge hende. Gunnar bad Sigurd at hjælpe sig. Denne gaaer i Gunnars Klæder til Brynhildes Seng, udfører snart sit Verinde, vexler Ringe med hende, og skifter igien Klæder med sin Svoger, saa ingen vidste, hvad der var skeet. Efter syv Dages Gjestebud reiste alle Kongerne tilbage til deres Riger.

Sammenlignes disse Efterretninger om Sigurds og Gunnars Giftermaale med Volsungasaga Kap. 35, 36, sees strax, at alt det Underfulde er her udeladt. Sigurd behøvede ingen Trykledrik for at glemme Brynhilde, denne var ikke omringet af nogen brændende Ild, og det var ved en simpel Forklædning at Sigurd indtog Gunnars Plads. Derimod udhæves her Nøen Brynhildes Styrke mere end i Volsungasaga, uagtet hun ellers slet ikke her forestilles at have været frigerisk, men ifkun en flog Prindsesse. Forandringen synes at vise, at den gamle Fortælling er bleven forvandsket, ved at forplantes gjennem Almuen, der fra sin grovere Synspunkt opfattede Sagnet om Banffelighederne med at trænge ind i Brynhildes Borg. Forhen havde Vilkinasaga slet ikke for-

talt om, at Sigurd havde givet Brynhilde noget Egetskabsløfte; denne Omstændighed har ingen synderlig Indflydelse paa Begivenhedernes Gang, thi denne bestemtes ved Sigurds Besøg under Forflædningen, og det forøger Fortællingens Usandsynlighed, at Sigurd just selv skulde ville reise hen til den Prindsesse, han havde narret. Men dette Træk, ligesom og, at Sigurd kiendte alle Veiene til Brynhildes Borg, var Levning af det ældre Sagn.

Sigurds og Gunnars Frierie fortælles heelt forskielligen i Niebelungenlied, men da de tydske Sagn om disse Begivenheder vare mangfoldige, kunne gierne disse Træk være hentede fra en anden tydske Tradition, thi det passer bedst til den tydske Fortællings Aand. Borgen Segard viser til Tydskland, og Scenen paa Bryllupsnatten er den samme som i Niebelungenlied 10 Abenth., ifkun at den der er bleven udmalet lidt mere til Gunnars Fordeel, efterdi han selv er tilstede, i det Sigurd usynlig brydes med Brynhilde, og lader Gunnar træde til i det afgjørende Dieblif.

Herburts og Hildes Elstovshandel.

Kap. 209 — 218.

Grev Hertoge, der var gift med Thidreks Euster Isolde, havde trende Sønner, hvoraf Eintram *), den yngste, der spottedes formedelt sin Ukyndighed i at fegte, dræbte i Tvekamp sin anden Broder Herthegn, og flygtede derpaa til Hertug Iron i Brandinaborg. Faderen blev saa forbitret over, at den ældste Son Herburt ei havde hindret denne Ulykke, at han jog ham bort. Herburt flygtede til sin Morbroder, der modtog ham vel, og sendte ham efter nogen Tids Forløb til Kong Artus i Bertangaland at beile til hans Datter den skønne Hilde. Artus undrer sig over, at Thidrek ikke kom selv, og fortæller Herburt, at ingen Fremmed kunde faae Prindsessen at see, undtagen, naar hun gik i Kirke. Herburt giver sig nu i Tieneste hos Kong Artus, og oppasser Prindsessens Kirkegang. Det var vanskeligt at faae hende at see, thi 24 Grever bare hendes Kiortel, 12 Munke hendes Kaabe, og 12 væbnede Jarler hundrede enhver fra at tale med hende. Efter et halvt Aars Forløb kommer Herburt at sidde hende

*) Codex A kalder ham Tristram.

nær, lader derpaa tvende Ruus løbe imod hende, først en guldfarvet, siden en sølvarvet, hun seer efter dem, og faaer derved Die paa ham. Hun sender sin Terne at spørge den Fremmede, hvo han var, og Herburt udbeder sig en Samtale i Kirkesdøren, hvor han dog blot kan fortælle hende, at han havde et Erinde hos hende at røgte. Hilde udbeder sig af sin Fader denne Ridder til sin Tjeneste, og nu fortæller Herburt hende, hvo der havde sendt ham; men da Hilde bad ham om at tegne hende Kong Thidref's Billede paa Væggen, tegner Herburt et rædsomt Ansigt, og fortæller, at Thidref saae end frygteligere ud. Prindsessen bliver derover forskrækket, og siger hun hellere vilde ægte ham selv, end denne Thidref. Derpaa flygte de med hinanden. Herburt dræbte de Riddere, der satte efter ham, og kom til en Konge, hvor han blev meget agtet, og udførte Bedrifter, om hvilke meget var at fortælle.

Denne Fortælling har i Henseende til Prindsessens Bortførelse Lighed med den om Walthar af Wassasteen. Saavel de handlende Personers Herkomst, som Tildragelsernes Skueplads og Begivenhedernes Gang, der er den i de franske og tyd-

ste romantiske Digtninger almindelige, viser, at den ikke er nordisk; men jeg har ikke kunnet hidtil finde den dertil svarende fremmede Original. Slutningen viser, at der har været en meget længere Fortælling om Herburt's Bedrifter, hvoraf her kun det meddeelt, der stod i Forbindelse med Thidref's Historie. Dog kan denne Episode ikke bringes i Forening med det Foregaaende og Efterfølgende. Her kaldes Artus Konge i Bertangaland, før var det Isung. Vel hedder det Kap. 219, at Isung havde forjaget Kong Artus's Sønner, men da maatte Fortællingen antages at gaae tilbage i Tiden, og kunde dog ikke forenes med det Følgende. Thi her flygter Herburt's Broder til Hertug Iron i Brandinaborg, førend endnu Herburt selv kom til Kong Artus, men efter Kap. 219 blev Iron først Jarl i Brandinaborg, efter at Isung havde fordrevet ham af Bertangaland efter Faderens Død.

Iron Jarls Historie.

Kap. 219 — 247.

Sagaskriveren henvender nu et Dieblig Læsernes Opmærksomhed paa Thidref, ved at fortælle for

teligen Kap. 219, at han ægtede Gubilinda, en Datter af Kong Drusian fra Borgen Drekanfils, og at hendes Systre til samme Tid bleve gifte med Gasold og Thettleif Danske. Derpaa begynder en ny Fortælling, der kun staaer i fiern Forbindelse med det Foregaaende.

I et Land, der hedder Bertangaland, regierede en Kong Artus *), der havde tvende Sønner, Iron og Apollonius. Efter Faderens Død erobrede Kong Isung hele Bertangaland og hans Sønner flygtede til Attila Konge i Susan **), der kort tilforn havde erobret hele Hunaland. Attila satte Iron til Jarl over Brandinaborg, og Apollonius til Jarl over Tira i Nærheden af Rhin. Apollonius beilede til Herborg, en Datter af den mægtige Salomon, Konge i Frackland, som nægtede at ville give sin Datter til en Jarl; men denne forærede Prindsessen en Ring, der havde den Egenkab at vække Kierlighed, og nu skrev hun ham til, og aftalte at ville flygte med ham; det udførtes ogsaa lykkeligen, og de ankom til Tira, men som Apollonius var nær ved at blive forligt med Kong Salomon, døde Herborg, hvorover

*) Codex A har for Artus Arkimannus.

**) Codex A har Konge af Svava.

Forliget gif tilbage; dog vilde Salomon, af Ven-
 skab for Attila, ikke hærje i Jarlernes Rige. Men
 han fik en anden Trette med Iron Jarl over Jagt-
 rettighed i Valslyngeskoven, der laae mellem Jar-
 lens Land og Frackland, i det begge jagede i hin-
 andens Skove og ødelagde deres Dyr. Tilfids
 vilde Kong Salomon hevne sig over, at Iron hav-
 de fældet hans store Bøffer, drog med 500 Rid-
 dere til Ungerškoven i Jarlens eget Land, og fan-
 gede Iron, som mod sin Kones, den kloge Isoldes
 Advarsel, var taget ud med sin Jæger Nordan
 og 12 Riddere for at jage. Iron blev kastet i
 Fængsel, Broderen Apollonius døde, da han vilde
 bekrige Kong Salomon; men Isolde reiste til ham,
 og ved Anbefaling fra Attila, hendes Bønner og
 Løsepenge, lykkedes det hende, at befrie sin Mand.
 Noget Tid derefter døde den kloge Isolde, Iron
 Jarl følger Kong Attila til et Giestebud hos Kong
 Ermenrek i Rom. Paa Veien besøge de Ake Dr-
 lungatrust, Ermenreks Broder, i Borgen Fritila
 i Lombardiet, hvis Gemalinde Volfriana saaledes
 indtager Iron Jarl, at han forærede hende den
 Trylsering, hans Broder Apollonius havde eiet.
 Folgen blev, at de aftalte et Stevnemøde, hvilket
 Hertug Ake opdagede, og der dræbte Iron Jarl.
 Kong Ethirek fandt hans Lig, og jorde det. No-

gen Tid efter døde Hertug Ake, Thidrek frier for sin Ven Vidga til den skønne Volfriana, og Kong Ermenrek samtykker paa de Vilkaar, at Vidga gaaer i hans Tieneste.

Denne Fortælling træder kun forsaavidt i Forbindelse med Thidreks Historie, som den tilkiendegiver, hvorledes Vidga den Stærke kom i Ermanreks Tieneste. Dens Modsigelse med den foregaaende Fortælling er allerede antydet. At Historien om de tvende Jarler maage have udgiort Emnet af et særegt tydskt Digt, følger ikke blot af Fortællingens hele Aand, hvor Jagtlysten udgør et af de vigtigste Punkter, men det siges tilige S. 231, at Jarlens tolv bedste Hunde vare nævnte i tydske Sange. Et saadant Digt findes imidlertid ikke imellem de hidtil bekiendtgjorte Levninger af den tydske Middelalder's Poesie.

Heltene i denne Fortælling skulde formodentligen blot Romantiken deres Tilværelse, dog nævner Gottfried af Wommouth (Lib. 12 cap. 1) en Salomon som Konge over Britterne i Armorika, og hos Duchesne historia Francorum script. tom. 3 forekommer S. 215 en Salomon, Britternes Hertug, ved Aar 863. Ake Orlungatraf,

der forhen er bleven nævnet i denne Saga Kap. 13, omtales ogsaa i Blomstervallasaga, men der siges intet videre om ham, uden hvor han boede, og at hans Sønner vare Ake og Etgard.

De geographiske Bestemmelser ere heel vakkende; Balslyngestoven siges at skille Brandenburg fra Frackland, og Ungarernes Skov regnes for at høre til den.

En af Prof. von der Hagen forfattet Oversættelse af denne Fortælling under Navn: die kluge Hausfrau und der wilde Jäger die älteste brandenburgische Saga, findes i hans Sammlung für alte deutsche Literatur und Kunst 1 B. 1 St. S. 92-136.

Siffas Hevn.

Kap. 248 — 268.

Ermenrek var den mægtigste Konge i Europa søndenfor Fjeldene (Alperne). Engang sendte han sin Raadgiver Siffa til Sarkasteen, at domme Kongerne imellem, og voldtog imedens Siffas Kone Odilia. Denne aabenbarede alt for Manden, og han svor Kongen blodig Hevn. Siffa lod nu hemmeligen Kongens tvende ældste Sønner, Fri-

drek og Reginbald, bringe af Dage, den yngste, Samson, bagtalte han saaledes for Ermenrek, at denne mishandlede Sønnen, saa han døde. Odilia beførte ligeledes Ermenreks Brødreborn, den afdøde Hertug Akes Søner Edgard og Ake, saa at Ermenrek omringer deres Borg, og efter at have indtaget den, lader dem hænge. Endnu vilde Siffa vække Ermenrek til at bekriige sin Frende Thidrek, han bevægede ham derfor til at fordræ Skat af Numlungaland som sit Fædrenerige, og da Thidrek negtede den, samlede Ermenrek 5000 Riddere og utallige Krigsfolk, for at overfalde Bern. Vidga advarede Kong Thidrek om Faren, som, da han kun havde 800 Riddere, fandt det raadeligst at undflye, men hærjede dog først til Siengiæld i Ermenreks Rige. Heimer, der var gaaet i denne Konges Tieneste, forlod den, og efter at have slaaet Siffa, afbrændte 500 Byer og levede i Skoven. Thidrek red nord over Fjeldene til Borgen Bakalar ved Rhinen, hvor Markgreve Rodingeir boede, der tilligemed sin Kone Godelinde modtog ham vel. Thidrek og Markgreven rede sammen til Susa, hvor de bleve paa det bedste modtagne af Kong Attila.

Fortællingen om Siffas kunstlede Hevn er i sig selv saa usandsynlig, at den allerede af indvortes Grunde neppe kunde være sand. Ifølge Historien maae desuden Ermenrek have levet et heelt Aarhundrede før Theodorichs Dage.

Alligevel haves Brudstykker af meget gamle digteriske Sagn, som i forskjellige fra hinanden langt bortliggende Lande antyde enkelte Træk af disse Begivenheder. Den gamle tydske Sang *) om Hildebrand, som vi siden skulle omtale, viser, at man i det ottende Aarhundrede har i Tydskland besunget Thidreks Flugt til Hunnerne, som dog ikke tilskrives Ermanrek, men ved en anden historisk Feiltagelse Odoacer. Jornandes fortalte i det fiette Aarhundrede, at Ermanrek blev farligen saaret af tvende Brødre Sarus og Ammius, til Hevn for den Mishandling, deres Syster Sonilde havde lidt (de rebus geticis cap. 24). I det niende Aarhundrede sang flere nordiske Skalde om, hvorledes den mægtige Kong Jormunreks onde Raadgiver Bife **) fik ved sine onde Raad baade Kongens

*) Die beiden ältesten deutschen Gedichte aus dem achten Jahrhundert durch die Brüder Grimm. Cassel 1812 i 4.

**) Muligt at Udtrykket "Sibchen Weise" der forekommer hos Reinmar i Manessens Samling 2

Søn og hans Gemalinde Svauhilde bragte af Dage, hvilket siden hejnedes paa Kongen af Svauhildes Brødre Saurle og Hamder, de samme Helte, der bleve almindeligen besungne i italienske Folkesange i det tolvte Aarhundrede. I det trettende Aarhundrede vidste Saxo at fortælle meget om den Grusomhed, Bikko forledte Kong Jarmerik til at begaae mod sin Søn og sin Dronning Svavilde, hvilket dennes Brødre søgte at hegne; og de Afvi-gelser fra den islandske Saga, der findes i hans Fortælling, viser, at ogsaa i Danmark vare disse Sagn paa en eiendommelig Maade fortalte *).

I Bilkinasagas Fremstilling er Ermanreks Lettroenhed og Grusomhed og Siffas eller Bikes

D. S. 130, 147 er et Minde om Sibichs Dndskab (Grimm der beiden ältesten deutschen Geschichte S. 72), dog kunde vel dette Udtryk uledes af, at Tæven paa adskillige tydske Mundarter hedder Sib, Supp, Zippe, Tiffe. Dette er i det mindste Oprindelsen til lignende Talemaader i de nordiske Sprog: Bikke, isl. Bikkia er et gammelt Navn paa en Tæve, det Engelske bitch, hvoraf Talemaaden i det norske Almuesprog Bikkeveir = Hundeveir og en Fiase-Bikke en Dretuder.

*) Alle de hidhørende Steder ere ovenfor blevne anførte i Anmærkningerne til Volsungasaga Kap. 48-51.

Ondskab hentede fra de gamle Sagn. Sonildas eller Odildas Mishandling bliver ogsaa her Aarsagen til de paafølgende Ulykker; men i det hun ikke fremstilles som Ermanreks men Vikes Gemalinde, rives hun ud af Forbindelse med Giufungernes Æt, og da alt i denne Fortælling skulde dreie sig om Thidrek, med hvis Skiebne man havde bragt Ermanrek i Forbindelse; maatte ogsaa Thidreks Forjagelse blive en Følge af Siffas vedvarende Hevnelyst. Dette bevirkede atter, at man ikke kunde indføre Saurle og Hamder paa de gamle Sanges Viis; vi skulle dog siden see, at de ikke ganske blive forbigaaede. Den trykte Vilkinasaga taler ikke mere om Heimer, og lader ham altsaa være den første af de bernske Helte, der forlader Skuepladsen, ligesom han var den første næst Hildebrand, der indførtes paa den. Af Haandskrifter vil nedenfor mere blive anført om Heimers følgende Skiebne.

I det tydske Digt om Alpharts Død nævnes Wittich og Heimer i Ermanreks Tjeneste. I der Klage Lin. 2180 siger Thidrek, at han fandt Bifstand hos Rüdiger da han maatte, flygtende fra sit Land, søge Hielp hos Egel, men hvad han foier til, at Egel var dengang hans Fiende, viser et fra denne Saga afvigende Sagn.

Akes Børn, Ake og Etgard, nævnes og i Blomsterballasaga, men hvad der fortælles om dem, er aldeles forskielligt.

Mere overensstemmende med Vilkinasaga er derimod, hvad der læses i det profaiske Tillæg til Heldenbuch S. 168, 16, hvor der berettes, at Siffa, for at hevne den Forhaanelse, Keiser Ermentricht havde tilføiet ham, raadede denne til at lade sine Brodersønner de unge Harlunger (Orlunges Børn) hænge. Den tro Eckart, til hvis Varetagt de vare overdragne, klagede til deres anden Farbroder, Diderich af Bern, som tilligemed Eckart faldt ind i Keiserens Land, og vandt et Slag, hvor Keiseren og Sibich til Guds undslap. Siden fangede Keiseren 8 af Bernerens Helte, og denne to af Keiserens Sønnen. Berneren vilde udbyrle Fangerne, men Keiseren forlangte ikke blot sine Sønnen men Bernerens hele Land for de fangne Helte, og Didrich gav alt for deres Frigivelse. Endnu et andet Sagn om samme Tildragelser, nævnes paa anførte Sted kort ovenfor, at nemlig den tro Eckart skulde have dræbt Ermentricht til Straf for Harlungernes Mord. Disse Fortællinger bære Præg af en senere Bearbejdelse, hvorved endnu flere forskiellige Folkesagn, som det om den tro

Esfart, ere indlemmede i den samme Sagnfreds, men de vise tillige, hvor meget dette Emne har sysselsat de tydske Fortællere, omendskjønt vi intet Digt derom have tilbage.

Attilas Krige med Kongerne Osantrix og
Baldimar.

Kap. 269 — 292.

Attila beklagede sig for Thidref over den Skade, der var bleven Hunaland tilsvøiet af Osantrix, Bilkinamændenes Konge. Thidref raadede ham til at hevne dette, og i et stort Slag, hvor Thidref og hans Frende Ulfrad især udmærkede sig, faldt Osantrix. Hans Broder Baldimar, Holmgaards Konge, rustede sig snart til at hevne hans Fald. Da det kom til Slag mellem Russer og Hunner, gjorde Thidref Baldimars Søn, der og hed Thidref, til sin Fange; men Attila flygtede, og Thidref maatte, efter ene med sine Mænd en Tid lang at have udholdt Russernes Angreb, tage sin Tilflugt til en Borg, hvor Baldimar beleirede ham. Da Thidrefs Skare var bleven bragt til den Yderlighed, at maatte fortære alle Hestene i Borgen, sneg Ul-

frad sig igiennem den fiendtlige Leir til Markgreve Rodingeir, for at lade ham vide Thidref's Nød. Rodingeir opfordrede Attila til at samle en stor Hær, og Thidref blev befriet. Den fangne Thidref Baldimarsen blev uagtet sine Saar kastet i et haardt Fængsel. Dronning Erka, der var ham beslægtet, ynkedes over ham, og tog ham, en Gang Attila var bortreist, imod dennes Advarsel, ud af Fangetaarnet, for at læge hans Saar. Neppe var han bleven helbredet, og havde faaet sine Vaaben, førend han trods Erkas Bønner, der med sit Liv havde maattet være Borgen for at han ei skulde undfly, reed hurtigen bort. Erka tog sin Tilflugt til Kong Thidref, der og laae af sine Saar, og havde nydt langt flattere Pleie end sin Navner; men han staaer alligevel op efter Erkas Bøn, rider saaret som han var efter Thidref Baldimarsen, og dræbte ham. Imedens dette skete, havde Attila gjort et Tog til Rusland, og var bleven slagen. Den gamle Hildebrand, der anførte Thidref's Riddere, var bleven stødt fra Hesten ved en Greve fra Grækenland, Kong Baldimars Broder, og blev med Nøie reddet af Rodingeir. Dette blev hevet, da Kong Thidref var bleven helbredet af sine Saar; i et stort Slag fældede Thidref selv

Kong Valdimar. Attila erobrede Borgen Valteskio, og nødte Valdimars Broder Iron til at give sig til Fange, hvorpaa denne blev af Attila sat til at regiere over Rusland, imod at han skulde yde Skat og Bistand, naar den blev krævet.

Da Kong Osantrix allerede engang før var bleven ihjelslaet af Wildiser Kap. 123, er dette et nyt Bevis for, at Sagaen er sammensat af forskellige stundom fra hinanden afvigende Brudstykker. Thidref's Tog mod Valdemar, Holmgaards Konge, omtale de hidtil bekiendte tydske Sange ligesaa lidt som Attilas øvrige Krige i Osten; men ligesom vi forhen have anført Beviser af den mindre svenske Rimkrønike, paa at disse Krige ere blebne af flere bragte i Forbindelse med Diderik af Berns Hændelser, synes og dette Tog af Thidref at være bleven antydet i Fortalen til den større svenske Rimkrønike, hvor det hedder:

Goda tiagna finder man thar (i Sverrig)
 Ridderkap of helaba goda,
 The Didrik af Bernen wal bestoda.

Thi neppe har Thidref efter noget Sagn havt andet at skaffe med svenske Krigere, end for saavidt

Sverrig mentes at høre til Vilkinaland, og saaledes at have Deel i de der førte Krige.

Kap. 276 fortæller Hildebrand, at han en kort Tid efter Ankomsten til Hunaland var 100 Aar gammel, Thidrek maatte efter denne Regning være 77 Aar (See Kap. 15) hvilken høie Alder gjør det, der fortælles om deres Heltegierninger, end mere fabelagtigt, Cod. A eller Arnæmagn N. 178 i Fol. Iader Hildebrand kun tillægge sig en Alder af 70 Aar.

Thidreks Tog mod Ermenrik.

Kap. 293—318.

Da Kong Thidrek af Bern flygtede for sin Farbroder Ermenrik, kom han til Kong Attila i Sufat, tilligemed sin toaarige Broder Thetter. Han opholdt sig der 20 Aar, og Thetter opfødtes der med Attilas egne Børn, Erp og Ortvin. En Dag gaaer Thidrek til Dronningens Hal og beder hende om Hielp, til at vinde sit fædrene Rige. Erka lover ham sine Sønner med 1000 Riddere, og andrager desuden hans Sag for Kongen, der giver ham Markgreve Rodingeir med 2000 Riddere i

alt udgiorde Hæren 10000 Riddere, foruden en stor Mængde andre Krigsfolk. Thidrek sendte derpaa Gesandtere til Ermenrik, for at opfordre ham til at møde ved Grønspørt. Denne blev glad over, at være bleven advaret, og samlede sin hele Hær; 6000 Riddere anførte Siffa, 5000 Hertug Keinald og 6000 Hertug Vidga. Da begge Hærene havde slaget Leir over for hinanden, red Hildebrand om Natten ud at speide, og mødte sin Ven Keinald, begge fortalte hinanden, hvorlunde de vare leirede. Siffa, der havde faaet Nys om, at Hildebrand var nær ved hans Leir, vilde have ladt ham gribe, men Keinald forhindrede det. Dagen efter holdtes et stort Slag. Begge Hærene vare delte i trende Hobe. Thidrek selv kæmpede mod Siffa, i den Fegning dræbte Valter af Vaskastein og Wildifer hinanden, og Siffa tog Flugten efter et stort Nederlag. Vidga dræbte imedens Hertug Raudung, Attilas tvende Sønner og Thetter, skiont den sidste imod sin Villie, men dog maatte han gribe til Flugten efter at den øvrige Deel af Hæren var slaget. Da Thidrek kom tilbage fra at forfølge Fienden, og horte, hvad Vidga havde gjort, red han efter ham, og da Vidga ei vilde slaes med ham, dræbte han ham med sit Spyd i Flugten; Spydet sees endnu i Nær den Dag i

Dag *) Thidrek havde seiret, men med saa stort et Tab for Attilas Hær, at han ei turde sætte den mere i Bøve. Han drog tilbage, og Rodingeir maatte berette Attila og Erka, hvad Ulykker der vare hendede. Begge toge dog venkabeligen mod Thidrek, men Erka blev syg af Kummer; hun gav Thidrek sin Frænke Herad til Kone, tilligemed femten Mark Guld. Hildebrand gav hun en Guldring, og Attila advarede hun mod at tage sig en Kone af Niflungalandet eller Aldrians Slægt. Derpaa døde Erka, hver Mand og hvert Barn i hele Hunaland og mange andre Steder fældede Taarer over hende.

Thidreks Broder kaldes Diether i Digtet om Siegenot St. 19 (von der Hagens Heldenbuch I Th.) men det passer kun lidet til det foregaaende, at han ved Ankomsten til Hunaland kun var to Aar gammel, da alt det, der fortælles i Sagaen at have tildraget sig siden Thidreks Faders Død (Kap. 107), ikke kunde være skeet paa tvende Aar, og desuden Thidrek i dette Tilfælde vilde, ifølge Hildebrands Ytring Kap. 276, have været over 70 Aar da Faderen døde. Sagaskriveren blev nødt til at

*) Codex A har: Spydet stod der længe efter.

giøre Thetther saa lille ved Ankomsten til Huna-land; fordi han vilde fremstille ham ved Toget mod Ermenref 20 Aar derefter som et ganske ungt Menneske.

Navnene paa Erkas tvende Børn vise en underlig Blanding af forskjellige Sagn. Ortoin er uden Tvivl den samme som Ortlieb i Niebelungen Lied, der var Grimhildes Son med Attila, og som her i det følgende kaldes Aldrian. Erp er just Navnet paa en af de Sønner, Gudrune efter det nordiske Sagn fødte i sit tredje Egtekab med Jonakur. At de trende Fostbrødre, Erp, Ortoin og Thether drage ud for at stride imod Ermanref, og falde i det vundne Slag; synes en dunkel Erindring af Saurles og Hambers Tog mod Jormunref, som de eddiske Qvad besang, og hvis Minde vi have seet, var saa almindeligen udbredt. I denne Fremstilling er hvert Spor af det Mythiske forsvunden, alt er udført efter Riddertidens Sæder; men det er uden Tvivl med Hensyn til de gamle Sange om Saurle og Hamder, at der søies til Kap. 298, at det hed i de gamle Sange, at ingen finde trende Kongesønner havde prægtigere Vaaben end disse.

Hunnernes Tog mod Ermanrek er det meest historiske Træk i hele Vilkinasaga, thi dette berettes og af Jornandes Kap. 24.

Et vidtløftigt tydsk Digt over det her beskrevne Feldtslag, die Schlacht vor Raben (Ravenya) er endnu utrykt (Litter. Grundris der deutschen Poesie S. 74-76) det prosaiske Tillæg til Heldenbuch fortæller, at Wittich ihjelslog Ezels Gemalindes, Dronning Herriches tvende Sønner, i Slaget ved Rafen.

Nibelungen Lied antyder Aent 27 B. 6803 at Vidga dræbte Hertug Runding. Nogle Lærde have ment, at den romantiske Helt Wittich var den Vitiges, Ostgothernes sidste Konge, hvem Belisar fangede Aar 539; men disse have dog intet andet tilfælles end Navnet, og at de begge kunne kaldes gothiske Krigere. Snarere kunde man anvende paa Wittich, hvad Jornandes de rebus geticis cap. 34 anfører af Prisci Reise til Attila: venimus in locum illum, ubi dudum *Vidicula* *) Gothorum fortissimus Sarmatum Dolo occubuit.

*) At denne Vidicula var en gothisk Fabelhelt sees af Jornandes Kap. 5. Cantu majorum facta modulationibus citharisque canebant. Ethesparæ Hanalæ Fridigerni *Vidiculae* et aliorum o. s. v.

Man kunde i dette Sted finde Narsagen til at Saga-
 skriveren sagde saa bestemt, at der var et Mindes-
 mærke paa Stedet, hvor Wittich faldt. Nordiske
 Folkesagn lade ham efter mange Seierbindinger
 vende tilbage til den danske Kong Sivard i Skaane,
 opfalde der et Herred efter sin Faders Navn, og
 begraves ved Sisebæk. *) Et andet Sagn sætter
 Vidriks Grav ved Grosby i Bahuslehn (Odman
 over Bahuslehn S. 175.) Ved Birkeby i Ros-
 kildeamt i Sieland findes tvende store Gravhøie,
 hvoraf den ene kaldes Vidrik Verlofs, eller Bide-
 dny, den anden Langbeen Nises; og paa flere Ste-
 der i Danmark Hayes lignende Traditioner. Disse
 Sagn tilkiendegive imidlertid intet andet, end at
 der paa disse Steder have været de saa kaldte Ræm-
 pegrave, hvilke Almuen tillagte Langbeens be-
 rømte Overvinder, som man troede at være født i
 disse Egne. Sagaen skrider nu imod Enden; thi
 de berømte Helte begynde at døe. Vidga var den
 anden Helt, der kom til Thidrek efter Heimer,
 hans Død fortælles derfor næst efter dennes Afstræ-
 delse fra Skuepladsen. Erkas Advarsel til Attila
 mod Giftermaal i Niflungalandet kuytter den fød-

*) Chytræi monumenta præcipua in Scania, Hal-
 landia, Blechingia prævæt 1598, findes i Bringes
 monumenta Scanensia S. 301.

gende Deel af Fortællingen uadskilleligt til den foregaaende.

Sigurd Svends Endeligt.

Kap. 319 — 324.

Sigurd Svend levede i Gammem med sine Svogre paa Borgen Verniza i Niffungaland, da det en gang hendte sig, at hans Gemalinde Grimhilde blev irettesat af Dronning Brynhilde, fordi hun ei reiste sig op ved hendes Ankomst. I Tretten, som derover opstod, lod Grimhilde hende høre, hvad der Brudenatten var skeet, og viste hende den Ring, Sigurd havde draget af hendes Finger. Brynhilde opfordrede Gunnar til at hevne hendes Væere paa Sigurd, der havde brudt sit Løfte. Gunnar gjør Aftale med sine Brødre Haugne og Gernoz. En Dag lade de Koffen gjøre Maden meget salt, gaae derefter ud paa Jagt, og da de alle, meget tørstige, lagde sig ned for at drikke, reiser Høgne sig, og giennemstinger Sigurd paa det Sted af Ryggen, hvor han allene kunde saares. Til Grimhilde fortalte de, at et Vildsvin havde dræbt ham. Da hans Drab spurgtes, sagde alle, at der var ei saadan en Kriger i Verden, ei heller vilde nogen

saadan fødes haade med Hensyn til Styrke og Mod, Færdigheder og Gæmildhed, og at hans Navn aldrig skulde tabe sig i Tydskernes og Nordboernes Sængemaal *).

At denne Beretning om Sigurds Død, som i det Væsentligste stemmer med Volsungasaga Kap. 37-40 er taget af tydske Sagn, kan ikke allene sluttes af, at Gudrune kaldes Grimhilde, Guttorm Gernos, at Høgne ikke Guttorm dræber Sigurd, samt at der tilsidst anføres, hvorlunde Sigurds Minde lever i Tydskland; men det siges og udtrykkelig i den profaiske Efterskrift til den eddiske Sang Brynhildas. 2, at tydske Mænd sagde, at Sigurd dræbtes i Skoven. Denne Forandring var en nødvendig Folge af, at de tydske Sagn til lagde Sigurd en Hud, der ikkun paa Ryggen kunde faaes, hvorudover man ei vel kunde lade ham blive dræbt sovende i sin Seng. Desuden er Anledningen til Dronningernes Trette, der i Volsungasaga Kap. 37 forestilles at være skeet ved deres Baden i Rhinen, her bleven fremstilt mere efter senere Tiders Sæder, ligesom og det Poetiske i Udviklingen af Brynhildes indvortes Kamp, og hen

*) Gøber A fører til: Kort efter døde Brynhilde.

des Samtale med Sigurd (Volsungafaga Kap. 38) her ganske er forbigaaet, tilligemed ost det Oldtidsagtige ved Sigurds Jordefærd. Et andet vist nok endnu senere tydskt Sagn om Sigurds Død antydes i det profaiske Tillæg til Heldenbuch S. 187, hvor det hedder, at Berneren dræbte i Rosenhaven den hornede Kong Sigfried, hvis Dronning Krimhilde siden søgte at hevne sig paa ham og alle Volsingerne.

Den her tilføiede Lovtale over Sigurd viser, at Sagskriveren selv erkjendte, at uagtet Sigurd i denne Fortælling kun spillede en underordnet Rolle, var han dog berømtere, end selve Historiens Helt, Kong Thidrek.

Fasolds og Thelleif Danskes Død.

Kap. 325 — 331.

Kong Hertnid i Vilkinaland, en Søn af Osatrix (see Kap. 270) var gift med den troldkyndige Ostacia, Datter af Kuna, Konge i Østerrige. Han vilde hevne sin Faders Død paa Attila og Thidrek, samt paa Isung, der havde været i Ledtog med dem; hærjer derfor i Bertangaland, og drager tilbage med stort Bytte. Kong Isung vil

glengielde ham dette, samler en stor Hær, og ryk-
 ker ind i Vilkinaland, ledsaget af alle sine Søn-
 ner, Thetleif Danske og Fasold den Stolte. Men
 Dronning Ostacia begyndte paa sine Kunster, det
 vi kalde at seida, saaledes som Hekvinderne, vi
 kalde Vøler, gjorde i gamle Dage. Hun hegede
 til sig allehaande Dyr, Løver, Bjørne og flyvende
 Drager, og afrettede dem efter sin Villie. Der
 fortælles i tydske Nøæder, at denne Hær var lig
 Fanden selv, og Dronningen var med som flyvende
 Drage. Da Hæren mødtes, segnede i Forstningen
 Vilkinamændene, som Kornet der afmies, men
 derpaa kom Ostacias Hær. Isung og hans Søn-
 ner kæmpede mandeligen imod dem, og nedlagde de
 fleste af Uhyrerne, men tilsidst omkom de alle af
 mange og store Saar. Fasold blev dræbt af Hert-
 nid, Thetleif af en Drage, og ikke en Mand und-
 kom af den hele Bertangahær. Dronning Ostacia
 døde tre Dage efter. Kong Hertnid regierede over
 Vilkinaland endnu i mange Aar, og udførte store
 Bedrifter, der er en stor Saga om ham, skjønt
 han her ikke videre bliver nævnet.

Denne Fortælling staaer blot for saavidt i
 Forbindelse med det Hele, at deraf erfares, hvor

ledes atter tvende af de bernske Helte omkom, som efter Vidga vare blevene Thidreks Mænd. At Kong Isung skulde have været med at dræbe Osantrix, strider imod det foregaaende, hvor der slet ikke meldes noget om Isungs Deeltagelse i disse Krige. Fortællingen indeholder vel kun saadanne Træk, der forekomme i flere baade ældre og nyere islandske Fortællinger om Helte, der kæmpede mod fremfegede Uhyrer, f. Ex. Rolfs Saga Kap. 48, og Troldkvinder der døde af den Kamp, de i en forvandlet Skikkelse havde bestaaet (Frithiofs Saga Kap. 6 S. 21, Landnamabog S. 338). Men disse Træk ere ikke særegne for Norden, de findes i mangfoldige fremmede ogsaa i østerlandske Romancer, og Citationen viser, at det er hentet fra tydske Sange, af hvilke uden Tvivl ogsaa Digterbilledet om Vilkinamændenes Nederlag er bleven laant.

Den samme tydske Fortælling har Forfatteren til den mindre svenske Rimkrønike kiendt, naar han skriver saaledes om Harnit Harnitssøn:

Efter min Broder erffde jagh Gothaland,
 Och wan Brittannien medh min Hand,
 Och drap Isung Kung och hans Söner två
 *) The starkasta Kampar man viste taa,

*) En af de danske Kampeviser (nye Udg. i D. S. 23 Grimms Heldenlieder S. 58) forbinder

Fasholt och Detleff medh samma Kampa
 Och mange flere af Konning Diberiks Kampa
 Och fik the Saar af there Hand,
 At jact doo i Gothaland.

Attilas Giftermaal med Grimhilde, Niflungernes Reise til Hunaland.

Kap. 332 — 343.

Da Kong Attila spurgte, at den fagre og fløgtige Grimhilde var bleven Enke, sendte han sin Frende Osid til Niflungaland at beile til hendes Haand. Man antog hans Tilbud, og Attila begav sig selv til Borgen Vernizu (Worms) med Kong Thidrek og fem hundrede Riddere; han vendte tilbage med meget Guld og med Grimhilde, som endnu hver Dag begræd sin kiære Sigurd.

En Nat sagde hun til Attila, at det nu var 7 Aar siden, hun havde seet sine Brødre, hun ønskede derfor, at han indbød dem; de havde des

ogsaa noget Kogleri med Isungs eller Isolds Død, men paa en anden Maade, da det der er hans Moder, der bruger Hexekunster, for at hevne hans Død, og tilsidst omstaber sig til en Trane, hvorved hun omkommer,

uden ikke givet hende det mindste af alt det Guld, Sigurd havde eiet. Da Attila var meget pengebegierlig, og ret vel vidste at Sigurd havde faaet saa meget Guld, baade ved at dræbe den store Drage, ved Krig og efter sin Fader; samtykkede han i at Grimhilde sendte tvende Bud til Niflungaland med Kongens Brev og Indsegl, at indbyde hendes Brødre og deres Venner til Susa, efterdi Kong Attila var bleven saa gammel, at han ei kunde styre sit Rige. Haget Hognes Advarsel tog Gunnar mod Tilbudet. Det var for silde, at Moderen Oda fortalte en varslende Drøm, hvorlunde alle Fuglene i Hunaland vare døde, endog den yngste Broder Gisleher vilde ei lade sig afholde fra at følge de andre.

Et hundrede raske Krigere droge fra Niflungaland med hvide Brynier og hvasse Sværde; da de kom til et bredt Vand, hvor Rhin og Donau flyde sammen, maatte de vente efter et Skib. Hagne holdt Vagt om Natten, traf først nogle Havfruer, hvem han tvang til at spaae, ved at borttage deres Klæder; da de spaaede ilde, dræbte han dem; siden fandt han en Færgemand, hvem han ved en Guldring loffede til at sætte sig over til Jarl Elfungs Land, men efterat han var kommen i Ski-

bet, tvang han Færgemanden til at roe hen til Risslungernes Leir for at sætte dem over. Da Roerwinden knak ved et heftigt Aaretag, blev Høgne saa forbittret, at han slog Færgemanden ihjel. Derpaa kom hele Hæren over, og mødte en vis Eckerbarth, der var Markgreve Rodingeirs Mand, denne førte dem til Bakalar, hvor Rodingeir og hans Gemalinde Godelinde modtog dem paa det Bedste. Rodingeirs Datter blev trolovet med Gisleher, Høgne erholdt Hertug Raudungs Stiold, og alle de Andre skionne Gaver.

Sammenligne vi denne Deel af Fortællingen med Volsungasaga Kap. 41 - 42, finde vi megen Forforskjellighed i Beretningen om de samme Begivenheder. Vilkinasaga kjender intet til Grimhildes eller Gudrunes Flugt fra sine Frænder, hun foresliles her at have tilbragt hele Tiden rolig i Worms. I Volsungasaga, er det ikke Kong Atle, der kommer selv at hente hende, men hun reiser til ham. Der er det Atles Sierrighed, som imod Gudrunes Villie lokker Risslungerne til Hunaland, her forbindes Grimhildes Hevnelyst med Atles Sierrighed; men man kan dog ikke ret skionne af Grimhildes Tiltale til Atle, hvad det er hun har i Sinde.

Istedetfor at det i Volsungasaga er Gunnars og Hognes Dronninger, som have de varslende Drømme, tillægges disse her Moderen, som har faaet Navnet Oda.

De faae Krigere der i Volsungasaga droge til Hunaland, ere her blevne til 1000 Riddere. De stærke Tag med Narene, Heltene giøre, hvorved Skibet tager Skade, ere i Vilkinasaga blevne til en Samtale med en Færgemand, og alle de andre Omstændigheder ved Reisen ere ukiendte i den ældre nordiske Fortælling. At de ere fra tydske Sagn bliver upaatviveligt ved Sammenligning med Niebelungen Lied, hvor Hagens og Eckwarths Møde, Havfruernes Spaadom, Scenen med Færgemanden og Opholdet hos Markgreve Kudiger af Pechlaren skildres, vel med nogle Afvigelser og mange Tillæg, men dog i det Hele overensstemmende, ligesom og Moderen hedder Ute og Chrimhildes Hvenlyst der fremstilles som Marsagen til den hele følgende Tragoedie. At Rhinen siges at løbe sammelt med Donau maae inidlertid komme fra den islandske Bearbejder, der overhoved ikke tager det saa usie med sine geographiske Angivelser, og formodentligen derved vilde tilkiendegive Strommens Brede, den maatte være anseelig, naar en Islænder

skulde finde den at være en rimelig Hindring for Rytternes Overfart.

Nislungernes sidste Kamp.

Kap. 344 — 367.

Da Nislungerne kom til Susa, bleve de høflig gen modtagne baade af Attila og Grimhilde, men denne begyndte dog strax, ved at see Brødrene, at begræde Sigurd, og at spørge Høgne, om han nu havde bragt hende Nislungeskatten. Han svarede, at han havde bragt sine gode Vaaben med sig. Ledfagede af Thidrek, der var Høgne's Ven, ginge Nislungerne til Kongens Hal, hvor de bleve kosterligen beværte. Næste Morgen blev Høgne af Thidrek advaret mod Grimhilde. Nislungerne drog ud af Borgen at more sig. Attila saae deres stadselige Færd, og beundrede især Høgne, som red ved Folkhers Side, han var bleven slagen til Riddet af Attila og Erka. Forgieves søgte Grimhilde at egge Thidrek og Hertug Blodlin til at anfælde Nislungerne, ogsaa Attila afviste hendes Opfordring med at han ei vilde krænke Gæsteretten. Det lykkedes hende heller ei at lokke Nislungerne til at

aflægge deres Vaaben, dog fik hun dem til at lægge deres Skjolde og Slavind i en Hauge, da de skulde beværes. Disse Vaaben skulde deres Svende bevare, men Dronningen opmuntrede Hertug Trung til at ombringe alle Svendene. Derpaa løb Grimhildes Søn Aldrian efter hendes Tilskyndelse hen til Høgne og slog ham med knyttet Næve i sin Pande. Høgne trak sit Sværd og afhug baade Drengens og hans Opfostrers Hoved. Attila kaldte nu sine Mænd til Kamp, Nisfungerne vilde løbe ud af Haven, men vaade Huder vare udbredte, saa de ei kunde fæste Fod, og Trung stod uden for med en bevæbnet Skare.

Nisfungerne gik ind igien i Haugen, og dræbte alle de Hunner, som vare derinde; fra den segtede de med Hunnerne den hele Dag, hvorfor Stedet, der hedte Holmgaard, endnu den Dag i Dag hedder Nisfungernes Holmgaard. Da Nisfungerne mærkede, at Fiendernes Antal vorte, vilde de hellere i Haandgemænge med dem, at de bedre kunde bruge deres Huggevaaben, de brøde ud af Haven, men bleve drevne tilbage af Overmagt. Kong Gunnar blev fangen og kastet i Ormetaarnet, som endnu staaer midt i Susa, hvor han døde. Da Nisfungerne hørte dette, gjorde de et rasende Udfald, og bragte Hunnerne til at fly ved Nattens Udbrud; den

Gang havde de mistet 300 Mand og 700 vare tilbage. Næste Morgen angrebes de af Hertug Blodlin, og af Trung, Overste for de hunniske Riddere. Blodlin blev dræbt af Gernos. Trung hug et stort Stykke af Hognes Laar, men fældedes af denne med et Sværd, der gik ind i Steenvæggen, som endnu den Dag i Dag kaldes Trungs Væg. For at hevne Blodlin, gik Markgreve Rodingeir i Kampen mod sine forrige Giestvenner, anrettede et Nederlag iblandt dem, men faldt selv for det Sværd, som han tilligemed sin Datters Haand havde givet den unge Gislher. Thidrek harmedes over Margrevens Død, og væbnede sig for at hevne den; de tykke Qvæder fortalte hvor frygtelig han var i sin Rustning. Folkher og Hogne havde imedens aurretet Blodbad i Attilas Hal, men nu maatte Hogne af Troia vige, og snart bleve kun fire vaabensføre tilbage, Thidrek og Hogne, Hildebrand og Gislher. Hogne raabte om Fred for Gislher, men denne vilde ei modtage den, og dræbtes af Hildebrand, imedens Hogne blev afmægtig for medelst Ilden, der foer af Thidreks Mund. Grimhilde kom nu i Hallen, og mishandlede sine Brødres Lig, hvorover Thidrek blev saa forbitret, at han med Attilas Samtykke dræbte hende. Hogne levede endnu nogle Dage, et Gruentimmer blev

frugtfuld ved ham, han bad hende at kalde Barnet, hvis det blev en Søn, Aldrian, og give ham Nøglen til Sigisfreds Kielder, hvori de hvide Niflungers Skat laae bevaret. I Striden vare faldne 1000 Niflunger, fire tusinde Hunner og Numlunger. Tydske Mænd sige, at ingen Kamp har været saa berømt i gamle Sange. Efter Kampen fandtes ikke mere saa udvalgt Mandskab i Attilas Dage, som forhen.

I denne Afdeling afviger Vilkinasaga endnu mere end i det foregaaende fra den nordiske Fortælling, og slutter sig nøie til de tydske Sagn.

Da i Volsungasaga det Hele forestilles at være Attilas Anslag, som han ganske imod Gudrunes Billie udfører, saasnart Niflungerne vare komne til hans Borg, og desuden denne Saga slet intet kender hverken til Markgreven Rodingeir eller til Kong Thidrek; maatte den hele Forestilling af Striden der blive simplere. Den her forekommende Udvalning af Kampen er derfor laant af tydske Sagn hvilke og flere Sange paaberaabes. Ikkun Gunnars Død i Ormetaarnet og Hognes Slægtskab med ham ere de eneste Træk, som af de nordiske Sagn ere optagne i denne Fremstilling. Udentvivel

vare Sagnene om Gunnars Død alt for bekiendte, til at denne Omstændighed kunde forandres. For Resten ere de tydske Sagn saaledes dlevne fulgte, at Sagaskriveren endog kommer i Modsigelse med sig selv. Ikke blot at Folkher her forekommer, den i Niebelungen Lied berømte Spillemand, uagtet han i det foregaaende stet ikke er bleven nævnet, men Hogne siges her at være bleven slaget til Ridder af Attila, og kaldes Hagen af Troia, hvilket lidet passer paa Hogne Gunnars Broder, men derimod meget vel paa Hogne von Troneg i Niebelungen Lied.

Imidlertid afviger ogsaa Vilkinasagas Beretning i adskilligt fra de tydske Sagn, saaledes som vi nu kiende dem af Niebelungen Lied. Ikke blot at der findes mange enkelte Træk, som Sagaen forbigaaer, og at det engang bestemte Slægtskab mellem Hogne og Gunnar maatte bringe Sagaskriveren til at lade Grimhilde udstrække det Had, som i Niebelungen Lied udelukkende er heftet paa Hagene, til Brødrene; men Attilas Søn hedder ikke her Ortlieb men Aldrian, det er ikke med ham, men med Svendenes Redsablen, at Blodbadet begynder.

Beretningen om Trungs Dæg er en Prøve paa, hvorledes vor Forfatter etymologiserer og hvad

Paalidelighed man kan tillægge de Mindesmærker, paa hvis Tilværelse han beraaber sig. Høist sandsynligen har han nemlig af Misforstaaelse forvekslet Irungs Wei (Irungs vegr) med Irungs Væg (Irungs veggr) *). Irungs Wei, beslægtet med det angelsaxiske Iringes-veg og Ermen-sreat var hos de gamle Saxer et Navn paa Melkeveien, dannet af det gamle Gudenavn Irmin. Men efter Christendommens Indførelse vilde man hellere søge Navnets Oprindelse hos en gammel Helt, end i noget Afgudisk, hvorfor allerede Wittehind beretter, at Melkeveien blev kaldet Irungs Wei til Minde om en Irung, som efter at have hevet sin Fyrstes Død, banede sig Wei med Sværdet **). De tydske Mænd, der fortalte Islænderne Indholdet af de tydske Digte, have venteligen tilføjet noget om Melkeveiens Navn, i det man som sædvanligt blandede den ene romantiske Helt med den anden, og Melkeveien blev nu hos vor Forfatter til en Steenvæg, et Vidne om Fortællingens Sandhed.

*) Dette er Professor von der Hagens iindrige Bemærkning i hans Skrift om Irmin, seine Säule seine Straffe. Breslau 1817 S. 32. Sevnfor Irminstraffe Abhandl. von J. Grimm. S. 23.

*) Wittehindi Corbeionis annales lib. I p. 633.

Evendene angribes ikke af Blødel, men af Frung. Krigsskuepladsen er i Sagaen især en Hauge, i Digtet en Sal, og ifølgelig, at de Døde i Digtet tælles i Tusindetal, er det kun i hundredevis, at de i Sagaen blive fældede. Det er i Digtet Thidrek, der binder baade Hogue og Gunnar, det er Grimhilde, som hugger Hovedet af Hogue, og Hildebrand, som atter dræber Grimhilde. Disse Omstændigheder synes at vise, at Sagaskriveren ikke har havt Niebelungenlied hos sig, men en anden og kortere tydsk Skildring af denne Kamp. At de tydske Digttere have behandlet disse Begivenheder paa forskjellige Maader, viser og Tillægget til Heltenbuch, der ligeledes lader Thidrek dræbe Grimhilde.

Thidreks Tilbagereise.

Kap. 368—374

Kong Thidrek, der havde mistet i Kampen saa mange kække Krigere, blev tiid af at opholde sig længere i Hunaland, hvor han havde været i 32 Aar, og besluttede med Hildebrand allene at vende tilbage til Bern. Fru Herad vilde ledsage ham.

Kong Attila tilbød Hielp som han afflog. Om endstianst deres Færd var heimelig, fik dog Elsung Jarl den unge af Babilonia, hvis Frende Elsung Jarl den gamle af Bern, var bleven dræbt af Thidref's Farsfader, Rys derom, og anfaldt de tvende Reifende med 32 Riddere; men Jarlen blev dræbt, og hans Systerfæn Numlung maatte bede om Raade. Han gav dem Efterretninger om Landets Tilstand; at nemlig Ermenref laae syg og ved nogle ondskabsfulde Raad af Siffa, var Sygdommen bleven endnu værre.

At Thidref inden sin Død, erholdt sit Rige tilbage, var en naturlig Folge af den poetiske Retfærdighed, vel og maaskee af Hensyn til hvad Historien fortalte om den Theoderik, der havde været Italiens mægtige Herfker. Af Sengen om Hildebrand, som vi strax i det følgende skulle omtale, bliver det rimeligt, at de gamle tydske Sange ogsaa have berørt dette Tilbageog.

Det profaiske Tillæg til Heldenbuch melder og om Thidref's Egteskab med Dronning Herchis Systerdatter, men lader tillige Thidref vinde sit Rige tilbage ved Hielp af en Hær paa 18000 Riddere.

Der, Kong Etzel sendte ham fra Ungarlandet sørend
Niflungernes Nederlag.

At Elsung Jarl her indføres, er vel for at
faae en Begivenhed ved Tilbage-toget, der kunde
runde Fortællingen, som nu ender med en Elsung
Jarl's Drab, ligesom Bedrifterne i Bern derved
begyndte. At Jarlens Borg hedder Babilonia,
er vel en Forvektling med Abelonia, en Abelous el-
ler Numlung's Borg.

Thidref's og Hildebrands Modtagelse i Bern.

Kap. 375—378.

Thidref og Hildebrand kom til et Slot, som laae
i en stor Skov i Numlungaland, der boede Hertug
Lodvik, hvis Son Conrad mødte Hildebrand, og
da han havde hørt, hvo han var, fortalte ham med
Glæde at Ermenref var død, og Siffa var bleven
Konge, men Numlungerne havde indbudet Thidref
til at vende tilbage til sit Land; i Bern regierede
Hildebrands Son, den dierve Kæmper Alebrand,
for hvem Conrad bad Hildebrand strax at give sig
tilkiende, at han ei skulde segne for hans Hug. Hilde-

debrand lo deraf, og sagde, han ligesaa snart skulde fortælle sit Navn, som faae hans at vide. Uden for Bern mødtes de. Alebrand spurgte, om den Fremmedes Navn, da Hildebrand taug, begyndte Alebrand en heftig Kamp. Evende Gange maatte de af Modighed ophøre med Kampen. Da sagde Hildebrand, sig mig om du er af Visingættens eller af Halvdu. Jeg er ikke af Visingættens svarede Alebrand, men sig mig dit Navn, hvis du vil beholde Livet. Derpaa sloges de igien, indtil Hildebrand gav Sonnen et Saar i Laaret, da maatte Alebrand give sig, men som Hildebrand vilde tage hans Sværd, hug Alebrand efter hans Haand. Hildebrand holdt Skoldet for, og sagde, det Hug lærte ikke din Fader dig, men en Kvinde. Nu maatte Alebrand sige sit Navn, og begge omfavnede hinanden Kærligen. Som Hildebrand ved ind af Berns Port, hug en af Vagten, der ei kjendte Hildebrand, til med et Sværd, han traf kun Brynien, og hans Hoved blev strax afhugget af Alebrand. Hildebrand fandt der sin Kone, og alle Indbyggerne hylbode Thidrek; Alebrand tog en Ring af sin Haand, satte den paa Thidrek, og afhændede ham dermed hele Numlungaland.

Det meest fremtrædende Træk ved Thidreks Tilbagekomst er bleven saare mærkeligt, ved tillige at findes i et Brudstykke af et ældgamelt tydskt Digt som staaer i Eccardi Franc. Orient. I, 868 i N. Litt. Anz. 1808 N. 3, Sp. 33-47 Illustrations of northern antiquities Edinburgh 1814 S. 215, og endeligen er bleven udgivet i sin ældgamle metriske Form med fortreffelige Oplysninger af Brødrene Grimm i Cassel 1812 i 4. Digtets Indhold er følgende: "Jeg hørte fortælle, at engang Hildebrand og hans Søn Hadebrand, ukiendte mødte hinanden, og gjorde sig rede til Kamp. Den vise Hildebrand, der kiendte Menneskenes Slægter, spurgte Modstanderen af hvad Et han var. Denne svarede: "Jeg hedder Hadebrand, min Fader var Hildebrand, som flygtede for Otakers Rid, efterlod Kone, umyndigt Barn, alt sit Gods, og drog til Østerland med Dieterich og mange Helte. Da Dieterichs min Fatters Glændighed begyndte, vilde min Fader ikke mere holde med Otaker, ikke troer jeg han endnu er i Live. Store Gud, sagde Hildebrand, lad dog ei tvende saa nær Beslægtede fegte mod hinanden, tog de Spange af sin Arm, Hunnerkongen havde givet ham, og rakte dem til Hadebrand. "Med Spyd skal man fange Gave" svarede denne "du gamle

Hunner, er en Speider, som loffer mig med Ord. Jeg vil kaste Spyd paa dig Gamle, der saa bedad get farer med Svig. Du maae vide, at Søfarende, der vestlig droge over Bendelsoen, have fortalt om et stort Slag, hvori Hildebrand, Herbrands Son var faldet, og derfor troer jeg, han er død". Hildebrand svarede. "Jeg seer alt paa din Rustning, at du ingen ædel Herre har, og i dette Rige ei har fuldført nogen Ridderdaad. Uvældige Gud hvilken Skiebne forestaaer. Tredsindstyve Somre og Vintre vankede jeg om langt fra mit Fædreland, stedse regnedes jeg til de første Krigere, i ingen Borg bleve mine Been bundne, og nu skal mit eget Hære Barn hugge mig med sit Sværd, henstrække mig med sin Dø, eller jeg skal vorde hans Morder, dog vil du nu letteligen, hvis Styrken staaer dig bi, vinde den ædle Krigers Rustning, plyndre hans Lig, om du dertil har Ret. Men den være den fletteste af alle Østmændene, som nu afholdte dig fra den Kamp, dig saa meget lystet at begynde. Gode Staldbrodre skionner nu, hvo der vil kunne rose sig af Kastespydet eller vorde Bryniernes Herre. Da lode de de skarpe Spyde flyve, saa de stode i Skjoldene, og sprang paa hinanden, Stridsøxerne lode, de hug harmfulde paa de hvide Skjolde."

Af: Kunnskendinger, Brødrene Grimm: have
 tilføjet deres Udgave, sees, at det var selske Haand-
 skrift, hvoraf dette Brudstykke er taget, neppe
 kan være yngre end den første Halvdeel af det niende
 eller Tjuehundrede, og at Sproget synes at være
 noget ældre end Oldisieds, altsaa rimeligviis fra
 den ottende Aarhundredes første Halvdeel. Men
 meget tidligere kan man heller ikke sætte Digtets
 Afsættelse, thi de Begivenheder det besynger, frem-
 stilles saa forvandskede i samme, at ikke nogen Hi-
 storie, men en romantisk Fortælling, der sammen-
 blandede Eder og Personer, kan have været dets
 Hilde. Historien kender ingen Tidret, der flyg-
 tede for Odoacer, ligesaa lidt som disse tvende
 Kunde have kriget enten med eller mod Hunnerne.
 Den lange Tid hvori Hildebrand var borte fra
 sit Land, er fabelagtig, og at forklare 60 Somre
 og Vintre ved 30 Somre og 30 Vintre, er saare
 tvungent. Nordboerne regnede kun efter Vintre,
 og neppe gives der noget Exempel paa, at der
 paa en lignende Maade ere beregnede. Hvis Ven-
 delsen skalde, som almindeligen antages, være
 Middelhavet, blev det en ny Urimelighed, at Sø-
 farende fra dets vestre Side kunde have fortalt
 om Hildebrands Død mellem de langt inde i de

stlige Lande krigende Hunner*). Men stedse bliver dette Fragment et af de vigtigste Punkter i disse Digtningers Historie, da man heraf kan slutte, at der allerede i det ottende Aarhundrede har været Sange i Omlob angaaende Dieterichs Flugt til Hunnerne, hans Venstreb med den erfarne Hildebrand, og hans Tilbagetog til sit Land. At disse Sange have, rigtig nok paa en uhistorisk Maade, forenet Thidreks Historie, Ermanrik og Odoacer med hinanden, ved at lade denne være Raadgiver hos hin, og altsaa spille Siffas Rolle; sees af et Membran af Jornandes**), omtrent

*) Man kunde ved Vendsløe tænke paa en Deel af Nordsoen, Havet ved Vendl, Vendsjøssel, Snorros Heimskringla D. S. 39 eller hvor de Vindlaleod boede, som det angelsaxiske Digt om Skjoldingerne omtaler flere Steder. Om Vendsløen som Middelhavet, see Anmærkningerne til Salomon og Morolf i von der Hagens og Büschings deutsche Gedichte des Mittelalters S. XXII No. 31.

**) Hæc Jornandes . . . Hisce prælectis diligenterque prospectis perpendat, qui discernere noverit, quomodo illud ratum teneatur, quod non solum vulgari fabulatione & cantilenarum modulatione usitatur, verum etiam in quibusdam chronicis annotatur scilicet, quod Ermenericus tempore Marciani principis super omnes Gothos regna-

fra det 12 Aarhundrede, No. 1890 i 8, i det vaticanske Bibliothek, som Peringskiold citerer i sin Udgave af Theodorichs Levnet S. 277. I et Tillæg til Jornandes opkastes nemlig det Spørgsmaal, at forene Jornandis Beretninger med det, som staaer i de almindelige Fortællinger og Sange, hvorlunde Ermanrek paa Keiser Marcians Tid regierede over alle Gotter, og som det hed, paa Odoacers Tilskyndelse nødte Theodorik, Dietmars Søn, at gaae til Hunnerne i Landflygtighed.

At en Fader slaes med sin egen Søn, var et alt for mærkeligt Træk, til at det ikke, eengang bekiendt, skulde være bleven erindret og oftere besunget. I den ovennævnte Udgave meddeles et gammelt tydskt Digt over den samme Begivenhed, som findes i flere Haandskrifter fra det femtende Aarhundrede, men selv er ældre. Deraf havees en senere Bearbejdelse af en Mestersanger, hvoraf atter den danske Kæmpeviser om Mester Hildebrand i Svys Samling er en ordret Oversættelse. Disse Bearbejdelser afvige kun i Smaating fra hinanden, og Vilkinasagas Fremstilling noget mere fra dem

verit, et Theodoricum Dietmari filium, patru-
lem suum, ut dicunt, instimulante Odoacaro apud
Attilam Hunnorum regem exulare coegerit.

samtlige. Hertug Conrad, der i Sagaen advarer Hildebrand, er hos de andre en Hertug Abelson eller Amelung. Striden selv fortælles noget vidtløftigere i Vilkinasaga, der ogsaa ene har det Træk om Portneren, som hugger til Hildebrand, derimod er Modtagelsen paa Borgen kortere i Sagaen. I alle de andre Bearbejdelser siger Hildebrand til Sønnen i Anledning af en vis Bevægelse, han gjorde i Fegtningen, at hans Moder havde lært ham dette; men kun i Sagaen bliver det tydeligt, at dette skal være Jrettesættelse for et Kunstgreb, Hildebrand ansaae for uværdigt.

I et vigtigt Punkt afvige baade Sagaen og alle de senere Bearbejdelser fra den ældste Fremstilling, ved at lade Faderen være Stridens Marsk, istedet for at i den ældgamle Sang Faderen jo vidste, det var hans Søn, strax giver sig tilkiende, men bliver ikke troet af Ynglingen, og derover fornærmet begynder Kampen.

Den senere Tidsalder vilde udsmykke Tildragelsen, og lod Hildebrand selv begynde Striden, hvorved det Hele blev mere unaturligt. Fortællingen i vor Saga kan da ikke være uddraget af nogen af de os endnu bekiendte tydske Sange, men af en anden Bearbejdelse af det samme Emne.

Kampen selv fortælles vidtloftigere i den ofte citerede arnæmagnæanske Codex 178, som lader Kæmperne hvile sig tvende Gange, og lægger dem flere Ord i Munden; alle de væsentlige Træk ere dog de samme.

Thidreks Seier, Attilas Død.

Kap. 379—382.

Da Thidrek horte, at Siffa samlede en stor Hær i Borgen Rom, red han imod ham med 8000 Riddere. Ved Grækerborgen mødte han Fiendens Hær, der bestod af tretten tusinde. Alebrand sældede Siffa, og Thidrek blev kronet i Rom, hvor hans Billede, som han reed Hesten Falk, blev støbt i Kobber, og stod der længe efter hans Død. Mester Hildebrand vilde aldrig skilles fra ham.

Derefter følger et Hul i Fortællingen, som det findes i Peringskiolds Udgave, hvilket udfyldes saaledes i de tvende arnæmagnæanske Haandskrifter 177, 178 i Fol:

"Kong Attila styrer sit Rige efter Rislungernes Drab, og hos ham opfødtes Aldrian, en Søn, som Hogne havde havt med en Datter af Isung, Riddernes Høvding. Denne Søn var nu

12 Aar gammel, Kong Attila yndede ham meget, havde selv en Søn paa 11 Aar; begge bleve opfostrede af den samme Kone. Det hendte sig en Aften, at Attila sidder i sit Høisæde, og hos ham stander Aldrian med en brændende Kiærte i Haanden, en Gnist falder ned dersfra paa Aldrians Fod, og brænder igiennem Sko og Strømper ind i Risdet, uden at Aldrian mærker det, før en Ridder tager Gnisten af hans Fod. Attila seer dette, og siger til ham, hvorpaa tænker du saa ivrigt Aldrian, at du ikke selv kan vogte dig for at brændes. Aldrian svarer: "Herre, jeg tænkte paa, at fint Brød og alskens Kræserier og den bedste Wiin staaer nu hver Dag for Eder, men at den Dag kan komme, at I maa æde Bygbrød og drikke Vand." Kongen svarede, hvorledes falder du paa slikt; Jeg har ofte været i Krigen og baade tørstet og hungret, nu er jeg gammel og svag, og veed, at jeg aldrig herefter drager til Feldts, saa at jeg ikke behøvede at drikke Vand og spise Byg."

Her begynder igien den trykte Udgave.

Aldrian lovede Attila, at han vilde vise ham hvor Ristungesskatten laae forvaret, og lokkede derved Kongen til ene at følge sig. De rede gjennem Skoven indtil de kom til et Bierg, hvor

Aldrian oplukkede trende Dørre og førte Attila ind til al den Rigdom, som Sigurd Svend og Kong Gunnar og Hogne af Troia havde eiet, men derpaa gif Aldrian selv ud, tilspærrede Dørren, og lod Kong Attila svelte ihjel midt imellem det Guld, hvorefter han havde tørstet; red derpaa til den mægtige Brynhilde, som takkede ham for sin Hævn og gav ham en Hær til at vinde det Jarledomme i Niflungaland, som Gunnar og Hogne havde eiet. Ingen veed, hvor Niflungeskatten er bleven giemt.

Da Kong Thidrek blev gammel, ombendtes mange til Kristendommen, han og Hildebrand lode sig fristne, samt hele Romaborgs Rige og Lombardiet. Kort efter døde Hildebrand 180 eller som nogle fortælle 200 Aar gammel. Tydskerne siger, at han var den trofasteste Mand, der kunde gives, stærk og tapper, vis, mild og høvisk. Alebrand arvede sin Fader og tjente Kong Thidrek længe. Kort efter døde Dronning Herad, og blev meget beklaget, hun, Dronning Erka og Markgrevinde Godelinde ere de trende Qvinder, som have været roste i det tydske Tungemaal, fremfor alle andre Koner, baade formedelsk Visdom, Høviskhed og Mildhed.

Kong Thidrek red altid med Høg og Hund ofte alene, gennem tykke Skove, han havde en

Hest der hed Blanke, som Alebrand havde skænket ham, hverken frygtede han Mennesker eller Dyr.

Beretningen om Attilas Død er en underlig Blanding af nordiske og tydske Sagn. At Hognes Søn hevner Rislungernes Nederlag paa Attila, er efter det nordiske Sagn, og kunde ikke engang, uden at overtræde den poetiske Retfærdighed, være bleven optagen i den tydske Fortælling. Thi da Attila i den stedse forestilles uskyldig i Rislungernes Nederlag, var det upassende at lade ham straffes for den Guldtørst, han ikke besad. Men at Hevneren ikke kaldes Rislung men Aldrian, og Faderen, omendskiondt Gunnars Broder, dog hedder Hogne af Troia, viser hen til de tydske Beretninger om Hognes Herkomst. Med disse og ikke med det nordiske Sagn passer det, at Brynhilde overlevede Sigurd i mange Aar, og glædede sig over Attilas Drab. At derimod Rislungeskatten forestilles indsluttet i et Bierg, ikke meget langt fra Attilas Borg, strider baade mod de nordiske og de tydske Sagn, der lade Skatten blive skjult ved eller i Rhinen. De ofte citerede Haandskrifter sœie til, at Chidrek efter Attilas Død tog alt Hunaland i Besiddelse.

At Thidrek erobrede Rom er vistnok taget af tydske Digte, der kun paa denne Maade kunde passende ende hans Landflygtighed, men i Henseende til Tidsregningen er der en Modsigelse, naar Thidrek siger i Anledning af Giffas Fald: hvis det var skeet for 20 Aar siden, vilde alt have staaet bedre i Numlungaland; thi ikke blot 20 men 30 Aar maatte han efter det foregaaende have tilbragt i Hunaland. At Thidrek blev fristnet paa sine gamle Dage, er neppe hentet fra de tydske Sagn, der pleie at fremstille disse Helte, paa Attila nær, som Kristne. Derimod vare Islænderne vant til, at flere Fortællinger om deres hedske Forsædre endte med, at de i deres Alderdom bleve fristnede, efterat Kristendommen havde begyndt at udbrede sig paa Den. Vi skulle i det Følgende see i hvad Betydning Haandskrifterne tage Thidreks Omvendelse.

Kimeligviis har Afskriveren af den Codex, Peringskiold fulgte i sin Udgave, anseet det Følgende af Thidreks Historie for alt for fabelagtigt, derfor blot taget deraf Efterretningen om Attilas Død, og hellere villet lade Læserne være uvidende om Thidreks Endeligt. Men den sidste Uttring, at Thidrek frygtede hverken Mennesker eller Dyr, tiener just til at forberede hans sidste Skiebne.

Thidreks Kamp med Drager.

”I Thidreks ældre Dage blev Ariti Bildfarelse fordømt af de Kristne, og alle de, som havde faaret bild med ham, omvendte til den rette Tro. Kort efter døde Hildebrand af Sygdom. I den hele Saga er ingen mere rost end Hildebrand, især formedelst hans Troskab mod Thidrek, Krigsdygtighed og Gævmildhed. Tydske Mænd sige, at han var halvandet hundrede Aar, da han døde, men de tydske Sange tillægge ham tohundrede Aar. Kort efter Hildebrand døde ogsaa den gode og venesælle Herat, Thidreks Dronning.”

”Pil samme Tid hendte det sig, at Kong Hernit i Babilon, hvis Kone hed Isolde, red ene ud at bekæmpe en Drage, der var saa stor, at den bortsnappede Kongen, og kastede ham ned i sin Hule, hvor han blev Føde for dens Unger. Det rygtedes, at Hernit var forsvunden, og en Hær af 3000 Kæpere tog deraf Anledning til at angribe hans Borg; Thidrek beslutter at forsøge Styrke mod disse Kæpere, og rider ene bort, at søge dem op. I Nærheden af deres Hær hører han et vældigt Brag i Skoven, og seer, hvortledes en Drage kæmpede med en Løve. Da han selv

førte en Løve i sit Skjold, hugger han til Dragen, men han havde forglemt sit gode Sværd Ekkesar, hans Klinge brast og Dragen griber Løven i sin Mund, Thidrek med sin Hale, og fører begge til Hulen, hvor han kaster Løven for Ungerne, og samtlige æde sig mat paa dens Krop. Da Dragerne vare faldne i Søvn, søger Thidrek i Hulen, finder Hernits Waaben, hvormed han dræber Uhyrerne, redder sig fra Hulen, og fanger Hernits Hest, der græssede i Nærheden deraf. Thidrek rider derpaa til Hernits Borg; Dronning Isolde seer ham fra Taarnet, kiendte Hernits Waaben, og lod sine Mænd gjøre et Udfald paa de beleirende Møvere. Thidrek ene anfaldt dem paa den anden Side, og dræbte 1500. Efterat Fjenderne vare forjagede, fortalte Thidrek, hvo han var, og hvorledes han havde faaet disse Waaben, og efter de klogeste Mænds Raad formælede den kionne Isolde sig med ham."

Dette og de efterfølgende Stykker af denne Saga findes ikke i Peringskiolds Udgave, men er taget af tvende Papirshaandskrifter i den arnæmagnæanske Samling N. 177, 178 i Fol. Der findes i denne Deel af Fortællingen nogle Smaa

forskjælligheder imellem dem; saaledes lægger C. 177 til ved Efterretningen om Arian Kæmpe, at Kong Thidrek og Hildebrand bleve ombændte, og tydeliggjør derved, hvorfor Arius blev nævnet.

Hvad her fortælles om Hernits og Thidrek af Berns Kamp mod Drager er i øvrigt det selv samme, som anden og tredje Bog af Heldenbuch fortæller, men langt vidtloftigere om Keiser Ottonit og Wolf Dieterich, hvilket kunde tiene til at bestrøke den af Brødrene Grimm fremsatte Mening*); at de forskjællige Dideriker kun udgjorde een mythisk Person. Den nærmeste Grund til at vor Sagaskriver overførte paa Thidrek af Bern, hvad de tyske Sange tillagde Wolfdieterich, maa vel imidlertid søges deri, at man har villet sammensatte den hele romantiske Sagnkreds i et eneste Heelt. Ogsaa i den danske Kæmpeviser I D. N. 5 n. U. er det Diderik af Bern, der for at befri en Løve, kæmper med Lindormen; et Sagn, som især er bleven Nutidens danske Læsere bekiendt ved Ohlenschlägers skønne Bearbejdelse, der under Navn af Løveridderen findes i den tidligste Samling af hans Digte 1803.

*) I Skriftet die beiden ältesten deutschen Gedichte 1814 i 4, S. 66.

I Haandskriftet følger først Fortællingen om Attilas Død, som i den trykte Saga, med de Tillæg ovenfor ere angivne, dernæst:

Om Heimers sidste Bedrifter og Endeligt.

”At den Tid Thidrek var i Hunaland, levede Heimer ene i Skoven, røvede Siffas Byer, og dræbte hans Folk. Da han efter 20 Aars Forløb hørte, at Thidrek var kommen tilbage, og Siffa dræbt, angrede ham alt det Onde, han havde gjort. I sin fulde Rustning red han paa sin Hest Rispa til et Kloster, kaldte sig Lodvig fra Numlungaland, og tilbød at skænke Klosteret sin Hest, sine Vaaben, og ti Pund Guld, hvis man vilde optage ham som Munk. Han blev samme Dag viet til Munk; men havde Munkene vidst hvo han var, havde det aldrig skeet, hvormeget Guld han end havde budet.”

Nogen Tid efter skete det, at Jekten Aspilian, en gierrig og uretfærdig Mand, der eiede mange Godser i Lombardiet, bemægtigede sig en stor Gaard, der tilhorte Klosteret. Abbeden sendte nogle Munke til ham at klage, han svarede Gaarden var hans, og han vilde estet Landets Lov

bevise det ved Holmgang, Abbeden kunde stille en Kæmper imod ham. Da ingen turde møde, og Heimer mærkede, at Munkene vare alle meget be-
fymrede, tilbød han at stride mod Jetten, og
spurgte om sine Vaaben. Abbeden ahnede, han
maatte være en stor Kæmper, og svarede, at hans
Sværd var sønderhugget til Dørhængsler i Kloster-
ret, og hans øvrige Vaaben folgte paa Torvet."

"Da sagde Broder Ludvig: "I Munke ere
floge paa Boger, men forstaae Eder ei paa Rid-
derskab, havde I vidst, hvor gode disse Vaaben
vare, havde I ei afhændet dem;" løb hen til Ab-
beden, og greb hans Hætte med begge Hænder,
sigende: "Du var en Løse, at du ei kunde skaffe
andet Jern til dine Kirledørre end mit gode Sværd
Rogkring, det skal du undgiælde," og slog ham
paa Hæften, saa fire Tænder faldt ud af hans
Mund."

Da Munkeue hørte, at det var Heimer,
bleve de bange, løbe hen og aabuede deres Kuff-
kammer, hvor alle Heimers Vaaben laae i god
Behold. Han spurgte nu om Hesten Rispa. Ab-
beden svarte, at den havde trukket Steen til Kir-
ken, og var for mange Aar siden død, men de
vilde skaffe ham den bedste Hest i Egnen. Mange
gode Tourneerhæste bleve nu samlede, men Heimer

stodte en af de bedste i Siden, og den faldt om, en andens Ryg knækkedes, i det han lagde sin Haand paa den; han forlangte en Bedre. Da befalte Munkene man skulde trække den gamle mævre Hest frem, og Heimer kiendte sin Nispa. Han rykkede den af al Magt i dens Manke, trak i dens Hale, den stod ubevægelig. Heimer sagde, saa gammel som du er Nispa, veed jeg ingen Hest i Verden, jeg hellere vilde ride end dig, tager nu Hesten hen og giver ham Korn: Nispa stod paa Stald i 7 Uger, og blev saa feed, som da han var ung. I Holmgangen afhug Heimer først Jettens hvide Haand, siden et Stykke af Laaret. Tydske Qvæder sigte, at han udskar et saa stort Stykke deraf, at een Hest ei kunde bære meer, Jekten vilde have ladet sig falde over Heimer, men denne kom til at staa midt imellem hans Been, og Jorden skialo ved Drønet."

Abbeden modtog Heimer i en stor Procession, og denne fortsatte sit Munkeliv.

"Da Kong Thidrek hørte denne Bedrift, kom det ham i Tanker, at iagen kunne have udført sligt, uden han kiære Ven Heimer, om hvis Død han intet havde hørt. Thidrek red til Klosteret Badmefsan, og spurgte om Heimer, Son af Stuvass, men han fik til Svar, at man kiendte ham

ei. I det samme kom Heimer gaaende ud i sin Kappe. Thidref tiltalte ham, men han lod som han ikke kiendte ham. Thidref erindrede ham om, hvorledes deres Heste drak sammen i Frisia, saa at Vandet mindskede; hvorledes Ermanrik havde jaget ham i Landflygtighed; hvorledes de tilsammen havde fundet Iron Karls Liig, hvor Falkene skreg, Hundene tudede, Hestene hvinede over deres døde Herre, og ingen vilde forlade ham. Heimer svarede hver Gang, han vidste intet af alt dette.

"Endelig sagde Thidref: erindrer du, hvorledes vi besøgte Ermanrik i Rom, hvordan vore Heste vrinskede, og alle smukke Koner stode, og saae paa os; da havde vort Haar Guldets Farve, og vore Klæder vare fagre, nu er Begges Haar graanet, og din Kiortels Farve er som min. Mindes du nu Ven, om hvad jeg minder dig, lad mig ikke længere staae for dig. Da lo Heimer, gav sig tilkiende, og red bort i sin fulde Rustning."

"Engang talte Heimer med Thidref om de Lande, hvoraf han hævede Skat. Heimer yttrede sin Forundring over, at Thidref ikke fik nogen Afgift af det rige Kloster, hvori han havde været Munk, og rider derhen for at inddrive Skatten. Abbeden svarede ham, at alt hvad de havde, til

hørte den hellige Marie, og deraf kunde ei ydes Afgift til nogen Konge. Da Heimer truede med Thidreks Vrede, bebreidede Abbeden ham, at han var løben fra Klosteret, og nu vilde plyndre det, han kunde reise hiem til Thidrek og blive en Diævel ligesom han. Derpaa blev Heimer forbitret, nedhug Abbeden med alle Munke, røvede hele Skatten, hvormed han belæssede mange Heste. Thidrek kom til og opbrændte Klosteret."

"Det rygtedes at der boede en gammel Jette i en Hule, som eiede meget Guld, uden at han deraf svarede nogen Skat til Thidrek. Heimer besluttede at ride til ham, for at inddrive den. Da han kom til Hulen, fandt han Jetten sovende med sit lange Haar over Ansigtet. Heimer udæskede ham. Nædig stod Jetten op, endelig greb han sin store Jernstang, og hug saaledes til Heimer, at denne flet langt bort, og var død førend han faldt ned til Jorden. Kong Thidrek blev meget bedrøvet ved denne Efterretning, og vilde enten hevne ham eller dø; han rider ene til Jettens Hule, og udfordrer ham. Jetten vil og slaae Thidrek med sin Stang, men han undviger den, og afbugger begge Jettens Hænder, saa han døer. Dette er Thidreks sidste Kamp, som nævnes i denne Saga."

Denne Fremstilling af Heimers sidste Bedrifter er neppe noget senere Tillæg til Thidreks Historie, men har uden Tvivl hørt oprindeligen til samme. Baade svarer det, der her fortælles, meget noie til den vilde Karakter, der tillægges Heimer i det Foregaaende, og det er overkensstemmende med hele Sagaens Plan, at alle de berømte Bernske Heltes Død omstændeligen bliver fortalt. Da Alt, hvad der angaaer Heimer, slet ikke har noget nordiskt Præg, og desuden tydske Sange udtrykkelig citeres i Anledning af Heimers Strid med Aspiltan; kan man ikke drage i Tvivl, at isv ogsaa dette Stykke er hentet fra en tydsk Kilde. Dets Indhold har Lighed med hvad der fortælles om Munken Nisan.

Thidreks Endeligt.

”Thidrek var nu saa berømt en Kæmpere, at ingen turde maale sig med ham. Han satte især en Væge i at jage efter store Dyr, som andre ei turde antaste; red ofte ud med saa Svende, og udførte mangen Daad, her ei kan nedskrives, for Sagabiblioteket, 2 Bind. E. 1115

di vi ikke havde hørt om den. Han begyndte at svækkes af Alder, var dog endnu vaabendlærø. En Dag, som han havde badet sig paa det Sted, der nu kaldes Thidref's Bad, raabte en af hans Svende: "Her løber en sort Hest, hvis Lige jeg aldrig saae i Størrelse og Skønhed." Da Kongen hørte dette, sprang han op, kastede sin Baderiøle om sig, og raabte, saasnart han fik Die paa Dyret, at man skulde bringe hans Hest og Hunde. Svendene løbe det hurtigste de kunde, men det varede Thidref for længe, og da han saae en stor opfadlet ravnfort Hest staae tæt ved sig, sprang han op paa den. Hundene bleve strax slupne løs, men efter den Hest vilde de ikke følge, den rendte hurtigere end en Fugl flyver. Kongens bedste Ridenægt fulgte efter paa Hesten Blanke, efter den løbe alle Hundene. Thidref mærkede snart, at det var ingen Hest han red, og vilde springe af, men mærkede han kunde ikke røre sig. Ridenægten raabte til ham: "Herre, naar vil Du komme tilbage, og hvorfor rider Du saa hurtigen." Thidref svarede: "Jeg rider ilde, det maa være en Diævel jeg rider paa; jeg kommer tilbage, naar Gud og Jomfru Marie vil." Derpaa skiltes Hestene ad, saa at Ridenægten tabte Thidref af Synne, og har man siden ikke spurgt til ham, saa

ingen kan vide, hvor han er bleven af, men tydske Mænd sige: at man i Drømme er bleven underrettet om, at Thidref er af Gud og Sancte Maria bleven lønnet, for at han erindrede deres Navne i sine Bønner."

At den romantiske Digtning's Helt tilsidst bortføres af Fanden, grunder sig paa, at den historiske Person, hvoraf dette Ideal blev dannet, den østgothiske Theodorik, skal ifølge Pave Gregors den første's Forsikkring Dial. 4, 30 være til Straf for sit arianske Kiætter, og sin Haardhed mod Pave Johannes og Patricieren Symmachus, være bleven af Diævelen nedstødt til Helvede gennem den lipariske Vulcan, et Sagn, som ogsaa findes gientagen i en gammel tydsk Riimkrønike*). I den romantiske Digtning blev dette udsmykket til at Diævelens Hest førte ham ud i Orken, hvor han dagligen maa kæmpe med Drager. Brøden, hvorfor han blev straffet, bestod efter Digtet

*) Citeres i en Afhandling af von der Hagen über das Heldenlied von Ezels Hofhaltung i Sammlung für altdeutsche Litteratur und Kunst, I B. I St. S. 142, hvor og flere Steder ere samlede S. 151.

Ezels Hofhaltung St. 131 — 132*) i ubefindige Ord, han efter Diævelens Indskydelse havde ladet falde i Bern. Otto af Freisingen kiendte denne Fabel som et Almuesagn**) I Anhanget til Heldenbuch har man villet formilde Theodorik's Skiebne. Der hedder det: "Efter at i et stort

*) Stedet lyder saaledes i von der Hagens Udgave:

Und ist auch noch bey Leben
 Herr Dieterich von Bern,
 Gott thät im Busz aufgeben
 Das mögt Ihr hören gern,
 Ein Tags er sich verspreche
 Zu Beren in der Stadt
 Von Red' dasselb geschah.
 Das war des Teufels Rath,
 Darum war er berühret
 Von einem Rosz unrein,
 Und werd' dahin geführet
 Das möcht der Teufel sein
 Darauf da müßt er reiten
 In die wust Rumenen
 Mit Würmern muß er streiten,
 Bis uns der jungst Tag wohnt bef.

I Hermans von Sachsenheim Morin Worms
 1538 Fol. Bl. XLI, C. 1 A hedder det:

Man spricht Herr Dietherich von Bern
 Der lebt in wuster rumenen
 Und fecht all Tag mit Würmern drei.

*) Otto Frising. Chron. lib. 5 cap. 3 efter at have nævnt, hvad Pave Gregor havde sagt i sine Dialoger om Theodorik's Endeligt, siet til; Hinc

Slag ved Bern, Kong Günther, Fru Chrimhilt's Broder, havde ihjelslaget den gamle Hildebrand, og derpaa alle Heltene havde myrdet hinanden, blev Dieterich ene tilbage. Da kom en lille Dverg, og sagde: Berner, Berner, du skal gaae med mig. Hvor skal jeg gaae hen, spurgte Berneren. Dværge sagde, du skal gaae med mig, dit Rige er ikke af denne Verden, saaledes gif Berneren bort, og ingen veed hvor han er kommen hen; om han endnu er levende eller død, det veed sandeligen ingen." Ligesom man her mærker en Bestræbelse for at redde Ridderkabets Helt fra den Fordømmelse, Paven havde fældet over ham; saaledes beroliger ogsaa Vilkinasagas Forfatter, der troligen følger det tydske Folkesagn, Læseren i Henseende til Thidreks Skiebne; men han gaaer et Skridt videre, ved at lade Thidreks Fromhed, som ellers i Vilkinasaga aldrig nævnes, hvormed han i tydske Digte stundom paakalder Gud og Jomfru Maria, komme ham til Nytte.

Da denne hele Sagafreds i den trykte Udgave ender saa underliggen afbrudt, og først ved

puto fabulam illam traductam, quæ vulgo dicitur Theodoricus eqvo sedens ad inferos descendit.

dette Sagn om Thidrefs Bortførelse faaer sin Runding, bliver det høist rimeligt, at det har oprindeligen hørt til Sagaen, og maaskee endog blot for dets Eventyrligheds Skyld derfra er bleven udeløst.

Bemærkninger

om

Vilkinasaga i Almindelighed.

Ved i det Enkelte at giennemgaae Vilkinasagas Indhold er det bleven beviist, at den større Deel deraf mere stemmer overeens med de tydske Sagn, end med de nordiske; flere Ords Skrivemaade f. Ex. Falborg for Valborg Kap. 201, Fenedi for Venedig Kap. 15, 159 Elevans Kap. 43 for Sil, det gamle nordiske Navn paa Elephanten, tyde hen paa en tydsk Original, og tydske Mænds Beretninger, tydske Sange blive flere Steder citerede*) Fortalen fordølger heller ikke denne

*) Cap. 165. That er nu attekid i Sögum Thydeskra manna, at eingin skal bera a holm sil-

Bemærkn. o. Vilkinasaga. 295

fremmede Herkomst "Denne Saga" hedder det "er en af de største, som haver været forfattet paa det tydske Tungemaal, den fortæller om Kong Thidrek og Nislunger, Vilkinamand, Russer, Hunner og mange andre Konger og Kæmpere. Sagaen begynder i Pul (Apulien), gaaer nord paa til Lombardiet, Venedig, Thyringeland (Thyringen) Ungarn, Sverrig og vesten paa til Balland og Spanien *) og om alle disse Riger forekommer uoget i

surlagdan skiold eda buklara, o: Dette er ifølge tydske Mænds Beretninger nu afflattet, at ingen maa bære noget sølvbeslaet Skiold i Ideskamp.

Kap. 231. Iron Jarl havde 12 herlige Hunde, alle ere nævnte i de tydske Dvæber.

Kap. 325. Saa siges i tydske Dvæber, at Ostacias Hær lignede Fanden selv, og hun var selv en flyvende Drage.

Kap. 363. Nu gaaer Thidrek ned af Gaden, og det hedder i de tydske Sange: "at der var ikke godt for frygtløs Mand, hvor Thidrek og Nislunger stødte sammen i Kamp." Det følgende end mærkeligere af dette Kapitel bliver siden anført. Ogsaa i de sidste anførte haandskriftlige Tillæg til Vilkinasaga om Heimers og Thidreks Endeligt, beraaber Forfatteren sig tvende Gange paa tydske Sange og tydske Mænds Sagn.

- *) Den arnæmagnæanske Codex af Didrik af Berns Saga No. 178 i Fol. har dette Sted saaledes: "Sagaen begynder i Apulien, og gaaer nord over

266 Bemærkn. o. Bilkinasaga.

denne Saga, hvor alt fortælles om de Bedrifter, disse Mænd have fuldført, hvilket omtales i alle de opregnede Lande. Danske og Svenske have mange Sagaer, og for en Deel satte paa Vers hvormed man morer de Mægtige. Mange ere de Sange, som synges endnu og forlænge siden vare digtede*). Nordmændene have og sammensat en Deel af disse Fortællinger, og om der er nogen Forandring i Sangene eller Personernes Navne, er det ikke at undres, i saa mange Tungemaal Sagaen er udbredt, og hvor den fortælles, er det omtrent det samme Indhold**). Denne Saga er fortalt efter tydske

Lombardiet, Fenidi, Svava (Swaben), Ungarn, Pulinaland (Polen), Russia, Windland, Svit-hiod (Sverrig), over hele Saxonien, Frackland, og vester om Balland og Hispanien."

*) I Cod. Ar. 178 hedder det tydeligere saaledes: Danir ok Sviar kunnu ath seigia hieraf margar sögur, en sumt hafa their fært i qvæde sin, er their skemta rikum mannum; mörg eru thau qvæde kvedin nu, er fyr longu varu ort eptir thessare Sögu, o: Danske og Svenske kunne herom fortælle mange Sagaer, og noget have de udført i deres Sange, hvormed de more de mægtige Mænd. Mange Sange blive nu siungne, som forlænge siden bleve digtede efter denne Fortælling.

**) Cod. Ar. 176. "Norræner menn hafa sammanfært nockurn part Soghunnar, enn sumt med

Mænds Sagn, og noget er hentet fra de Qvæder, hvormed man forlyster fornemme Mænd og ere saa gamle at de bleve digtede efter de Beretninger, som fortælles i denne Saga. Men disse Qvæde ere forfattede ligesom Digterstikken er i vore Lande, at nogle Ord bruges for Digtefunstens Skyld, noget er Hæderssang over Høvdinger, og den kaldes den største som der roses *)". Nu oplyses med et Exem-

qvædskap. That er first fra Sigurdi ath seigia Fafnisbana, Volshunghum ok Niflungum, ok Welent smid ok hans brodur Egli, ok fra Nidungi kongi, ok to ath nockut bregdist at qvædi um mannaheiti, edr atbburda, tha er ei underligt svo margar soghur sem thesser hafa sagt, enn tho riis hun nær af einum esu" c: Norske Mænd have bearbejdet en Deel af Sagaen, og udført noget i Diate. Dette angaaet først Sigurd Fafnesbane, saa Volsungerne og Niflungerne og Smeden Welent, og hans Broder Egil og Kong Nidung, og at noget forandres i Sagen i Henseende til Ravne eller Begivenheder, da er dette ikke underligt, efter de mange Fortællinger, som de herom have gjort, og dog er Indholdet omtrent det samme.

- *) Cod. Ar. 176. Thesse sagha er sammansett epter sögu Thydskra manna, enn sumt af theirra kuædum, er skemta skal rikum mönnum, ok fornost voro thegar eptir tidindum, sem seiger i thessare söghu. Og tho ath thu taker ein mann ur hverre borg um allt Saxland, tha

298 Bemærkn. o. Bilkinasaga.

vel af Halfred Vandraadskalds Vers, at man ei i Skaldedigte maae tage alting bogstaveligen. Det Øvrige af Fortalen indeholder almindelige Betragtninger over Troværdigheden af det, som fortælles om de gamle Kæmpers Bedrifter og den store Moerskab, Sagaen kunne give.

Udskilligt i denne Fortale trænger saa meget desfnarere til Forklaring, som det hidtil ikke er bleven rigtig forstaaet, og de meget oplysende

munu thiersa soghu aller a eina leid seigia, enn thvi valla theirra hinni fornu kuæde. Enn theirra kuædskapur, er setter epter thui, sem vier meigum vidkiennast, at kuædahattur er i vore tungu, at sumum ordum verdur ofkuedit saker skaldskapar háttar, og er sa mestur kalladur. er tha er fra seigir a honum og ættum, c: Denne Saga er sammensat efter tydske Mænds Sagn, og noget efter de Dvæder, hvormed man forlyster fornemme Mænd, og som vare de ældste strax efter Begivenhederne, som fortælles i denne Saga. Om du end tager en Mand fra hver Borg i hele Saxland, da ville de alle fortælle denne Saga paa samme Led, men dette volder disse deres gamle Sange. Men disse Sange ere forfattede, efter som vi kunne stionne, at man pleier at digte i vort Tungemaal, of for Digtekonstens Skyld overdrives med adskillige Udtryk, og den kaldes størst, om hvem eller hvis **Et** Sangen lyder.

Varianter ei før have været bekiendtgjorte. Da Sagaen, som vi nedensfor skulle vise, ikke kan være ældre end det fiortende Aarhundrede, kan her ved de danske og svenske historiske Sange, hvormed Ridderne morede sig, ikke forstaaes andet end de saakaldte Kæmpeviser, som for en stor Deel just ere forfattede i den Periode, og havde almindelig Nudsst. Af disse angik mange de bernske Helte, vel for største Delen digtede efter tyske Sange, men dog ogsaa med enkelte Præg af en ældre nordisk Herkomst^{*)}, og kunde alt til den Tid være blevene anseete for meget gamle. Kæppe vare heller de mange Folkesagn, som endnu til Saxos Tid vare i Omløb i det fiortende Aarhundrede forglemte; men Fortalen synes at antyde, at de Emner, som deraf paa Ridderborgene især bleve besungne, vare de, der hørte til den bernske Sagakreds, hvilket ogsaa let forklares af disses større Lighed med de fremmede Digte, som man nu mere og mere lærte at kiendte. Af norske Kæmpeviser have vi, saavidt hidtil vides, ingen tilbage; men det er saare rimeligt, at man i Norge har omtrent til samme Tid digtet i samme Snag, thi Kæm-

*) Dette bliver nedensfor vidtløftigere udført.

300 Bemærkn. o. Bilkinasaga.

peviserne kunde ansees for den naturlige Overgang fra den gamle til den nyere Folkepoesie i Norden.

Den trykte Udgaves Fortale peger hen til, at de norske Sange have i adskilligt afvejet fra de danske og tydske; venteligen fordi de havde beholdt mere af det Oldnordiske, hvilket og i sig selv er rimeligt. Om endog en Deel fremmede Romaner vare blevne oversatte under Hagen Hagensens Regering, og Hansfestædernes Contoirer i Bergen bleve meget betydelige fra Enden af det trettende Aarhundrede af; kunde dette dog ei sammenlignes med den mangesidige Indflydelse, som Tydskerne i samme Periode havde paa Danmark, og i sammes sidste Halvdeel ogsaa paa Sverrig. Den i Noten anførte Variant angiver desuden bestemt Gienstanden for de norske Sange: Sigurd Fosnesbane, Volsunger, Niflungur og Smeden Votund; altsaa intet om Thidrek af Bern, men netop, hvad der udgjorde de ældste Sanges Kunne. Efter saaledes at have talt om disse Sagns Udbredelse i Norden, gaaer Fortalens Forfatter, der vistnok tillige er Sagaens islandske Bearbejder eller dens Oversætter, til at anføre Kilderne, hvoraf den følgende Fortælling er hentet; disse angives at være for det meste tydske Mænds Beretning, og tildeels gamle Sange. Om ved disse

Bemærkn. o. Bilkinasaga. 301

skulde forstaaes gamle tydske eller nordiske Sange, er efter Fortalen i den trykte Udgave ikke afgjort, men Varianten viser tydelig, at de gamle Sange fra Ridderborgene, som her menes, vare tydske; thi disse anføres just som Grund til den store Lighed, der fandtes mellem alle Saxernes Fortællinger om disse Gienstande. Herved maa man dog langt fra ikke tænke paa ældgamle tydske Sange, f. Ex. fra Karl den Stores Tid, thi disse vilde formedelst Sprogets Uforstaaelighed kun have tiemt til liden Moro for det fiortende Aarhundrede Riddere; men paa Sange fra det tolvte, maaskee fra det ellefte Aarhundrede, der i det fiortende kunde ansees for ældgamle. Neppe maa heller lægges for megen Vægt paa Eensformigheden i Saxernes Fortællinger, da de mange tydske Digte fra denne Periode vise megen Forskiellighed i det samme Emnes Behandling; men Islænderne har ventelig tænkt paa visse karakteristiske Træk, der adskille den nordiske Behandling af denne Sagnkreds fra den tydske, og som stedse gienkiendes. Ved den Lighed Fortalens Forfatter finder mellem de gamle tydske og islandske Sange, kan han ikke sigte til Versemaalet, som den svenske Udgiver har meent, eller vel endog til Alliteration, thi vi kiende jo de Slags Vers, der have været i Omløb i det fiore-

302 Bemærkn. v. Vilkinasaga.

tende Aarhundrede, og disse vare Skaldesangene heel ulige i det Formelle. Forfatteren forklarer sig desuden selv heel vidtloftigen, hvilket især med Varianten sættes uden for al Tvivl, at han der, ved blot mener de poetiske Billeder, hvis Overdrivelse ei maatte tages for historisk Sandhed.

Endnu bestemtere Efterretning om Kilderne, hvorfra i det mindste en Deel af Sagaen er bledent hentet, giver følgende Sted Kap. 367: "Saa sig tydske Mænd, at ingen Kamp har været bemærket i de gamle Sagn end denne (hvor Rislungerne dræbtes). — Nu fremkom, hvad Dronning Erka havde spaaet Kong Attila, at stor Ulykke vilde ramme alle Hunner, hvis han giftede sig i Rislungaland. Her kan man nu høre tydske Mænds Trasagn, om hvorledes alt dette er gaaet for sig, saadanne Mænds, som have været i Susa, hvor disse Eildragelser ere skete, og mangen Dag have seet Staden endnu uforstyrret, hvor alt dette tildrog sig, hvor Hagne faldt, hvor Trung dræbtes, Ormetaarnet, hvor Kong Gunnar fandt sin Bane, og Gierdet, som er kaldet Rislungernes Gierde, alt staaer endnu paa samme Maade, som den Gang Rislungerne dræbtes,

den gamle østlige *) Port hvor Striden begyndte, og den vestre, som er kaldet Hognes Port, hvor Rislungerne nedbrøde Gierdet. De Mænd have og fortalt os herom, som have været fødte i Bremen eller Mynsterborg, og ikke vidste den ene noget af den anden, og alle fortalte det paa samme Maade, og er dette meest efter hvad de gamle Sange fortælle os i det tydske Tungemaal, som de vise Mænd **) have digtet om de store Tildragelser ske i disse Lande."

Her anføres tydske Mænds Beretninger og det Saadannes, som deels havde boet i Susa, deels vare fra Bremen og Munster, de Førstes Vido

*) Den trykte udgave har S. 494 hlidid hid vestra, er fyrst hofst orrustan, ok hid vestra hlidit er kallat er Haugna hlid. Denne Gientagelse, som den svenske Oversætter forgiæves har villet undgaae, ved urigtigen at oversætte vestra ved vestre, giver ingen Mening. Jeg har derfor fulgt en Variant i cod. Arn. N. 177 i fol. forna hlidid that eystra er first hofst orrustan og hid vestra er kallad er Hogna hlid.

**) Den trykte udgave har stori menn, hvilket ikke er Islandsk i den eneste her rimelige Betydning af fornemme Folk. Bedre derfor Varianten i cod. Arn. 177 frodir menn vise Mænd, det almindelige Navn paa de gamle Digtere, cod. Arn. 178 har udeladt disse tvende Ord.

nesbyrd anføres ikke blot, forsaavidt det angik nogle Mindesmærker om hin Kamp, der endnu i Susa skulde være tilbage, men som omfattende den hele Fortælling om Ristungernes Nederlag; og ved at beraabe sig paa de sidste, bemærker Forfatteren det, ligesom noget meget mærkeligt, at de stemmede saa noie overeens med de første. Adskillige Lærde have ved Susa, den mægtige Attilas Residens, tænkt paa en lille By i Westphalen, der hedder Soest, men af Sagaen er det klart, at dens Forfatter, der i Fortællingen nævner Ungarn, lader Ristungerne sætte over Donau, og Attila være Rusfernes Nabo, maa have hensat hans Residens i Ungarn, hvorhen den og forlægges efter de tydske Sagn.

Snarere maa man tænke paa Ofen eller Buda, der efter ungerske Folkesagn havde Navn efter Attilas Broder, og menes at have været Attilas Residens, hvor ogsaa det profaiske Tillæg til Heldenbuch henlægger Skuepladsen for Ristungernes Nederlag, og som muligen forveksledes med Susa eller Susan, det af Bibelen bekiendte Navn paa de persiske Kongers Residens. Vi kunne nu ledes til at finde, hvo de tydske Mænd have været, som fra denne eller en anden ungarsk By, vare komne til Norden. Novgorod hørte til den

ſtore Hanſe, der var juſt i det fiortende Aarhundrede Stapelſtaden for Nordboernes Handel med de øſtlige Lande. I Novgorod havde de tydſke Kiøbmænd ſtore Kontorer ligesom i Bergen; fra Novgorod kunde der letteliſen gøres Handelsrejſer til Ofen; i Bergen talte man jevnliſen med iſlandſke Kiøbmænd, og ſaaledes ophører Efterretningen at synes utrolig.

Endnu lettere kunde en Iſlænder høre noget fortælle af dem, der vare fødte i Bremen eller Mønſter, thi bremiſke Kiøbmænd vare fra Enden af det trettende Aarhundrede bleve fortrinliſen begunſtigede i Norge*), i hvis Selskab venteliſen de fra Mønſter handlede paa dette Rige. Maaſkee ſammenſtilles juſt Beretningerne fra Novgorod og fra Bremen, ſom de tvende fra hinanden længſt bortliggende Stæder, fra hvilke man havde hørt om diſſe Sagn. Udtryffeligen be-
raabte Sagaſkriveren ſig i det nyſanferte Sted

*) Eriſi Norvegiæ regis privilegia Bremeniſibus, quibus eos in familiariffimos & ſpeciales amicos recipit, & pro cunctis mercatoribus Angliæ & Teutoniæ familiaritatis ſuæ conſortio aggregat. Tunsbergiſ 1294 Torkelin diplom. Arna Magn., 2. 155. Sartorius Geſchichte des Hanſeatiſchen Bundes 1 Th. S. 448.

306 Bemærkn. o. Vilknaſaga.

paa tyſke Mænds mundtlige Beretninger, der findes heller ikke i det foregaaende noget, ſom peger hen til en ſreven Original, uagtet ellers de iſlandſke Oversættere pleiede ikke at forfølge denne, og den noiere Underſøgelse af Sagaens hele Plan vil beſtyrke dette.

Kun een Fortælling har udgiort Sagaens Grundvold. Fortalen nævner een Saga, ſom omfattende Hovedbegivenhederne, og Indholdet viſer, at Historien udgiør et afrundet Heelt, der begynder med Kong Thidreks Farfader, ſom efter at have opſoungt ſig til Konge i Salerno, dræbte Jarl Elſung i Bern, fremſtiller derpaa, hvorledes førſt Hildebrand, ſiden flere Helte Tid efter anden ſamlede ſig ved den unge Thidreks Hof, og med ham udførte ridderlige Bedrifter, indtil Toget mod Kong Yſung kronede deres Hæder. Derpaa begyndte Modgangen, Thidrek blev forjaget fra ſit Rige, Heltene traadte een efter den anden fra Skuepladsen, indtil Thidrek og Hildebrand, de enefte overblevne af den hele Helteſkare, drog tilbage til Bern, og igjen ved Skiebnens Gunſt erholdt det fædrene Rige, indtil Hildebrand døde, og Thidrek blev bortført af den Onde. En Fortælling af en ſaadan Omfang kunde med Henſyn til Mangfoldigheden af de Begivenheder, den in-

beholdt, ansees for en af de største, der vare forfattede i det tydske Tungemaal; thi de mange til den Sagakreds henhørende tydske Digte, som vi have tilbage, og dist nok for største Delen ere forfattede efter gamle Sagn, fortælle vel det Enkelte langt vidtløftigere, men omfatte kun en liden Deel af de Begivenheder her i Sagaen blive fortalte.

Den Fortælling, der udgjør Vilkinasagas Grundvold har været prosaisk. Dette viser Stilen, som ikke har Spor af den poetiske Farve, der saa tydeligen fremtræder i Volsungasaga og bærer Vidne om sammes poetiske Herkomst.

En prosaisk Kilde kunde ogsaa snarere være bleven benyttet end en poetisk, thi en Datidens Islænder, hvem det især var om Fabelens Gang at gjøre, maatte finde det meget lettere at fremstille denne efter en prosaisk Fortælling end efter tydske Digte, hvoraf han selv skulde gjøre Udtog. Betænk vi desuden med hvilken Vidtløftighed de tydske Digtere i Middelalderen pleiede at behandle Emnet, eller sammenligne vi Maaden, hvorpaa enkelte Dele af denne Saga ere blevene behandlede i de overblevne Digte; maatte vi antage, at en tydsk versificeret Vilkinasaga maatte have omfattet Sneve tusinde Vers, og det er meget usandsyn-

308 Bemærkn. o. Vilkinasaga.

ligt, at det længste af alle tydske Digte, der dog maatte have fundet noget Bifald, for at kunne forplante sig saa høit oppe i Nord, skulde uagtet de mange Efterretninger, vi have om den tydske Digtekunst fra Middelalderen, saa aldeles være tabt, at intet Spor deraf var bleven levnet. Her til kommer endeligen Fortalens ovenanførte Uttring, at ikkun noget var hentet af tydske Qvad, og altsaa det øvrige fra en profaisk Fortælling.

Denne Uttring viser tillige, at uagtet een sammenhængende Fortælling ligger til Grund for Sagaen, er denne dog ikke bygget alene paa denne. Planens Beskaffenhed tillod mangehaande Tilfættninger og megen Vilkaarlighed, thi kun et løst Baaud knyttede de enkelte Helte til Qhidrek. Sagskriveren kunde ligesaa godt have ladet 12 som 6 Helte Tid efter anden komme til Bern, kunde have fortalt deres Historie kortere eller vidtløftigere, kunde reent have udeladt adskillige Episoder fornemmeligen om Velent Smed Kap. 18 - 31. Thettleif Danske Kap. 91 - 106. Prinds Herburt Kap. 209 - 218, Jarlerne Iron og Apollonius Kap. 221 - 246, hvis Skiebne kun staer i en fern Forbindelse med Hovedbegivenhedernes Gang. Usammenhængende Stykker maae desuden her være bleven forbundne, thi vi have i det Foregaaende

Bemærkn. o. Bilkinasaga. 309

anført flere Exempler paa slige aabenbare Mod-
 sigelser, der ei kunde finde Sted i nogen sammen-
 hængende Fortælling, enten den saa er digtet eller
 sand, f. Ex. om Hognes Herkomst K. 150-151
 Iron Jarl Kap. 209, 220, Osantrires Døds-
 maade 123, 270. Thidreks Broders Alder K. 293.
 Hertil kommer endnu, at uagtet i det Hele For-
 tællingen er omplantet fra tydsk Grund, gives der
 dog enkelte Træk, der mere nærme sig det nordiske,
 end det tydske Sagn; saaledes bruges Navnene
 Sigurd, Gunnar, Hagne, for de mere tydske Sig-
 fried, Gunthar, Hagene, (Hagano); sidstnævnte giv-
 res til Gunnars Broder, istedetfor efter de tydske
 Sange at være hans Ridder. Flere Steder i Si-
 gurds Ungdomshistorie f. Ex. ved Navnene Mi-
 mer og Reigin og ved det første Besøg hos Bryn-
 hilde synes det, som nordiske Minder have svævet
 Sagaskriveren i Tanker. End tydeligere sees dette
 af at han lader Gunnar døe i Ormetaarnet. En-
 delig forekomme og adskillige geographiske Feil, især
 at Rhinen forener sig med Donau Kap. 337, som
 ere af den Beskaffenhed, at ingen i Tydskland le-
 vende Forfatter kunde have begaaet dem. Saale-
 des lærer da ogsaa Sagaens Indhold os at betragte
 samme som en Bearbejdelse af tydske Mænds mundt-
 lige Fortællinger, hvorhos tillige kan være taget

310 Bemærkn. o. Vilkinasaga.

Hensyn til nogle tydske Sange, som Sagaskriveren havde skrevne for sig, og som han derfor citerede *). Afsondres, hvad der er hentet fra disse Sange og de forhen angivne Episoder, bliver den øvrige Fortælling ikke længere, end at den kunde være et passende Emne for en mundtlig Fortælling, og vi blive nu i Stand til med temmelig Nøiagtighed at bestemme, hvor og naar denne Saga er bleven til.

Have Islænderne hørt disse Fortællinger af hanseatiske Kjøbmænd, kan dette ikke have været i Island selv. I Republikens Tid vare norske Kjøbmænd de eneste Fremmede, der opseilede Landet, hvis Handel var for det meste activ. Dette Forhold maatte vedblive en Tid efter Underkastelsen under Norge. I det tiotende Aarhundrede var det især Engellænderne, der handlede paa Island, først mod Enden af det femtende Aarhundrede naaede Hansestædernes Handel til Den **), men da vare

*) Disse have da været: en Sang, hvori Ribderens Skjoldmærker bleve anførte lig den danske Kæmpevises Turneringen Kap. 165, et Digt om Iron Jarl Kap. 231, et om Kong Isungs Død i Rusland Kap. 325, et om Niflungernes Nederlag Kap. 363, og en Sang om Heimers Kamp med Aspilian i det hidtil utrykte Tillæg.

**) Stephensens om den islandske Handel. Kjøbenhavn. 1798. S. 12.

Bemærkn. o. Vilkinasaga. 311

allerede Sagnene om Kong Thidrek saa forældede i Tydskland, at vist ikke reisende Kjøbmænd havde fortalt dem. Heller ikke er det rimeligt, at en Islænder havde selv hørt Fortællingen i en Hansfestad. Islændernes egen Handel var paa Norge, Danmark og Engelland; man finder intet Spor til at et islandsk Kjøbmandskib har besøgt nogen hanseatisk Havn; de Studerende droge til Köln og Paris, opholdte sig ei i Handelsstæderne. Altsaa ledes vi til at søge Samlingsstedet for Islændere og Hanseater i Bergen, der igiennem flere Aarhundrede var Middelpunkten for Norges Handel. Paa denne Byes store Markeder havde allerede i det tolvte Aarhundrede tydske Kjøbmænd faldholdt Vin, og vare desaaarsag blevne forjagede af Kong Sverre (Sverresaga K. 104.) Vel tiltog de Tydskes Handel i det trettende Aarhundrede, imod hvis Ende det endog ved vigtige Privilegier blev begunstiget, men saalænge Hansestæderne ikke havde anlagt noget stort Faktori, hvor mange Handelsbetiente tilbragte flere Aar, var det ikke rimeligt, enten at disse vilde under Handelens Ansiggender meget sysselsætte sig med deres Fædrelands Digterbærker, eller at nogen litterair Samfærse mellem dem og Nordboer kunde finde Sted. Det var først fra Midten af det fiortende Aarhun-

512 Bemærkn. o. Vilkinasaga.

drede, at de tydske Kontorer i Bergen bleve ret blomstrende *); tidligere kunne vi da ei med Rimelighed antage, at det er skeet i Bergen, at en overvintrende Islænder, der ofte med Deeltagelse havde hørt de tydske Ridsmands Fortællinger om Kong Thidrek, har sagt at forskaffe sig den fuldstændigste Underretning om disse Ridderbedrifter, og derpaa overført dem paa Islandsk, i det han tillige benyttede sig af nogle tydske Digte, hvoraf hans Venner havde Afskrifter, og forøgede det Hele med nogle Fortællinger, som syntes ham at fuldstændiggjøre Sagnkredsen. Dette Arbeide kan ikke heller være skeet senere end det fiortende Aarhundrede, thi i Begyndelsen af det femtende rasede Pesten i Island, der borttog Totrediedele af Indbyggerne. Fra den Tid ophørte Islændernes Handelskreiser ligesom og deres Lyst til større litteraire Foretagender. Senere end det fiortende Aarhundrede er det heller ikke rimeligt, at hanseatiske Ridsmand havde beskæftiget sig med den Ridderpoesies Værker, der fornemmeligen i tolste og trettende Aarhundrede fandt deres Landsmands Bifald. Ogsaa Stilens Beskaffenhed bestyrker det Anførte. Forfatteren har ikke været nogen Geisto

*) Sartorius Geschichte des Hanseatischen Bundes
I Th. S. 237.

Bemærkn. o. Vilkinasaga. 313

lig, thi der findes ikke mindste Spor i Sagaen til fromme Betragtninger eller den præfende Tone. Udskillige Udtryk vise en Nærmelse til det tydske og de nyere nordiske Sprog t. Ex. frimodugr, Velgerningr juncherri (Junker, Prinds) Slot, trufastr. Enkelte Ord ere aldeles fremmede f. Ex. det oftere forekommende Sargenta i Betydningen af Soldater Kap. 68, 307.

Sagaskriveren har selv anseet denne Fortælling, der af saa mange enstemmigen blev berettet for en sand Historie; dette antyder Fortællingens hele Gang, hvor man har søgt at formilde det meest Eventyrlige, og skaffe det et Skin af Rimelighed. Derfor beraaber han sig paa Vidnesbyrd og Mindesmærker, og søger i Fortællingen at møde Tvivlerens Indvendinger. Men det er paa den anden Side vist, at romantiske Digte og Fortællinger ligge til Grund for Sagaen, at det er allene til disse og aldeles ikke til historiske Mindesmærker Forfatteren har taget Hensyn. Vilkinasaga har derfor i sig selv ingen historisk Værd. Det Sande, der kan have lagt til Grund for dens Eventyr, maae først udfindes ved Undersøgelsen af de enten nordiske eller tydske Kilder hvoraf den er hentet.

At Sagaen har fundet Bifald hos Islænderne og i det femtende Aarhundrede været almindelig

314 Bemærkn. o. Bilkinasaga.

bekjendt i Landet, kan sluttes af, at Forfatteren til Skida Rima, der levede i Enden af det femtende Aarhundrede, nævner Vidolf Mittistang, Oddgeir Rife, Abentrod samt Isungs Søner, hvilke allene af Bilkinasaga vare Islænderne bekiendte mellem de navnkundige Oldtidens Helte, der sadde i Valhall hos Odin. Den islandske Text er udgivet med svensk og latinsk Oversættelse samt nogle Varianter af Peringskiold i Stofholm 1715. Den er bleven oversat paa Tydsk af von der Hagen i hans nordische Heldenromane.

Af denne Saga høves i Sverrig ifølge Fortalen til Peringskiolds Udgave tvende Haandskrifter, et paa Pergament og et paa Papir. Det Førstes Alder sætter Peringskiold til det trettende Aarhundrede, saa at det altsaa blev et af de ældste islandske Haandskrifter, hvortil hverken dets Stil eller Rettskrivning passer, og som desuden efter det Ovenansførte maae være urigtigt. Peringskiold er bleven misledet ved Indledningen til Blomsfurvallasaga, hvor det hedder, at den følgende Fortælling var af Mester Biørn fra Prindsesse Christinas Bilager med en spanske Prinds 1258, hvor det paa Tydsk var forelæst, bleven ført til Norge.

Da den følgende Fortælling just begynder med Ravnene Erminrek den Mægtige, Thidrek af Bern og Stamfaderen Samsen, har Peringskiold uden Tvivl troet, at det Hele angik Thidreks Historie, eller han er ved et kort Citat bleven forledet til at forberle hiin Saga med den af ham udgivne, uagtet at Blomsterballasaga, naar et Par Rævne undtages, ikke har det mindste med Vilkinasaga tilfæleeds. I Kiøbenhavn findes i den Thottiske Manuskriftsamling paa det kongelige Bibliothek i Folio en ung Papirsaffskrift af Thidrek af Berns Saga, men som ordret stemmer overeens med Peringskiolds Udgave. Derimod findes tvende mærkelige Papirsaffskrifter i Folio i den arnæmagnæanske Samling, til hvis Historie nogle korte Optegnelser af Arne Magnæus give Bidrag. N. 177 er en Kopt af en Codex fra Ostfiorden, der som flere mærkelige islandiske Haandskrifter havde sit eget Navn, og kaldtes Eidagas. N. 178 er affkreven af den saakaldte Brædatunga bokarin ved Jon Erlandsen for Magister (Biskop) Bryniulf, altsaa omtrent i Midten af det syttende Aarhundrede. Begge disse Haandskrifter, hvis vigtigste Varianter i det Foregaaende ere blevne anførte, have vel hver sin særegen Text, men stemme dog mere overeens med hinanden, end med den trykte Udgave saaler

316 Bemærkn. o. Vilkinasaga.

des at 177 nærmer sig noget mere !den! trykte end 178, der synes at have baade den fuldstændigste og nøiagtigste Text. I alle disse Haandskrifter kaldes Sagaen *Ehidrek af Berns Saga*, under hvilket Navn den og stedse forekommer i Islændernes Skrifter. Neppe have heller de Stockholmske Codices anden Overskrift. Det synes altsaa som Sagaens Udgi-
ver har selv dannet denne upassende Titel, *Vilkina-
saga* af det *Vilkinaland*, der forekommer i enkelte Episoder, for derved at give Sagaen større Inte-
resse for sine Landsmænd, hvis Fædreland skulde
en Tid have hørt til den fabelagtige Kong *Vilki-
nus's* Rige. Ligeledes hidrører det uden Tvivl blot
fra Udgiveren, at *Niflungasaga* er ved en særegen
Titel adskilt fra det Foregaaende. Sammenhæn-
gen forbinder det altsammen til et Heelt og Over-
skriften findes ei i de Kiøbenhavnske Codices.

Lydske Sagn

om

Wolsunger og Giufunger

Med hvor megen Sandhed det nordiske Sagn for-
talte, at *Sigurds* Navn var berømt over mange

Tydske Sagn o. Volsunger. 317

Lande, vise Tydslands romantiske Digte, til hvilke vi endnu næiere maa tage Hensyn for at undersøge Forholdet mellem dem og Skaldesangene, og prøve om de maaskee kunde lede os nærmere til at finde det oprindelige Stof, der paa saa forskjellige Maader er bleven bearbejdet.

Vi kunne her, hvor Vilkinasaga ei mere kommer i Betragtning ogsaa affondre alle tydske Digte om Kong Dieterich som Norden aldeles uvedkommende. Rigtig nok nævnes en Thiodrek i den profaiske Indledning til Gudrunarqvida 2, og i Sangen Gudrunarqvida 3 hedder det: at Gudrun blev af Atles Frille Herkia beskyldt for utilladelig Omgang med den landflygte Thiodrek, der under sit Ophold hos Hunnerne havde mistet sit hele Følge; og at Gudrun ved uskadt at optage Stene af en kogende Kiedel midt i en stor Forsamling, beviste sin Uskyldighed, hvorimod Herkia, der vilde forsøge det samme, blev forbrændt, og derpaa druknet. Men i de profaiske Indledninger kunde det Nye blandes med det Gamle, og Gudrunes tredie Sang kan af flere Grunde ikke være ældgamme. Ikke blot forbigaaes den i Volsungasaga, og savner altsaa det Beviis for dens Ælde og Ansæelse, som derfra kunde hentes; men den dreier sig om et Ordal, som i Tydsland var bekiendt, men

318 Tydske Sagn o. Volsunger.

hvortil ellers ei findes Spor i den nordiske Hedenold og synes stridende imod sammes Mand.*) Et endnu sterkere Spor af tydsk Herkomst giver just Thiodreks Ravn, der netop fremstilles ligesom Vil-

*) Det eneste Beviis, der kan føres for Ordalernes Brug i det gamle Norden, er det, Professor Finn Magnussen har forsøgt i Edda 2 D. S. 948, hentet fra saa mange andre gamle Folkeslags Analogi. Man kunde formode, at en Skik, der fandtes hos Hinduer og Græker, der hos flere germaniske Folkesæd var ældre end Kristendommen, ogsaa havde fundet Sted hos Skandinaverne. Men følgende Grunde ere derimod: 1) Hvor flige Guds Domme vare indførte, pleiede de hyppigen at bruges, og at gribe dybt ind i den hele Procesmaade. Nu have vi saa mange Bidrag til at kende den ældste Procesmaade i Island før Kristendommens Indførelse, uden at finde det mindste Spor til noget Ordal. 2) De i de oldnordiske Retsfager saa brugelige Tvekampe havde kun i Formen noget tilfælles med et af Ordalierne, i Ideen vare de aldeles forskellige. Ved Kampen toges slet ikke Hensyn paa at Krigsguden vilde lade den retfærdige Sag seire, men det var efter de ældste Retsbegreber, at man ved ordentlig Tvekamp kunde ikke blot søge Hevn, men og vinde Andres Gode. 3) At Caro 10 B. S. 189 tilskriver den ved Rettergang anvendte Jernbyrd Poppos Jertegn viser i det mindste, at denne i de gamle Sagn saa bevandrede Mand ikke havde fundet noget Exempel paa denne Skik fra den hedenske Oldtid.

Tydske Sagn o. Volsunger. 319

Finasaga skildrer den berømte Thidrek. Havde denne Fabelhelt været optaget i den ældgamle nordiske Sagnkreds, kunde han ei i den have spillet en saa ubetydelig Rolle, at han kun dette ene Sted skulde blive nævnet. Begivenheden selv kunde vel bringes i en mulig Forbindelse med det øvrige nordiske Sagn, som noget, der havde tildraget sig før Gudrune fik endet Tilberedelserne for sin Hævn; imidlertid forestille baade de eddiske Sange og Volsungasaga denne Hævn at følge saa snart paa Rislungernes Nederlag, at efter dette Ordalet vel neppe kunde have fundet Sted. Endnu mere strider den omtalte Sang mod alle Tydsklands os bekiendte Minder, i det den gjør Dronningen Erka til Attilas Frille, og lader Gudrune overleve Rislungernes Nederlag. Da imidlertid de tydske Sagn om Dieterich vare saa mangfoldige, kan man ikke vide, om ei et enkelt af disse kan have givet Stof til den ovennævnte Sang, der muligen af Sæmund selv kan være bleven digtet, og efter det nys Anførte ikke kan være ældre end det tolvte Aarhundrede.

Det er fornemmeligen til Niebelungenlied, det skønneste af alle tydske romantiske Digte, vi her maa henvende vor Opmærksomhed. Uden at indlade os i alle de Undersøgelser, de tydske Lærde i

det sidste Marti, med saa megen Omhyggelighed have anstilt, maae vi dog her meddele en saadan Udsigt over dette Heltedigts Gang, der kan tydeliggjøre dets Forhold til Oldtidsminderne i Norden.

Chrymhilde, Dronning Utes Datter, opvorte i Worms under Varetægt af hendes Brødre, de burgundiske Konger, Gunther, Gernot og Giselher. Om hendes Skønhed hørte Sigfried, en Søn af Kong Siegmund i Nederlandene og Dronning Sigelinde. Alt i sin første Ungdom havde han udført Bedrifter, der vare vidtberømte. Ved et Bierg havde han i et fremmed Land fundet tvende Kongesønner, Schibelung og Niebelung, der gave ham deres Faders Sværd Balmung, at han skulde dele en Skat mellem dem, men da de alligevel ei kunde enes, og anfaldte ham, havde han dræbt Begge tilligemed 12 Kæmper, og tvunget 700 stærke Dværge samt deres Hovedsmand Alberich til at hylde sig. Siden havde han sældet en Lindorm, og badet sig i dens Blod, hvorved hans hele Hud var bleven haard som Horn. Med et prægtigt Følge rider Sigfrid til Worms, modtages vel af Kongebrødrene, og efter at have tilbragt der et Aar, og kraftigen hjulpet dem i Krigen mod den saksiske Fyrste Ludiger samt den danske Kong Ludegast, seer han ved Seiersfesten for første Gang

Lydske Sagn o. Volsunger. 321

Chriemhilde, og følger nu deshellere Gunthers Opfordring til at forblive længere i hans Borg.

Kong Gunther hørte om en Dronning Brynhilde, der boede paa Isenland fier: over Havet, hvis Styrke var ligesaa stor som hendes Skionhed. Han besluttede derfor, uagtet hun lod sine Veilere dræbe, naar de ei overvandt hende i trende Beddekampe, at erhverve hendes Haand; og Sigfried, der kiendte Veien til hendes Borg, lovede ham sin Bistand, imod Løftet at erholde Chriemhilde til Egte. Ikke medtog de unge Fyrster nogen Hær, da Sigfried fortalte, at 30000 Krigere vilde være for soage til at modstaae Brynhildes Brede; men seiliede de ned af Rhinen indtil Havet, og derpaa i tolv Dage med staaende Wind til Isenstein i Brynhildes Land. Der hjalp Sigfried, indhyllet i en usynliggjørende Tryllekappe, Kong Gunther at bestaae i de trende Beddekampe, og siden, da Brynhilde erkjendte sig for overvunden, men vilde forsamlе sit Folk med alle sine Frender, og Burgunderne frygtede for at overmandes, seiliede Sigfried allene, indhyllet i sin Kappe, paa en eneste Nat 100 Raster til Nibelungernes Land, og hentede derfra 1000 af de bedste Riddere.

322 Tyske Sagn o. Volsunger.

Efter at Brynhilde havde uddelt rige Gaver, reiste hun, ledsaget af et talrigt Følge til Worms, hvor hendes og Chriemhildes Brylluper bleve høitideligholdte med prægtige Ridderspil. Da Günther Bryllupsnatten vilde nærme sig sin Brud, bandt hun ham i sit Belte, og ophængte ham paa en Nagle. Günther flagede sin Nød for Sigfried, som, indhyllet i sin Kappe, brødes med Brynhilde i Mørket, og da han havde fastet hende ned og uformærkt taget hendes Guldring og Belte, lod Günther træde til. Nu var alting bilagt. Efter Brylluppet droge Sigfried og Chriemhilde hjem til Nederlandene, hvor Siegmund overlod sin Søn Riget. Der levede de i 10 Aar i Fred og Sammen, Chriemhilde fik en Søn, der kaldtes Günther. Den stolte Brynhilde, der ansaae Sigfried for hendes Mand's Vasal, længtes efter at lade Chriemhilde føle sin Høihed, og overtalte Günther til at indbyde sin Svoger og hans Gemalinde til en Fest. Gesandterne rede i tvende Uger, indtil de fandt Sigfried og Chriemhilde paa Niebelungs Borg i Norge. Indbydelsen blev modtaget. Sigfried ledsagedes af 1000 Niebelunger, og Kong Siegmund med 100 Nederlændere forstørrede Toget. I Worms bleve de modtagne med Glæde, men en Aften, som Chriemhilde ophøiede sin Mand's

Lydste Sagn o. Volsunger. 323

Fortrin, lod Brynhilde hende høre, at Siegfried var i Günthers Tjeneste. Da Chriemhilde næste Dag, for at trodse Dronningen, vilde gaae foran hende ind i Kirken, og Brynhilde befalede at give sig Plads; spurgte Chriemhilde i sin Vrede, hvor dan Wands Hore kunde worde Konges Wid, og fremviiste Ring og Belte, som Pandt paa den Sunst Siegfried havde nydt. Brynhilde græd, Günther blev forbittret. Vel besvoer Siegfried, at han intet havde robet, men Günthers Ridder, Hagene af Troneg, opirrede sin Herre, udlokkede af Chriemhilde, hvor Siegfried kunde saares, og myrdede ham bag fra paa Jagten. Siegmund, for svag til at hevne Siegfried, forlod Worms. Chriemhilde blev tilbage, og da Brødrene efter Hagenes Raad havde søgt at formilde hende, sendte hun Giselher og Gernot med 1800 Riddere til Ribelungernes Land at hente Skatten, der paa 144 beladte Vogne førtes til Havet. Da den var kommen til Worms, begyndte Chriemhilde at udele deraf saa rundeligen, at Hagene fratog hende Skatten, og skulde den i Rhinen.

Med samme Tid havde Kong Ezel mistet sin Dronning Erka, og sendte Markgreve Rüdiger til Worms, at beile for sig til Siegfrieds

34 Tyske Sagn o. Volsunger.

skionne Enke. Chriemhilde lod sig tilsidst overtale af sine Frender, og især ved Rüdigers Forsikkring om, at han vilde stride for hende, til at agte den mægtige hedenske Konge i Ungarland, hvem alt var underlagt fra Rhone til Rhin fra Elben indtil Havet. Ribesungernes Skat maatte hun dog lade blive i Hagens Bærge.

I tretten Aar levede Chriemhilde med megen Ære i Hunnernes Land, da tænkte hun paa, at hevne Sigfrieds Mord, og overtalte Etzel, at indbyde hendes Frender fra Burgunderland, især paalagde hun Gesandterne, at formaae Hogene til at komme. Brødrene antog Indbydelsen, uagtet Hogene advarede dem, og da denne mærkede, at man ikke agtede hans Advarsel, vilde heller ikke han blive tilbage. Folget bestod af 1000 Riddere og 9000 Svende. Da de reiste drømte Dronning Ute, at alle Landets Fugle vare døde. Bed Donau spaaede Havfruer deres Undergang. Da de ei kunde komme over Floden, loffede Hogene en Færgemand til sig, slog ham ihjel, og oversatte paa hans Baad 10000 Mand paa een Dag. I Baiern bestode de en Kamp; i Passau bleve de vel modtagne af Biskop Pilgerin, og i Bechlaren tro, lovede Markgrev Rüdiger sin Datter med Giselher, Günthers Broder.

Da Burgunderne eller, som de ligesaa ofte kaldes, efter at Skatten var bragt til deres Land, Ribelungerne kom til Hunnerne, bleve de godt modtagne af Etzel, men Dieterich advarede dem at vogte sig for Chriemhilde; de afslagde derfor ikke deres Waaben. Forgieves forsøgte Chriemhilde at lade Hagene overrumple, han og hans tappre Staldbroder, Volker Epillemand, vare stedse rede til Fegning. Dieterich vilde ei anfælde dem, men Etzels Broder Blodel lod sig forlede af Chriemhilde til at angribe Burgundernes Svende i deres Herberg. Blodel faldt, men alle Svendene nedslædes 9000 i Tallet. Deres Anfører, Hagenes Broder Dankvarth, slog sig igiennem til Kongshallen, og bragte Budskabet derom. Strax greb Hagene Chriemhildes og Etzels Søn, den lille Ortlieb, og afhug hans Hoved, dermed begyndte Blodbadet i Salen, som fortsattes, indtil Dieterich, der ei greb til Waaben, med sin stærke Stemme paabød Stilhed, for at skaffe fri Udgang til Etzel Chriemhilde og Ridders Skare; alle de andre Hunner bleve dræbte, 7000 i Tallet. Markgreve Fring af Danmark faarede Hagene, men blev fældet tilligemed tusinde Riddere, som med ham vare trængte ind i Salen. Chriemhilde tilbød sine Brødre frit Leide, naar de vilde give Hagene i

326 Tydske Sagn o. Volsunger.

Hendes Vold, da hun erholdt Afslag, lod hun Salen stikke i Brand, men Ilden kunde ikke fortrænge dem af Steenhvalvingen, og 1200 Hunner, der havde bobet at antaste dem, maatte bøde med Livet. Markgreve Rüdiger, der hidtil ei havde villet stride mod sine Giestevenner, blev nu ægget af Chriemhilde til at gjøre Anfald; han dræbte Gernot og mange Ribelunger, men faldt selv med alle sine Folk. Dieterichs Stridsmænd vilde, trods deres Herres Forbud, hevne Rüdigers Død, og fornyede Kampen. Af dem alle var Hildebrand den eneste, der undkom saaret, men nu stode og af Ribelungerne Günther og Hagene ene tilbage. Da væbnede Dieterich sig, gik med Hildebrand ind i Salen, og efter en lang Modstand bandt han baade Günther og Hagene. Chriemhilde fordrøede nu sin Skat af Hagene, denne negtede at sige det, saalænge een af hans Herrer var i Live. Strax lod Dronningen sin Broder halsbugge, og viste Hagene hans Hoved. Nu veed ingen, sagde denne, hvor Skatten ligger uden Gud og jeg; for dig Uhyre bliver den stedse forborgen. Som Chriemhilde hørte dette, greb hun Sigfrieds Sværd, og dræbte dermed Hagene, hvorover den gamle Hildebrand blev saa forbitret, at han sprang til og nedbug Chriemhilde.

Tydske Sagn o. Volsanger. 327

Sammenligne vi Digtets her fremstilte Gang med Volsungasagas Indhold, see vi, at Hovedbegivenhederne, Sigurds Egteskab, hans Død og sammes Hevn, ere meget overensstemmende i begge, ligesom og Sigurds Karakter, den ædle men uforsigtige Helts, er troligen holdt vedlige. Men Sigurds Forfædre forekomme slet ikke i Riblungenslied, den tydske Siegmund er heelt forskjellig fra den nordiske, og adskillige Bypersoner, Keigin, Fosner, Griper, Heimer nævnes ei i det tydske Digt, hvorimod dette tilføier mange andre i Norden ubekjendte, fornemmeligen Dieterich, Rüdiger og Volker.

Hovedpersonernes Navne ere paa en Dialect forskjellighed nær de samme, undtagen at Gudrunes Navn er efter det tydske Sagn bleven forvexlet med Moderens Grimhilde eller Chriemhilde. Hun spiller i den nordiske Saga en Hovedrolle, som den, der ifølge sin formeentlige Klogskab ved at iskænke en Trylledrik, først til Sigurd, siden til Gudrun, er den paafølgende Ulykkes Stifterinde; istedet for at Moderen Ute er i det tydske Digt en god gammel Kone, der ligesaa lidt, som Sigurds Fader Sigmund udretter noget. Men i det Gudrunes fik Grimhildes varslende Navn (af grimmr, grim mig og hildir Krig) maatte hun tillige fremstilles

som den hevnende Furie. Fordi man nu betragtede hende som Aarsagen til Rislungernes Nederlag, havde Attila intet at forrette, og blev ifkun til en gammel Konge, der lod sin Kone raade, hvorimod det nordiske Sagn giver ham en langt mere indgribende Rolle, ved at lade hans Higen efter Skatten blive Anledningen til det følgende Svargespil.

En anden vigtig Forskiellighed i Henseende til Hovedpersonerne er, at Sigurds Morder er efter det nordiske Sagn en af Gudrunes Brødre, efter det tydske en af Brødrenes Riddere, maaskee, fordi Gunnar var bleven identificert med den burgundiske Kong Gunthar, om hvis tappre Kriger Hagano fra Troja, der var et gammelt Sagn*). Paa ham overførtes det meste af hvad der i det nordiske Sagn fortaltes om begge Brødrene Guttorm og Hogue. Deraf fulgte, at i det tydske Digt, Gernot, der svarer til den nordiske Guttorm, ikke kom til at staae i nogen nær Forbindelse med Hovedhandlingen, og at Hevnen blev langt unaturligere efter den tydske Fortælling, end efter den nordiske; thi uagtet Gudrune opvækker Rædsel som en Medea, viser dog Chriemhilde sig

*) See det forhen anførte Digt de prima expeditione Attilæ.

Tydske Sagn o. Boljunger. 329

endnu urenesseligere. Hun pønser tretten Aar paa Hevn, og efter at have loffet Hagene til sig i Brødrenes Følge, kan hun ikke faae ham fældet paa anden Maade, end ved at lade 9000 uskyldige Riddersvende, hendes egne Landsmænd, nedfale, blot som Løsen til en Kamp, der maatte medføre hendes egen Slægts Undergang. Gudrunne derimod, efterat have seet alle sine Frender fiendigen forraadte, og sig selv forhaanet af den tyranniske Atle, udøver strax paa Seiersfesten den blodige Siengjæld over Atles Slægt og sit Folks arrige Fiender.

Brynhildes Stolthed er udhævet baade i den tydske og den nordiske Digtning; men den sidste gjør tillige Brynhilde til en tragisk Person, ved hendes ulykkelige Kierlighed til Sigurd. Denne Kierlighed kunde den tydske Digter ikke fremstille, thi dette havde ledet ham hen til Sigurds første Besøg i Flammeborgen, hvilket han som mythisk maatte ifølge sit Digts hele Tone gaae forbi. Dog har Digteren ikke ganske kunnet skille Brynhilde ved alt det Vidunderlige. Hun regjerede over et Fabelland, hendes Magt var saa stor, at 30000 Krigere vilde intet formaae derimod, hendes Færdighed og Styrke overgikkes alene af Sigurds. Saaledes gav den tydske Digter hendes Udvortes den

330 Tydske Sagn o. Volsunger.

Kraft, Skaldene tillagde hendes And, og leedes derved til at udmale Katastrophen, der skaffede Sigurd Ringen, paa en langt grovere Maade, end det ældste nordiske Sagn, der ikke kiendte sig nogen Datter af Sigurd og Brynhilde, og stedse lader det dragne Sværd blive liggende mellem begge. I de eddiske Sange er der noget overordentligt ved Brynhilde, ogsaa i hendes Død. I Ribelungenlied, hvor den Styrke, der udmærkede hende, veeg bort, da hun var bleven Günthers Gemalinde, forsvinder hun fra Skuepladsen, saasnart hun havde ved sin Stolthed og Hevnelyst foraarsaget Sigurds Død; ikkun tilfældigvis erfarer man *) at hun overlevede Niflungernes Nederlag. Dette Misforhold mellem den eventyrlige Maade, hvorpaa den tydske Digter indfører Brynhilde, og Rollen, han siden lader hende spille, vilde neppe have fundet Sted i en saa god Digters Værk; hvis han ei havde havt det gamle Sagn for sig, som han hverken ganske kunde forlade, ei heller tage mere deraf, end hvad der nogenledes passede til det Heles Tone.

Den samme Mangel paa poetisk Holdning spores endog i Sigurds Historie. Hans mærkeligste Bedrift var, at han havde erhvervet Niflung-

*) Ribelungenlied 18 Avent. B. 4416 Klage 2862.

Lydske Sagn o. Volsunger. 331

gernes Skat. Denne bliver siden oftere omtalt, den hentes efter Sigurds Død til Worms, og til sidst vil Chriemhilde forgieves udfritte Hagene om dens Skulesled. Men alligevel griber denne Skat slet ikke ind i Begivenhederne, saa den ligesaagodt kunde have været udeladt af Digtet, uden at sammes Gang derved var bleven forandret. Iffluu Günthers Død kunde synes nærmest foranlediget ved Chriemhildes Begierlighed efter igien at erholde Skatten, men denne Død var dog efter Digtets hele Plan nødvendig. Man begriber derfor ikke, hvorfor Digteren fortæller den vidunderlige Raade, hvorpaa Sigfried vandt Skatten, det eneste Sted i det hele Digt, hvor Kæmper og Dværge spille nogen Rolle, hvis ikke et allerede bekiendte Sagn om Sigurd forbød ham at nævne denne, uden tilige at omtale hans Skat. I det nordiske Sagn derimod er det just den over Skatten hvilende Forbandelse, der knytter Begivenhederne til hinanden.

I Beskrivelsen over Rissungernes Reise til Etzel forekommer det Træk, at Hagene ved Donau lokker en Færgemand over Floden, slaaer ham ihjel, og i hans Fartsøi overskiber den hele Krigshær, hvorpaa han slaaer Fartsøiet i Stykker. Denne Færgesølle der roedes af een Mand, passer ikke godt som eneste Førselsfæb, for en Krigshær paa 10000,

332 Dydske Sagn o. Volsunger.

heller ikke søntes der Grund til at frygte for, at Krigshæren ei igien skulde kunne komme tilbage over Floden, fordi dette lille Kartsøi var sønderflaet. Efter Volsungasaga derimod er det naturligt, at Giufungerne med deres faae Ledfagere kunde rummes i den samme Baad, og det er en kraftig Skildring af den Toer, hvormed de begyndte den Rejse, de een gang havde besluttet; naar det hedder, at de toge saa stærkt i Naverne, at Narepindene sprang, Fortøiet blev fiskbrudt, og de efter at være sprungne i Land, ikke engang bekymrede sig om at fastgøre Baaden. Man kunde herafledes til den Formodning, at Digtaren havde overført nogle Træk af den Skildring, hvorlunde Giufungerne fatte over Rhinen, paa deres Donaufart, og mindre heldigen forbundet denne med et Angreb paa Færgemanden, for derved at hidlede Episoden om Bayrernes Anfald.

Det Anførte tyder allerede hen til, at de nordiske Sagn fremstille disse Begivenheder i en langt ældre Form end den, hvori de i Nibelungenlied sees at fremtræde; flere baade indvortes og udvortes Grunde gjøre det upaatvibseligt.

Det nordiske Sagn begynder ligesom den græske Mythe fra Guderne selv, og følger en Helteslægts Skiebne til dens fuldkomne Undergang. De eddiske

De Digte udgiøre en Kreds af kortere Stykker, der hver for sig udgiøre et selvstændigt Heelt. Disse ere saavel som Volsungasaga fortsatte, fulde af stærke Træk og af rædsfulde Begivenheder, nære knyttede til hinanden, hvor intet staaer overflødig, intet som jo og for sin egen Skyld kunne præge sig i Erindringen; og saaledes maatte det være, hvis Mindet igiennem mange Aarhundrede mundtlig skulde forplante sig.

Det tydske Digt skildrer en eneste stor Katastrophe, og peger hen til en Deel andre dermed forbundne Sagn. Det er et kunstmæssigen ordnet Epos, hvor Kæseren sættes ind midt i Begivenhederne, hvor en Mængde Biversoner føres ind paa Skuepladsen, og betydelige Episoder findes, der, Sammenhængen uskadt, kunde tænkes borte.

I den nordiske Sagnkreds findes intet Spor af Kristendom. Odin fremtræder værdigen, det er den ubøielige Skiebne, der ved Andvars Ring har indvriet hele Volsungeslægten til Undergang, og mangt et karakteristisk Træk fremstiller den nordiske Hedenolds Eiendommelighed.

I Nibelungenlied ere alle Kristne undtagen de hedske Hunner. Det er paa Weien til Kirken at Ordningerne trettes om Rangen. Middertidens Sæder blive troligen skildrede. I Turnering

334 Tydske Sagn o. Volsunger.

gen vise Heltene deres Kraft, og et heelt Aar maae Sigurd tøve i Worms, inden han kan faa sin Elskede at skue. Intet sært, for de ældre Ridderromaner fremmed Træk, peger hen til Mindet om en svunden Tid, ingen overmenneskelig Magt, undtagen Sigfrieds Kappe, griber virksom ind i Begivenhederne. Derimod fremstilles disse med Overdrivelser, hvortil det nordiske Sagn intet kiendte. Den kielke Sigurd fik i det tydske Digt en Hud, der havde Hornets Haardhed, hans Guld, som efter Sagaen Hesten Grane kunde bære paa sin Ryg, blev til en Skat, der udgjorde 144 Wognæs. I Volsungasaga Kap. 15 dræbe Sivolungerne i den første Fegting 20 Riddere, efter Nibelungenlied 7000 Mand.

Til disse indvortes Grunde for de nordiske Digtningers høiere Ælde komme de afgjørende udvortes. De eddiske Sange kunne ikke efter det forhen Anførte være yngre end det niende Sekulum, derimod kan Nibelungenlied, som de tydske Lærdes Undersøgelser have viist, ikke være ældre end Begyndelsen af det trettende Aarhundrede, baade med Hensyn til Sprog og Indhold. Russer, Ungarer og Polakker blive nævnte, hvoraf de tvende første ikke optraadte før Enden af 900, og de sidste ei før i det ellefte Aarhundrede bleve bekiendte. Wien,

Tydske Sagn o. Nolsunger. 335

forst bygt Nar 1162 nævnes flere Steder *), Kùdiger, Markgreve af Pechlaren levede fra 911 til 977, og Biskop Pilgerin af Passau, der forekommer i Digtet som en, der bebertede Nislungerne paa deres Reise, døde 991. En Tid lang maatte dog imidlertid forløbe, inden endog en Digter kunde med et Skin af Rimelighed fremstille disse Mænd, samtidige med dem, der flere hundrede Nar i Forveien vare døde.

Der maae vist nok have været mange oldslydske Folfesange om denne Sagnkreds, hvilke, at slutte efter Analogi, have ligesom de spanske Romanzer, de skotske Ballader, de eddiske Sange og færøiske Qveair skildret enkelte Scener af det store Drama, vel og stundom i flere med hinanden forbundne Digtninger fremstilt en heel Kreds af Begivenheder. En Folfesang derimod, hvilken, som Niebelungenlied, skulde udgiøre et sammenhængende Heelt paa henved 10000 Linier kan ikke tænkes. Alle Folfesange mangle desuden den episke Rolighed og Vidtløftighed; alle have de hurtige Obergange, der ere fremmede for den episke Grundtone. Hertil kommer, at de Sange, der i Niebelungenlied skulde være samlede, maatte ifølge det forhen Anførte oprindeligen have været digtede i meget forskiellige Tidsal-

*) B. 4661, 4669, 5458, 5475, 5513.

336 Tydske Sagn o. Volsunger.

bre, at i det mindste 400 Aar maatte være hentyndne mellem Affattelsen af de ældste og yngste, men en saadan Afstand mellem de enkelte Deles Affattelsestid vilde giøre den Enhed, der findes i hiint Heltedigt baade i Henseende til Form og til Indhold aldeles ubegribelig. Vel fornyes og ligesom gienfødes Folkesangen ideligen ved mundtliggen at forplantes, men just det mundtlige Foredrag af de enkelte Sange-pleier ikke i Tidens Længde nære at holde sig til det samme historiske Stof, men fra forskjellige Sider at udlede det, saaledes som Tilfældet har været med Mythen om Sigurd Fosnes Bane. Vilde altsaa en senere Digter blot forene en stor Mængde gamle og nye Folkesange, henhørende til en Sagnkreds, vilde han snart finde, at dette ikke uden en Omarbeidelse var mulig. Dette leder os altsaa til at betragte Digtet om Niebelungerne som en enkelt Mands Bearbeidelse af de gamle Folkesange, hvis Forfatter troligere end ellers pleiede at skee, fulgte de gamle Sanges Indhold. Heraf kan man forklare sig, baade denne Digtninges særegne Fortvin for den tydske Middelsalder's øvrige Frembringelser, de mange Forskieligheder i Texten, Haandskrifterne fremvise, og at Heltedigets Forfatter er bleven ubekiendt. Fordi han nemlig nøiere end de øvrige Digtere holdt sig

til de gamle Digte, blev Emnet mere poetisk, Behandlingen mere populær, og da saa mange kiendte Indholdet, kunde enkelte Forandringer i Afskrif- ter desto lettere finde Sted. Forfatteren selv blev mindre berømt, fordi man mere betragtede ham som Samarbejder af det Gamle, end som Digter af noget Nyt *).

Alc dette flyder den mærkelige Forskiel imellem Nibelungenlied og de eddiske Sange, at hiin i sin nærværende Form var Kunstpoesie, disse Naturpoesie **). I hiin havde Reflexionen ledet Digteren til af en Mængde Folkesagn eller Folkesange at udvælge det Stof, han fandt værdigt sin Begjæring, og til at omdanne det efter sin Tidsal- ders Smag. I disse havde Skaldene, som lyttede til Nordens ældste Sange om Begivenheder, der

*) Meget hidhørende findes skarpsindigen udført fra forskellige Synspunkter af von der Hagen i hans Fortale til Udgaven af Nibelungenlied in der ältesten Gestalt. 2 Aufl. S. X—XXIV og Grim- merne i altdeutsche Wälder 10 B. 1815 S. 145 f.

***) Om denne Modsætning, skøndt anvendt paa en anden Maade, se: über die Entstehung der alt- deutschen Poesie i Daubs og Creugers Studien. 4 B. S. 110.

338 Tydske Sagn o. Volsunger.

mæg igen grebe Hierterne, villet tilfredsstille deres Trang til at quæde om de samme Bedrifter.

I Nibelungentied er Stoffet i det Hele romantiskt, i de eddiske Sange mythiskt. I hine er en Mængde forskielligartede Sagn enten tilfældigen eller vilkaarligen bleven forbundne. Disse omfatte en vis Kreds af Begivenheder, mundtligten forplantede fra de ældgamle Tider, som ved Historiens Gang og Oldtidens Synsmaade synes at være nødvendigent bestemte, og ingenlunde erkjendtes af Samtiden for at være en Genstand for vilkaarlig Digtning.

I et lignende Forhold til det nordiske Sagn staaer ogsaa Digtet Hænen Sigfried. Her læses, hvorlunde Sigfried først ihjelslaaer een Drage, derpaa en heel Rede af Lindorme og Drager, i hvis smeltede Skal han bader sig; at han ved en Dværgekonges Hielp overvinder Kæmpen Kuperan, der havde Nøglen til det Fjeld, hvor Kong Sibichs Datter var indspærret, og ihjelslaaer Dragen, der havde ført hende bort, samt 60 andre Uhyrer, at han derved tilfældigviis erholder Dværgen Niblunges gamle Skat, med hvilken tilligemed sin Prindsesse han rider til Worms at holde Bryllup, men kaster Guldet i Rhinen, fordi Dværgen havde spaaet ham at han kun skulde leve i 8 Aar. Han bliver dræbt

formedelst sine Svogres Misundelse, af hvilke Høgne stikker ham ihjel.

Vi see her tydeligen, hvorlunde en senere Forfatter har forqvaklet et gammelt Emne. Kampen med den over Guld rugende Fosner er bleven udspondet til en Række intet sigende Tegninger, og Skatten er atter her bleven ganske betydningsløs. Toget til Brynhildes Borg, der i det nordiske Sagn har noget saa aldeles særegt, er her blevet en Gientagelse af en i Ridderromanerne almindelig Kamp med en sæl Jette om en deilig Prindsesse, og det meest Udmærkede i Sigurds Historie forsvinder her, i det man lader den Prindsesse, han befrier, være den samme, han siden ægter. Flere Træk ere laante af Heldenbuch s. Ex. om den lille Dverg, der understøtter Sigfried, og om Ottnits Pantser. Ligesom nu alt dette paa den ene Side viser den senere Behandling af et gammelt Emne, ere der paa den anden Side i Digtet om den hornede Sigfried flere, for Niebelungenlied fremmede Træk, der pege hen til det nordiske Sagn: at nemlig Sigfried opvoxte uden at kiende Fader og Moder, at hans Skiebne blev ham spaaet, at han lagde sin hele Skat paa en Hestes Ryg, og at det var Svogeren Høgne, som dræbte ham. Alle

340 Tydske Sagn o. Volsunger.

disse Træk staaer efter det nordiske Sagn i nødvendig Forbindelse med det Hele, her blive de kun tilfældigviis nævnte; de antyde, at Digtet om den hornede Sigfried er en vilkaarlig Behandling af et Emne, som er ældre end Nibelungenlied, og at denne dets ældre Form har havt meget tilfælleds med Sagnene i Norden.

Vi have flere Spor til ældgamle tydske Digte om denne Sagnkreds. Vel kunne vi ikke ansee det Vidnesbyrd for gyldigt*), ifølge hvilket Biskop Pilgerin i Passau skulde af Kierlighed til sine Søsterbørn, Gunther og hans Brødre, have ladet sin Skriver Conrad optegne alt dette paa Latin, thi levede Pilgerin længe efter Attilas Tid, maae det Væsentlige i Efterretningen nødvendig være falskt. Det er desuden et ikke sieldent Paafund hos Middelalderens romantiske Forfattere, at anføre et opdigtet latinsk Skrift som deres Hiemmel. Men vi have andre Beviser for, at Digte om Sigfried og Samtidige for Nibelungenlied have været i Omløb. I dette selv omtales Sigfrieds Ungdoms Bedrifter, som meget berømte, og Herren Sigfried viser hen til Digtet om Sigfrieds Bryllup. Hr. Dr. Lachman har skarpsindigen viist

*) Die Klage B. 4539—4557.

Tydske Sagn o. Volsunger. 341

hvorledes selve Nibelungenlied i sin nærværende Form synes at bære et Præg af at være sammensat af en Række af Brudstykker, som endnu kunne paavises *). Vi have ovenfor seet, at ældgamle Sange endnu ere tilbage om tvende i Digtet forekommende Personer, Hildebrand og Walthar af Spanien. Dieterich var berømt i tydske Almuesange i det tolvte Aarhundrede **). Af Bergyndelsen til Blomstervallasaga, som Messer Biorn, Domherre i Nidaros hørte oplæse paa tydsk ved den norske Prindsesse Christinas Formæling med en spansk Prinds 1258, kan man slutte at den Gang maa Samson den Mægtiges, Ermanreks og Thidreks Historier have været Tilho-

*) Carl Lachman über die ursprüngliche Gestalt der Gedichte von die Nibelungen Noth 1816.

**) Chronicon Quedlinburgense fra det tolvte Aarhundrede siger: hic est ille Thiedericus, de quo cantabant rustici. See Grimm über den Entstehung der altdeutschen Poesi i Creusers Studien 4 B. S. III. Dette Sted, der dog har noget Afseende af et senere tilføjet Glossem, er det eneste af de anførte, som her vedkommer os. De sprige Steder ere nemlig hentede af senere Krøniker, der just tage Hensyn til de romantiske Digte, heller ikke vedkommer os her de Steder, hvor selve Nibelungenlied citeres i andre romantiske Sange.

342 Tydske Sagn o. Volsunger.

terne bekiendte*). Endnu vigtigere er et Sted hos Saxo, hvor denne i Enden af det tolvte Aarhundrede skriver, at da den danske Kong Nielses Søn Magnus vilde lumskeligen i 131 overfalde den ædle Knud Lavard, og lod ham indbyde til et Stevnemøde ved en saxisk Sanger, Medvider i Sammensværgelsen; havde Sangeren**), for at advare den, saxiske Sæder yndende, Hertug mod hans Frændes Svig, uden at bryde Lavsheds Ede, han havde aflagt, istemt en skion Sang om Grim-

*) Om Formælingen imellem Christina, en Datter af Kong Hagen Hagensen, og den spanske Prinds Philip, ikke som der staaer i Blomsturballasaga Prinds Henrik, findes udsørlig Beretning i Hagen Hagensens Saga R. 294 og Udtog deraf hos Torfæus hist. Norv. P. 4. S. 275-282.

**) Lib. 13 S. 239. Magnus Canutum per conjuratorum quendam, genere Saxonem, arte cantorem, sine arbitris sibi obvium venire jubet — Cantor, quod Canutum Saxonici et ritus et nominis amantissimum scisset, cautela sensim instruere cupiens, cum jurisjurandi religio, quo minus id ageret, obstare videretur, quia liquido nefas dūcebat, sub involucri rem prodero conabatur. Igitur speciosissimi earminis contextu notissimam Grimildæ erga fratres perfidiam de industria memorare adorsus famosæ fraudis exemplo similitum ei metum ingenerare tentabat.

Hildes overalt bekiendte Troløshed mod hendes Brødre, at han ved et berømt Exempel paa Svig kunde hos Hertugen vække Frygt for en lignende Medfart. Vi lære ikke blot heraf, hvor bekiendte disse Eildragelser vare i det tolvte Aarhundrede, og at der om dem gaves yndede tydske Sange, men tillige see vi her allerede det Punkt bestemt angivet, hvori det tydske Sagn fierner sig fra det nordiske, i det Grimhilde angives som den, der var troløs mod sine Brødre.

Til disse faae Efterretninger indskrænker sig alt, hvad vi vide om de ældre tydske Digtes Besskaffenhed, og dette er meget for lidet til deraf at kunne domme bestemt om deres Forhold til de nordiske. Da imidlertid selv de ældste Digte synes ifølge Sangen om Hildebrand, at forbinde Dietrik med Attila, og denne uhistoriske Forbindelse er fremmed for det gamle nordiske Sagn; synes selv den ældste Form, hvori de tydske Sagn fremtræde for os, at være yngre end den, der findes i de eddiske Sange.

344 Om Sagnkredsens Oprindelse.

Om den hele Sagnkredsens Oprindelse og historiske Betydning.

Maaskee kunne de nyere Undersøgelser af disse Digtes historiske Grundbold lede til et bestemtere Resultat, saavel i Henseende til deres Herkomst som Tidsalder. Det er ovenfor viist, at kun et saagt Baand Inytrede Sigurd til den nordiske Historie, og Navnene Attila og Thidrek synes at pege hen til en fra Norden fiern Skueplads.

Af alle de Personer, der fremtræde i denne Sagnkreds, er ingen bestemtere betegnet end Attila. Man kan ikke omtvile, at den hunniske Kong Atle i Eddaerne, at Hunnernes Kong Etzel i Ribelungenlied er hin navnkundige Svøbe for det menneskelige Kion. De tydske Sange satte hans Rige i Ungarn, og de nordiske forlægge det ligeledes til et fiernt sydosstligt Land. Hans Broder Hleda*) er Hledel i de tydske Digte**). Hans første Gemalinde Erka i Vilkinasaga, Her-

*) Prosper Chronicon S. 749 edit. Paris in Fol. Priscus de legationibus. Blandt script. hist. byzant. vol. I S. 48.

***) Klage B. 949, 1160.

Om Sagnetredens Oprindelse. 345

Lia i Gudrunarqvida, og Helke i de tydske Digte, har megen Naanelighed med Cerca eller Reka, der ifølge Priscus (S. 63, 68) var Attilas Dronning, ligesom og Grimhildes Navn erindrer om Aldicos*), den Piges, i hvis Arme Attila pludseligen døde. Ezels store Magt passer godt paa den hunniske Erobrer, og at den i Polygami levende Nomadefyrste tillægges et prægtigt Palads og en Dronning, er ikke stridende imod Historien; thi ogsaa Priscus taler om den store Borg af Eræ (S. 58, jevnfor Jornandes Kap. 34), hvori Attila boede, og om en af hans Husfruer, der bevartede Gesandterne, og syntes ene at være Dronning (S. 63).

Men ville vi nu anstille Sammenligning imellem det, Historien fortæller om Attila, og hvad Digterne kvad om Atle, eller Ezel, finde vi kun tvende historiske Træk, der have en fiern

*) Jornandes cap. 49. Schwroc; siger endog i sin ungariske Krønike Kap. 23 S. 77 i Schvandtneri script rerum Hung. at Attila havde ægtet en tydske Prindsesse ved Navn, Kremheylch; men dette Vidnesbyrd betyder ikke meget, da det er rimeligere, at Forfatteren har hentet denne Efterretning fra de tydske Riddertromaner end fra ungariske Folkesagn.

346 Om Sagnetredens Oprindelse.

Righed med Sagnetredens Indhold. Det ene er, at Attila ødelagde i Gallien den burgundiske Konge Gunthahar med sin Slægt og hele sin Hær*). Det andet, at efter Attilas pludselige Død ved Brylluppet med Ildico, som et Knygte gjorde til Attilas Morderesse**), opkom der Strid mellem hans Sønner, hvoraf en Deel af de overbundne Folkeslag toge Anledning til at gjøre Oprør, under Anførsel af Ardaricus, Gepidernes Konge. I den rædsomme Kamp, som derved opstod, bleve 30000 dræbte tilligemed Ellac, Attilas ældste Søn, de øvrige nødtes til at flygte til det sorte Hav***). Disse Tildragelser ere imidlertid saar

*) Prosper Aquitanus Chronicon S. 745 edit. Paris 1711.

**) Marcellini Comitis chronicon S. 34 ed Sismondi i 8. Attila — noctu mulieris manu cultroque confoditur, quidam vero sanguinis reiectione necatum perhibent. Agnellus liber pontificalis Part I cap. 2 hos Muratori Script. rer. Ital. T. II Attila — a vilissimæ mulieris cultro defossus mortuus est. Chronicon Alexandr. Noctū cum pellice Hunnica, quæ puella de ejus nece suspecta habita, dormiens extinctus est.

***) Thwroc3 anf. St. S. 77 kalder Ardaricus Aladarius, gjør ham mod Törnandis Beretning til en Søn af Kreimheylch, og lader ham saae Understøttelse af Dieterich af Verona, altsammen med Hensyn til de romantiske Sagn.

Om Sagnetredsens Oprindelse. 347

vel med Hensyn til Aarsager, væsentlige Omstændigheder og Følger aldeles forskellige fra det, som haade de tydske og nordiske Digtninger skildre. Gunthahar faldt i aaben Feide i Gallien, ikke i Attilas Borg, og længe før Ildicos Giftermaal med Attila. Ildico synes at have været af hunnisk Herkomst, hun skildres af Jornandes, som en ung blufærdig Pige, der synes endog af Hunnerne selv at være bleven anset for uskyldig i Kongens Død*). Det var aldeles ikke efter hendes Anstiftelse, men en Folge af egen Herksesyge, at Attilas Sønner, indbyrdes uenige, bleve angrebne, og for største Delen ikke dræbte, men forjagne. Attila selv, den grusomme Erobrer, der døde i Manddommens Kraft, skildres i Digtene som en svag Olding, i de nordiske Digte rigtig nok som pengebegierlig, men i de tydske som godmodig. Monne ikke det Minde,

*) Denne Beretning af Jornandes Kap. 49, hvem ogsaa Cassiodor følger i sin Kronike, er støttet paa det sikreste Vidnesbyrd, det af Gesandten Priscus, der bedre end nogen anden kunde faae Underretninger fra det hunniske Hof, hvor han selv havde været. Det er og i sig selv rimeligst. Var Attila død ved en Sammenrottelse, vilde Urolighederne strax have udbrudt, men disse opkom først en Tid efter hans Ligbegiængelse.

348 Om Sagnkredsens Oprindelse.

Attila efterlod sig hos de mange Folkelag, han havde ødelagt, været herfra heelt forskjelligt? Dieterich eller Thidrek af Bern af Amalungernes eller Dmlungernes Vet, er den tydske Middelalders Ideal. Jungs Bedrifter ere saa hyppigen besjunge og udmalede med saa levende Farver. Han fremstilles seirende i enhver Kamp, selv den hornede Sigfried maatte vige, naar de mødtes; og uagtet han ligesaa lidet, som Kong Artus og Keiser Karl fiedse var heldig, lykkedes det ham dog tilsidst at vinde Rom, og der regiere i Fred og Sammen. Man nodes ved denne Skildring til at tænke paa Ostgothernes berømte Konge Theodorik af Amalernes*) Slægt, der efter megen Omflakten erobrede Italien fra Odoacer, og naar Alfred truede ham, havde sit Kongesæde i Verona. Det ældste Sagn om Dieterich i Sangen om Hildebrand, fremstiller ham just i Strid med Ottochar eller Odoacer. Slaget ved Raven (efter Vilkinasaga Kap. 302 ved Grønspøt) funde sigte til den langvarige Kamp med Odoacer ved Ravenna. Selv det med de Tydskes Lovtaler over Dieterich, som det maatte synes, lidet over-

*) Iornandes cap. 5. Ostrogothæ præclaris Amal-
lis serviebant.

Om Sagakredsens Oprindelse. 349

eensstemmende Sagn, at han tilsidst blev bortført af den onde Mand, passer til det Pave Gregor (Dialog 4, 36) havde forskrevet om Theodorik den Arrianers Skiebne.

Alligevel kan den romantiske Fortælling om Thidrek af Bern aldeles ikke forenes med Historien*). De vigtigste Punkter nemlig i hans Levnet, Thidreks Forhold til Ermanrek og til Attila, af hvilke alt det øvrige afhænger, ere aldeles uhistoriske. Theodorik var kun fire Aar, da Attila døde, og Attila blev født omtrent 25 Aar efter, at Ermanrek som Olding var omkommet af sine Saar. Nogle Lærde**) have vel forsøgt at hæbe disse Banffeligheder ved at antage en ældre Theodorich, der var Attilas Samtidige. Derved hævedes dog ikke den hele Modsigelse, thi den som levede med Attila, kunde ei være samtidig med Ermanrek. Man indviklede sig desuden i en ny Banffelighed, ved at lade den ældre Dieterich erobre Rom. Hertil kommer, at Vidnesbyrdene

*) Allerede Otto Frisingensis har i sin Krønike 5 B. 3. K. bemærket de historiske Modsigelser i Folkesagnet.

***) Cochlæi vita Theodorici regis ed. Peringskiold S. 31, 277, 293. Brødrene Grimm i Anmærkningerne til deres Udgave af Hildebrands Sang.

350 Om Sagnetredsens Oprindelse.

om en saadan Helt ere aldeles utilstrækkelige. De ere hentede fra den ungariske Krønike Thwroc; har sammenskrevet. Han kan ikke have benyttet Følkesagn fra Hunnerne, hvilke jo vare et fra hans Landsmænd ganske forskielligt Folk, og hvis han har haft ældre Krøniker for sig, maa disse efter al Sandsynlighed have lignet den ovenfor i Anledning af Hildebrands Kamp med Sønnen anførte italienske Codex, hvortil altsaa just den romantiske Digtning havde leveret Stof.

Man behøver ligesaa lidet at antage flere Theodoricher, som flere Artuser og Karler. Det er muligt, at man har overført flere Theodorichers Bedrifter paa den senere, thi mange gothiske Fyrster havde jo dette Navn; men vi kiende intet, som her kunde anvendes, af de Øvriges Historie. Derimod kunne vi begribe, at den østgothiske Konges Minde kunde vare ved og forherliges. Theodorichs Rige var vel ikke saa stort som Ermanrichs havde været; men det var det største af de daværende barbariske Riger; det forherligedes ved at have Rom til Hovedstad, og dets Beliggenhed udstrakte dets Indflydelse baade til Gallien og Germanien. Men det er ikke blot en Fyrstes Magt og Lykke, det er især visse personlige Egenskaber, der giere ham til Folkets Helt. At Theodorich

Om Sagnfredens Oprindelse. 351

maa i hoi Grad have været yndet af sine Gøther, viste hans lange Regiering over dette urplige Folk; og Rigets snart paafølgende Udelæggelse maae end mere have forhoiet hans Værd. Er desuden en gammel unøvt Forfatters Beretning om Theodorik authentisk*), har Theodorich ogsaa vist flige Prober paa personlig Tapperhed, der vel kunde gjøre ham værdig til at vord Monstet for de senere Tidens Riddere. Hertil kommer endeligen, at han af alle de berømte gothiske Konger levede senest, imod Enden af Folkvandringernes Periode, saa at hans Minde derved lettere kunde bevares. At et Par Aarhundrede vare tilstrækkelige til romantisk at udsmykke en Konges Levnet, viste Fortællingerne om Karl den Stores Bedrifter.

Et tredje historisk Minde i denne Sagnfreds synes Gunnar eller Günthar at være, især som han fremtræder i den tydske Sagnfreds med Hagene sin Basal. Den burgundiske Lov nævner blandt burgundiske Konger, som have regieret i fjerde og femte Aarhundrede Gibich, Godomar, Gislahar og Gundahar**), i hvilke Navne vi gienkiende

*) Cochlæi vita Theod. p. 117.

**) Lex Burgundiorum Tit. 3. De libertatibus servorum nostrorum — §. quos apud regis memo-

352 Om Sagnetredens Oprindelse.

Gunther, hans Fader Gibich eller Giuke, og Broder Gifelher. Der fortælles og i et gammelt latinsk Digt*), hvorlunde Attila fik en stor Skat, som en Kong Gibich i Worms havde eiet, og denne Skat maatte Hagano, der siden tappert sægte de for Gunther, overbringe til Attila, og i nogen Tid forblive som Gidsel hos ham. Endelig heder det, at den burgundiske Konge Gundicar blev ødelagt af Attila med sit hele Folk (Aar 431**).

Men uagtet vi her synes at finde de vigtigste Puncter optegnede af Gunnars Skiebne, forsvinder dog ved nøiere Undersøgelse disse Steders bevisende Kraft. Den Gundicar, der blev dræbt af Attila, findes ei blandt de burgundiske Tyrster, Lovbogen omtaler; kunde heller ikke være bleven opregnet iblandt dem; thi var hele Folket bleven

ria auctores nostros, id est, Gibicum Godomarem, Gislaharium, Gundaharium, patrem quoque nostrum et patruos, liberos fuisse constiterit - - - in eadem libertate permaneant.

*) De prima expeditione Attilæ ed. Fischer V. 31, 469.

**) Prosper Aquitanus. Chron. S. 745 Gundicarum Burgundiorum regum intra Gallias habitantem Aetius bello obtinuit pacemque ei supplicanti dedit; quia non diu potitus est, siquidem illum Hunni cum populo suo ac stirpe deleverunt.

Om Sagnkredsens Oprindelse. 353

ødelagt af Attila, kunde det ei et Par Menneſkes
aldre senere have havt en uafbrudt Række af egne
Konger. Baade Krønikeſ og Lovbogens bur-
gundiſke Kyrſter ere igien forſkiellige fra den Gün-
ther, hvis Baſal Hagano var, thi denne var in-
gen burgundiſk, men en frankiſk Konge *). De
Penge, ſom Hagano iſølge det latiniſke Digt maatte
overbringe til Attila, vare en Hylding, for at af-
værge Attilas Anfald, og denne Skat, ſom At-
tila beholdt, har derfor ſlet ingen Sammenhæng
med Nibelungernes, af hvilken Attila aldrig kom
i Beſiddelse. Hagano i det latiniſke Digt er viſt
nok den ſamme, ſom Hagene i Nibelungenlied,
hvor hans tidligere Ophold ved Etzels Hof, og
Strid med Walthar af Spanien bliver omtalt **),
men da det latiniſke Digt ſelv, ſom vi ovenfor have
viſt, ikke har hiſtoriſk Paalidelighed; kan deraf

*) Da der ſtaaer i det latiniſke Digt om Attila, at
Walthar B. 553 udſkielder i ſin Forbittrelſe Fran-
kerne for nebulones; vilde man veri finde en
Gentydning paa Niſlungenerne. Sammenligningen er
blot et Wittighedsſpil. Over ſlige Niſlungen har
allerede Cicero pro Roſcio cap. 47 ſældet Dom-
men, naar han ſiger: nos ab illo nebulone fa-
cete illudimur.

***) See ovenfor S. 191.

354 Om Sagnfredsens Oprindelse.

tatet bevises inden at de tydske Digttere, som gavede Sagnene om Volsungerne den Form, hvori de fremtræde i Nibelungenlied, have benyttet disse Rhineegnenes Sagn. Maaſkee de juſt ved Raaveligheden imellem Gunther og Hagano, Gunnar og Hogue, ere blevne bragte til at tro, at Personerne vare de ſamme, og ſaaledes forledte til at give Gunthers Waſfal den Rolle ved Sigurds Ombringelſe, ſom Gunnars Broder havde iſølge ældgamle Sagn. Med ſtorre Frie kunde det anvendes paa Gunnar og hans Etmand Giufungerne, hvad Varnesfried fortæller om Longobarderne, der ſelv anſaae ſig for at være komne fra Skandinavien: at Giufungernes Slægt var ældgammel iblandt dem, og anſaaes for den anſeligſte, hvilket i det mindſte antyder Sagn om denne Slægts Bedrifter, ældre end dens Indvandring i Italien *).

En nyligen fremsat ſindrig Hypothefe, der med Lærdom er bleven udpyntet **), næder os til at underſøge det Hiſtoriſke i Nibelungernes Navn og Slægt. I det tydske Helteſigt ſelv ere Nibelunger egentligen en Benævnelſe paa et Folk, der boede i et Fabelland, høit oppe imod Norden. Si-

*) Paulus Diaconus Cap. 14.

***) Nibelungen und Gibelinen von K. B. Götting. Rudolſtadt 1816.

Om Sagnkredsens Oprindelse. 355

gurd blev Folkets Hovding, og tog dets Skat, Skattens følgende Besiddere erholdte hint Folks Navn og bleve kaldte Ribelunger. Uagtet nu alt dette peger hen til en for den tydske Digter fremmed og ham ubekendt Oprindelse af Navnet, har man dog i Tydskland selv villet finde dets Rod. Man har tænkt sig en Modsætning mellem Sagnkredsen om Ribelungerne og den om Ridderne hos Kong Artus. Ligesom hine kæmpede for Ribelungernes Skat, strede disse for den hellige Gral. Hines Stræben var verdslig, disse hellig; hine udtrykte Ideen om den gamle hedenske Kraft, disse om Riddertidens aandelige Stræben. Denne Modsætning havde det tolvte og trettende Aarhundredes Digtere anvendt paa Guelfer og Gibeliner, den geistlige og verdslige Magts Stridere, og videre udført samme i det Enkelte. Ribelungerne, der strede for verdslig Magt, skulde forestille Gibeliner, og Digteret besynge den gamle Heltkrafts Undergang. Navnet selv skulde uledes af en svabisk Hertug Nebi eller Nebi, der levede paa Carl den Stores Tid, og Ribelunger være den gamle Form for Gibeliner, hvilket Navn man hidtil havde udledet fra Slottet Waiblingen.

356 Om Sagnetredens Oprindelse.

Vi negte ikke den blotte Mulighed af denne Etymologi, men Hentydningen paa Guelfer og Sibeliner er dog meget søgt; neppe ahner nogen Læser samme, førend han ved vidtløftige Kombinationer er bleven ledet derhen, og man begriber ikke, hvorfor hin Digter, hvis han tilføjede noget saadant, ei havde givet tydeligere Vink om sin Hensigt. Nibelungernes Skat kan ikke, saaledes som den omtales i de tydske Sange, være et passende Sidesykke til den hellige Gral; thi denne udgør et Hovedpunkt i Artusromanerne, hvorimod hin, som ovenfor er viist, slet ikke spiller nogen vigtig Rolle i de tydske Digte *). Dog vi behøve ei vidtløftigen at undersøge Hypotesen, thi Emnets Behandling i Skaldesangene er nok til at fuldkaste

*) Prof. von der Hagen, der omhyggeligen har eftersøgt, hvor Nibelungernes Skat omtales i de gamle tydske Digte, har ifkun fundet samme nævnt: a) i det plattyske Digt de Roker et Anhang til Reineke Boss S. 346 (Hafmans Udg.) "we wünte der Lefser Lungen Schatz. De künde weren ewich ryke". Büschings wöchentliche Nachrichten 1816 S. 220. b) hos Marner i den Manessiske Samling 169, 176 der Ymlunge Hort im Rheine (Amelungernes Skat) c) i den plattyske og i den nederlandske Reineke Boss Emeriks (Ermanariks) Skat. Büschings wöchentliche Nachr. 1816 S. 92-96. De fleste af disse Steder henføre Skatten til Dibriks Slægt.

Om Sagnetredsens Oprindelse. 337

Samme. Dens Forfatter har og indseet dette, og villet møde denne Indvending ved at bemærke, at om end Grundstoffet til de eddiske Sange kunde være gammelt, var man dog ikke besejret til at antage dette om deres Form; de vare Folkesange der ligesom de tydske vare undergaaede mange Forandringer, og man kjendte dem ei i en Skikkelse, ældre end det tolvte Aarhundrede, hvori Islænderne allerede kunde have laant meget af de tydske Digtere.

For at giendrive dette, ville vi ikke gientage, hvad ovenfor er sagt om den liden Indflydelse tydske Litteratur kunde have paa Islænderne i det tolvte Aarhundrede; eller hvorledes den eddiske Sang ingenlunde, som Digtet om Nibelungerne, bærer Præg af at maatte være forfattet i det tolvte eller trettende Aarhundrede, men tværtimod viser sig i det Enkelte ikke mindre end i det Hele, at være langt ældre. For at bevise Vælden af Ordet *Risfunger*, behøve vi slet ikke at tage Hensyn til Sangene i Sæmunds Edda. Snorres Edda lærer at iblandt Guldets poetiske Benævnelser, som Hovedskaldene brugte, fandtes Udtrykkene: *Risfungernes Arv*, *Risfungernes Trette*, *Risfungernes Skade*; men Hovedskaldenes Phraselogie, om disse Gienstande var bestemt for det ellefte Aarhundrede.

358 Om Sagnkredsens Oprindelse.

I Fundin Korreg nævnes S. 13. Nisfungerne blandt de Slægter, der nedstammede fra Haldan den Gamle, og dette Skrifts Uffattelse henføres med Rimelighed til det tolvte Aarhundrede. Især er det mærkeligt, at just dette Udtryk forekommer i den ældste nordiske Sang, i det gamle Viarkemaal som Brage den Gamle digtede før Harald Haardfagers Dage †). Hvorledes kunde nu Sibeliner besynges af Hedenoldens Skalde?

Ogsaa til Sigurd og Brynhilde har man villet finde historisk Hjemmel. Blandt flere Sigeringer herom, er der især een, som fortjener at prøves; den nemlig, ifølge hvilken man har troet at finde Fosners Bane i den austrasiske Konge Siebert *).

Udskilligt passer paa dennes Historie. Raset har Lighed. Sieberts Rige var i Nærheden af Rhinen. Han overbandt Hunnerne **) Saxer og Danste ***). Han ægtede Prindsesse Brännehilde, berømt for sin Skønhed, sine Færdigheder og sin

†) See ovenfor S. 124.

*) Suhms kritiske Historie I D. S. 224. Götting das Geschichtliche im Niebelungenliede. S. 19-24.

**) Gregor. Turon. lib. 4. cap. 23.

***) Venantius Fortunatus de Lupo duce.

Om Sagnfredsens Oprindelse. 359

Klogskab *). Hans Broder Guntram, der regjerede over Burgundien, var ham fiendt, ligesaa vel som den tredie Broder Chilperick, hvis Dronning Fredegonde lod Sigbert snigmordisk myrde **). Brynechilde, der stræbte efter at hevne hans Død, blev siden dræbt i Worms. Guntram havde en berømt Feldtherre, der hed Eunius eller Ennius ***); han havde med Kongen fundet en stor Skat ****), han blev siden forfulgt af Fredegonde, og dræbtes efter tappert Modstand. Men disse her udhævede Ligheder mellem Sigebert og Sigurd ere for det meste kun tilsyneladende. Under søge vi næiere Sigeberts Historie, finde vi, at den slet intet har tilfælleds med Sigurds, uden at begge bleve myrdede, og at Sigebert skal, ifølge et Digterudtryk hos Venantius, have seiret over Danske og Saxer, imedens Sigurd efter de tydske Sagn skal have overvundet disse Folk, og efter de nordiske Sagn, som den, der selv var fra Danmark, ogsaa der have ført Krige. Sigebert var vel den bedste af sine Brødre, men fremstilles slet

*) Gregor. Turonens. lib. 4. cap. 27.

**) Gregor. Turonens. lib. 4. cap. 32.

***) Gregor. Turonens. lib. 4. cap. 36.

****) Paulus Diaconus de gestis Longobard. lib. 3.

cap. 39.

360 Om Sagnkredsens Oprindelse.

ikke som nogen Helt; han blev slagen af Hunnerne, og roses just for den Snilhed, hvormed han vidste ved store Gaver at frakøbe sig deres Anfald (Greg. Turonens. 4, 29). Han var i aabenbar Feide med sine Brødre og myrdedes, da han drog hen at angribe Chilperik. Sigurd derimod levede som Giest hos sine Svogre, da han af dem blev myrdet.

Allt det Øvrige, der fortælles om begges Herkomst og Bedrifter, har ikke mindste Lighed, ikke at tale om, at Sigebert blev født, efter at Theodorik og Attila vare døde. At baade Sigebert og Sigurd stode i Forbindelse med en Brynhilde, beviser intet for Begivenhedernes Enshed, thi disse Navne vare slet ikke ualmindelige. Ved Rhinen finder man endnu tvende Sigebertes, en ældre, Konge i Coln, der lumskeligen blev myrdet af sin egen Søn (Gregor. Turon. 2, 44) og en anden som major domus i Austrasien 538, der endog var gift med en Chriemhilde*). Brünnehildes Forhold til Sigebert er det modsatte af Brynhildes Forhold til Sigurd, hin er Sigeberts tro Hustru og Høvneste, denne er Sigurds forladte Elskerinde, som tørster efter hans Blod. Fredegonde kan blot ved en konstlet Etymologie gøres

*) Marquard Freher origg. Palat tom. 2, 58.

Om Sagnkredsens Sprindelse. 361

til samme Navn som Grimhilde. Begge Personer have ikkun det tilfældes, at de vare bekiendte for Skionhed og Misgierninger og Fiender af en Brynhilde. Alt andet i deres Historie er høist forskieligt.

Guntram har intet tilfældes med Gunther, undtagen et Slægtskab eller Svogerskab med den formentlige Sigurd og Herredømmet over Burgunderne. Ikke engang Navnet er ens, thi Gunther er Gundahar, ikke Guntram. Endnu misligere er det, at søge Hagene af Troneg, Gunthers Ridder eller den nordiske Hagne, Gunnars Broder, i den Ennius, med Tilnavn Mummulus, der var en Tid Feldtherre hos Kong Guntram Sigeberths Broder (Greg. Turon 4, 36). Læser man endog hans Navn Ennius, erholder det kun en siern Lighed med Hagene, og hans Historie har slet intet tilfældes med dennes, undtagen at han var i Tjeneste hos en Guntram, ligesom Hagene hos en Gunther. Om Ennius var hos Kong Guntram, da denne fandt en vis Skat, vide vi ei; thi der fortælles kun, at da dette skete, en af dennes Fortrolige var tilstede, hvis Navn ikke bliver angivet*). Om Skatten sels meldes intet videre, end

*) Paulus Diac. de gestis Langob. 3, 35.

362 Om Sagnetredsens Oprindelse.

at deraf en Foræring sendtes til den hellige Grav, og Begivenheden selv syntes saa lidet mærkelig, at den ifølge Paul Wagnfrieds egen Anmærkning er bleven forbigaaet af Frankernes gamle Historie-skrivere. Der er da aldeles ingen Forbindelse mellem denne Skat og Mistungernes. Mummulus blev rigtig nok beskyldt af Fredegonde for at have ved den sorte Kunst paahæret hendes Barn en Sygdom, men Fredegonde var ingenlunde Uarsag i hans Død, denne paadrog han sig ved at beskytte imod Kong Guntram Kronpretendenten Gundobald, der udgav sig for en Søn af Clotar.

Vi kunne altsaa ingenlunde ansee Sigeberts Historie at være Grundsolden til det romantiske Sagn om Sigfrid. Der er heller intet i dettes Udmaling, som viser, at sammes Bearbejder saaledes havde tænkt paa den australske Konge, som de vist nok tænkte paa Attila. Heller ikke er der noget i Sigeberts Historie, som gjør det forklarligt, hvorledes denne kunde, som en Theodorik, werde en frugtbar Spire til romantiske Digtninger for alle germaniske Stammer. Vel nægte vi ikke Muligheden af, at en os ubekendt frankisk Digter kunde have af Sigeberts Historie dannet en Fabel, der vandt saa meget Bifald hos hans Samtid, at den siden blev det Stof, som mange fol-

Om Sagnkredsens Oprindelse. 363

gende tydske Digtere bearbejdede. Men denne i sig selv usandsynlige, paa intet Beviis stotrede Hypothese, bliver aldeles uantagelig, naar vi see hen til de nordiske Sagn. Det var urimeligt at antage, at disse Begivenheder i Austrasien fra det fjette Aarhundrede og de i denne Anledning opkomne romantiske Digtninger skulde i kort Tid være blevne saa vidt berømte, at deraf kunne laanes de almindeligste Digterbilleder og meest bestungne Emner i det syvende Aarhundrede i Danmark og i det ottende Aarhundrede i Norge. Vilde man end drage i Tvivl, hvad forhen er bleven anført om Hiarkemaalets, Brages Skaldeqvads og de eddiske Sanges Elde, er det dog historiskt vist, at for Kristendommens Indførelse i Norden, have Skaldene hyppigen bestunget disse Emner, og hentes de almindeligste Digterbilleder derfra. Hvoresledes er det nu tænkeligt at hedske Skalde i Norge og Island skulde hente Emner for deres Sange fra æventyrlige Digtninger i et langt bortliggende friskeligt Land, og i det de knyttede disse paa det næsteste til deres gamle Gudelære, derpaa bygget deres Phraselogi?

De tydske Digtninger om Sigfried staaer altsaa i samme Forhold til de tydske historiske Sagn, som Skaldefangene til Nordboernes.

364 Om Sagnetredens Oprindelse.

Ligesom i disse Sigurds Skiebne syntes ved Helges Svanhildes og Aslaugs Ravne at knytte sig til visse historiske Begivenheder, men ved nærmere Undersøgelse fandtes uforenelig med disse; saaledes syntes i de tydske Sagn, for ei at tale om Markgreve Rüdiger, og Biskop Pelegrin, fornemmelig Thidrek, Brynhilde og Rhinen, baade at anvise Tid og Sted, hvoraf dog intet kan passe, ligesom atter Hunnernes Konge hverken lader sig forene med de nordiske eller de tydske Sagn. Saa meget lære os de hidtil anstillede Undersøgelser, at denne Sagnetred har været meget rig, og af mangfoldige Digtere er bleven bearbejdet, at den har været udbredt fra Finmarken af indtil Longobardernes Rige, og fra Rhinens Egne indtil Vendernes Land. Hovedemnet har stedse været det samme, men er bleven behandlet paa mangfoldige Maader, det er bleven knyttet til visse Egne og til historiske Personer, men fremtræder dog allerede i den ældste Form, hvori vi kende det, i det ottende og niende Aarhundrede, baade i Tydskland og i Norden, som en romantisk Digtning, om hvis tidligere Skikkelse findes intet historisk Spor. Det bliver da ikkun Digtningens indvortes Bessaffenhed, der vil kunne lede til en Hypothese om dens Herkomst.

Om Sagnkredsens Oprindelse. 365

Det er ligesaa usandsyuligt, at Skaldene skulde i det syvende Aarhundrede have laant deres Digterbilleder fra Rhinegnene og Lombardiet, som at Longobarder og Sydtyske skulde i det ottende og niende Aarhundrede have hentet Emnet til deres Kolfesange fra Leirekongens Borg eller fra Norges Skipper. Vi nødes da til at antage et fælleds Grundstof, medbragt fra ældre Boliger, at have uddannet sig hos de beslægtede Stammer, baade i Germanien og Skandinavien. Grundstoffet for Sagnkredsen kunne vi med Rimelighed gienkende i det, som er fælleds baade for de sydlige og de oldnordiske Minder. Vi affondre altsaa paa den ene Side Sagnene om Helgerne og om Ragnar Lodbrok, som særegne for Skandinavien, paa den anden Side de om Thidrek af Bern, som særegne for Tydskland; det Grundstof, som bliver tilbage, er Sagnet om de fire Hovedpersoner: Sigurd og Brynhilde, Gudrune og Atle. Naar dette ifølge Foransførte maae være ældre end Afernes Indvandring i Norden; staaer endnu tilbage at vise en rimelig Grund til at det gamle Sagn er bleven knyttet til Attila og til Rhinen.

Det er bekiendt at Volgas gamle Navn, det under hvilket den benævnedes i de Egne, den gennemløber, og som hyppigen findes hos de arabiske

366 Om Sagnetredens Oprindelse.

Geographer, er Atel, hvoraf man endog med Sandsynlighed har formodet, at Attila betegnede Volgas Konge. Dette Flodnavn gjør det rimeligt, at Navnet har været et almindeligt Fyrsteanavn i de Egne, hvorfra de gotthiske Folkeslag sandsynligviis ere udvandrede.

Ryne betyder paa angelsaxisk en Flod, ligesom det Moefogothiske rinn, og det oldtydske rinn er et rindende Vand. I det Celtiske har Ordet samme Betydning og i det romantiske Sprog hed enhver Flod Rhen. Paa Persisk betegner reviden accedere fluere, Participle re van er iens fluens, rud. er fluvius, rudihane alveus fluvii. At man virkelig i et sydostligt Land i Nærheden af det caspiske Hav har givet enkelte Floder et af den almindelige Benævnelse paa Flod dannet Navn sees af, at Volga heed hos Grækerne Rha, vistnok efter Navnet, som en Gang i Omegnen maae have været gængse, endnu i vore Tider har Phasis Navnet Rion. Hvis nu Rhen i det ældgamle Sprog, Moder til de germaniske og nordiske Sætersprog baade betegner en Flod i Almindelighed og en udmærket Flod i Særdeleshed, kan maaskee derfor forklares baade hvorledes Sagnet om Sigurd kan være opkommet, og hvorledes det siden kan være bleven lokaliseret.

Om Sagnet Rhinens Oprindelse 367

2312 Betegner Rhin en Flod i Almindelighed, bliver Rhinens Rødmalm og Rhinens Stene. Benævnelser paa Flodguldet, uden Tvivl i mange Egne det ældste Guld. Naar Menneskene med Noie, stundom og Fare samlede dette af Floderne, maatte de vel falde paa at spørge, hvo der havde kastet det deri, og Bevæggrunden maatte synes at være Misundelse, der vilde unddrage Menneskene denne Skat. Spurgte man nu videre, hvo der havde samlet Skatten; var det i Analogi med andre persiske og indiske Myther, at tænke sig denne hentet fra Nordens Bierge, Guldets og Uhyrernes Land. Den der skulde hente dette, maatte være en ung Helt af Gudernes Slægt (Odins Stamme) en seirende Kriger (Sigurdr af sig Seier og urdr eller wordr Forsvarer Konge) Vældens Søn (en Volungr af vols Overmod og ungr Søn) som ved at nedlægge de Uhyrer, der rugede over Skatten (Fafner eller Fofner kan forklares fe-ofner Skattens Eier) bragte den frem for Lyset. Guldets som Penge synes efter en ældgammel nordisk, uden Tvivl og orientalsk Mythe, hvortil findes enkelte Spor i Voluspaa*) kun at have bragt Ulykke over dets første Eier. Den unge Helt, hvilken ei kunde være den, der misundeligen stulke Skatten, maatte altsaa falde og

*) I det der fortælles om Gulbveig.

368 Om Sagnetredens Oprindelse.

ifølge den digteriske Færdighed falde formedelst eget Feiltrin. Saa længe Helten udviklede sin Kraft, saa længe han hylde Krigens Mø (Bryn - hilde) som han havde vaakt af Slummer, var han seierig ved Styrke og Visdom. Ondskaben (Grimhilde) førte ham i Dødsens (Qvindens *) Arme, og bragte ham til at glemme Valkyriens Rald. Nu var hans Lykke borte. Mørkets Søner (Nifl-ung) overvældede ham. Disse glemte Guldet i Flodens Dyb (i Rhinen) og trodsende paa deres Styrke faldt de for Blodheverens Overmagt, der igiend selv blev straffet for sin Brøde.

Saaledes synes Mythen om Guldets Opdagelse at være forenet med Mythen om et Slags Syndefald eller om Heltelivets Undergang. Det gyldne Helteliv, Kobberalderens Bildhed (de stridbare Rislunger) og Jernalderen med sin Brøde (Alle) fremtræder ikke utydeligen.

De enkelte Træk passe til Mythens orientalske Herkomst. At Helten ved Tryllerie bragtes til at glemme, hvad han burde have erindret, er et Sidesykke til Duschmantas Afsærd i Sacotala. At en Kvinde bliver Aarsag til Ulykke passer med bekiendte orientalske Forestillinger, ligesom og Sagnet's øvrige Hovedtræk, at en Kvinde

*) Gud-runa, Mandens Selstaberinde, Mandinde.

Om Sagnkredsens Oprindelse. 369

brænder sig paa sin Elskedes Baal, at en gammel Dronning blander en Trylledrik, at en Kyrste søger ved Misgierninger at tilvende sig en Skat, og hans Gemalinde tager en unaturlig Blodhevn; ere litter Scener, som ikke ere fremmede for Orientens Sæder *).

*) Professor Götling har i sit Skrift die Nibelungen und Gibelinen sammenlignet Sigurd og Jason. Sammenligningspunkterne ere dog temmelig faa, og langt søgte. Flere Ligheder tilbyder Perseus. Denne Helt, Jupiters Søn, hvis Navn allerede minder om Persien, som Sagnets Stammeland, udstødtes, indsluttet i en Kasse, i Havet (Wilkina-saga Kap. 142.), opfødtes med sin Moder ved en fremmed Konges Hof, der forelskede sig i Moderen (Wolsungasaga Kap. 22). Den unge Helt modtog af Vulkan (Smeden Reigin Wolsungasaga Kap. 24) det berømte Sværd Hære (Gramr), understøttedes af Guderne (Wolsungas. 26), overvandt et Uhyre og befriede en bunden Prindsesse (Wolsungas. 29). Selv Atle (Atlas) forekommer i hans Historie. Perseus havde en usynliggjørende Hjelmt (Barnkappe efter Nibelungenlied), hans Navn var ligesom Sigurds vidtberømt, thi han dyrkedes baade i Egypten og Grækenland. Imidlertid ere disse Ligheder neppe andet end tilfældige Overensstemmelse, ligesom og at Gudrun af gudr for gunnr, Mand, Krieger, og runa Selskaberinde, Raadgiverinde, kunde oprindeligen være samme Navn som Andromeda af avyp og Andros.

370 Om Sagnkredsens Oprindelse.

Naturligviis kunne vi her ikke ville andet end antyde Mythens orientalske Farve. Hvis endog Flodguldets Opdagelse og Heltelivets Undergang maaskee har givet Mythen sit Stof, er dette dog vist ifølge al Analogi tillige bleven knyttet til disse os ubekjendte Tildragelser maaskee i en gammel Volgafyrstes Slægt, hvorved det har erholdt en tilsyneladende Vilkaarlighed. Det maae være overladt Lærde, som ere noie bevandrede i de persiske og indiske Myther, at udfinde om maaskee enkelte Træk blandt disse kunde tiene til at bestyrke den fremsatte Hypothese.

Hvad der endnu synes at paaligge os her, er at forklare Muligheden, hvorledes af den angivne Grundmythe den hele Sagnkreds kunde være oprundet. Naar hine Sagn, der indeholdt saa digteriskt et Stof, tidligen af en udmærket Digter ved Volgas Bredder vare bleve besungne, er det let tænkeligt, at Mindet herom, ideligen opfrisket ved følgende Digteres Efterligninger eller Samarbejder, kunde leve i Folkemunde giennem mange Meneslealdre.

Under Folkestammers Vandring pleier disses Cultur ikke at tiltage, men naar de have faaet faste Boliger i det nye Hjem, vil den gamle Fpire, omplantet i en anden Jordbund, fremstøde med

Om Sagnkredsens Oprindelse. 371

frodigere Vært. Det Gamle vil da parres med det Nye, man vil opstikke de digteriske Minder fra Hjemmet, og da just de, som dybest havde indplantet sig, tillige maatte være de fortrivligste; vilde disse snarest af Digterne blive besungne og hos Samtiden finde Bifald. I saadanne Sange vilde Udtrykkene Rhinens Maalm, Rhinens Stene eller Rhinguldet, kunne vedligeholde sig, tilligemed de andre gamle Naame, efterat Rhin havde ophørt at betegne Flod i Almindelighed. Men naar siden de udvandrede germaniske Stammer kom til en Egn, hvor tidligere Kolonier havde givet en udmærket Flod Rhinens Naavn, og man endog fandt, at denne Flod førte Guld afsted sig, kunde man let efter alle Folkeslags Tilbøjelighed at lokalisere de gamle Minder, forflytte Begivenhedernes Skueplads fra Volga eller Phasis til Frankernes Land. Naar Skandinaverne paa deres Sotoge langs de engelske og nederlandske Kyster kom til Rhinens Munding, kunde de saa meget snarere tro, der at finde Floden, der glemte Volsungernes Skat, som disse Lande, bedre dyrkede end deres egne, maatte forekomme dem saare rige. Ligesom en tilfældig Raadnelighed kan have anvist Sagnet sin Plads, kan en anden Raadforvektling have givet Anledning til

372 Om Sagnetredens Oprindelse.

at bestemme dens Tidssalder. Atles Navn havde en paafaldende Lighed med Attilas, var vel endog blot en ældre Form af samme. Denne Erobrer maatte over hele Sydland være berømt, og hans Rygte kan med saa meget des større Grund antages at have strakt sig til Norden, da Skaldekvadene om Gærte og Hamdes bevise, at Erminners Rygte havde naaet did. Man kunde da letteligt nogen Tid efter Attilas Død og Hunnernes Fordrivelse falde paa, at sammenblande den gamle Atle med den senere Erobrer, og herved bortfalder ganske den store Banffelighed at forklare, hvorledes saae Menneskealder efter Attilas Død en tilfældigvis aldeles vilkaarlig Udsvækkelse af hans Historie kunde udbredes over mange Lande. Hvad Sigurd angaaer, maatte det Nordboerne formædelselstrækkende Navn sætte nogle af hans Bedrifter i Frackland; men de tilegnede sig ham dog i det Hele ved at knytte hans Atlow til den norske Kongestamme, forbinde hans Historie med Helgernes, særlig den norske og henlægge adskillige af hans Bedrifter til danske Egne. I Sydland gav Gunnors eller Guntors Navn tilligemed Atle en dobbelt Anledning til at forbinde Sigurd med burgundiske Konger, og ligesom denne Sagnetred ved flere Digteres heldige Forsøg blev

Om Sagnetredens Oprindelse. 373

udvidet, inddroges ogsaa den romantiserede Theodorich i sammes Omfang.

Om Sagnetredens Udbredelse og Forplantelse i Norden.

At Sagnene om Volsunger og Giufunger ere oprundne af den nordiske Folkestammes egen Rod, at de have udviklet sig med al nordisk Kulturs første Spire, og ligesaa lidt der som i Tydskland kunne være noget fremmed, tilfældigen indbragt, bevises ydermere ved at tage Hensyn til, hvor dybt disse Saga gribe ind i oldnordisk Poesie, Historie og Kunst.

Et af de skønneste Digte fra den nordiske Oldtid er det Drape, Dronning Sunhild lod digte over Erik Blodaxe, efter at denne var faldet paa et Viskestog til Engelland i Midten af det tiende Aarhundrede. Da dette Drape, endskiøndt Mynsteret for Eyvind Skaldaspilders berømte Sang over Hafon Adelsteen, hidtil kun har været kiendt af den latinske Oversættelse Torfaeus har meddeelt (hist. nory. P. 2. p. 197-198) og tvende Volsunger deri nævnes, vil jeg her meddele samme i en tro

374 Om Sagnetredsens Forplantelse.

metrisk Oversættelse, hvilken Hr. Professor Finn Magnussen har havt den Godhed at forfatte *).

Hvad er det vel for Drømme — sagde Odin
 Jeg syntes jeg stod op, før Dagen gryede,
 At gøre Valhall ryddelig for Helte
 Som faldt i Kamp; Vinherierne jeg vaagned;
 Jeg bød de Tjenende staa op, for Bænke
 At strøe og skure Bægre, men Valkyrier
 At bringe Vin som om en Konge kom; —
 Fra Verden hid vist ædle Helte stunde
 Saa glædes nu mit Hjerte — —

Drage sang:

Hvad bundrer hist som Hær af Tusinder
 Fremskrider; alle Hallens Mure
 Gjentyde høit, som om tilbage
 Til Odins Sale Valder vender!
 Nu — svarte Odin — Brage! fører du
 En daarlig Tale, skiondt du meget veed
 Om fleste Ting — det bundrer før

*) Forskus citerer Fagurskinna en Coder, hvoraf der findes trede forskellige Afskrifter i Arne Magnussens Samling No. 52 i Fol. 302 og 303 i 4. De to først nævnte ere bleve confererede i det Suhmske Afskrift No. 54 i Fol. som jeg har benyttet S. 41-45 Fagurskinna er et Udtag af den norske Historie fra Halsdan Svarte til Aar 1177 uafhængigt af Snorres Værk. og uden Tvivl ældre end dette. Haandskriftet bemærker S. 55, at Eyvind just digtede sit Hakonarmaal i samme Maneer som det Drape, Gunhilde havde ladet digte over Erik. Den første Strophe deraf citeres i Snorres Edda.

Om Sagnkredsens Forplantelse. 375

For Kongen Erik snart han kal
Her Odins Sale gjæste. — — —

I, Sigmund og Sinfjötle! stander op,
I hast og gaaer de kommende i Møde,
Er Erik der, som haabet mig tilsiget,
Byd Kongen ind, — —

Hvorfor, da Sigmund spurgte,
Kan Erik ventes meer end andre Konger
Til Hallen hid? — Thi mange Lande,
Saa svarte Odin, hærget han
Og vidt omkring han Sværdet bar
Bloddryppende.

Men sig! hvorfor
Du ham ved Sejren kille, da han var
I dine Dine snild og kjet?

For di, saa Odin talte, Kampens Lob
Usikker stedse bliver; (Krigens) ulv
Ej kjænt glubst, til Guders Gæde Helten leder.

Hil dig o Erik! Sigmund sang
Velkommen hid du være, først du gaa
I Hallen ind! — Dog maa jeg spørge
Om flere Fyrster følge dig
Fra Waabenlarven?

Erik svarte:
Fem Konger ere her, og alles Navne
Jeg dig fortæller — selv jeg er den fiette.

Her nævnes fremfor de andre af Valhals Helte
Sigurd Fosnesbanes Fader og Farbroder, enten som
to af de berømteste Krigere eller som nogle af Erik
Blodsørens navnkundigste Forsædre, i begge Tilfælde
tiener Verset til Hiemmel for deres udbredte Hæder.

376 Om Sagnfredens Forplantelse.

Det er ovenfor bleven bemærket, at en Deel af de poetiske Benævnelser, Skaldene brugte, ere blevene hentede fra denne Sagnfreds. Disse billedlige Udtryk dreie sig fornemmeligen om Guldet. Det kaldtes Bod for Ottur, Asernes Løsepenge, Fofners Bolig, Fofners Eiendom, Gnitahedes Malm, Granes Byrde, Niflungernes Arv, Niflungernes Skat, Rhinens Malm, Rhinens Lue, Rhinens Sten, Niflungernes Skade *). Derfor er det og, som Membranerne vise, just i Anledning af Guldet's poetiske Benævnelser, at Snorres Edda har meddeelt en Udsigt over Volsungernes Historie. Samleren af Værket har endog anseet det overflø-

*) Rhinens Steen, findes i et Vers af Einar Skaa-
leglam fra Enden af det tiende Aarhundrede (Dlaf-
sens haandskriftlige Bearbejdelse af Snorres Edda
S. 590) Rhinens Lue bruges af Harek af Thiotta,
Dlaf den Helliges Samtidige (Heimskringla 2 D.
Kap. 168.) Fofners Eiendom af Thormod Kol-
brunaskald (See Sagabibliothek I D. Fostbrødre-
saga S. 156.) Gnitahedes Malm og Slangens
Bolig er hentet fra et Papirshaandskrift af Snor-
res Edda i den arnæmagnæanske Samling (hos
Dlafsen S. 1537.) De øvrige Udtryk findes i
Dlafsens Edda 68-78. Dæmesaga i Codex regius af
Edda og i den Wormske Codex, men paa sidste Sted
tilskrevne med en nyere Haand; hos Dlafsen S.
472-506.

Om Sagnkredsens Forplantelse. 377

digte at hiemle disse Talemaader, som han ellers pleier ved enkelte Digtersteder; men bemærker blot ved Enden af Fortællingen, at efter disse Sagn have de fleste Skalde qvædet, og derfra hentet forskjellige Benævnelser. * Elden af disse Udtryk bevi- ses ydermere, som ovenfor er anført, ved det Frag- ment af Biarkemaalet, Snorres Edda har opbe- varet *). Deres Brug var desto hyppigere, jo oftere Skaldene pleiede at anvende Guldet, naar de priste Kongerne som det's milde Sivere, eller naar de besang Qvinden, hvis Navn især pleiede at omskrives med Billeder laante fra deres bekost- ligste Prydelser.

Næst efter Guldet, hvis Benævnelser antyde alle Hovedtrækkene i Volsungeslægtens Historie, er det dens Undergang ved Saurles og Hamders Død, der har foranlediget de fleste Digterbilleder. Om deres Fald havde Brage den Gamle qvædet i sit Drape om Regnar Lodbrok; Stenen kaldtes deres Fordærv, Pantseret Hamders Skiorte og Saurles Klædning **). Af andre Billeder, laante fra denne

*) Slavlen S. 587 og i en tro Oversættelse i Sand- vigs danske Sange fra det ældste Eidsrum. Det hedder om dette Stykke i Biarkamalum enum for- num eru tollt mörg Gullz heiti.

**) Til Exempel herpaa anføres i den utrykte Deel af

378 Om Sagnfredsens Forplantelse.

Sagnfreds findes endnu i Heimskringla: at Havel kaldes Budles Veir *), Skibet Gifuls Hest **), at Fofner bruges for et Krigsskib, hvilket ellers kaldtes Drage ***), og i Snorres Edda at Gist kaldes Volsungernes Drik ****). Midt i et Dood om Harald Haardraade indskyder den samtidige Illuge Bryndala Skald en Linie, om hvorledes Budles Søn (Atle) bad sine Svogre til Giest *****). Tvende derfra hentede Slægtnavne: Budlungar og Volsunger †) bleve almindelige Digterudtryk paa alle Nordens Fyrster.

Snorres Edda ved vapna Kenningar tvende Vers af Halfred Vandraad Skald (fra Enden af det tiende Aarhundrede.)

*) Harald Haardraades Saga R. 34.

**) Harald Haardraades Saga R. 83.

***) Fofners Spyde : Spyde fra Drageskibene; i den yngre Thiodolfs Digt over Slaget ved Nissa, Harald Haardraades Saga, Kap. 65.

****) Fordi Sigmund kunde drikke Gist, til Exempel et Vers af Brage Skald i Olafsens Edda S. 507.

*****) Heimskringla Harald Haardraades Saga Kap 5.

†) I Konnungansöfn i Snorres Edda anføres til Exempel Vers af Ginar Skulesen og Thorkel Hamar-skald, hvilke levede i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede. Hertil kan foies Iver Ingemundsen fra samme Aarhundrede, der taler om Budlungens : Kongens Søn i Harald Gills Saga Kap. 16 Heimskringla 3 D.

Om Sagnfredsens Forplantelse. 379

I Halls Saga (S. 35) siger Prof den Sorte i sit Mindeqvad over Kong Half, at Sigurd i Giufes Sale var den eneste, der kunde sættes ham ved Siden.

Et Træk af Harald Haardraades Historie, som Flateyrbogen meddeler*), kan vise, hvor fortrolige Digtekunstens Yndere i Norge vare i det ellevte Aarhundrede med Sigurds Historie. Det hendte sig en Dag, at Kong Harald Haardraade gik med et lidet Følge igiennem et Stræde, hvor han hørte et heftigt Klammerie mellem en Skomager og en Smed. Kongen vilde et slagge sig derimellem; men sagde til sin Skald Thiodolf, at han skulde digte en Vise derom. Denne undskyldte sig med, at sligt et Emne ikke passede for ham som Kongens første Skald. Det er vanskeligere end du tænker, sagde Kongen, gjør dem til andre Folk, end de ere; lad den ene blive Sigurd, den anden Hofner, dog saaledes, at enhver af dem kiendes. Thiodolf kvad sligt et Vers, der og er bleven bevaret. Kongen roste det, og vilde at Thiodolf skulde endnu en gang behandle samme Emne, saa den ene blev Thor, den anden Totunen Geirraud.

*) I Snegluhalls Thattr Columne 831 af Membranen paa det kongl. Bibliothek.

380 Om Sagnfredens Forplantelse.

Vare nu slige Digterbilleder, som kun ved historiske Hentydninger bleve forstaaelige, giængse i Digtersproget gennem flere Aarhundrede, efter at Kristendommen var antaget; er det intet Under, at Erindringen om disse gamle Begivenheder kunde bevares. Det er disse Digterbilleder, hvilke vi skyldte, at Snorres Edda har meddelt et Udtog af Volsungernes Historie, ja det er uden Tvivl ogsaa disse, hvilke vi have at takke for, at de historiske Sange i Samunds Edda ikke ere bleve glemte. Det blev alle Skalde vigtigt at have en Sagnfreds i friskt Minde, hvorfra de sædvanligste Billeder bleve hentede.

Endnu af en ganske anden Kilde lære vi, at man ved Dannerkongens Hof i ældgamle Tider har bestunget Volsungernes Bedrifter, og at disse Helte høllev ikke have været Angelsaxerne ubekjendte. I det angelsaxiske Heltedigt om Scyldingernes Bedrifter forestilles i den trettende Sang en Skald ved Dannerkongens Hof, at quæde om Eigmunds utvoolig mange Heltebedrifter og denne Volsungs Døge *). Der nævnes og en Slange, Skattens Bogter, som Edlingens Son betvang.

*) De Danorum rebus gestis poema Danicum dialecto anglosaxonica ex biblioth. Cottoniano edid. G. I. Thorkelin. Havinæ 1815. Digtets lærde

Om Sagnetredens Forplantelse. 381

Staldenes Billedsprog havde og Indsigelse paa Historien. Thi at Digterne kaldte Nordskaldene sig sig, og at de havde en anden mening

Udgiver har gjort tvende Ord af Navnene Sigemunde og Wælfinges S. 68 - 69 hvorved disse Spot til Volsunger forsvinde i hans Oversættelse, men allerede Pastor Grundtvig gjorde kort Tid efter at Digtet var udkommet i Ugebladet Kjøbenhavns Skilderi opmærksom paa, at disse Ord hellere skulde læses som Navne. Professor Rask er af samme Mening, og har haft den Godhed at meddele mig en ordret Oversættelse af det hidrørende Sted. Da han især i Begyndelsen afdele Ordene og Linierne anderledes end den trykte udgave, anføres de første Linier her. Stedet findes 13 Sang B. 75 f. S. 68.

Vel hyle gecwæd
Thæt he fram Sigemunde
Secgan hyrde
Ellen - dædum
uncuthes fela
Wælfinges gewin
Wide sidas
Thara the gumena bearn
Gearve ne viston æ
Skiunt kwad han alt,
hwad han om Sigmunds
Seltebedrifter
hadde hørt fortælle,
utrolig mange
Volsungens Krige
og vidstrakte Tog
Som Menneskenes Børn

382 Om Sagnetredens Forplantelse.

dens Tyrster Hudlunger og Volsunger, og at disse Slægters Stamsfædre ansaaes for saa berømte og gamle, har uden Tvivl bevirket, at de ere ind-

ei vidste saa noie

B. 96.

Sigmunds store
 Rygte udbredte sig
 efter hans Død,
 siden den Fridhaarde
 bræbte Slangen
 Edlingens Søn
 Skattens Bogter
 under — — — — sten
 ene betvang
 med farlig Daad
 (hos ham var ikke — — —)
 Alligevel lykkedes det ham
 at giennemboere med Sværdet
 den rædsomme Drm,
 saa det i Muren stod
 det herlige Waaben,
 og Dragen fik sit Banesaar
 Den uheldige (Drm)
 havde vist sin Styrke
 saa at han (Sigmund eller Sigurd)
 Skatten

bruge (bortføre) kunde
 estet eget Lykke (seltes dome ikke thoms)
 Søbaaden ladede
 Volses Arving,
 i Skibslasten bar han de blanke Klenodier
 Slangen smelted heeb,

Om Sagnkredsens Forplantelse. 383

blandede i mange Genealogier. I den ledvise Sang Hymuludliod Str. 23 nævnes Sigurd Volsungs Son blandt andre nordiske Fyrster, som beslægter med Ottar. I Fundin Morreg giores Halvdan den Gamle til Bndles Fader S. 12; Halvdans Sønnesøn siges sammesteds at have været Siggeins gift med Volsungs Datter, og alligevel siges Hiordvise Sigurds Moder at have været en af Halvdans Sønners Afkom i femte Led S. 11. Disse i sig selv modsigende Genealogier vise dog en Stræben efter at knytte Volsungernes og Halvdans Værlid til hinanden. I flere islandiske Slægtregistre forekommer Sigurds Raon, dog stedse kun i Anledning af Nslaug, Regner Lodbrogs Dronning, fra hvem flere ansete Slægter i Island udledte deres Herkomst giennem Thorstein Rauds Børn *). Den af Nials Saga bekiendte Halgerda, der levede i Enden af det tiende Aarhundrede var ikke li-

*) Landnamabog Mantissa S. 383, Fostbrodresaga I Kap. Floamansaga I Kap. Ogsaa i den alderles upaalidelige Halvdan Gisteinsens Saga Kap. I findes en lignende Genealogie. At i et Haandskrift af Bodvar Biarkes Saga Proes og Ingialds Slægtregister hidledes fra Einfiotle, Volsungs Son (Suhms kritiske Hist. 2 D. S. 289) kommer slet ikke i Betragtning, da denne Bearbejdelse af Biarkes Saga er et taabeligt Eventyr fra femtende Aarhundrede.

382 Om Sagnetredens Forplantelse.

dens Førster Budfanger og Boffunger, og at disse
Slægters Stamfædre ansaaes for saa berømte og
gamle, har uden Tvivl bevirket, at de ere ind-

ei vidste saa nøie

B. 96.

Sigmunds store
Kngte udbredte sig
efter hans Død,
fiden den Fridhaarde
dræbte Slangen
Wollingens Son
Skattens Bogter
under — — — sten
ene betvang
med farlig Daab
(hos ham var ikke — — —)
Alligevel lykkedes det ham
at giennemboere med Sværdet
den rædsomme Drm,
saa det i Muren stod
det herlige Baaben,
og Dragen fik sit Banesaar
Den ulykkelige (Drm)
havde viist sin Styrke
saa at han (Sigmund eller Sigurd)
Skatten
bruge (bortføre) kunde
eftet eget Lykke (selles dømme ikke thonne)
Søbaaden ladede
Wolfses Arving,
i Skibslasten bar han de blanke Klenodier
Slangen smelted heed,

Om Sagnetredens Forplantelse. 383

blandede i mange Genealogier. I den ledige Sang Hymliod Str. 23 nævnes Sigurd Volsungs Søn blandt andre nordiske Fyrster, som beslagtet med Ottar. I Kundin Norreg gøres Halvdan den Gamle til Budles Moder S. 12; Halvdans Sønnesøn siges sammesteds at have været Siggeis gift med Volsungs Datter, og alligevel siges Hiorvise Sigurds Moder at have været en af Halvdans Sønners Afkom i femte Led S. 11. Disse i sig selv modsigende Genealogier vise dog en Stræben efter at knytte Volsungernes og Halvdans Retled til hinanden. I flere islandiske Slægtregistre forekommer Sigurds Naom, dog stedse kun i Anledning af Nslaug, Regner Lodbrogs Dronning, fra hvem flere ansete Slægter i Island udledte deres Herkomst giennem Thorstein Rauds Børn *). Den af Nials Saga bekiendte Halgerda, der levede i Enden af det tiende Aarhundrede var ikke li-

*) Landnamabog Mantissa S. 383, Fostbrodresaga I Kap. Floamansaga I Kap. Ogsaa i den aldesles upaalidelige Halvdan Eisteinsens Saga Kap. I findes en lignende Genealogie. At i et Haandskrift af Bodvar Biarkes Saga Hroes og Ingialds Slægtregister hibledes fra Sinfiotle, Volsungs Søn (Suhms kritiske Hist. 2 D. S. 289) kommer slet ikke i Betragtning, da denne Bearbejdelse af Biarkes Saga er et taabeligt Eventyr fra femtende Aarhundrede.

384 Om Sagufredsens Forplantelse.

det stolt af at nedstamme fra Sigurd Fofnesbæne *). I historisk Henseende betyde disse Slægteregistre saare lidet, thi de enkelte Islændere, hvilke i sig selv skulde være de påalideligste, grunde sig alle paa Forudsætningen, at Nislang var Sigurds Datter. Fundia Noreg er en Samling af allehaande Slægteregistre, som rigtig nok ere ældre end det trettende Aarhundrede, men hvis Hjemmel i det øvrige er usig. At de just med Hensyn til Sigurds Et maae være hentede fra forfættelige Kilder, viser allerede den aabenbare Modsigelse, hvori de staae til hinanden. Hyndluliod anfører kun en Mængde gamle Navne paa Slægter, fra hvilke en vis ellers ubekendt Ottar skulde nedstamme, uden bestemt at angive Slægtrækkerne. Smidlertid vise dog disse Slægteregistre, at Volsungerne regnedes til de ældste med Nordens Eyrster paa flere Maader forbundne Slægter.

Ligesom Digternes Sange kunde indføre Volsungerne i Kredsen af Nordens Helteslægter, maatte de endnu snarere kunne giøre deres Tildragelser til Stof for Kunstforestillinger. Men da Begrebet om Kunstmytther vil synes de fleste noget aldeles fremmed for nordisk Hedenold, trænger dette til udforligere Bevis. Den nordiske Oldtids Kunst vise

*) Nialfsaga Kap. 14.

Om Sagnfredsens Forplantelse. 385

sig fornemmelig i Bævning, i udkaarne Træbilleder og i Metalsarbejde; mindre derimod i Steenmonumenter. Thi da man ikke brød Marmoren, der laae høst og her skult i Sverrigs og Norges Fjeldde, og de over hele Skandinavien adspredte Granitblokke saa vanskeligen ved Rejselen kunde behandles, er det ikke af Billederne paa de enkelte Gravminder, hvor Varigheden især kom i Betragtning, at man maae bedømme Kunstens Tilstand i Norden før Kristendommens Indførelse.

Bævning og Bordyring have været bekiendte i Norden saa langt Sagnet gaaer. Saa meget desfnarete kunde man bringes til at sætte Pris paa slikt Kunstarbejde, som Nordens Træhuse og store Drikkesale gjorde Tapeter til en ældgammel og meget søgt Prydelse. Paa Tapeterne omkring den lange Drikkesal kunde man allerbedst anbringe Fremstilling af Heltenes Bedrifter. Saaledes lader den eddiske Sang Gudrunarqvæde 2, Str. 13-15, Fyrstinden Gudrune ved sit Ophold i Danmark bordyre sydlige Boliger, danske Swaner, Heltenes Strid, hunniske Kæmpere, Sigmunds Skibe med deres forgyldte Seil og de udkaarne Stævne. Digteren er venteligen just ved at see slige Tapeter blevet bragt til at lade Gudrune selv foretage sig

386 Om Sagnetredens Forplantelse.

et saadant Arbeid. Man finder et mærkeligt Exempel paa saadanne Tapeter i Oluf den Helliges Tid. Kongen sagde nemlig en Dag til Skalden Thorfin, at han skulde digte en Sang om hvad der var afbildet paa Tapeterne. Thorfin vendte Dinene derhen, og saae, at der var afbildet hvorledes Siegurd ihjelslog Fofner, og improviserte derover en Strophe, som endnu er bevaret *). Den nordiske Kunstfærdighed indskrænkede sig ikke til Bævning. Man malte, og det ikke blot Skibe men ogsaa Skjolde og Bæreller. At stundom just de gamle Heltes Bedrifter bleve afbildede paa Skjolde, viser Einar Skaaleglams Exempel, der havde modtaget til Foræring af Hakon Jarl et Skjold, hvorpaa mellem Guldblader gamle Sagn vare afbildede **). Einar gav det til Egil Skalagrimsen, der digtede en vidtløftig Sang om dets Indhold; siden forværpedes Skjoldet ved at falde i et Kar med suur Valle og Guldet blev aftaget.

Paa Bærellens Udsiring med historiske Malerier have vi tvende mærkelige Exempler. Den rige og pragtlystne Islander, Oluf Paa, lod imod Slutningen af det tiende Aarhundrede en Spisesal opføre,

*) Cod. Flateyens. col. 763. I det Suhmste Afskrift S. 2542.

**) Egils Saga S. 698. han var forfadr fornsögum.

større og prægtigere, end man før havde seet i Island. Paa Væggene og Loftet vare berømte Sagn udførte *), og alt var saa godt udarbejdet, at det syntes meget pynteligere, naar Tapeter ei vare op-
 hængte. Heraf kan man tillige slutte, at her tales om Maleri, og ei om Billedhuggerarbejde, hvilket ei saa passende kunde sammenlignes med de spraglede Tapeter. Skalden Ulf Uggesen, som bivaagnede Olufs Datters Bryllup, ved hvilken Leilighed den prægtige Sal første Gang blev brugt, qvad en Sang, Husdrape kaldet, om Oluf Paa og de Sagaer, der vare tegnede paa Væggene. Af denne Sang har Snorres Edda bevaret os et Par Linier, hvoraf vi kunne see, at blandt andet Thors Bedrifter der vare afbildede. Da alle Væggene paa denne Sal vare bedækkede med Billeder, da just berømte Sagn vare afbildede og Oluf Paa just nedstammede fra en Slægt, der regnede sin Herkomst fra Sigurd Fofnesbane, er det saare rimeligt, at ogsaa dennes Historie der har været afbildet.

— B b 2 —

*). Karðlafaga Kap. 24 voru markaður á ágiætari fögur a thilvidum oc so a nafrenu. Suhm har i Tabellerne til den kritiske Hist. T. 39 urigtigen forstaaet dette om Runeindskrifter.

388 Om Sagnetredsens Forplantelse.

Med end større Grund kunne vi slutte, at slige historiske Malerier have været brugte, ifølge Beskrivelsen over en Pragtbygning i Kong Oluf den Helliges Tid, som Klatsbogen beretter, col. 467 i Anledning af et Besøg, Kong Oluf aflagde hos en rig Mand i Østerdalen i Norge, der heed Kaudulf, som modtog Kongen med megen Pragt. I den udførlige Beskrivelse over Salen, hvor Kongen sov, siges, at paa Loftet var først malet Gud selv og hans Engleskare, derunder Himmellegermerne, nedenfor Skyer og Bænde, saa Fugle, Jord med Græs, Træer og mangeslags Dyr. Nede paa Panelet vare malte hedenske Ting og Fræsagn om berømte Konger. At nu just mellem disse og har været Scener af Sigurds Historie kan sluttes af Drømmen, Oluf siges at have haft, efter at han under Betragtningen af alle disse Malerier var slumret ind. Det fortælles nemlig, han havde haft en profetisk Drom liig Nebucadnesars om Guldsbilledet, og nu hedder det: neden for Billedets Bryst var en bred Giord af Jern, poleret som et Sværd; der saaes Sigurd Fosnesbanes Saga, Harald Hyldebrands og noget af Harald Haarfagers Gierninger. Vist nok er Fortællingen om denne Drom en Fabel, men Olufs Besøg hos Kaudulf, hvilket og Snorre omtaler i Oluf Helliges Saga Kap.

Om Sagnetredens Forplantelse. 389

173-174, er sandfærdig, og Drømmens tydelige Anvendelse paa de nordiske Konger beviser, at den ikke kan være yngre, end omtrent Midten af det tolvte Aarhundrede, til hvilken Tid man vel kunde vide, med hvilke Malerier et prægtigt Huus i det ellefte Aarhundrede pleiede at smykkes.

Hyppest viste sig den oldnordiske Kunstfærdighed ved at udskære i Træ. Allerede i Slaget ved Hafursfjord, hvorved Harald Haarfager blev Eneherre i Norge, omtaler en samtidig Skald Skibene med gabende Hoveder og udskaarne Prydelser*). Kong Oluf den Hellige lod bygge et Skib, paa hvis Forstavn stod et guldbeslaget Bøffelhoved**), og til et andet Skib havde han selv udskåret et Kongehoved, som længe efter hans Tid prydede den Snekke, de norske Konger selv besteg***). Huses Bægge og Bieleender vare færdige med udskaarne

*) Heimskringla Harald Haarfagers Saga Kap. 19. Det synes, som man har betragtet slige Hoveder, uden Tvivl oftest Dragehoveder, ligesom Romerne deres Mæster, som Midler mod Trylleri, eller til at skrække Kænder, efterdi det i Ulflots Loven var forbudt at seite til Island med slige gabende Hoveder paa Forstavnene, at ei Landvætternes Kulde foruroliges. Landnama S. 298.

**) Oluf den Helliges Saga Kap. 154.

***) Oluf den Helliges Saga Kap. 45.

390 Om Sagnkredsens Forplantelse.

Billeder *), og at ogsaa historiske Emner saaledes bleve fremstillede, viser Islænderens Thord Hauks Exempel, der i det tiende Aarhundrede lod de Kampe, hvilke han i fjerne Egne havde bestaaet mod Uhyrer, indskiare baade over sin Seng og sit Høisæde **). Man kan ikke omtvivle at jo de gamle Nordboere forstode at forfærdige hele Billedstatter af Træ. Det følger allerede af de bekjendte Fortællinger om Thors og flere Afguders Billeder, der ved Kristendommens Indførelse bleve sønderslagne. Stundom vare disse, ligesom Helgenbillederne, iforte prægtige Klæder; men at disse Billeder dog ikke selv vare uformelige Mæsser, kan sluttes af, at deres Dine, Ansigtstræk, Arme og hele Stilling stundom bliver omtalt. Nordboerne kunde heller ikke mangle Øvelse i at forfærdige slige, thi baade i Fyrsternes og i de rigere Bønders Gudehuse fandtes der, ligesom i de indiske Pagoder, en Mangfoldighed af Gudebilleder, stillede omkring dem, der fortrinligen dyrkedes. Hver Mand var desuden i det hedenske Norden foranlediget til at have i det mindste tvende Billeder i sit Huus. De to høie Stolper nemlig, der gemenligen stode for Huus-

*) See Enden af Thord Brædes Saga.

**) Nialsaga Kap. 120 S. 183.

Om Sagnfredsens Forplantelse. 391

faderens Sæde (öndvegis sulur, fetstokkar) og betragtedes som hellige, vare nok oftest oven til udskaarne, omtrent som Grækernes Hermer. At de ikke just altid forestilte Thors eller Ufernes Billeder*), men og stundom Oldtidens Helte, sluttes af et Sted i Begyndelsen af Kormaks saga, hvor Hagbards Billedstøtte i Legemsstørrelse forekommer som noget ikke usædvanligt i islandske Huse mod Enden af det tiende Aarhundrede. Da nemlig Steingerda vilde see Kormak, uden at blive fiendt, gik hun til en Krog, og saae ind i Drikkesluen under Hagbards Skæg, men da Lyset just faldt paa hende, sagde Kormaks Ledsager til ham: seer du Dinene ved Hagbards Hoved, og denne kvad strax et endnu opbevaret Vers, hvori han priste sig lykkelig, at den skønne Kvinde havde over Hagbards Hals nedstirret paa ham. Denne Hagbard er efter al Sandsynlighed den samme, som Saxos Hagbarth eller Kæmpevisernes Habor. Fandtes nu udskaarne Billeder af de Helte, hvis Minde Sangene havde bevaret, i de gamle Skandinavers Vaaninger, kan man vel og slutte at Volsungerne

*) Girbyggiasaga fortæller S. 8. at paa den ene af Thors Mosstræks Høisædepillere var Thors Billede udskaaet.

392 Om Sagnetredsens Forplantelse.

der fremfor alle øvrige Helte oftest ere blevne afbildede, og dette leder os til at forstaae følgende Sted om Volsunger og Giufunger hos Snorro, der hidtil almindeligen er bleven misforstaaet *).

"Da Kong Sigurd Forsalafar paa Heimreisen fra det hellige Land var kommen til Konstantinopel 1111, blev han der paa det prægtigste modtaget af Keiser Alexius, der, efter at have sendt ham betydelige Foræringer, lod ham ved Sendebud sporge, enten han vilde modtage en Foræring af Keiseren paa 6 Skippund Guld, eller han heller ønskede, at Keiseren lod foranstalte den Leeg, der pleiede at holdes paa Nadreim. Sigurd foretrak at see Legene, og Sendebudene forsikkrede, at denne Leeg ikke kostede Keiseren mindre Guld **). Da lod Keiseren alt giøre færdig til Legen, og den blev omhyggeligen udført. Alt gif den Dag bedre

*) Heimskringla 3. D. S. 245. Sigurd Forsalafars Eisteins og Olafs Saga Kap 12.

***) Denne overbrevne Sum er en Folge af de store Forestillinger Nordboerne gjorde sig om den græske Keisers Rigdom. Skalden Markus, der var Sigurds Samtidige, siger i et Vers om Erik Siegod, at han havde af den græske Keiser imodtaget en halv Læst Guld, hvilket just svarer til 6 Skippund. Rnytlingasaga Kap. 81 S. 168. Maafee et saadant Digterudtryk har givet Anledning til at bestemme Summen.

Om Sagnetredsens Forplantelse. 393

for Kongen end for Dronningen, thi Dronningen pleier at have den halve Leeg, og deres Folk kappes i alle Legene. Grækerne sige, at naar Kongen vinder paa Padreim flere Lege end Dronningen, da vil Kongen og vinde Seier, naar han drager i Herfærd. Folk der have været i Konstantinopel sige at Padreim saaledes er bygt, at der gaaer en hoi Muur omkring en Slette, der ligner et indhegnet rundt Bøenge, med en Forhøining inden om langs Muren, hvorpaa Folk sidde og see Legene paa Sletten. Der er anbragt mangehaande gamle Tildragelser, Ufer, Volsunger og Siunkunger, som alt er støbt af Kobber og Malm med saamegen Kunst, at det lader som alt var levende, og synes Folk, som de deltog i Legen. Med saamange Kunstgreb og Paafund er Legen indrettet, at det synes, som Folk rede giennem Luften. Der bruges og Skydeild, alle slags Strengeteeg og Instrumenter.”

Man pleier at forstaae dette Sted om Forestillinger af Ufers, Volsungers og Siunkungers Skiebne og Bedrifter, som Væringerne saae, eller troede at see paa denne Fæst, altsaa om sceniske Skuespil *). Men denne Forklaring, der endog

*) Torfœi hist. norvag. P. 3 p. 458. Suhms dan-

394 Om Sagnetfredsens Forplantelse.

synes tildeels at finde Medhold i en unæiagtig Oversættelse i Folioudgaverne, er aldeles urigtig. Kæppe gives sceniske Skuespil i det tolvte Aarhundrede i Konstantinopel. Disse vare allerede i det syvende Aarhundrede ophørte *), og vare de end vedblevne, havde man dog aldrig kunnet opføre saadanne paa Hippodromen. At det er denne nærmest til Veddeløb indrettede Bygning der antydes, viser baade Navnet Padreimr, der var en for Tydske **) og Skandinaver fælleds Fordreielse af Kendebanens græske Navn, og endnu tydeligere dens Beskrivelse, der ikke passer paa noget Theater, men allene paa en amphitheatralst Bygning. En omtrent samtidig Rejsende Benjamin af Tudela (død 1173) anfører blandt Konstantinopels Mærkværdigheder, Hippodromen, som det Sted hvor pragtfulde Lege holdtes med megen Kunst og vilde Dyr samt Fugle kæmpede med hverandre ***). Det sees desuden af det bekiendte Skrift om det byzan-

iske Historie 5 D. S. 188 von der Hagens Litteratur Alteren Ebda S. IX.

*) See mit Skrift de genio ævi Theodosiani 2 D. S. 142.

**) I Digtet om Kong Rother i Hagens og Büschings Gedichte des Mittelalters tales S. 10 Lin. 93 om Poderain.

***) p. 24. edit. Elzev. 1633.

Om Sagnkredsens Forplantelse. 395

tinffe Hof's Ceremonier af Keiser Konstantinus Porphyrogennetes, hvorlunde alt, hvad der var bleven tilovers fra de gamle Pragtfester, anvendtes til at forherlige Hippodromens Skuespil. Snorres Udtryk om Legens Beskaffenhed peges hen til Bæddekorselen, hvor Kudskene vare delte i tvende store Partier, de blaae og de grøne, af hvilke Keiseren beskyttede det ene og Keiserinden det andet. Endnu mere karakteristisk er den Omstændighed, at midt paa Marken, hvor Legen holdtes, stode herlige Kobberstøtter af Aser, Volsunger og Giufunger. Dette kunde hverken siges om et Theater eller Amphitheatret, men allene om Hippodromen, der ligesom Circus Maximus var prydet i Midten med en lang Række af de skønneste Bronzefigurer, hvilke Constantin allevegne fra havde samlet. Naar Nordboerne saae disse kolossale Billedstøtter, og hørte, det vare de gamle Guder og Helte, kunde det let gaae dem, som de gamle Grækere, der troede at gienkende deres egne Guder i alle fremmede Folkesslags Myther, de maatte da mene her at finde de samme Billedstøtter, som de vare vant at see i Hjemmet, ikkun langt skønnere, da de her forekom dem ligesom at leve. Enkelte af Hippodromens Statyer, der just omtales af Byzantinerne, kunde ogsaa foranledige bestemte Betydninger

396 Om Sagnfredsens Forplantelse.

f. Ex. en Bellerophon paa Pegasus gisres til Sigurd paa Hesten Grane, og en Diana til Brynhilde*). Snorre siger desuden ikke, at disse Kobberstykker bleve brugte til Legene, men at det syntes for Tilskuerne, som at Støtterne, ligesom de kunde være levende, deltog i Legen; hvilket jo var en naturlig Folge af at Tilskuerne saae de skionne Billedstykker midt paa Circus mellem Linierbanderne, Kunstberiderne og Hjørkeriet, som ledsaget af et stort Orkester forlystede dem. Dette Sted hos Snorre, skildrer meget kraftigen det Indtryk, de græske Idealer gjorde paa Væringerne, og beviser baade at deres Sands for det Skionne var levende, og at Volsungers og Sigungers Skiebne var hos dem i friskt Minde og knyttet til Afernes.

Disse Oldtids Minder, der baade ved Sange, Genealogier og Kunstforestillinger giennem Aarhundreder vare blevne forplantede i Norden, maatte vel tilsidst vige for den alt fortærende Tid, men

*) Heyne de artis operibus, quæ Constantinopoli aservata fuerint, in Comment. Götting vol. II p. 13, 20. Gyllius i topograph. Constant. cap. 13 taler om de mangfoldige Statuer, der havde staaet paa Hippodromen. Sammesteds Kap. 12 fortælles om en Gøgler (circulator), der udfædt steg ned fra en Kolossalstatue paa Hippodromen.

Om Sagnfredsens Forplantelse. 397

de efterlode dog Spor, som vi kunne følge. Ligefom Islænderne længst dreve den gamle Skaldes Kunst, og efter at de havde ophørt i Almindelighed at digte i de gamle Versemaal, dog ofte i deres Rimur anvendte Skaldenes Billeder, maatte derved ogsaa de til disse Billeder hørende Fortællinger bevares i deres Erindring. Vi finde derfor stundom de til hin Sagnfreds hørende Helte i Islændernes senere Rimerier og Eventyr. I Skidarimur, et burleskt Digt fra det femtende Aarhundrede, fortælles om en Tigger ved Navn Skide, at han drømte at være kommen til Valhal, hvor ham vedsøres stor Ære. Keigin skulde smedde ham en Ring til hans Stok og Hilde blive hans Brud; men da han uforvarende gjorde Korsets Tegnet paadrog han sig et heftigt Anfald af Aser og Einherier, hvilke han vel en Tid gjorde fiel Modstand, fældede mange og hug en Tand ud paa Fosner; imidlertid var det dog tilsidst gaaet ham galt, hvis ikke Sigurd Svend havde anseet det for en Skam at faa mange vare om een fristen Mand, og derfor havde draget Sværdet Gram ud af Skeden *)

*) Til Prøve følgende:
Sigurdur tok tha sverdit Gram
ok sveiflar til með ali.

398 Om Sagnkredsens Forplantelse.

hvormed han hug om sig, indtil han fik Skide ud af Hallsens Dør. Mindre lempeligen behandles Svend i en Fabel om Thorstein Skelf, Flatsbogen har opbevaret *), hvor en lille Diævel fortæller en af Olufs Hoffænder, at Sigurd Fofnesbane, maatte hede Helvedesovnen, han var nemlig selv Jlden; dog lægges til, han udholdt sin Pinsel bedst af dem alle.

Med Thidreks Navn bleve Islænderne bekendte ved de tydske Romaner, som især fra Hagen Hagensens Tid bleve oversatte. Saaledes fortælltes i Begyndelsen af Blomsturvallasaga, at Biorn Domherre i Throndhien, der lærte Kirskine, Kong Hagensens Datter til Spanien, hørte der ved hendes Bilager forelæse paa Tydsk en Saga, som han førte hjem med sig. Denne saakaldte Blomsturvallasaga begynder med at tale om den Tid, da den mægtige Kong Ermenrek regierede Romaborg, ligeledes om Thidrek af Bern, der nedstammer fra Samson den sorte, hvilket alt anføres, fordi denne Samson var Stamfader til Historiens egentlige Helte, Ake Oldungatrostes Søner. At man alligevel i Island har vedblevet at

allir their, Iem oddurin nam
innam hröck at galli.

*) Oluf Trygg. S. isl. Udg. 2 D. S. 209.

Om Sagnfredsens Forplantelse. 399

ansæe Thidrek for en fremmed Helt, der ikke vedkom den gamle Sagnfreds, kan sluttes af Skidarima, der som ovenfor blev bemærket, har kiendt Vilkinasaga, men dog ikke nævner Thidrek iblandt Balhals Helte. I Romanen om Jarl Magnus berettes, at denne Jarl, der var erfaren i Necromanti, kom i Skikkelse af en Olding til Keiser Karl i Saxland; og fortalte ham, at han forstod den Kunst, naar han blev gammel, igien at gjøre sig ung; een Gang havde han gjort dette i Rom, da Ermenrek regjerede, hvem Siffa forraadte, og i denne Anledning beskrives Gunnars, Hognes, Thidreks og Birga Belents Sønns Udseende. Siden opførte denne Jarl Magnus et Trylleespil for Keiseren, hvorved de berømteste Oldtidshelte bleve fremmanede. Der saaes Rislungerne, Gunnar og Hogne, Isung og hans Sønner med Sigurd Svend deres Bannerfører, Thidrek og Birga, Half og hans tredsindstyve Kæmper, og endeligt de fire Jetter Aspiltan, Aventrod, Etgeir og Vidolf. Ved Sagaens Ende badler Forfatteren dem, der vilde ansee det for Løgn, og sjoer til, at Folk dog med Fornøielse hørte paa Thidreks Saga, og den om Florent *) samt andre

*) Udvi om her menes Florent Franklands Konge eller Flores og Blanceflor.

400 Om Sagnetredens Forplantelse.

Riddersagaer. Det anførte viser allerede, at Jarl Magnus Saga er en Roman, digtet en Tid efter at Vilkinasaga er skrevet, altsaa ikke ældre end det femtende Aarhundrede. Den staar for Resten ikke i nogen Forbindelse med Vilkinasaga og omfatter lutter opdigtede Begivenheder.

I et Par andre senere islandiske Romaner nævnes mellem de Kunstammer, hvormed Paladser vare prydede, Sagnene om Kong Thidrek og hans Kæmper, Kong Isung og Sigurd *).

I de trende nordiske Riger synes de tydske Sange om Sigfried og de dertil knyttede Sagn temmelig tidligen at have udbredt sig, og at have paa den ene Side forvansket de gamle Minder, i det de paa den anden bidroge til at de, indflødte i en nyere Form, der sikkrere bleve forplantede.

*) I Sagen om Niculas Leikara forekommer følgende: Sted "I Taarnet vare udarbejdede allehaande Sagaer om forstellige Konger, først om Kong Thidrek og hans Kæmper, Kong Isung og Sigurd Svend og Isungs Søner; Kong Half og hans Kæmper, Alexander Magnus, Hector, Achilles, Troianerne og Gange Rolf, som vandt Normandiet. Med de selsamme Historier fortælles det og i Sigurd Thøgles Saga, at Franklands Dronning Sebentiana lod herligen bemale en Sal paa sit Slot.

Af den ovenfor anførte Fortælling hos Saxo (Lib. 13 p. 239) om de saxiske Slinger, der vilde advare Knud Lavard, ved at synge om Grimhildes Forræderi mod sine Brødre, kan vel just ikke sluttes noget til, hvor bekiendte Sagnene om Sigurd vare i Danmark, til Knud Lavards Tid 1131; da Digteren, der nævnes, jo var en fremmed, sang paa tydsk, og det for en Fyrste, der yndede tydske Sæder. Men naar Saxo føier til, at Grimhildes Troløshed mod sine Brødre var saare bekiendt *), følger, at i det mindste til hans egen Tid, mod Enden af det tolvte Aarhundrede, var den tydske Indflødning af Sigurds Historie almindelig bekiendt i Danmark; thi vi have forhen seet, at just den karakteristiske Forskiel mellem det tydske og nordiske Sagn beroede paa, at Gudrune kaldtes af Tydskerne Grimhilde, og at Ales Troløshed mod Rislungerne blev hende tilskrevet.

I denne Omstændighed, at det var af tydske Sange, at Saxo fornemmeligen kjendte sine Sagn, maae uden Tvivl Aarsagen søges, til at Saxo ikke selv i sin Historie har optaget noget om Sigurd.

*) Saxos Ord ere: notissimam Grimildæ erga fratres perfidiam de industria memorare adorsus.

402 Om Sagnetredens Forplantelse.

Han kjendte islandske Sagaer og Skaldeqvad, kunde altsaa neppe være uvidende om, hvor ofte der i disse forekommer Hensyn til Sigurds Bedrifter, hvoraf flere hensættes til Danmark; han anfører selv Fornunreks eller Jarmeriks Historie, men paa en fra Islændernes Fremstilling saa afvigende Maade, og saa forvirret, at den maae antages hentet fra danske Almuesagn. Da Gudrunes Navn forekommer deri, kunde det neppe være muligt, at dette allene var i Danmark bleven forplantet, og de andre dermed forbundne Minder forglemte. Det bliver derfor høist sandsynligt, at Saxo baade af Islændernes Skaldeqvad og danske Folkesagn kjendte Volsungaslægtens Skjebne. At han dog ikke indsluttede disse indholdsrige Sagn i sin Historie, synes allene at blive forklarligt af, at han har anseet Begivenhederne for ikke at vedkomme Danmarks Historie.

Desto kjerere vare disse Remner for den nordiske Middelalders Digtere. Man finder de berømte Helte og Grimhildes Hevn ofte omtalte i de Folkesange, der under Navn af Kampviser i det fjortende Aarhundrede gjensløde over hele Skandinavien*). Den oldnordiske Digtekunst var med sit hele

*) Om Kampvisernes Alder, see min Recension

Om Sagnetredsens Forplantelse. 403

Billedsprog for noie knyttet til den gamle Tids Forstillinger, til at den ikke gradviis skulde have tabt sig tilligemed disse. Allerede den større Anseelse, som de islandske Skalde fra det ellefte Aarhundrede af erholdte ved de nordiske Hoffer, maae lære os, at ikke Kongernes egne Mænd nu som forhen kappedes om at quæde Heltesange. De islandske Skalde vedbleve vel, ligesom de græske og romerske Digtere, efter Kristendommens Indførelse i deres Vers at omtale de gamle Guder; men Mindet om Aserne var ikke, som det om Olympens Guddomme, knyttet til Ungdommens Undervisning; og Skaldeqvadene, der mere og mere heldede til en tom og mindre forstaaelig Phraseologi, som Rim- bogstaverne understøttede, maatte ophøre at behage. Imidlertid vare Nordboerne nu engang vante til Sange, og Lydsklands Sæder begyndte hos dem at finde Indgang. Fra det trettende Aarhundrede af forstredes i Byerne Hansfestædernes Contoirer, og Ridderne efterabede saxisk Luxus. Af de mangfoldige Versarter, Skaldene have brugt, bleve nu de lettere valgte, der, som det saakaldte Run- henda, havde meest Lighed med fremmede Versar-

C c 2

Over den nyeste Udgave af disse i dansk Litteraturtidende for 1814 S. 596-634.

404 Om Sagnetens Forplantelse.

ter. Af en saadan Blanding af nordiske og tydske Metrer, synes Kæmpevisernes Maneer at være oprundet. Den maatte blive des mere yndet, som den bedre passede til Tidsalderens Vilkaar. Krigs- sange opflammede ikke længere Gemyttet i Kampen, Skalden qvad ikke mere i Begeistring om de Slag, hvori han selv havde fegtet, men i Fruer- stuen og ved Riddersnes Drikkebord qvad Sangeren om romantiske Sagn, i den naive fortællende Tone.

Danmark var det Scandinaviens Land, som laae meest aabent for Tydslands Indvirkning, og ved de politiske Forhold i Begyndelsen af det fior- tende Aarhundrede maatte Bekendtskabet med det saa nær beslægtede tydske Sprog end mere udbrede sig. Vi finde derfor og, at, uagtet mange Kæmpeviser ere blevne siungne i alle 3 Riger, de dog uden Tvivl i Danmark ere blevne fortrinligen yndede, ligesom nok ogsaa de fleste af dem ere digtede i dette Rige. Thi det er dog vel neppe noget tilfældigt, at det ikke blot var allene i Danmark, hvor man indtil den seneste Tid havde i Trykken udgivet Samlinger af disse Sange, men at det ogsaa just er fra Danmark, at man har omtrent en Snees vidtløftige haandskrevne Samlinger af Kæmpeviser fra det sextende og syttende Aarhundrede, imedens de svenske Lærde, der nu sysselsætte sig med disse

Om Sagnkredsens Forplantelse. 405

Folkesange, omhyggeligen maae opsamle dem af Almuens Mund. Vi kunne da ikke ansee Kæmpeviserne, som N. S. Vedel udgav i Enden af det sextende Aarhundrede, Peder Syv i Enden af det syttende Aarhundrede, og som i vor Tid af C. Abrahamsen, Myerup og Rahbek ere blevne udgivne, for oldnordiske Qvad, heller ikke for Frugten af enkelte Digteres Fremstillingsevne og henrivende Exempel, men som den nordiske, i Særdeleshed danske, Middelalders uvilkaarligen og gradviis uddannede Product, hvori Lyden af de tydske Sange sammensmeltede med den sidste Gienklang af de oldnordiske Toner. Sproget peger i det høieste hen til det trettende Aarhundrede. Det er Riddertidens Navne, Vaaben, Klædedragt, Stridsmaade, Sæder og Skikke samt borgerlige Forhold, som næsten overalt der blive skildrede.

Beskaffenheden af de Emner, der i Kæmpeviserne ere hentede fra Sagnkredsen om Volsungerne og de bernske Helte, beviser dette end mere. Ikke blot findes i den Svenske Samling en ældgammel ordret Oversættelse af den tydske Sang om Hildebrand, men Indholdet af alle Versene stemmer overeens med Vilkinasaga just der, hvor denne afviger fra de oldnordiske Sagn. I Viserne fremtræder Kong Didrik af Bern og hans Helte langt

406 Om Sagnfredsens Forplantelse.

mere end Sigurd. Gudrune er bleven til Grimild, hendes Hevnelyst tilskrives Brødrenes Død, og Folker Spillemands Tapperhed, til hvilken Skaldedevadene intet fiende, bliver hyppigen besungen. Ikkun tvende Træk, som ikke findes i de tydske Sange, vi have tilbage, minder om de oldnordiske Sagn: at nemlig i Brynilds Vise (1 D. 132 Str. n. Udg.) nævnes Sward med sin Fole, der vandt stolt Brynild af Glarbierget og at Vidreks Moder kaldes Bodild (1 D. S. 28 Str. 18). De til vor Sagnfreds hørende Træk som Kæmperviserne besynge ere: Didriks Tog til Bertangaland og hvad dermed staaer i Forbindelse; Sigurds Kamp med Numlung, Vidgas med Kampen Etgeir og Didreks Kæmper med Isung (1 D. N. 1, 2, 3); fremdeles, Kong Didriks og Lovens Kamp med Lindormen (1 D. N. 5. S. 41-48), hvilket her ligesom i det utrykte Tillæg til Vilkinasaga tilskrives Didrik af Bern; endeligen det som nærmest staaer i Forbindelse med Sigurds Historie, Sigurds Død (1 D. N. 17. S. 132-138); og udførligst Grimilds Hevn paa sine Brødre (1 D. N. 14, 15, 16. S. 109-130.)

Disse Sange maae imidlertid aldeles ikke betragtes at være blotte Oversættelser af det Tydske, saaledes som Visen om Hildebrand. De ere

Om Sagnetredens Forplantelse. 407

frie Bearbejdelse af tydske Gemner, og som Tilfældet pleier at være ved Forplantelsen af Sagn i Almuens Mund, det enkelte Træk bliver troligen erindret, og en Hovedbegivenhed ofte heel forglemt, eller vilkaarligen forandret. Saaledes findes i Viserne om Grimilds Hevn de mindre Omstændigheder ved Niflungernes Reise til Attila, som Nibelungenlied har skildret: at Havfruer varblede dødt, at Færgemanden blev ihjelslaget, at Væerne gik i Stykker, og at Baaden fremroedes ved Skjolde. Derimod hersker stor Forvirring i Navne og selve Begivenheder. Sigurd Hofnesbane er bleven til Sivard Snarensvend, Kong Isung til Isold og Nielaus, Vidga Belents Søn til Didrik Verlandsen, Kæmpen Grgeir til Langbeen Rife o. s. v. Blandt Didriks Kæmper nævnes ikke blot Raadengaard, Mimring Tan, Alf van Fern, som de tydske Digte ikke kiendte, men ogsaa en Iver Blaa og Sonne Folkersen, svenske Riddere fra det trettende Aarhundrede, hvilket viser at disse Sange kunne for saavidt ikke være ældre end fra det tiotende Aarhundredes Midte. Kong Didrik boede paa Brattingsborg, et gammelt Navn paa ethvert Heltesæde, og Fru Grimild satte man endog paa den lille De Dveen, hvilken synderlige Lokalisering maaskee foranledigedes ved, at Huna-

408 Om Sagnetredsens Forplantelse.

land stundom skrives Hoenaland *), hvilket efter den danske Udtale ogsaa kunde betyde Landet Hveen. Sivard Snarens vends Endeligt bliver fortalt paa en fra de ældre Sagn heel forskjellig Maade; i den eldste Vise af den nye Udgave, og hans Forhold til Brynhilde i 17de Vise har kun en fiern Lighed med de eddaiske Sanges. Disse Kæmpeviser, der giennem flere Aarhundrede bleve sungen, først paa Ridderborgene, siden i Kjøbstæderne, tilfodt i Landsbyerne, have bragt allehaande Sagn om disse Fabelhelte i Omløb. Mærkeligt kunde den saakaldte svenske Krønike synes, hvoraf findes et ufuldstændigt Udtog foran Bedels Indledning til Kæmpeviserne, hvilket Stephanius ogsaa i sine Noter til Saxo har benyttet S. 230. Originalen findes paa Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn. Vi ville meddele et Udtog deraf tildels med Originalens egne Ord: "Paa Den mellem Sæland og Skaane boede en Kæmpe, der hed Røgling, som havde to Sønner, Høgne og Folgmar, samt en Datter ved Navn Gremild. Han eiede og en stor Skat i Hammersbiørg, som Ingen kunde komme til uden ved Hielp af en Troldnøgle. Denne

*) Saaledes skrives i en gammel Krønike aftrykt i Cochlæi vita Theodorici regis ed. Peringskiöld S. 534-535 verelvis die Hvenen og die Hvenen.

Om Sagnetredsens Forplantelse. 409

Røgle gav Faderen ved sin Død til Hagen, imod at han skulde forsyne sine Sydsfende med Skattens Guld, men Gremild kunde aldrig faae nok. Den Gang var det Skif, at Krigsmænd og Kæmpere reiste til Worms, ligesom Grækerne til Olymp, for i Kongens Lysthave at skærmysere. De trende Sydsfende reiste ogsaa did. Gremild blev formædelt sit Legems Hvide og sin Deilighed der agtet som en Tyrstinde, og holdt Bilager med den vældige Kæmpe Sigfred, hvis Hud var, et Sted undtaget, som Horn, fordi han havde badet sig i den skionne Melusines Brønd. Derefter reiste samtlige til Den, hvis fire Borge de venstkabeligen delte imellem sig. Kort efter beklagede Sigfrid sig lønligen for Hagen, at Gremild var saa stærk, at naar han om Natten vilde nærme sig hende, bandt hun ham Hænder og Fødder. Hagen og Sigfred skiftede en Nat Plads med hinanden. Hagen bandt Systeren, gik derpaa sin Vej, og lod Sigfred komme ind, som først løste Gremilds Bænd, efter at hun havde lovet ham Lydighed. Men imedens Hagen saaledes tjente Sigfred, havde denne hos Hagens Hustru Gluna ikke kunnet afholde sig fra "Veneris Skif." Hagen mærkede, hvad der var skeet, og fortaug det, men da han engang saae Leilighed, nedhug han Sigfred. Gremild

410 Om Sagnetredsens Forplantelse.

Isb grædende omkring paa Den, og oprørte alle mod Broderen, som af Dmhed over sin Kones Ære ikke vilde gaabebare, hvad Grund han havde havt, men for at være i Sikkerhed for Søsteren, forlod han Den tilligemed sin Broder, og bosatte sig i Skaane. Fire Aar efter giftede Gremild sig anden Gang, og indbød Brodrene til Bryllup. Det var forgæves, at Hagen blev af Gluna advaret for Reisen. Han dræber først en Havfrue, som spaaede ham ondt, dernæst en Færgemand, der ei for en Guldfiede vilde sætte ham over, gisr selv Aaretag, saa Aarene springe, og han maae betiene sig af sit Skiold. Paa Hveen møder han Broderen, begge bleve vel modtagne og skulde hver paa sit Slot forestaae de mange Fremmedes Beværtning. Men neppe var Hagen kommet til Nordborg, og Folgmar til Katheideborg, før de bleve anfaldte af Bevæbnede. Begge forsvarede sig imidlertid tappert. Da Gremild kom til Katheideborg og saae Folgmar ligge saaret mellem døde Kropper, udskieldre hun ham, og sagde, at hans Broder Hagen alt var død, hvorudover Folgmar gvalte sig i de Dræbtes Blod. Derpaa begav Gremilde sig til Nordborg, hvor hun fandt Hagen end kampende i sin hele Kraft. Under Forbandelser tilraabte hun ham, hvorledes han ene kunde være

Om Sagnfredsens Forplantelse. 411

uovervindelig. Han svarede, om hun ikke vidste, hvorledes det var ham forundt af Guderne, at, saa længe han i Krigen ikke faldt, kunde han ei af No-gen overvindes. Errax lod Gremild uden for Porten lægge Oxehuder, sirs Erter derpaa, og atter bedække med Huder. Da Hagen kom ud efter at have læst nogle Vers, for at sikke sig for Gremilds Vaaben, blev han anfaldt af trende Bevæbnede, faldt i Knæ paa Huderne, men dræbte dem dog alle. Ved Midnat besøgte han sin Faders Grav, hvor han udkaldte Nanderne, og sik af dem sin Skiebne at vide: at han nemlig aldrig skulde komme levende fra Den, men at han med en Pige af Jetteslægt skulde avle en Hevner. Folg-mars Svende tilbode ham derpaa deres Tjeneste, og Hagen begav sig til Slottet Sønderborg, hvor han foranstaltede sin Broder hæderligen begravet, men ei turde han forlade Den, af Frygt for Gremilds og hendes Troldkoners Kogleri. Gremild, der ogsaa vidste, hvad der skulde hendes Hagen, før han kunde dø, sendte en Tjenesteqvinde stadse-ligen flædt til ham; men Hagen vilde først give Agt paa hendes Sæder, om hun og var en Adels-person, og da han hørte hvorledes hun om Morgen-nen, før hun vidste hvor hun var, bebreidede sig selv at have sovet for længe, og talte om at for-

412 Om Sagnkredsens Forplantelse.

rette et lavt Arbejde, skikkede han hende tilbage. Saaledes gik det og anden Gang, men tredie Gang skikkede Gremild en Jomfru fra sin Fruerstue, der hed Hvenild, og da hun kunde giøre Hagen rede for sine Forsædte "ginge de baade til Sengs sammen." Morgenen efter fortalte Hagen hende sin Skiebne, og hvorlunde han skulde hevnes paa Gremild, hvorpaa han døde. Hvenild vendte tilbage til sin Frue, og fødte efter ni Maaneders Forløb en Søn, som hun for sin Størrelses Skyld kaldte Kanke. Til samme Tid fødte og Gremild en Søn som blev opkaldt efter Sigfred. Gremild vilde, at Hvenild med sin Søn skulde ligge i hendes Stue, men Hvenild erindrede Hagens Raad og ombøttede Børnene den første Nat. Saa Dage efter staaer Gremild op en Nat, og væler det Barn, som laae ved Hvenilds Side, og giver hende sit formentlige Barn at opamme. Da Kanke var bleven femten Aar, opdager Hvenild ham alt, og viser ham Stenen, hvorunder Troldnøglen laae til Skatten. Kanke tager den med Glæde og fortæller nu Gremild, at han kunde vise hende Biergets Skat, men Mod maatte hun tage med sig. Gremild var saa higen efter Guldet, at hun ikke bekymrede sig derom. Kanke tog da selv trende Brød, men lod paa Veien det ene

Om Sagnetredens Forplantelse. 413

falde efter det andet, og bad Gremild hver Gang tage det op. Da hun ikke agtede derpaa, sagde han, at han frygtede, hun vilde angre det, thi naar hun kom ind i Bierget til det meget Guld, vilde hun hungre. Gremild svarede, at, naar hun først var kommen til Guldet, var det Tids nok at handle om Mad. Da Bierget var blevet opluft, og Gremild kom ned til Skatten, kunde hun ei blive fied af at bese og besole Guldet. Ranke spurgte, om hun vilde hjem, Gremild svarede at hun intet havde at giøre hienne, hun vilde røve noget i Bierget. Ranke gif derpaa bort, og tilfukte Bierget. Da han anden Dags Aften kom igien, og raabte til hende, begyndte hun at bebreide ham, at han havde tsvet saa længe, men Ranke fortæller hende, hvo han var; og lader hende svelte ihjel. Ranke aabenbarer derpaa Dens Folk sin Historie, og vinder dem ved store Gaver. Fire Aar efter drog han i sit nittende Aar til de Gothe i Italien. Hans Moder Hvenilde regierede over Den med saadan Mildhed, at man gav den hendes Navn. Da hun var død, kom Carl Høfde en Søn af Hagen og Gluna med Krigsmagt til Den, og gjorde sig til Herre, men da han regierede haardeligen, blev han af Indbyggerne ihjel slaget. Ranke kom aldrig mere til Norden." Til

414 Om Sagnetredens Forplantelse.

Slutning gives denne Efterretning om Haandskriftet: "Det er udfkrevet 1603 d. 26 - 27 Marts af et gammelt rebet Papiir; det sagdes at skulde været Mester Jens Jacobsens, han som er nu Professor i Kiøbenhavn *) hvilken er født inde paa Hveen; og hans Fader var selv Præst og Sognepræst udi Landscrone i mange Aar, mens dette som formeldt sandtes skreven paa Latin."

Gyldigheden af denne Efterskrift kan drages i Tvivl, da det ikke er rimeligt, at Professor J. J. Vennsinus, selv en Oldgrandsker, skulde have ladet sin Faders Manuscripter saaledes bortkomme, eller, at han, hvis han havde kiendt dette Stykke, ikke skulde i sin haandskriftlige paa det kiøbenhavnske Universitetsbibliothek værende Samlinger, have omtalt den hvenske Krønike. Da imidlertid allerede Kæmpevisernes første Udgiver N. S. Vedel har i Enden af det sextende Aarhundrede kiendt den hele Fortælling, kan den ikke være yngre end Aarhundredets Midte. Stort ældre kan Krøniken heller ikke være i sin nærværende Form, formedels de deri forekommende Utringer om Graferne og Venus. Det som angaaer den hornede Sigfried, Fryllupshatten, Brødrenes Reise til

*) Han kaldte sig Ianus Iacobi Venusinus, døde i Cöpen 1608.

Om Sagnetredsens Forplantelse. 415

Gremild, deres Drab og Maaden hvorpaa de bleve hevnede, har den viensynligste Lighed med Vilkisnasaga og de tydske Digte. Nobling er Niflung, Gremild er Grimhilde, og Folgmar er Folker Spillemand, som han i Kæmpeviserne kaldes. Derimod findes allehaande Forvirringer i Tildragelsernes Fremstilling og mange Tilfætninger. Hognes er aldeles traadt i Gunnars Sted og har ved Bryllupsnatten skiftet Rolle med Sigfred. Gremild er bleven til een Person med Brynhilde. Aldrian kaldes her Ranke, og Heven over Attila rammer Gremild. En ny Person er Hvenild der er bleven sat til for at lokalisere Begivenheden. Ranke forekommer ei heller i andre Sagn, men vel i Amnestueviser, og er vel ikke andet end den Ranke. Muligen er det Hele en vilkaarlig Bearbejdelse af det tydske Sagn. Dog er det mere analogiskt at ansee Fortællingen for at have uddannet sig uvilkaarligen i Almuens Mund, fra fiortende til sextende Aarhundrede, maaskee just i Anledning af Viserne, hvor Hveen ved Navnforveksling var bleven Begivenhedernes Stueplads. Der findes desuden et Par Træk i Fortællingen som synes at være gamle Minder. At Hognes Kone hedder Gluna, erindrer om Glumbora, der ifølge Volsungasaga var Gunnars Dronning. Maaden

416 Om Sagnetredens Forplantelse.

hvorpaa Høgne adskilte den trælbaarne Kvinde fra Adelsjomfruen, har megen Lighed med Maaden, paa hvilken Kong Halfrek ifølge Volsungasaga Kap. 21 opdagede Hiordises hvide Stand. Den største Del af Krøniken peger hen til de Sagn, som i Vilkinasaga ere blevne behandlede, men da Krøniken er forfattet paa en Tid, da man i Danmark kun saare lidet kiendte til islandske Sagaer, maae den være hentet fra tydske Kilder. Dens Slutning kan saaledes tiene til Beviis for, at Fortællingen om Atles Død i Enden af Vilkinasaga, hvor til man hidindtil ei havde fundet noget Spor i de tydske Digte, ogsaa i nogle af disse maae være bleven saaledes fremsiit.

At Ræmpeviserne om disse Emner især vare forfattede efter de tydske Digte, i hvilke Dieterich som Nationalhelten har Fortrinet for Sigfried, synes og at have bidraget, til i Norden at forminde Sigurds gamle Navnkundighed. Ikkun een Vise (N. 17. i D. n. Udg. S. 132. Grimms Heldenlieder S. 4) handler om Sivard Snarens Svends Forhold til Brynhilde, og det endda forvirret. Visen om Sivard Snarens Svends Endeligt N. 11. i D. n. Udg. S. 96 (Grimms Heldenlieder S. 37) har Intet tilfældes med Sigurd Fosnes Svends Skiebne.

Om Sagnkredsens Forplantelse. 417

Eitnavnet Snarensvend synes ogsaa at have bidraget til, at man i Sivards eller Sigurds Person glemte Styrken over Hurtigheden, og brugte Navnet stundom som en spøgende Benævnelse paa en Friskfor *). Selv i denne Sivard Snarensvends næsten ukiendelige Gesialt er Sigurd forfundet af den danske Almues Erindring, med mindre Sivard Snarensvend er bleven til den af flere Kæmpeviser og Almuesagn bekiendte Svend Felding. Kæmpevisernes seneste Udgivere nægte vel dette, og antage Suhms Gisning (Danmarks Hist. 4 D. S. 752), at ved Svend Felding sigtedes til en vis Svend Thrundsen i det ellefte Aarhundrede, Fader til Biskop Asker. Da vi imidlertid slet intet vide om denne Svend, er der egentligen ingen Grund til Gisningen.

De af Svend Feldings Bedrifter, som de to Kæmpeviser (1 D. S. 150—166 n. Udgave, hos

*) Hr. Professor Ryerup har gjort mig opmærksom paa, at Kong Kristian den fjerde kalder en vis Niels Relansen, med hvilken hans forrige Mædresse Karen Andersbatter vilde gifte sig, Junker Snarensvend (Suhms nye Samlinger til den Danske Historie 1 B. S. 104-5). I det syttende Aarhundrede var der i den danske Flaade et Skib som kaldtes Snarensvend.

418 Om Sagnetredsens Forplantelse.

Grimm S. 316) fremstille: at han nemlig, ridende paa en vidunderlig stærk Hest, ihjelslog en Trold, og at han reiste hen at beile for Dannerkongen til en Dronning, hvis Brede han paadrog sig; have nogen Lighed med Sigurds Historie. Selv det aldeles grundløse Sagn mellem Almuen i Hierne Herred i Ribe Stift*), at en Altertavle i Borberg Kirke, forestillende en Helt, maaskee St. Jørgen, der dræber et Uhyre, skulde være Svend Felding, synes at vise, at man havde hørt noget lignende om denne Svend.

De øvrige Sagn, der til senere Tider have vedligeholdt sig om Svend Felding, pege alle hen paa en vældig Kæmpe. I Egnen ved Sielleskovsgaard, Framlev Herred i Aarhus Stift, fortæller Almuen om ham, at han tjente som Smaadreng paa Gaarden, og sandt en Dag, han red forbi en Høi, en Brimmel af dansende Ellesfolk. En af Ellepigerne rakte ham et prægtigt Drikkehorn, Svend slog Drikken bag over sig, red bort med Hornet, og kom over Naen, før Ellepigen naaede ham. Da hun ei kunde komme over det rindende Vand, bad hun indstændigen om sit Horn,

*) Danst Atlas 5 D. S. 761. Ubdalgte danske Biser fra Middelalderen 1 D. S. 392.

Om Sagnetredens Forplantelse. 419

og lovede til Siengteld at give ham, hvad han vilde ønske. Han ønskede sig tolv Mænds Styrke, fik den, men tillige tolv Mænds Hunger. En Kobbergryde paa 2 Skiepper, der fra umindelig Tid havde staaet paa Gaarden, blev derfor anseet for hans Madpotte.

Paa Nafær i Hads Herred i Aarhus Stift, glemmes og en af Svend Feldings Gryder, samt hans 3 Allen lange Sværd, og man viste der, saavel som paa Sebestrups Hede i Brads Herred, Tomten af den Stald, hvori han med Jernlænker bandt sine Heste. Disse Sagn synes i Forbindelse med Kæmpeviserne i det mindste at vidne om, at Svend Felding har været en gammel Fabelhest, og folgelig forskjellig fra den, hvis Dødsdag samt Kones Nases og Datter Ingrets af N. S. Bedel fandtes indtegnet i Calendariet af Seluf Kirkebog*).

Saa ukiendelige ere Sporene blevne af Sigurds Minde i Danmark. Selv Digterne have næsten forladt de gamle Skaldes Yndlingsæmne.

*) Suhms Danmarks Historie 4 D. S. 752-53. Udvalgte danske Viser fra Middelalderen 1 D. Anmærkn. S. 388-93.

420 Om Sagnkredsens Forplantelse.

Pastor Grundtvig er den eneste, som kvad herom. I sine Optrin af Nordens Kæmpelis i D. har han besungenet Volsungers og Niflungers Kamp.

I Sydskand, hvor den hornede Sigfried vedblev som et Almuefagn, er den vidtberømte Helts Minde ved La Motte Fouquès Sigurd der Schlangentödter herligen bleven fornyet.

Men imedens Nutidens Digtere maatte tyde til gamle Bøger, for derfra at hente det indholdsrige Sagn; gives der en Afkrog i Danmarks Rige, hvor Sigurds Minde paa den gamle Viis har forplantet sig ved Sangens egen Kraft. Paa Færøerne lever det endnu, ikke blot ved Oldingers Erindring, men i Karles og Pigers Sange, og, som fordem i det gamle Norden, gienlyder ved festlige Lag fra alle Munde. Disse Deboere have nemlig ikke liden poetisk Sands. De digte endnu hyppigen Viser (Thaatt*) rigtig nok oftest til

*) Thaatt er det islandfke Thattr, det danske Tot, betyder oprindeligen et Brudstykke, derefter et Afsnit af et større Heelt, hos Færøerne derfor baade en Afdeling af et større Digt, og et mindre Heelt, i Særdeleshed et Stykke af satirisk Indhold, som det sædvanligste hos flige smaa Digte.

Om Sagnfredsens Forplantelse. 421

Spot, og affynge dem under Dandse*). Men de have og ældre Sange om allehaande Eventyr, der have Navn og Form tilfældes med Islændernes Rimer. De ældste af disse kaldes Qvæje**) (Qvæder) og ere samtlige af episkt Indhold. Dem lærer Ungdommen udenad de lange Winteraftener under Uldarbeidet. Qvælsen gjør, at man ofte næmmer selv de lange Qvæder, ved at høre dem 4 til 5 Gange. Fra Juul til Fastelavn er almindelig Dandsetid, thi det raa Veirligt tillader dem

*) Skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter 1815—16. S. 234, 68.

***) Efter et Sagn skulle disse Qvæder alle hidrøre fra en Bog i Skindbind, saa stor at den kunde bedække en Hesteryg, som med et islandsk Skib var bragt til Den, men siden forkommet. Efter et andet Sagn skulle de stamme fra tvende saadanne store Bøger, hvoraf enhver havde kostet 80 Kroner. Den ene var igien affendt til udlandet, den anden skulde i det mindste i Brudstykker endnu findes paa Sandøen. Paa det kongelige Bibliothek i Kiøbenhavn glemmes en af Hr. Svabo med megen Flid foranstaltet Samling af disse Qvæder, hvoraf enkelte i Anledning af andre Sagnfredse i det Følgende skulle blive nævnte; men denne betydelige Samling er dog langt fra ikke fuldstændig. Hr. Cand. Theol. Lyngbye, der i Sommeren 1817 gjorde en botanisk Reise til Færøerne, har medbragt flere Sange, som ikke findes i Svabos Samling.

422 Om Sagnkredsens Forplantelse.

dem ingen anden Udspreidelse, og den megen Stillefiddens ved Uldens Forarbeidelse, gjør nogen stærkere Bevægelse nødvendig. Unge og Gamle samles da med hinanden, og i det man danser, istemmes et af de gamle Qvæder, der træder i Violinens Sted. Antallet af disse Qvæder er saa betydeligt, at i de større Byer neppe det samme Qvæde synges to Gange Vinteren igiennem. Af alle disse er Siura Queaje (Qvædet om Sigurd) det meest yndede. Det høres næsten ved alle Bryllupper, skjønt med Varianter og ikke allevegne lige fuldstændigen, det anvendes desuden ofte i daglig Tale. Saaledes hedder det om en utro Arbeider: du er ikke bedre end Reigin. Gurins (Gudrunas) Ord til Moderen: "det lykkesielden at elske en Andens," lægger man den unge Pige paa Hjerte, og opmuntrer til at pleie Dyrene ved at anføre Gurins Umhu for Siuras Hest. Ni Thaatter eller Sange, de fleste paa 70 — 80 Stropher, høre i det mindste til denne Sagnkreds, men af disse er der fire, der nærmest angaae Sigurds og Gudrunas Skiebne. Vi ville her saameget hellere meddele en Oversigt over disse for Sagnkredsens Historie mærkelige Digtes Indhold, som de hidtil have uden for Færøerne været aldeles ubekiende.*)

*) Fr. Lyngby medbragte til Kjøbenhavn i Efter-

Om Sagnetredsens Forplantelse. 423

Dvædet begynder med at Hiordis finder paa Baldpladsen Sigmund døende, der giver hende sit brudte Sværd med Begjæring, at hun vilde lade Smeden Keigin, der var duelig men falsk, smedde det sammen for den Søn hun bar under sit Hjerte; han skulde hevne Faderens Død paa Hundings Søner. Kong Hjaltri (Hjalprek) besøger Hiordis, der føder en Søn, som hun af Præsten lader falde Sjura (Sigurd). Denne voxte saa meget i een Maaned, som andre i tolv. Da han engang paa Legepladsen rev Egestammer op, hvormed han slog Folk til Døde; sagde man til ham, det var bedre at han hevnedes sin Faders Drab. Efter nu at have erholdt Oplysning af sin Moder, gaaer han til Keigin med Faderens brudte Sværd. Kei-

aaret 1817 de to første Uffnit af Dvædet, i alt 164 Stropher, som han havde nedskrevet efter en Dblings Dicteren, der havde lært dem af sin Bedstemoder. Af det tredje Uffnit kunde Dblingen blot huske Indholdet. For at fuldstændiggjøre Dvædet, sendte han det i Kar tilbage igien til Færøerne, til Hr. Pastor Schrøder, som havde den Godhed med første Leilighed at tilbagevende oplysende Varianter og et berigtiget Udtog af det Manglende, samt Løfte om snart at ville nedsende den hele Samling, saa fuldstændig den kunde erholdes.

424 Om Sagnetredens Forplantelse.

gin smeddede det første Gang, saa det sprang, da det blev hugget mod Ambolten; men da han anden Gang havde smeddet derpaa i 30 Nætter, blev det saa stærkt, at Sigurd fløvede Ambolten dermed. Keigin vilde vise Sigurd hen til Ormen Freanar (Fofner) paa Glidrahøi (Gnytahede), men Sigurd vilde først hevne sin Faders Død paa Hundings Søner i Randarny. Efter sin Moders Raad udsøgte han sig den bedste Hest, ved at kaste Steen i Naen og see, hvilken Hest senest veeg tilbage; det var Grane. Efterat have dræbt alle Hundings Søner reed han til Glidrahøi, hvor han mødte en gammel Mand, det var Rodnegiest (Mornagest), som raadte ham til at gjøre sig tre Grøfter, for at værges sig mod Ormens Edderblod. Den fældede Orm advarede ham mod sin Broder Keigin, hvem Sigurd dræbte, og, opmuntret ved en Fugls Paamindelse, spiste han derpaa Ormens Hjerte, der lærte ham at forstaae Fuglenes Tale. Med tolv Guldkister paa hver Side af Hesten reed Sigurd fra Glidrahøi. Da Grane sprang over en Sump, brast Sadelgiordens Spende, det fik Rodnegiest.

Læseren vil letteligen skisne, hvor nære dette i saa mangt et enkelt Træk stemmer med Volsungasaga, og for saavidt ogsaa med de eddiske San-

Om Sagnetredens Forplantelse. 425

ge. Iffun Naaden hvorpaa Sigurd erfarer sit Faders Drab, samt hvortledes han prøver Hesten Grane, har noget Særegt. Heller ikke nævner Sagaen Stedet, hvor Hundings Søner faldt. Rodnegiest, der fik Spændet, er hentet fra Ror-nagests Saga, hvorfor man og lod det være denne, og ikke Odin, der giver Sigurd det gode Raad mod Slangens Gift. Overalt findes her i Sangen intet Spor til Hedenskab, tværtimod lader man den lille Sigurd kristnes. Dog fremtræder her ligesom i Niebelungenlied flere mythiske Træk, f. Ex. Slangens og Fuglens Tale, som man ei ganske kunde udslutte; og paa den anden Side er det et Vidnesbyrd for denne og de dermed bestægtede Sanges Velde paa Færøerne, at der næsten intet Spor findes hos dem til de for Catholicismen særegne Forestillinger, som ellers hyppigen forekomme i andre Nørde.

Anden Sang begynder med at den mægtige Kong Valins (Budles) Datter Brinild (Bryn-hilde) forsmædede enhver Beiler, fordi hendes Hu stod til den guldrige Sigurd, Ormens Bane. Hun beder sin Fader bygge sig en Sal paa den øde Mark, og lade Luer brænde deromkring, at ei Dverge skulde bortføre den ved Runekraft. Fuglene viste Sigurd til Hildarsfeld. Grane sat over

426 Om Sagnetredens Forplantelse.

Iverne, Sigurds Sværd opskar Brynhildes Brynie. Hun vaagnede, og da hun hørte, det var Sigurd fra Hunalandet, bad hun ham gaae til hendes Fader; men han vilde blive hos hende, deres Kierlighed mødtes, og Osla (Aislaug) blev undfanget. Sigurd lagde Armene paa Brynhildes Hals, og svor hende Troskab; hun gav ham en Guldring, advarende ham for Grimild. Men som den hurtige Sigurd, for at finde Brynhildes Fader, reed forbi Jufagaarden (Ginfas Borg), stod Grimild uden for, gav ham en Glemfelsesdrik, og fik ham til at ægte Jomfru Gurin (Gudruna). Ude i Elven vilde den høvmodige Gurin løbe foran Brynhilde, hun lod hende høre, at hun eiede hendes Ring, og at hun havde bolet med Sigurd. Grædende gif Brynhilde bort, og opfordrede sin Veiler, Kong Gunnar, til at dræbe Sigurd. Strax derpaa kommer Brynhilde i Værnsnød. Sigurd iler til, og vil formilde hende med favre Ord; men hun befaler at Datteren skulde fastes i Elven. Ifølge Brynhildes Raad rede Jufekongerne (Ginfangerne) ud med Sigurd, efter at have givet ham salt Kiød at æde. Da han steg af Hesten for at drikke, overfaldt de ham, og Høgne afhug hans Hoved. Gunnar vilde sætte sig paa

Om Sagnetredens Forplantelse. 427

Grane, men den vilde ei af Stedet, før Sigurds
Lig hvilede paa dens Ryg.

Ogsaa denne Sang stemmer i det Hele med
Volsungasaga. Brynhildes Ophold paa Flamme-
borgen bliver foranlediget ved hendes Kiertighed
til Sigurd, men hvorledes denne kommer til at
opskiære hendes Brynie, vilde af denne Sang være
ganske uforstaaeligt, og er en Levning af den my-
thiske Indklædning (Volsungasaga K. 20). Kata-
strophen bliver her fremskyndet, ikke ved Brynhil-
des men Gudrunas Overmod. Brynhildes Bro-
derskrig over at see sin Hemmelighed røbet (Vols. S.
K. 38), er bleven til Beer ved Oslos Fødsel. Mær-
kelig er ogsaa den Uoverensstemmelse med den eddi-
ske Fremstilling, at Sigurds Død her berettes
mere efter de tydske Sagn, just ligesom i Vilkina-
saga (K. 324), men med større Omstændelighed.

Tredie Sang begynder med Gudrunes Sorg
og hendes Omhu for Hesten Grane. Flere Beilere
meldte sig, blandt dem var Artala, Konge af Hu-
naland, han ægter hun paa det Vilkaar, at han
skulde skaffe Hevn over Hogue og de andre Mor-
dere. Efter nogle Aars Forløb minder hun ham
om Opfyldelsen af sit Løfte; han svarer, hun
maae opfinde Raad. Hun lader nu grave dybe
Grøfter i Hallen, og bedækker dem med Elsbys.

428 Om Sagnetredsens Forplantelse.

Huder, derpaa indbyder hun Jufakæmperne. De komme og drikke med Artale. Da Gudrune ei kan faae nyttet Strid, lokker hun sin Søn til at slaae Høgne i Ansigtet for at opirre ham, men denne afbugger strax Sønnens Hoved. Derpaa begynder Kampen. Kun Veien over de med Blod beslængte Huder stod aaben for Jufakæmperne. Sunnar og de øvrige faldt i Grøfterne. Høgne springer over dem, og findes om Morgenen ene levende. Livvagten vil anholde ham, men han nedslaaer enhver der nærmer sig. Tilfaldt faaer Gudrune en Troldmand*) til at spye Edder over ham. Høgne kan nu ikke længere giøre Modstand, han bønfalder Systeren om ei at lade Stammen uddø, men sende sig en Jarledatter; hende forkynder han, hun skulde føde en Søn til samme Tid som Gudrune, hvis Barn hun skulde ombytte med sit. Derved skeer det, at Gudruna dræber sit eget Barn, og opføder Hognes Søn som Artales. Sangen ender med at Gudruna selv tsirer den gamle Hest Grane paa det bedste Græs.

Denne Sang afviger mere end de foregaaende fra den oldnordiske Fortælling, og slutter sig næiere til den tydske Sagnetred, saavel i Henseende til

*) Han kaldes en Slige fra Stokkanes.

Om Sagnetredens Forplantelse. 429

Gudrunes Hevnelyst, som Stridens nærmeste Anledning og de vaade Huder, der voldte Ginfangerens Fald. Det er synderligt, at Sanges sidste Deel har saa megen Lighed med den forhen anførte hvenske Krønike, hvilket beviser at denne Krønike ingenlunde er et vilkaarligt Digt, men et udbredt Folkesagn, der er bleven nedskrevet.

Sidste Sang indeholder den unge Hognes Bedrifter. Han opfødtes ved sin foregionne Faders Hof, blev stærk og mandig og sin virkelige Fader saare liig. Da Moderen havde aabenbaret ham sin sande Herkomst, kunde han ikke ganske dølge sin Hu, saa Gudrun mærkede Uraad, og vilde rydde ham af Veien, men det lykkedes hende ei. Hans Moder lærte ham at forstaae Fugleskrig. Da han en Dag ved Kongens Bord vilde snyde Lyset, tabte han Tanden paa Toden, der brændte Hul, uden at han mærkede det. Da Kongen spurgte, hvad han tænkte paa, svarede han, at Fuglene havde sunget, at Kongen vilde blive nødt til at tigge om Vand og Brød. Artala spottede derover, og vilde, for at overtude Hagne om Umuligheden heraf, vise ham sin store Skat. Hagne slaaer Døren i for Taarnet, og lader Artala svelte ihjel, dræber derpaa Gurin, og anmasser sig Riget.

430 Om Sagnetredens Forplantelse.

Denne Sang viser sig heel forskjellig saavel fra de oldnordiske som oldtydske Digte. Imidlertid vil den opmarksomme Læser her let gienkende Træk, saavel af de forhen meddeelte Tillæg til Vilknaasaga, som af den hvenske Krønike. Hvad de førstnævnte berette om Aldrian, Hognes Søn, den sidste om Ranke, Hognes Søn, er her bleven forenet, og tjener til et nyt Beviis paa, hvor underlig disse Sagn have krydset sig, og uophørligen krydse sig i Folkets Mund.

Fundin Noregur.

Om den ældste Tid i Norge.

Kong Fornioter (for-niotr eller forn-niotr den gamle Besidder) i Jotland, der og kaldes Finland eller Nvenland, øster for Helsingebugter (den botniske Bugt) havde trende Sønner, Hler, ogsaa kaldet Egir (Havet), Loge (Ilden), Ræ (Vinden).

Sidstnævnte havde en Søn, der heed Frost, Fader til Sne den Gamle, hvis Søn Thorre

(Lorke) havde to Sønner Nor og Gor, og en Datter ved Navn Goe*).

Thorre gjorde et stort Offer hver Midvinter, hvoraf Maanedens har sit Navn. Engang hendte det sig ved Offertiden, at Goe forsvandt, man ledte forgiebes efter hende, og da Maanedens var til Ende, anrettede Thorre et nyt Offer, som siden blev kaldet Goes Offer, men erfarede dog ei, hvor Datteren var kommen hen. Da gjorde Brødrene det Løfte at ville finde deres Søster. Nor skulde søge inde i Landet, Gor ved Kysterne. Nor holdt et Feldtslag med Lapperne, hvilke han overvandt ved Kogleri, drog seierrig frem giennem Throndhjem, Mørerne og Sogn, hvor han mødte sin Broder, der imidlertid med sin Flaade havde indtaget Norges Der. De fandt den, der havde røbet deres Søster, Hrolf fra Bierget, en Søn af Jotunen Svade, Sønesøn af Asathor. Efter at have prøvet ham i Holmgang, forligte de sig med ham.

*) Efter et andet Haandskrift hos Biørner S. 6, der stemmer overeens med Flateyrbogen, var Kare Fader til Fokul (Fsbierget), dennes Søn var Snee, som foruden Sønnen Thorre havde tre Døtre, Fønn, Drifa og Miøll (Sammensyget Snee, Læsnee og Frostsnee).

117 [Gors Sønner Heitir eller Geitir og Beitir bleve mægtige Søfonger, der ofte bekrigede Nors Æt. Fra Heitir nedstammede, giennem Sønnesønner Halfdan den gamle, den til Harald Haarfagers Tid levende Jarl Rognvald i femte Led.

118 [Nor gav Norge Navn; til hans Slægt hørte Raun, Alf, Godbrand, Haude, Hadding, Hring, efter hvem Raumsdalen, Alfsheim, Godbrandsdalen (Guldbrandsdalen), Hadeland, Haddingdalen, Hringerrige bleve opkaldte. Blandt de Slægtrækker her nævnes, ville vi udmærke Ingemunds, der levede i Harald Haarfagers Tid, og skal have nedstammet i niende Led fra Nor. Finalf, en Søn af Raun, var gift med Guldfær, en Datter af Dag, Dellings (Morgenrødens) Søn og Solen, Mundilfares (den efter et vist Maal Reisendes o: Himlens) Datter. Af Raums Efterkommere er især Kong Halfdan den Gamle berømt, der gjorde et stort Offer ved Midvinter, at han maatte i sit Rige leve trehundrede Aar, hvilke det hed at Kong Snee den Gamle havde levet. Han erholdt til Svar, at han ei skulde leve mere end en Mands Alder, men at i trehundrede Aar ingen uberømt og ingen Kvinde skulde fødes i hans Æt. Han avlede ni Sønner, alle lige gamle, der bleve saa berømte, at deres Nav

ne bleve Benævnelser paa Konger og de Mægtige, de faldt alle uden Børn i Kamp. Siden fik han atter ni Sønner, der bleve Stamsfædre for de berømteste Slægter i Norden. Disse Slægtrækker blive anførte, og tilsidst læses en Stamtable fra Bue, Tyrkekongen, Odins Fader, til Harald Haarfager.

Det her meddeelte Udtog er giort efter den Text, som læses i Børners Kæmpedater. I Fla-tenyrbogen paa det kongelige Bibliothek findes Kol. 8 en noget afvigende Recension. Den begynder som Varianten hos Børner S. 6, derpaa stemmer den med Børners Text fra S. 5 til 12, kun med nogle faa Afvigelser og Tilfætninger; den udelader, hvad der findes hos Børner S. 12, fra Ordene Kars fodur Aulrunar indtil Budles Slægteregister; tilføier derimod Skiolds Et, Harald Haarfagers Stamtable fra Adam, og Liste paa de norske Konger til 1387. Meget kortere er det Aftryk, der findes i den Skatholtiske Udgave af Oluf Tryggvesens Saga I. D. S. 214-217 og ender med Rognvald Jarls Stamtable. Et vidtløftigere Exemplar har derimod Lorfæus.

benyttet i sin norske Historie første Deel. Disse og endnu flere Forskielligheder i Papirshaandskrifter har Suhm angivet i Tabellerne til den critiske Historie S. 97-100.

Det var naturligt, at slige Forskielligheder maatte findes i et Skrift, hvis enkelte Dele ikke staae i nogen nødvendig Forbindelse, hvor man saa let, uden at forstyrre det Hele, kunde lægge til og tage fra. Ikkun det Forsæt, at ville samle de ældste Minder om Steder og Slægter i Norge, kan have ledet Skriftets Forfatter; sandsynligviis er det lidt efter lidt blevet forøget.

Saa meget kunne vi kun sige med Visshed, at det i Enden af fiortende Aarhundrede har havt den Form, hvori det læses i den Flatseske Codex. Stykkets gamle Overskrift fundin Noregr, det fundne Norge, er upassende; da her ikke fortælles om, hvorledes et ubeboet Land blev fundet, men et bebygget Land af Fremmede erobret, derimod svarer Indholdet til Titelens latinske Oversættelse *origines Norvegiæ*.

Indholdet bestaaer af tvende Hoveddele, i den første ere Nor og Gor Hovedpersonerne, i den anden Halvdan den Gamle. Vi ville betragte hver særskilt.

Sagn om Nors Stamfader Fornioter og dennes Slægt ere ældgamle. Ikke blot anføres i Landnamabog S. 297, at Kong Hrolf, Totun Svases Søn, var gift med Goe, efter hvem en Maaned blev opkaldt, og at hun var en Syster til Gor, og til den Nor, der gav Norge Navn. I den eddiske Sang Odins Ravnegaldur 17 Str. kaldes Windene Fornioters Slægt; Harald Haar-fagers Skald, Thiodolf fra Hvine nævner Ilden Fornioters Søn (Vinglingasaga Kap. 47.) I Snorres Edda anføres blandt Windenes Digternavne, at de kaldes Fornioters Sønner, og til Bæviis et Vers af Nordsetu drapa, et tabt Digt af en vis Svein *); blandt de digteriske Udtryk paa Havet forekommer, at det hedder Fornioters Søn, Ildens og Windenes Broder **); Fornioter findes ligeledes blandt de gamle Jettenaavne ***) , i hvilken Betydning Nordmanden, Eilif Gudrunesen, fra Enden af det tiende Aarhundrede i Begyndelsen af Digtet Thorsdrapæ, sætter Fornioters flygtige Guder imod Aserne ****).

Se 2

*) Olafsens Bearbejdelse af Snorres Edda S. 453.

**) Sammeffeds S. 1609.

***) Sammeffeds S. 396.

****) Fragmenta Høstlangœ et Thorsdrapœ. edid. S. T. Thorslacius P. 2 S. 17.

Af disse Vidnesbyrd er det vist nok klart at Fornioters Slægt ikke er et Paafund af kristelige Islændere; men ingensunde er dermed Fornioters og hans Vets historiske Tilværelse beviist. Det synes endog at selve Skaldene neppe betragtede Fornioter som en historisk Person, men som en Benævnelse for Jetteslægten, Nordens ældste Beboer, og brugte Udtrykket Fornioters Sønner som Personifikationer paa Jetternes Guddomme, Luften, Jlden, Vandet. Kaster man nu desuden Blik paa disse Navne, hvis Betydning i det Foregaaende er angivet, sees, at de maae være hentede fra kosmologiske Forestillinger. Dette bliver endnu tydeligere af et Tillæg til Slægtregistret, der kan hentes fra Begyndelsen af Thorstein Visingens Saga, hvor Kong Loge (Lur) siges gift med Dronning Glod, og at han havde tvende Døttre Gysa (Kul) Emyria (Emmer.) Vel bemærker Torfæus, at de oldnordiske Navne stedse vare betydningfulde; men dels ere de fleste af disse Navne saadanne, der ellers ikke forekomme; dels gives aldrig noget Exempel paa, at man i at opkalde Børn har fortsat det Billedlige, som laae i Forældrenes Navne. Uagtet det derfor ikke var umuligt, at en enkelt Mand kunde i den nordiske Oldtid have

hedt Ild eller Luft, bliver dog en sammenhængende Række af slige Navne uantagelig.

De følgende Navne ere ligesaa mistænkelige. At lade en Konge Nor give Norge sit Navn var efter den samme Etymologiserelyst, der havde frembragt ikke blot en Dan og en Angul, men ogsaa en Scotus, en Francus og flere lignende Fyrster, der alle skulle have forplantet deres Navne paa deres Folk, uagtet alle disse Folknavne uden Tvivl have en ganske anden Oprindelse. Norges mod Norden udstrakte Beliggenhed indeholder den tilstrækkelige Grund til dets Benævneelse. Thore og Goe ansaaes for at have givet Maanederne Navne, og dette var vel og Tilfældet med Gor, uagtet det ei udtrykkeligen siges. Endnu kaldes Slagtermaaneden hos Islænderne Gormánadr, af gor, der paa Islandsk, Angelsaxiske, Svensk og i det danske Almuesprog betegner Skarn, især det i Dyrenes Indvolde. Navnet paa Maaneden Thorre, Januar, der ikke formedelt det dobbelte N. kan hidledes fra Thor, kommer uden Tvivl af *thverra diminui*, fordi den betegner den fjerde Wintermaaned, fra hvilken altsaa Winterens Aftagelse, efter at dens Halvdeel er overstaaet, kan regnes, eller den Maaned, fra hvilken Solens Afstand fra Jorden formindskes. Goe Maaned

kan udledes af Giæaft; lente prospicere, fordi det er Februar, den næstsidste Wintermaaned, hvori Sneen begynder at smelte og Veiret klares op, hvorfor den ogsaa hedder paa dansk Blidemaaned *). Disse Etymologier ere vel kun Formodninger, men det er altid rimeligere at udlede Maanedernes Navne af menneskelige Sysler og Naturens Udseende, end af Personernes Egennavne. Den sidste Fremgangsmaade derimod er den letteste, og synes at skaffe meest historisk Udbytte, hvorfor det ikke var at undre over, at den blev fulgt af dem, der efter boglige Syslers Udbredelse i Island begyndte at forske over Oldtidens Minder. Saaledes blev vel og især de nævnte af Raums Børn, der skulde have givet visse Landskaber deres Navne, fordi man omvendt af Landskabsnavnene sluttede sig til de gamle Konger. Gors Børn har Torfæus fundet saaledes angivne i sit Haandskrift, Hæiter. Bæiter, Mæiter, og Gæiter. Bæiters Sønner vare

*) Disse Etymologier paa Maanedernes Navne ere tagne af Olafsens haandskriftlige conspectus historicus super historias veteres Islandicas, der gjemmes blandt de Arnamagnæanske Samlinger S. 83 og stemmer overens med Arne Magnæi egen Mening, der anføres i Gams Tillæg til Busæi Udgave af Arne Frodes Sæde S. 112.

Glam og Gylve, Mæters Søner Mævil og Mindel og sidstnævntes Søner vare Ekfil og Ekfifil. Ved disse Navne ere atter tvende Synderligheder, den første at alle Brødrenavne rime sig, noget hvortil Forældre ei pleie at tage Hensyn, naar de opkalde deres Børn. Det andet at alle disse Børns Efterkommere ikke blot vare Søfonger i Sierningen, men at ogsaa deres Navne alle hentyde paa et Skibs Beskaffenhed. Det Synderlige herved forklares imidlertid af Snorres Edda, hvori findes et Erindringsvers, der indeholder firfindstyve efter Rimbogstaverne ordnede Navne paa Søfonger, hvoriblandt alle de Anførte paa eet nær. En deel af disse Navne ere Egennavne, andre synes kun at have været Benævnelser paa Skibe, og denne Sammenblanding kunde saameget deslettere finde Sted, som alle Udtryk brugtes til deraf at danne Skibenes digteriske Benævnelser. Heitir kan udledes af eg heiti jeg varmer, Opvarmeren, Skibet, der opvarmer Besætningen ved Naretaget; Geitir af geit en Geed, den der lig Geden hopper paa Bølgerne; Meitir Siennemfæreren af meitla sønderfærer; Beitir Krydseren af beiti krydser; glamma den Brusende; Gylvi den gyldne (Skibenes Forstavne vare stundom udsirede med Guldprydelser); Mæfil af máfr en Strandmaa

ge; Ekkil maaskee af at aka age, Førerren, Førsel-
skibet; Skekkil Rysteren af skeckia at ryste.

Ligesom alle disse Navne giøre Stykket mis-
tænkeligt, ere de Bedrifter, der tillægges Hoved-
personerne, høist usandsynlige. Man kan ikke be-
gribe, hvorledes Nors Krigshær, der en Tidlang
skal have levet af Jagten mellem Riølsens Bierg-
fløfter, kunde være stor nok til at erobre Norges
Oppland, som forestilles at have været bebygget;
eller hvorledes Gor kunde i hin Oldtid have faaet
en Flaade, dybt inde i den botniske Bugt, stor nok
til at erobre Norges Der og en Deel af Kystlandet.
Ligeledes er det underligt, at Norge kunde til Ha-
rald Haarfagers Tid have været delt i saa mange
smaa aldeles usammenhængende Riger, dersom to
mægtige Erobrere fordum havde deelt hele Landet.
Allervanskeligst bliver det at forklare sig, hvilken
Folkestamme Nor og Gor anførte. Uagtet de skulle
være komne fra Finland, kan man ikke antage, at
Finner skulle have været Norges Erobrere, og at
alle gamle Fyrsteslægter nedstammede fra dem; der-
til er Forskiellen mellem den finniske og gothiske
Folkestamme alt for stor. Var det en gothisk i Fin-
land boende Stamme, Nor og Gor anførte, som
siden er bleven fordrevet fra sine gamle Boliger,
maa dette, hvortil ellers ei findes kiendelige Spor,

være skeet mange Aarhundrede før Harald Haarfa-
gers Tid. Alle de Slægtregistre Fundin Norege
meddeler ere da meget for korte og uefterrettelige,
og det var neppe mueligt, at man om saa gamle
Tider kunde have Efterretninger tilbage. Der-
imod kunde en Islænder i Begyndelsen af det tolvte
Aarhundrede gierne falde paa at opdigte, hvor-
lunde en borttraet Prindsesse, hvem hendes Brø-
dre reiste ud for at opsøge, havde givet Anledning
til Norges Navn, en Fortælling der minder om
Europas Fabel, om hvilken Islænderne den Gang
neppe kunde være uvidende, da Skoledrenge i Is-
land allerede i den første Halvdeel af det tolvte Aar-
hundrede læste Dvids Skrifter.

Til alt dette kommer endnu en vis Higen ef-
ter at anvende gamle Sagn, enten de saa passede
eller ikke. Saaledes, for ikke at tale om Solens
af Snorres Edda (8-9 Damesaga) bekjendte Slægt,
der i Anledning af Svogerskab er bleven indført i
Raums Stamtable, besøger Hor paa Reisen fra
Finland sine Frender paa de danske Øer, Hlers
eller Egirs Efterkommere, fordi det var et Sagn,
at Hler paa Læsfs havde engang beværtet Aferne.
(Snorres Edda 50 Damesaga). Hvo Hlers Ef-
terkommere vare, lærer Snorres Edda, der an-
fører hans ni Dottres Navne blandt Valgernes

Benævnelser. Recensionen i Flateiarsbogen lader Nor og Gor overvinde Kongerne Ve og Wei, vist nok med Hensyn til de tvende Odins Brødre Vile og Ve, der nævnes i Snorres Edda, men neppe have været historiske Personer. Svade Jotun fra Dovre, Asathors Søn, der var Fader til den ranede, eller snarere bortkoglede Goe, erindrer om den Svase Jotun fra Dovre, der ved Koglerisk Kong Harald Haarfager til at forelske sig i hans Datter (Heimskringla Harald Haarfagers Saga Kap. 25.) Fortællingen om den onde Kong Eistein, der satte en Hund til at regiere Thrønderne, er ogsaa bleven tillagt en Sønnesøn af Raum, uagtet denne Begivenhed, som ellers fortælles at være skeet paa forskjellige Steder, maatte ifølge Snorres Efterretning om Jemtelands gradvise Bebyggelse (Hakon den Godes Saga Kap. 13-14) meget senere have tildraget sig.

Sæie vi nu hertil, at der i det hele Stykke ei findes digteriske Spor, der kunde hentyde til de Skaldesange, hvoraf det var oprundet; maae vi erkende, at der slet ingen Grund gives til at tillægge Fortællingen om Nor og hans Slægt nogen historisk Betydning, og det er langt rimeligere, at det Hele er et Digt fra det tolvte Aarhundrede, end at saa usandsynlige Beretninger og saa tørre Navne

nelisser skulde fra den fjerne Oldtid være blevne forplantede.

Vi mene imidlertid ingensunde, at det Hele skulde være et for Norskabs Skyld digtet Eventyr; dertil er Vennet alt for simpelt, og Navnene for mange. Det synes snarere, at være Resultatet af de tidligste Forsøg paa at oplyse noget om Norges ældste Historie. Man gik da ud fra vilkaarlige Etymologier; udtænkte, for at understøtte dem, Hypoteser, der snart bleve antagne som historiske Sandheder, forbundne med de ældste Navne; Skaldesangene indeholdt, maaskee tillige med en svag Efterklang af et eller andet Oldtids-sagn f. Ex. at Norges Beboere skulde være indvandrede, dels nord for den botniske Bugt, dels over Mandsøhavet; alt dette udsmykkes nu efter Analogi, med hvad man havde hørt om Oprindelsen til andre mærkelige Landes Navne, og Historien om Nor og hans hele Slægt var færdig. Senere end det tolvte Aarhundredes Midte kan det Væsentligste af denne Samling af etymologiske Digtninger ikke antages at være; thi yngre Forfattere vilde mere have kunstlet paa det Hele, have talt foragteligt om de gamle Guder og ikke have ladet sig nøie med saa korte og ufuldstændige Genealogier. Landnamabogens Forfattere havde ikke ev-

Kiendt. Nor og Gor for historiske Personer, hvis de havde anseet Fortællingerne om dem for Samtidiges Paafund.

Den anden Halvdeel af Fundin Noreg indeholder blot Stamtavler, thi hvad der fortælles om Haldan den Gamle selv, er kun at ansee som den mythiske Indledning til de følgende Genealogier. At Fremstillingen af Haldan den Gamles Et ikke kan have historisk Gyldighed, følger af sammes indvortes Urimelighed. Først skal Haldans Dronning have født ham ni Sønner paa eengang, som alle paa eengang bleve dræbte, uden at efterlade sig Børn, hvis Navne alle af Digterne bleve forevigede som digteriske Benævnelser paa Konger, og som netop alle ved Fødselen havde erholdt saadanne Navne, der passende kunde betegne kongelige Egenskaber. De kaldtes nemlig Thengil (af thinga, jus dicere, conventum agere), Ræfir (qui procurfare facit), Gramr (severus), Gylvi (deauratus), Hilmir (pugnator), Tiggi (tigiinn ornatus), Skyle (Skuli protector), Iofur (af yfir super eller maaskee Iarlum ofur Harre (Herre) Af disse Navne forekomme fire Gram, Gylve, Jofur, Skule som Egennavne, de andre findes kun som Appellativer. Man gav Kong Haldan endnu et Kuld af ni tappre Sønner, som atter havde

det Held, at Digterne af deres Navne dannede Benævnelser paa Kongeslægter i Almindelighed. De efterlode sig alle en talrig Afkom, fra dem nedstammede netop alle Oldtidsheltene, om hvilke et Minde var tilbage, og alle disse Slægtrækker samlede sig atter i Harald Haarfager. Ogsaa alle disse Slægtnavne kunne fortolkes som Appellativer, Hildinger de krigeriske kan udledes af hildur pugna; Rislinger de Beslægtede, de af Kongestammen, af nefr filius; Dølinger de Rige af audi opes; Døglinger de Duelige af Dágr sammenstrukket af dádigr strenuus; Bragninger de Mandige af bragni vir; Budlinger de Krigeriske af bod pugna; Lofdunger de Berømmelige af lofdi eller lofadi laudatus; Siglinger de Seierrige af Sigr victoria; Skioldunger de Beskyttende af Skioldr scutum, de kaldtes og Skilfunger, de Forsærdelige af Skelfir, qvi qvasfat, vel terrorem incutit. Man har tillagt Haldan den Gamle endnu flere Børn, maaskee et tredje Kuld, da han i selve Fundin Noreg siges S. 5. Fader til en Ivar, som ikke findes blandt de Foranførte, thi at antage en anden Haldan den Gamle, hvortil man ellers intet kiender, er aldeles vilkaarligt. Overveier man alt dette, kan man vel ikke andet end tilføje, at den Haldanske Stamtafle er en genealogisk

Digtning, et passende Edestykke til den foregaaende etymologiske. Dog antage vi her ligesaa lidet som der en forsættelig Fordreielse af Sandheden, men et Forsøg til, at bringe Enhed i de gamle Slægtregister, hvortil den eddiske Sang *Hyndluliod* kan have givet Anledning. I dens femtende Strophe siges de *Skioldunger* og de *Skilfinger*, de *Udlinger* og de *Ulfinger* at nedstamme fra den mægtige *Haldan*. Just den Omstændighed, at disse Navne baade vare patronymiske og Appellativer, kunde let foranledige, at Udtryk, der anvendes til at hævde *Haldans* Efterkommere, bleve anseete som Slægtnavne. Dette er især tydeligt ved *Skioldungernes* Navn. I den trettende Strophe af *Hyndluliod* forekommer Ordet som Appellativ, i den syttende som patronymisk. Erindre vi nu, at *Lekfongerne* hedte *Skioldunger*, og udsædte deres Slægt fra en *Skiold*, om hvilken Sagnet vidste en Deel at fortælle; at derimod den *Skiold*, der skulde være af *Haldans* *Æt*, er aldeles ubekendt; kunne vi neppe tvivle paa, at de norske *Skioldungers* Tilværelse allene skyldes Digternes Udtryk. De fleste klassiske Digterudtryk ere desuden laante fra Skaldene hos *Harald Haarfager* og hans *Æt*. Naar man nu paa den ene Side fandt, at *Haldan* den Gamle var berømt, som Stamfader til

flere Konge-Slægter, og paa den anden Side, at hine gamle Slægtnavne i Sangene anvendtes paa Harald Haarfagers Forfædre, kunde Islands begyndende Genealogister faa meget des snarere bringes til at antage en saadan Forbindelse mellem alle de berømte Kongestammer, hvorved disse bleve lette at overskue og erindre.

Den anden Deel af Fundin Noreg synes i det mindste ligesaa gammel som den første, thi Slægtrækkerne fortsættes kun til Harald Haarfager, og ere sammensatte af lutter gamle Navne. Men begge Dele ere i historisk Henseende ilge ufterrettelige; thi naar Halsdan den Gamles Sønner holde op at være som saadanne historiske Personer, opløses den hele Stamtavle, der ifkun som en sammenhængende Række kan tiene til chronologiske Bestemmelser, vi vide da slet ikke, hvor Grændsen ligger mellem Fabel og Historie, og kunne ifkun med nogen Rimelighed antage de nærmeste Led for Harald Haarfager at være paalidelige.

Vi have her omstændeligere drøftet dette Stykkes Troværdighed, fordi det fornemmelig er paa denne Grundvold, at Torfæus, Schønning og Suhm for ikke at tale om de ældre Historiker, have bygget deres chronologiske System i Henseende til hvad der før Harald Haarfagers Tid har tildraget sig i

Norge; om sammes Paalidelighed vil Læseren af det Anførte kunne sionne.

Blandt de ældre have allerede Arne Magnæus, hvis Mening anføres i Gams Afhandling om Sol-aaret bag efter Bussæt Udgave af Ane Frodes Edda S. 114, og Olafsen fra Grundvik i hans Udsigt over de islandske Sagaer, anseet Fundin Noreg for aldeles upaalidelig. Thre har i sit Brev om den upsalste Edda til Cancelliraad Sven Lagerbring, Upsal 1772 i 8. erkiendt det Fabelagtige i Fornio-ter's Stamtafle. Brevet findes oversat paa Tydsk i Schlozers islandische Litteratur 1773 S. 127 f.

Halls Saga.

En Kong Alfret i Hordaland havde tvende Koner, Signy og Geirhilde, hvilke ei kunde forliges. Kongen sagde, at han vilde beholde den, der lavede ham det bedste M, naar han kom fra Le- ding. Signy paakaldte Freia, Geirhilde Odin,

der alt forhen havde ladet sig see for hende. Odin kom sit Spyt i Ollet istedet for Siar, paa det Wilkaar, at han fik, hvad der var mellem hende og Karret. Ollet blev godt, Geirhilde forblev hos Alfref, og fødte ham Vikar, om hvem Faderen spaaede i et Vers, at han engang, solgt til Odin, skulde komme til at hænge i en Galge

Alfref dræbtes af Jofur, en Søn af den Kong Augvald, der blev heilagat paa Augvaldsnæs, og fra hvis Hoi Finn den Rige hørte en Sang, da han laae seilfærdig for at bosætte sig i Island. Alfref blev hævnet af sin Søn Vikar, der anrettede et saadant Nederlag paa Mændene i Jofurs Egn, mellem Rogaland og Thelemarken, at det nu kaldes Qvindeherred. Om Vikar berettes intet mere i Sagaen, end hvad Landnama fortæller vidtløftigere (i Tillægget S. 386), at hans Sønesøner Eniallar og Hallar laae begravne i Brødrehøiene.

Fortællingen gaaer nu til Jofurs Sønesøn Hiorleif, der kaldes den Qvindefiære, fordi han paa eengang havde tre Koner. Trolde og Havmænd spaaede i Vers at dette vilde gaae ilde, og Fort efter blev han overrumplet af sin ene Svigerfader, der mistænkte ham for at have dræbt hans

pludseligen bortdøde Datter. Hiorleif undkom ene af sin Borg, og drog med eet Skib til Freidars Gaard, hvor han strax blev fiendt og anholdt af sin ene Kone, der lod ham hænge i sine Skobaand mellem to Ild, (ligesom Odin i Grimnismal). Men da alle i Driffesalen vare faldne i Svov, gød hans anden Kone Olie i Ilden, og hug med et Sværd Skobaandene over, hvorpaa Hiorleif hævnede sig paa sin Fiende.

Hiorleif havde to Sønner, Hiorolf og Half. Den første drog i Vikingsfærd med en sammenkræbet Hob, der snart blev slagen paa Flugt, hvorfor siden det Tossede kaldes Hiorolfs Færd. Broderen drog ud Sommeren efter i sit tolvte Aar. Hans Følge kom ingen, som ei havde tolv Mænds Styrke, eller kunde løfte en stor Steen i Halfs Gaard; ingen som udstødte Klage eller skiftede Farve, naar han blev saaret; kun 60 maatte være paa hans Skib, de tialdede aldrig over det, havde forte brede Sværd, for at skulle gaae Fienden des nærmere; maatte aldrig lade deres Saar forbinde før Dagen efter, og ingensinde fange Koner eller Born. De pleiede at ligge uden for Kæssene, og aldrig at stryge Seil for Vinden.

Engang paa Hiemreisen finge de en stor Storm, Skibet blev ikke lunds for Vand (efter

Sagaen synes usig, om de ikke kunde eller ikke vilde øse det lunds), man vilde kaste Lod om hvo der skulde gaae over Bord, men det behøvedes ei, thi enhver bød sig til at springe ud for sine Kosterbrødre, og i det de sprang, sagde de: "Straaløst er det foran Stolpen" (Gæstesalen er ikke prydet). Da Half derpaa kom til Hordaland, underkastede dets Konge Asmund sig ham, og indbød ham til sig; forgiæves advarede Urstein ham i en Række af Vers, ikke at tro Asmund. Half svarede i Ligesaa mange Stropher, at han vilde gaae. Folgen blev, at han overvældedes af Asmund. Urstein quod om Slaget og den faldne Konge. Adskillige af Halfs Kæmper bleve helbredte, deriblandt Urstein og Hrof den Sorte. Den første kom til Kong Enstein, hvor han besang Halfs Fald; den sidste til Kong Hake i Skaane, hvor han var ukendt indtil Kongedatteren Brynhilde hørte ham en Dag, medens hun forlystede sig i Røddeskoven, synge under en Eeg om sine og Halfs Bedrifter; da ægte hun ham, hvorpaa Hrofe med Ursteins Hielp hævnede Halfs Død paa Kong Asmund. Hrofs Datter var Hromund Gripssons Moder. Halfs Sønesønner vare Hamund og Geyrmund Heljarstin, der droge til Island.

I denne Saga forekomme mange Personer og Begivenheder, der af andre Efterretninger ere bekiendte. Spaadommen om Vikar sigter til, hvad Gotrefksfaga fortæller Kap. 7, hvorlunde Stärkodder efter Odins Tilskyndelse giennemborede den hængende Vikar. Kong Augvald, den Ko, han dyrkede, og hans Hoi paa Augvaldnes, omtales flere Steder*), ikkun med Forskiellighed i Henseende til Navnet paa hans Drabsmand.

Jofur var et berømt Kongenavn i den nordiske Oldtid, der siden blev en digterisk Benævnelse paa enhver Konge**). Verset, der skulde være bleven hørt fra Augvaldsnes, er næsten ligelidende med den første Strophe af en Sang, som Regnar Lodbroks Saga K. 24 lader et Afguds-billede sige paa Samsø. Landnamsmanden, Finn den Rige, som hørte det, forekommer i Landnamabog S. 35, 38, 56, 356. Samme steds nævnes Hiorleif den Dvindefiære og hans Børn S. 121, ligesom og den Hagne hvide, der her anføres blandt Hiorleifs Efterkommere, findes i Landnamabogen S. 136, 166.

*) Snorre Olaf Tryggve's Saga Kap. 71. Olaf Tryggvesens Saga, isl. Udg., 2 D. S. 166. Fleteiarsbogen Col. 378.

***) Snorres Edda i Kenningar, ved Kongernes Navne.

Halfs Tapperhed var saa berømt, at hans Klæder bleve et Digterudtryk for Pantseret*). I Mornagests saga Kap. 2, siges om en kostbar Ring, at Half, efter hvem Halfskæmperne erholdte Navn, havde taget dette fra Kong Halfdan Ylfing, hvilket antyder noget, vor Saga ikke berører. I en anden Bearbejdelse af Mornagests saga, der findes i Flatsbogen Col. 378, blive Halfskæmperne i Styrke satte over Hrolfs. I Jarl Magnus's Saga, en Roman fra det femtende Aarhundrede, fremstilles en Herremester at fremmane Half og hans Kæmper tilligemed Rislungerne og flere af de berømteste Oldtidshelte. Skidarima nævner den stærke Kong Alf ved Siden af Hrolf Krage i Valhall. I Svaboes haandskrevne Samling af færøiske Sange findes een om Halfs (her Haldurs) Endeligt.

Der vare adskillige Oldtidskonger af Navnet Hake. Saxo taler endog om en Kong Hake, Hamunds Søn, fra Skaane, 7 B. S. 133, men hvad der fortælles om ham, passer dog ikke godt med vor Sagas Beretning, der forestiller ham som en gammel Mand, der ikke selv kunde forsvare

*) See et Vers af Stuf Skald i Heimskringla, Oluf Kyrres Saga Kap. 9.

sin Datter mod Veilerne. En Kong Hake nævnes i Forbindelse med Hrolf Krake i et islandsk Vers, Stephanius har anført i Noterne til Saxo S. 76, og siges at være faldet for Staal, men Versarten, det heel igiennem rimede Fogmællt, viser det er ikke ret gammelt (Olavsens Digtekunst S. 66).

Om Hrof den Cortes Bedrifter har man fordum haft en vidtløftig Beretning, thi det hedder i Sturlungasaga Kap. 2, S. 3: "om Geirmunds og Hammunds Vikingstog tales i nogle Brasagn, ligeledes meldes noget derom i den første Deel af Hrof den Cortes Saga." Han nævnes tilligemed sin Kone Gunlaud, samt tvende andre af Halls Kamper Utstein og Instein i Slægtregistrene i Fundin Noreg S. 9.

Beretningen om Halls Søn Hior og dennes to Børn K. 18. stemmer paa det næieste overeens med Landnama S. 121, 22 og Sturlungasaga K. 2. Om Hromund Gripsson havees en egen Saga.

Ligesom nu alle disse Henviisninger godtgjøre, at gamle vidtbekjendte Sagn vare Sagaens Grundvold; bestrykes dens Paalidelighed ved indvortes Grunde. Hele Fortællingen dreier sig om Alfreds, Hiorleifs, Halls og Hrofs Tildragelser, der hver for sig have noget etendommeligt, saa

Kraftigen malende Oldtidens Sæder, at det lettere maatte kunne erindres, end blive opdigtet. Fremstillingen er, som man kunde vente fra den fjerne Old, blandet med det Underfulde, der dog ikke, ved at gribe ind i det Væsentlige af Begivenhederne, ophæver deres Mulighed, men ved at tiene til Forklaring af deres Udfald, fremstiller os Oldtidens Anskuelsesmaade. Kun i den ældste Konges Historie fremtræder Odin, siden forekomme Trolde, og i Hiorolfs og Hals's Levnet er alt naturligt, undtagen at man udmalede Prøverne paa Haardsørheden af Hals's Kæmper i det Eventyrlige. Ogsaa det viser Sagaens Ælde, at der kun fortælles et Par Træk om hver af Kongerne, og at intet berettes om Hals's mange Estoge, som vilde have været et bekvemt Stof for Digtningen. Kun et enkelt Minde om noget, der forekom saare mærkeligt, kunde hænge sig fast ved et Kongenavn, og trænge igiennem Tidens Mørke.

Schønning har beregnet (Norske Hist. 1 D. S. 319) at Hals var født 510, og Suhm (Historie af Danmark 1 D. S. 408) lader ham dø 585. Disse Tidsbestemmelser grunde sig paa ubeviste Forudsætninger, og stride mod Sagaen. Denne nævner vel Kong Vikar, hvem Stärkodder ihjelslog, som samtidig med Hiorleifs Farfader,

men om og naar en Stærkoder har levet, ældre end den der bivaanedes Braavallaflaget, kan ikke afgjøres. Derimod fortæller Sagaen tillige Kap. 8, at Hiorleifs Sønnesøns Sønnesøn, Ulf Skialg drog til Island, og beretter det samme om Hrof den Cortes Datterføn Kap. 16, og Halfs Sønnesønner Kap. 17. Disse Genealogier ere desto paalideligere, da de bestyrkes ved Landnama-bogens (S. 121, 136, 166), og Nialfsagas (Kap. 101) Anseelse. Hvis altsaa det andet Medlem efter Half levede mod Enden af det niende Aarhundrede, kan Half selv ikke ansættes høiere end i det ottende.

I Henseende til Sagaens Alder, synes Sproget, der er temmelig reent og dog ikke blandet med forældede Udtryk, at pege hen til Begyndelsen af det trettende Aarhundrede, som Tiden da den blev nedskrevet. De mange Vers, der ere indflettede i Fortællingen, og digtede i den gamle simple Tone, give tilkiende, at Sagaen har faaet sin Form i en poetisk Tidsalder, altsaa i de første Aarhundreder efter Islands Bebyggelse. og da det første Kapitel tillige synes at røbe de friske Forestillinger om Odin som en ond Aand, er det rimeligst, at Sagaen er i det ellefte Aarhundrede bleven sammensat af de da i Omløb værende

Sange; muligen har Prof. den Cortes Sang Kap. 16, været Sagaens første Grundvold. Fra det ellevte Aarhundrede er den da bleven mundtlig forplantet til det trettende. Den fortjener at ansees, som en af de mærkeligste Sagaer om den gamle Tid i Norden.

Schønning mener (Norsk Hist. 1 D. S. 295) at de Vers, der i Sagaen lægges de handlende Personer i Munden, ere af dem selv forfattede. Men da disse Vers ikke her, som i Heimskringla anføres til Beviis paa, hvad der i Prosa berettes, men ere paa det nøieste indflettede i Fortællingerne, da deres Sprog og Tone ikke er forskjellig fra adskillige af det tiende og ellevte Aarhundredes Sange; er det langt rimeligere, at de tilhøre senere Digtere, vel og for en Deel Sagaens Fortæller, hvorhos det er sandsynligt, at adskillige af disse Vers ere Efterligninger eller Omarbejdelser af langt ældre Qvæder.

Sagaen er aftrykt med latinsk og svensk Oversættelse i Biørners Kæmpedater. Dens Indhold læses udførligen i Torfæi Hist. Norveg. P. I. S. 177-192, og Schønning's Norske Hist. 1 D. 5 Kap. Halls Frigeres adle Selvopoffrelse er bleven optaget i Wallings Samling af store og gode Handlinger, og besungen i en af Prams

458 Frithiofs Saga.

mest yndede Folkesange, der begynder med disse Ord:

Du Sømand, som ei lær dig skræmme
Af Stormens og Bølgernes Gang.

(Sen Sange til Tidsfordriv for danske og norske
Krigere 2det Dpl. 1795, S. 16.)

Frithiofs Saga.

I Sognefylke ved det hellige Baldershage, hvor ingen maatte tilføie Mennesker eller Dvæg nogen Meen, og Karle heller ei have Samqvem med Qvinder, levede Kong Bele, der havde to Sønner, Helge og Halsdan, samt en Datter, Ingeborg den Fabre. Døende formanede Bele sine Sønner til at holde Venskab med den stærke Frithiof, en Søn af hans Ven Thorstein Vikingsen. Men de unge Konger nægtede Frithiof haanligen deres Systers Haand, og denne forsikrede til Siengiold, at han ingensinde skulde yde dem sin Hielp. Kort efter bragtes de, ved et Angreb af Kong Hring, til at bede Frithiof om Bistand, men denne lod sig ved Sendebudet ei engang forstyrre i sit Skakspil.

Hring seirede, og erholdt af Brødrene Løfte om Ingeborgs Haand. Frithiof havde intens besøgt sin Moe i Baldurshage, og der skiftet Ring med hende, thi Ingeborgs Kierlighed var ham vigtigere end Balders Venskab. Til Straf for Gudehusets Vanhelligelse paalagde Kongerne ham, at indkræve Skat paa Færserne. Frithiof reiste med sine Fostbrødre paa Skibet Ellide, det bedste i Norden; det sagdes at forstaae Mandes Tale. Midt i Stormen quod han om sin Ingeborg. Da han engang troede Skibet nær ved at forgaae, hug han Ingeborgs Ring i Stykker, at hans Mænd ei skulde mangle Guld, naar de kom til Rans (Havgudindens) Bolig; tilsidst, da han havde dræbt et Par paa Hvaler ridende Troldqvinder, sagtnedes Stormen, og han naaede Færserne, hvis Jarl Angantyr af Venskab lod ham faae den Skat, han ønskede. Ved sin Hiemkomst hører han, at Kongerne have brændt hans Gaard, og at de nu ere til Disarblot (Gudindernes Offerfest) i Baldurshage; han gaaer ene derhen, finder faa Folk i Disarsalen; men Dronningerne sadde, og varmede Guden, indsmurte ham og tørrede ham med Klæder. Frithiof kaster Pungen med Sølvet i Helges Ansigt, saa nogle Tænder faldt ud, vil derpaa gaae bort, da han seer Ringen, han havde givet Ingeborg.

paa Armen af Helges Kone; han river den af hende, saa at hun slæbes paa Gulvet. Valder falder i Ilden, og Disarsalen kommer i Lue. Kongerne vilde forfølge ham, men deres Skibe vare giorte ubrugbare. Helge spændte sin Bue i Forbittrelse, saa dens Ender brast; Frithiof gjorde, for at vise lige Styrke, et Drag med Ellides tolv Aften lange Naver, saa de begge gif sønder. Nu blev Frithiof erklæret fredløs, han drog til Søes i fire Aar, dræbte de grumme Vikinger, men lod Bønder og Kjøbmænd fare i Fred. Da han havde erhøvet sig Gods og Ære, vendte han tilbage til Norge, og gif ene, forklædt som en Saltbrænder, til Hring's Gaard. Hring kiender ham, naaget hans forblømmede Tale, og lader ham anvise en Hædersplads. Dronning Ingeborg talte kun lidet med ham. Engang da Hring og Ingeborg kierte over Isen, brast den under dem. Frithiof iler til, og drager dem op med Vogn og Heste. Da Frithiof en Dag gif ud i Skoven med Kongen, og denne lagde sig til at sove, trækker Frithiof sit Sværd, og kaster det bort. Nu sagde Kongen ham, at han fra den første Aften havde kiendt ham; Frithiof vil reise, men Hring afftaer ham Ingeborg, og givr ham, under Navn af Jarl, til Formynder for sine Børn. Kort efter

doer Hring. Frithiof holdt sit Bryllup og blev Konge. Helge og Halsdan angrebe ham, men Frithiof dræbte Helge, og Halsdan maatte som Gæst betale ham Skat.

Stilen i denne skionne Fortælling synes at røbe Enden af det trettende eller Begyndelsen af det fiortende Aarhundrede.

I nogle saa Træk spores den senere Tidsalder, f. Ex. naar Baldurs Huus siges at have været heelt behængt med Perler og kostelige Tæpper Kap. 4, ogsaa Udtrykket Erolove sammesteds (trulofua) er neppe gammelt. De allerfleste Skildringer have derimod noget saa naivt, saa oldtidsagtigt hos sig, at de ikke kunde være digtede langt nede i de kristelige Tider. De mange Vers staae i et saadant Forhold til Fortællingen, at de ikke synes saa meget at skulle oplive denne, som at have udgiort dens Grundvold. Tildragelserne selv ere vel maaskee blevne lidt udsmykkede, men Hovedbegivenheden er af den Art, som vækker Menneskenes Deeltagelse til alle Tider, og derfor især pleier i Folkesange at erindres. At Troldkvinder kunde vække Storm, og da midt i Uveiret pleiede at vise sig ved Skibet i Hamnen af en

Hval, eller andet Sødyr, var en ældgammel Overtro. Man finder i flere Sagaer, at det blev anseet for vigtigt, hvis man under Stormen kunde stikke et saadant Skibet sig nærmende Dyr til Døde. Havde man opdigtet Fortællingen i det fiortende Aarhundrede, vilde man ikke have ladet sig nisie med at lade Hekten udstaae en Storm paa en fredelig Reise til Færø; man vilde have sendt ham til Biarmeland, eller Morland, for at lade ham kæmpe med Jetter og befri Prindsesser.

Disse indvortes Grunde for Sagnet's Ælde ere de stærkeste; dog er det heller ikke uvigtigt, at baade Thorstein og Ingeborg tilligemed deres Fædre omtales i Thorstein Vikingsens Saga Kap. 24, at Frithiofs og den fævre Ingeborgs Børn, Herthiof og Geirchiof nævnes i Gothreks Saga S. 18, og sættes i Forbindelse med Vikars Historie, og at Skibet Ellide nævnes som berømt i Sørle Thattr (Olaf Trygg. Saga, isl. Udg. 2 D. S. 52). Vel ere disse Sagaer fabelagtige og senere end Frithiofs Saga, men de have dog anvendt enkelte gamle Sagn, og Overeensstemmelsen mellem Slægtleddene viser i det mindste, at Sagnet om Frithiof og Ingeborg har været udbredt.

Frithiofs Levealder kan ei udledes af Sagaen, der ei har Genealogier. Da hans Navn ei forekommer i Landnama, uagtet nogle af Islands vigtigste Nybyggere nedstammede fra Biorn Buno, en mægtig Herse i Sogn, og venteligen beslægtet med Egnens Konger, til hvilke Frithiof skal have hørt, maae denne i det mindste have levet trende Menneſkealder for Islands Bebyggelse, thi ſaa langt pleie Landnamsmændenes Slægtregiſtre at gaae tilbage. I Thorſtein Vikingsens fabelagtige Saga Kap. 9, gøres Norge, en Ven af Frithiofs Farfader, til ſamtidig med Ingiald Ildraade, hvorved Frithiofs Levealder ſættes omtrent tohundrede Aar for Harald Haarſager. Starſkodders Viſe, Bartholin har anført i Ant. Dan. 391*), nævner Vikar ſom Geirthiofs Bane og gjør der ved Geirthiofs Fader Frithiof, til lidet ældre end Starſkodder. Schønning, der udførligen fortæller Frithiofs Levetid i D. S. 229-47, ſætter hans Levetid til det tredie Aarhundrede, viſt nok meget for langt tilbage.

Sagaen findes trykt i Biørners Kæmpedater; den er bleven ſmagfuldt behandlet ſom en roman.

*) Den findes i Haandſkriftet af Gifa Reſs Saga blandt Arnæmagnæna N. 152 i Fol.

464 Regner Lodbrogs Saga.

till Fortælling af Samsøe (Efterladte Skrifter I B.), og en af Danmarks yngste Digtere, R. Estoft, har forsøgt sig paa at dramatisere dette indholdsrige Emne. (Romantiske Digte 1815).

Regner Lodbrogs Saga.

Jarl Herraud i Gothland forærede sin Datter en Lindorm, som hun satte i en Kiste og lagde Guld under den. Ormen voxte og Guldet med, indtil den lagde sig rundt om Jomfruburet, og aad hver Dag en Dyr. Jarlen gjorde det Løfte, at ville give ham sin Datter, der blev Lindormens Bane. Regner, Søn af Kong Sigurd i Danmark, der vandt i Bravallaslaget, hørte om dette, og lod sig gjøre fem uldne Kapper og Buxer, der blev indfogte i Beeg. Sene møder han nu Lindormen, dræber den, og erholder Borgarhiort til Egte, der dør efter at have født ham tvende Sønner, Erik og Agner. Regner drager nu atter i Vifingsfærd. Ved Spangarhede paa norske Kyst sender han nogle Folk i Land, at bage Brød; men de

Regner Lodbrogs Saga. 465

brændte det, fordi de havde forgæbet sig i Kraka en deilig Fiskerpige. Regner befaler, hun skulde komme til ham, hverken klædt eller uklædt, baade uden at være fastende og at have spüst, hverken ene eller med noget Menneske i Følge. Kraka kom i et Fiskernet, havde sinagt paa et Løg, og havde sin Hund med; men vil dog ikke vorde Regners, før han drak hendes Brudeøl i sit Rige. Den første Bryllupsnat sagde hun, det var farligt at sove hos hende. Regner bekymrede sig ei derom, men hendes ældste Søn Ivar blev født med Brust i stedet for Been, var i øvrigt stærk og klog. Hun fødte endnu tre kække Sønner: Biorn, Hvitserk og Rognvald. Da disse bleve mandbare, droge de paa Sotog, og herjede Hvitaby (Slesvig) et berømt Offersted, men Rognvald faldt. Paa et Besøg hos den svenske Kong Eistein blev Regner imens overtalt, til at ville forskyde Fiskerpigen, og for det første hemmeligen troslove sig Eisteins Datter. Men neppe er han kommen hjem, før Kraka siger ham, at hendes Fugle havde fortalt hende Alt, og at hun selv ikke var af ringe Herkomst, men Datter af Sigurd Fosnesbane og Brynhilde, og egentligen hedte Aslaug; til Tegn derpaa skulde hun føde en Søn med en Snog i Diet, der var den

Sagabibliothek, 2. Bind. G. G.

466 Regner Lodbrogs Saga.

siden bekiendte Sigurd Snogsie. Nu beholdt Regner sin Aslaug, og Eistein blev Regners Fiende. Da Regners Sønner, Erik og Agnar, hørte dette, droge de med Hærskiofd mod Sverrig; men overvældedes af Mængden og af en Troldko, Sibyllin kaldet, der gik foran Eisteins Hær. Agnar falder i Kampen, Erik fanges. Eistein tilbyder ham Fred og sin Datter, men han forlanger at døe paa Spydsodden, og sender sin King til Stivmoderen, i det han qvæd en Sang. Da Budskabet kom til hende, havde hun bundet et Linklæde om sine Knæ, og udslaaet sit Haar for at klæmme det; hun fældede Taarer som Blod og haarde som Haglforn; Ingen saae hende græde før eller siden. Strax kunde hun ei tænke paa Hevn; thi Regner var draget paa Kongestævne, og Sønnerne paa Estog. Disse kom først hjem, hun ægger dem til at hævne deres Halvbrødre, men de frygtede sig for Eisteins Ko, indtil den toaarige Sigurd qvæder en Bise, hvori han siger, Udrustningen skulde skee inden treende Dage. Udfaldet blev, at da Ivar havde skudt tvende Pile i Koen, og ladet sig kaste oven paa den, fik den sin Bane og Kong Eistein med. Derpaa hærjede de i Sønderrige, indtoge Bisfilsborg, Borggen Luna, og agtede sig til Rom, da de mødte en gammel Vandringssmand, hvem de spørge om Bei.

Regner Lodbrogs Saga. 467

Han viser dem et Par opslidte Jernsko, han havde paa Benene, et Par andre havde han paa Ryggen; begge havde været nye, da han gik fra Rom. Dette bragte dem til at vende tilbage. Da Regner hører om sine Søners Bedrifter, vil han ikke sidde rolig, men agter at angribe Engelland; dog tager han til dette Tog, mod Aslaugs Raad, kun tvende store Forselskibe med sig, hvorfor han og snart blev overmandet af Kong Ella og fanget. Ikke vilde han sige, hvo han var, blev derfor kastet i Ormetaarnet, hvor han quod Biarkemaalet og døde leende. Mod Ivars Raad skyndte de andre Søner sig med at ville hævne Faderen og bleve derfor slagte af Ella. Ivar drog over til Engelland, købte saa meget Land af Ella, som han kunde bedække med en Orehud, og bygte derpaa Staden London; da han havde skaaret Huden i tynde Remmer. Efter at han der havde sat sig fast, lod han sine Brødre det vide, der kom med en stor Hær, og dræbte Ella. Hvitfærk blev siden fanget paa et Tog til Osterliden, og valgte sig at brændes paa et Baal af Menneskehoveder. Sigurds Datter Aslaug var Moder til Harald Haarfagers Morfader. Ivars Hoi i Engelland blev opbrudt af Vilhelm Erobreren. Fra Biorn Jern

468 Regner Lodbrogs Saga.

sige nedstammede Thord Hofdes Vet paa Island. Til sidst anføres nogle Vers af tvende, der havde kæmpet under Regners Sønner, og et Vers som Ogmund Danske skulde have hørt et Eræbillede gælde paa Samsø, (hvoraf den første Strophe ogsaa forekommer i Hals's Saga Kap. 2.)

Denne Fremstilling vil allerede have viist, at det Eventyrlige er i Regners langt mindre end i Hals's Saga indvævet i den hele Fortælling. Det er af en dobbelt Art, en Deel deraf, især hvad der angaaer Regners tidligere Historie, bærer et oldnordisk Præg, hvorimod Navnet paa Eisteins Kv (maaskee dannet af Sibylle, dog maaskee og den stedse brølende) det toaarige Barns Sang, Manden med Jernskoene, Londons Anlæggelse og den talende Træmand bære Præg af en senere Tidsalders Opdigtelse. Men i det Hele har dog Sagaen en poetisk Farve, og en Kraft i sine Skildringer, hvorved den langt hæver sig over det fiortende Aarhundredes egne Fostre. Regner Lodbrogs Dødsfang har ikke blot i det Hele et ældre Præg, men skildrer desuden en Række af Krigsbedrifter, hvorom Sagaen intet melder. Det bliver heraf rimeligt, at vor Saga er Bearbejdelse af en ældre, der

Kegner Lodbrog's Saga. 469

grundede sig paa gamle Sange, og dette bestyrker Sammenligningen mellem Sagaens tvende andre Udgaver i Thorkelins fragments of English and Irish history. London 1788 og i Scriptorum rerum Danicarum vol. 2. S. 279-282.

Fragmentet i Scriptorum taget af et Haandskrift, der ikke kan være yngre end det fiortende Aarhundrede, fortæller, hvorlunde Kegner dræbte Lindormen og foier til, som sagt er i Kegners Saga, hvilket altsaa viser en ældre Bearbejdelse af disse Begivenheder. Derpaa følger et længere Brudstykke om Kegners Søners Tog til Sverrig, Kegners Død og Hevn med adskillige Afvigelser, men hvori de før paaankede Urimeligheder ere udeladte. Istedet for London anføres York (Jarvik) som den By, Ivar anlagde, hvilket bevises ved et Vers af Sighvat Skalds Drapa til Knuds Ere. S. 279.

Det Thorkelinske Fragment begynder med Kegners Tog til Engelland. Stilen er renere end hos Bjarner, og der findes to Vers, som Bjarner blot antydede Kap. 15. Det sidste af Fragmentet stemmer ordret med det i Scriptorum aftrykte Stykke. Endnu flere af de hos Bjarner udeladte Vers findes i et Papiirshaandskrift af denne Saga, som Professor Thorkelius besidder.

470 Regner Lodbrogs Saga.

Udenlandſke Krønikeſkriveres Vidneſbyrd kunne tiene til Bekræftelſe paa mange af Sagaens Kræf. De engelliſke Forfattere Matthæus af Weſtmonnſter og Brouton tale om Hingvar og Hubbe, den danſke Kong Lodbrogs Sønner, der dræbte den engelliſke Kong Ella *). Franſke Krønikeſkrivere **)

*) Stederne findes i Grams Udgave af Meursli hiſtorica danica S. 112:113.

*) Dudo af St. Quintin de moribus Normannorum hos Duchesne S. 62. f. Guillelmus Gemmeticensis lib. 2. cap. 2. Robert Bace den gamle normanniſke Digter, der i ſin roman de Rou følger Dudo, ſiger:

Hastainz y vint premierement
qui fiſt maint poure et maint dolent.
compains et maitre fut Bier,
que l'on clamoit cote de fer.
fiz fu Lobroc, un Danoiz Roi,
qui touz temps fu de malefoy.

Han fortæller ogſaa vidtloſtigen, hvorledes Haſting angreb Luna i den Tanke, at det var Rom. See Profeſſor Brøndſteds Bidrag til den danſke Hiſtorie 1ſte Hæfte. Ingen anfører nogen Grund, til at Haſting ikke fra Luna af ſatte ſit Tog mod Rom, undtagen en uudgiven franſk Krønikeſkriver om Normannernes Bedrifter No. 9857 i det franſke kongelige Bibliothek, ſøchen i Et. Germain Bibliotheket No. 364, af hvis Værk Hr. Profeſſor Brøndſted har giort Udtog, ſom han har havt den Godhed at meddele mig. Denne Krønikeſkriver anfører, at Haſting ikke vilde gaae imod Rom, fordi han

fortælle om, hvorledes den danske Kong Lodbrog's
 Son Biorn Jernside frigede i Frankrige, i Sels-
 kab med den bekiendte Hastings, og derfra drog til
 Italien, hvor de ved Krigslist erobrede Borgen
 Luna. De tale tillige om Hastings Lyst til at er-
 obre Rom, uden at angive nogen bestemt Grund,
 der afholdt ham fra videre at trænge frem. Heraf
 kunde Sagnet have taget Anledning til at digte
 Fortællingen om Manden med Jernskoene, en Slags
 Efterligning af Sibeoniternes List mod Jøderne,
 hvilken Fortælling maatte være desmere velkom-
 men, som den indeholdt et Bidrag til de vidunders-
 lige Maader, paa hvilke Rom var bleven reddet
 fra fiendtlig Overlast.

Beretningen om, hvorledes Ivar Beenløs
 erholdt Land til at bygge en By paa, behøver ikke
 at være laant af Sagnet om Dido; der var ogsaa

frygte, at Indbyggerne vare bleve alt for
 aarvaagne, efter at have hørt om Forræderiet
 ved Luna. Naar Muratori i Script. rer. Italiae
 tom. 10. col. CCI. vil kalde denne hele Fortæl-
 ling i Troil, paa Grund af at Byen endnu en
 Tid lang efter var en blomstrende Stad; synes
 denne Troil ugrundet, thi inter er jo alminde-
 ligere i gamle og nye Krigshistorier, end at en
 By siges aldeles ødelagt, som kun var en Deel
 er blevet det.

472 Regner Lodbrogs Saga.

et brittisk Sagn om, at en nordisk Hærfører paa denne Maade havde tillistet sig et Stykke Land, hvilket Gotfried af Wommouth henfører til Hengist (lib. 6. cap. II.)

Hos islandske Skribentere findes adskillige Hensvisninger til Regners og Søners Bedrifter. Ase Frode fortæller i sine Schedæ Kap. 1, at Island bebyggedes paa den Tid, da Ivar, en Søn af Regner Lodbrog, dræbte den hellige Edmund, som der *) stod skrevet i hans Saga. Snorre anfører (Hakon Godes Saga Kap. 3.) at Lodbrogs Søner erobrede Northumberland. Oluf Tryggvases Saga (den isl. Udg. I. D. S. 69) og et islandsk Fragment hos Langebek (Script. vol. 2, p. 39.) lade Lodbrogs Søner krige med Keiser Lothar, modtage Daaben, men siden hærge i Frankrige og opbrænde Paris, indtil de overvandedes af Keiser Arnulf. I Begyndelsen af den fabelagtige Herrauds og Bosesaga nævnes en Herraud, Fader til Thora Borgarhiort, som Regner Lodbrog fik til Ægte. Vigtigere er, hvad der siges i Herpararsaga K. 19 om at Kong Regners Søner dræbte Eistein Illraade, med det Tillæg, at dette

*) Det er af Ordet selv ikke tydeligt, om Ase Frode mener en nu tabt Ivarsaga, eller en lignende om Edmund, det Sidste er dog rimeligst.

Regner Lodbrogs Saga. 473

staar i hans Saga, thi heraf følger, at den skrevne Saga om Regner i det mindste i det stortende Aarhundrede var bekiendt. Det ældste Mindesmærke om Regner er et Brudstykke i Snorres Edda af et Drape til Regners Vere, forfattet af Skalden Brage den Gamle i det niende Aarhundrede. Sammenligne vi Saxos vidtloftige Fortælling om Regner Lodbrog med Islændernes Beretninger, findes den største Overeensstemmelse i enkelte romantiske Træk; i Regners Kamp for Thora, i hans Dødsmaade, Svanesang, Indtrykket, det gjorde paa Sønerne, Ivars List og Ellas Straf; ogsaa Sønnernes Raadne stemme for det meste overens; men alt andet er ganske forskielligt. Saxo kiender intet til Aslaug, har derimod meget om en Lathgertha og en Svanloge, om hvilke ellers ingen veed af at sige. I Beskrivelsen over Regners mange Seiervindinger forekomme enkelte Træk, der minde om Dødsfanger, f. Ex. campus laneus, der synes Oversættelse af Ulleraker; men meget stemmer ligesaalet med Sangen som med Sagaen. Det synes altsaa, som det Romantiske i denne Fortælling er mere sikkert end det tilsyneladende reen Historiske; fordi dette Sidste hverken for den poetiske Fremstilling eller Folkesagnet havde den Bigtighed, som hiint.

474 Regner Lodbrogs Saga.

Hvor store Vanskeligheder alt dette maae forarsage de Historieffrivere, der gierne ville forene alle stridende Beretninger, kan man see af Suhms kritiske Historie 2 D. S. 611-720, hvor denne Lærde efter at have paa mere end hundrede Sider anført alle afvigende Efterretninger, ikke er ret enig med sig selv, om at der have været tvende Regnarer, eller kun een. I sin Danske Historie anfører Suhm vel tvende Regnarer, men saaledes at alt hvad Islænderne berette, bliver anvendt paa den eldre, og ifkun noget af det uhiemlede, Saxo fortæller, tilligemed noget, hentet fra engelske Skribentere, anvendes paa den sidste.

Alle de gamle Skribentere kiende ifkun een Regner, og hans Tidsalder sætte de allerfleste Islændere med Bestemthed til Enden af det ottende Aarhundrede; thi dette følger baade af, at Regnar var en Søn af den Sigurd, der vandt i Bravallslaget, og især af Regnars forhen antydede Slægtskab med Harald Haarfager, der anføres af Snorre i Halvdan Svartes Saga Kap. 5, og i øvrigt forekommer uforandret mangfoldige andre Steder. Det er ikke rimeligt, at der i denne Genealogi, saa faa Ledder før Harald Haarfager, skulde have indsneget sig betydelige Feil.

Regner Lodbrog's Saga. 475

Hermed stemmer og Thord Hofdes Etlinie, der levede i Dens Bebyggelses Tid og var en Sønnesøns Sønnesøn af Biørn Jernside, Regnar's Søn Landnama S. 219; samt at Brage Skald, der gav Drapen om Regnar for Biørn Jernside, var en Olding, da Harald Haarfager fødtes, Landnama S. 121-122. Herbararsaga Kap. 19 S. 224. Sturlungasaga Kap. 2. Egilsaga S. 418.

Derimod staar nu Ares Frodes Vidnesbyrd hvem Annalerne følge, som synes at sætte Regnar's Levetid til det niende Aarhundrede ved at lade hans Sønnet dræbe den hellige Edmund 870. Denne Tidsbestemmelse har imidlertid Ares vist ikke hentet fra sit eget Folks ældre Sagn, men fra de engelske Skribenters; da han troede dem mere end de gamle Sange. Ares Vidnesbyrd maae altsaa i dette Tilfælde forklares af de engelske Skribenters Ytringer. Disse ere meget vakkende i Henseende til Lodbrog's Strid med Ella og Begges Død, derimod meget bestemte angaaende Edmunds Drab ved Lodbrog's Sønner 870, hvortil endnu komme de uforkastelige Beretninger hos franske Skribenters om en nordisk Hærfører, der nogle Aar tilforn havde anfaldet Frankerige og Italien, og blev kaldet Lodbrog's Søn. Da imidlertid disse Skribenters ikke omtale Lodbrog's egne, men kun

476 Regner Lodbrogs Saga.

hans Sønners Bedrifter, og det meget let kunde skee, at man ved at omtale en fiendtlig Hærforers Slægt kunde blande Fader og Farfader, synes de kronologiske Vanskeligheder lettest at kunne høves, ved at henføre de fremmede Skribenters Beretninger til Regnars Børnebarn. Regnars egen Død mod Enden af det ottende Aarhundrede kunde endog bekræftes ved det, Simon Dunelmensis fortæller, om at en Hær af Nordboer til den Tid havde anfaldet Engelland, men efter store Udelæg gesser vare tilsidst bleve slagte, og deres Anfører dræbt (Hist. de Dunelmensi eccl. lib. 2 Cap. 5).

Med denne Tidsbestemmelse passer det sig, baade at der kunde være saa mange Minder tilbage om Begivenheder, foregaaede kun et Aarhundrede før den historiske Tidsalder begynder i Norden, og at det Uventyrlige i Begivenhederne og de mærkelige Forskielligheder, der vise sig i denne tidlige Behandling, fierner dem fra det, der fortælles om Harald Haarfagers Periode.

Endnu er den synderlige Omstændighed tilbage, at Alslaug udgives for Sigurd Fofnesbanes Datter ved Brynhilde. Dette fortælles ogsaa i Volsungasaga Kap. 36, 52, i Tillægget til Landnama S. 383 og i den trykte Snorres Edda bag efter hele Beretningen om Ginfungernes Eliebne.

Regner Lodbrogs Saga. 477

Sagnet herom maae have været gammelt, siden Riaks Saga beretter Kap. 14, at Høskulds Datter Halgerda, der levede mod Enden af det tiende Aarhundrede, vilde, at hendes Datter skulde kaldes Thorgerde, efter hendes Farmoder, der nedstammede fra Sigurd Fosnesbane. At Brage den Gamle i det Drape over Regnar Lodbrok, som han bragte dennes Son, besang Sørles og Hamders Fald i fem Stropher, hvilke findes i Snorres Edda mellem Guldets Benævnelser, synes ogsaa at antyde Regners Slægtskab med Sigurd, omend skönt det vel var muligt, at Skalden kunde have indvævet allehaande gamle Sagn i sit Digt, siden der blandt Krigenes Benævnelser sammesteds anføres fem Stropher om Hedins og Hognes Kamp, hentede fra det samme Drape.

Men hvor gammelt end dette Sagn kan være, maae det dog ansees for ugyldigt. Det finder ikke Medhold i nogen af de eddiske Sange, det strider endog mod disse, som udsærligere er bleven viist i Undersøgelsen over Volsungasaga, og Tidsregningen forbyder desuden at sætte Sigurd Fosnesbane saa langt ned, at hans Datter kunde have ægtet Regner.

Regners Saga synes selv at antyde Sagnets Oprindelse, ved at lade Aslaugs Herkomst

478 Regner Lodbrogs Saga.

allene beroe paa hendes egen, ved ingen Vidner bekræftede Fortælling. Den kloge Kræve, der saae sig ringeagtet af Folket, blot paa Grund af sin ringe Herkomst, og var nær ved at forskydes, kunde vel have Anledning til at digte dette, maaskee endog med Regners Vidende. Vel er her endnu den Vanskelighed, at hun ei kunde have faldet paa at gjøre Sigurd til sin Fader, hvis den almindelige Mening satte hans Levetid Aarhundreder til forn. Men det forskjænnende Sagn kan let have gjort Stamfader til fiodelig Fader, ligesom det og kan have ladet Sigurd Snogsies Fødsel blive en Spaadom af Afgang, istedet for at det maaskee blot var denne tilfældige Omstændighed med Sønnens Dø, der foranledigede det hele Foregivende.

Alf de Vers, Sagaen indeholder, er Regners Dødsfang det længste og vigtigste, den er tilføjede fra Bartholins Tid, der ofte citerer samme i sine *Antiquitates Dan.* og ved Worms *Litteratura runica*, hvor den findes aftrykt, bleven den bekiendteste blandt alle oldnordiske Sange. Den er udgivet med engelsk Oversættelse af Johnson *Kiøbenhavn*. 1782. III S. i 8, med latinsk Oversættelse af Professor Siøborg i Lund 1802 77 S. i 4, begge Gange med Noter. Den findes oversat paa Dansk i Gyds *Kæmpeviser* S. 402 og be-

Regner Lodbrogs Saga. 479

dre i Sandvigs Sange af det ældste Eidsrum S. 37; paa Tydsk i Gråters nordische Blumen 1789 S. 4; paa Fransk af Mallet i monumens de la Mythologie celtique, paa Italiensk af J. Graaberg de Hemsøe i saggio istorico su gli-scaldi S. 65 f.

Det er paa Grund af denne Sang, at det har været almindelig antaget, endskjønt mod de eddiffe Sanges Vidnesbyrd, at det var Hedenol- dens Tro, Einherlerne drak Misd af Tiendernes Hierneskaller. Profesør Finn Magnussen har imide- lertid viist i sit Skrift angaaende Fortællingen af nogle Steder i Ossians Digte S. 181, ogsaa ind- rykket i det Skandinaviske Selskabs Skrifter 1813, S. 323, at dette blot grunder sig paa Misfor- staaelse af Ordene ur biugvidom hausa o: af Ho- veders frumme Træer eller Bexter, hvilket ester Skaldernes sædvanlige Omfrøningsmaade ikke be- tegner andet end Drikkehorn.

Flere Lærde have ment, at Regner Lodbrok selv havde forfatter denne Sang i Ormetaarnet, uden at tage Hensyn til, at det dog var langt ri- meligere, at en Skald i dette som i saa mange lignende Tilfælde havde digtet en Sang i Heltens Ravn, end at den døende Konge havde havt Lyst til at improvisere mellem Slangerne, og de til

480 Regner Lodbrogs Saga.

stædeberende Fiender: Eone og Willie til at forstaae og mindes hans Qvad. Desuden er Sangens Velde heel ubis. Vel kunde det tale for saamme, at Saxo har kiendt en saadan Sang 9 B. S. 1767 og at dens Indhold er saa afvigende baade fra Saegaens og Saxos Beretninger, at den ei kan være digtet efter disse. Men een af de lærdeste Islændere, Conferenceraad Erichsen, Udgiveren af Kongespeilet og Gunlaug Ormsungasaga, har i en Recension i Kiøbenh. Efterr. om lærde Sager 1756 over Mallets Monumens de la mythologie celtique paastaet, at Sprog og Stil i dette Qvad ikke svarede til de andre gamle Sanges, men robede en yngre Digter, han anfører Udtrykket Haarlagran Meyardreng Str. 19, som et Beviis paa, at Sangen var yngre end Harald Haarfager, og især Odda messa Str. 11. Snydenes Messe, som et Tegn paa at en Kristen var dens Forfatter. Ifølge dette kunde vel Sangen henføres til det ellefte eller tolvte Aarhundrede, til hvilken Tid Digteren kunde have benyttet flere nu forsvundne Sagn.

Det er ovenfor i Anledning af Volsungasaga K. 52 bleven anført, at Fiskerpigen, der blev dansk Dronning under Naavn af Adlov, erindredes endnu i Enden af det syttende Aarhundrede paa Span

Regner Lodbrogs Saga. 481

garhebe i Christianssands Stift, hvor man og havde en Krakebel og en Guldvig. Men vi have og bemærket, at disse Sagn sandsynligvis ere senere opkomne i Aulledning af Regners Saga. Regners Minde lever endnu paa Færøerne. Blandt de af Svabo samlede færøiske Qvæder, der bevares paa det kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn, er eet under Titel Fistr. Ragnar Taattur, der skildrer, hvorledes Regner, Kong Sivert Rings Son, dræbte Ormen. Et andet færøisk Qvad, hvoraf hidtil kun et prosaisk Udtog er kommet til Kjøbenhavn, slutter sig til det S. 422 omtalte Sigurds Qvæde, og fortæller om Oslog, som kaldes Oslo. Det gamle Sagn er her bleven iført en noget nyere Dragt. Oslo svømmer til Land i en Kiste; opdrages af en fattig Mand ved Navn Kraaka, der behandler hende ilde, fordi hun var kionere end hans Datter. Landets Konge, der var bleven Enkemand, vilde ingen anden ægte end den, der kunde passe hans afdøde Dronnings Klæder. Det kan Oslo, som derpaa bliver Dronning, og da man bebreidede hende hendes ringe Herkomst, fremviser hun det Brev, hendes Moder havde lagt i Kisten, og da denne endnu var i Live, bliver erkjendt af hende.

482 Regner Lodbrogs Saga.

Da i alle Haandskrifter Regners Saga findes forenet med Volsungasaga, og denne maae være skrevet i Begyndelsen af det trettende Aarhundrede, er det rimeligt, at vor Saga er ikke meget senere forfattet. Den mærkelige Forskiel mellem Aanden i begge Sagaer, der i den om Volsungerne bærer renere Præg af Oldtiden, end i Regners, kan forklares af de mange Skaldeqvad, der ledede Volsungasagas Forfatter, imedens at den, der vilde nedskrive Regners Historie, mere maatte rette sig efter profaiske Beretninger.

Fragmentum islandicum

de regibus Dano-Norvegicis ab Ivaro Vidfadme ad Haraldum Blaatand.

Trykt i Langebeks Scriptores rerum Danicarum vol. 3.

S. 266 = 286.

Fragmentet begynder med nogle korte Efterretninger om Uplands Kongerne fra Olaf Trætalgie indtil Olaf Geirstadaalf, til hvis Søn Rognoald Thiodolfs Duglingatal blev digtet.

Fragmentum islandicum. 483

Derpaa følger et andet Fragment, hvorlunde Regner Lodbrog vandt Thora, i hvilken Anledning Regners Saga citeres.

Et følgende længere Brudstykke handler om Regners Søners Bedrifter, imedens Faderen levede, Regners Død og Hevnen derover. I det Hele er Forestillingen overensstemmende med Regner Lodbrogs Saga, men har dog enkelte Afvigelser, og naagtet den i det Hele er kortere, og har færre Vers, indeholder den dog et Par, der ei findes i Regners Saga, deriblandt et hørende til det af Skalden Sigvat digtede Rnytlingadrapa.

Fragmentet gaaer videre end Regners Saga i Beretningerne om Regners Børn, ved at omtale Sigurd Snogvies Børn indtil Gorm den Gamle og Knud Danast, overensstemmende med Begyndelsen af Jomsvikingasaga (Ol. Trygg. S. isl. Udg. i D. Kap. 74, 79). Derpaa anføres det store Slag, Regners Søner tabte mod Keiser Arnulf, hvilket findes hos Adam af Brenten og i Thattr om Keiser Otto (Ol. Trygg. S. i D. R. 69. S. 69). Men særegt for dette Fragment er Efterretningen, at Sigurd Snogvie skulde være faldet i dette Slag og at Helge Svasse bragte hans Banner og Bælt hen til Aslaug, som herom gaaet et Vers. Styk

111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111

484 Fragmentum islandicum.

ket ender med at fortælle om Sigurd Hiort, om hvem der skal have været en lang Saga, og meddele et næsten ordret Udtog af det femte Kapitel i Halvdan Svartes Saga om Sigurd Hiorts Død.

Disse Fragmenter har Langebek affkrevet af et forrebet Membran i den arnamagnæanske Samling, hvis Alder han sætter til det fiortende Aarhundrede. Skriftet selv er neppe meget ældre, og kan ikke, som Langebek, dog ifkun tvivlende, formoder, være en Deel af Skioldungasaga; thi dels angaae de for en Deel blot de norske Kongeslægter; dels røber den hele Tone et senere Udtog af forskjellige Skribentere, forfattet, efterat allerede Bogskriveri var almindelig, og ikke saadanne Gienløb af gamle Folkesagn, som Skioldungasaga maas have indeholdt.

S o g u b r o t.

Brudstykket begynder midt i en Samtale mellem den svenske Kong Ivar Vidfadme og hans Datter Rude. Den skotske Kong Helge havde friet til

hende, men Ivar er derimod, og fordreier desaar-
sag hendes Svar til Helge, som reiser hjem med
Ufflag; dog, da hans Broder Hrærek vilde beile til
den samme Aude, lader han sig bevæge til at kom-
me igien, for at tale Broderens Sag. Aude vilde
ei giftes med Hrærek, men Ivar befaler det, og
han følger med Helge, for at blive Hræreks Dron-
ning. I nogle Aar levede de Rygiste vel med
hinanden, og havde en treaarig Søn, der hed Ha-
rald; da Ivar ladede for at fortælle Hrærek, at
Aude havde sveget ham, og Helge var Barnets
Fader. Hrærek troer det, uagtet Aude havde ad-
varet ham mod sin Fader. Da Helge kom hjem
fra Sotog foreslaaer han, for at adsprede den tan-
kefulde Hrærek, et Tournerspil; men denne tager
istedetfor Tournerstang et Spyd, og stikker dermed
Helge til Døde. Neppe har Ivar spurgt dette, før
han kommer med en Hær, for at hævne dette Rid-
dingsværk, dræber Hrærek, og vil bemægtige sig
Riget. Aude mødte ham vel med en Hær af Lan-
dets Folk, og bragte ham til at vige, men hun for-
lod dog snart Landet med sine Skatte, og søgte
Tilflugt i Garderige, hvis Konge Radbiart hun
ægtede. Ivar vil ogsaa angribe ham, men da
han var landet med en mægtig Flaade, havde han
en Drøm, som han bad sin Fostersfader Hord ud-

thde; denne sagde, den varblede ham Ondt. Der
paa fulgte følgende Samtale mellem Ivar paa Skibet
og Hord paa Strandbredden:

Kongen: Kom nærmere og sig din Spaadom!

Hord: Her mon jeg stände og herfra tale.

Kongen: Hvo er hos Aser Halsdan den Snilde
(Ivars Fader).

Hord: Han er hos Aser.

Valder, som alle

Guder begræde,

og dig ulig.

Kongen: Vel taler du, kom nærmere og røgt
dit Erinde!

Hord: Her mon jeg stände, og herfra tale.

Kongen: Hvo er hos Aserne Harek (Hæret).

Hord: Han er Hæner,

frygtsomst blandt Aser,

dog mod dig fiendst.

Kongen: Hvo er hos Aser, Helge den Svæste.

Hord: Heimdal han er,

dumnest blandt Aser,

dog mod dig fiendst.

Kongen: Hvo mon da jeg for Aser være,

Hord: Du mon være

den værste Fiende,

en Midgardsorm.

Kongen svarede forbitret: "siger du mig min Død, siger jeg dig, at du ei skal leve længe, thi jeg kender dig som du staaer, den store Thuse (thrudnathusfin). Kom til Midgaardsormen og lad os prøves." Kongen sprang op paa Skiæret, Hord styrtede ned af Bierget, og derefter saae man ingen af dem. Harald Hildetand, Audes Søn, blev Konge i Ivars Sted, og en mægtig Krieger, hvem Troldene havde gjort fast med Sværdhug. En stor Lacun i Manuskriptet afbryder en Episode om Hilde og Hildur, Kong Hildebrands Børn. Derpaa fortælles, at Harald Hildetand satte sin Frende Hring til Konge over Upsal; dennes Søn var Regner, Hildetands Børn vare Hræref Elyngebaand og Thrand den Gamle. Da Harald var bleven 150 Aar, og ei kunde gaae, bleve de Danske fiende af ham, og vilde dræbe ham i Badet; han sagde, han vilde hellere døe kongeligen, slap ud, og lod Kong Hring vide, han vilde holde et Slag med ham. Hring samlede Folk fra Sverrig og vestre Gothland, erholdt og Hielp fra Norge, 2500 Skibe udgjorde hans Magt; Harald drog sin Hær sammen fra Danmark og østre Gothland, ogsaa fra Østerriget, Kænugaard og Saxland, fik han Hielp. Da Hæren var samlet, kunde man gaae paa Skibe fra Sieland til Skaane. Ravnene

blive opregnede paa en Mængde Kæmper og Skjolbmæer i begge Hære, hvoriblandt Stærkoder den Gamle, Stovværfs Son. Derpaa beskrives Bravallaflaget selv, det berømteste der var bleven holdt i Norden, hvilket endtes med at Harald Hildetand blev dræbt af Brune, sin egen Hovedsmand.

Flere Træk i dette Fragment røbe en senere Oprindelse. At man kunde lade Leirekonger ride Tournering, forudsætter en Forglemmelse af Oldtids Sæder, der neppe kunde finde Sted for efter det trettende Aarhundrede. S. 25 siges, at Bravallaflaget havde været det største af alle, som det hedder i alle gamle Frasagn (i ollum fornögum). S. 32: "det er kundbart i alle gamle Frasagn, at de Folk, som kaldtes Alfer, vare meget kionnere end andre i Norden." Man har vist forklare dette Sted om en Kong Alfs smukke Familier, dog saa maatte der nok have staaet their Alfinger, og ikke that folk er alfar er kalladist. Men at ansee de gode Alfer for en Art af Menneſker, viser, ikke mindre end Citeringen af gamle Sagn, en yngre Forfatter. Ogsaa Skibenes Tal røber den senere Overdrivelse. Paa den anden Side findes i dette Stykke Spor af Ælde. For

uden Begyndelsen til en Fortælling om Kong Hildebrands Børn S. 17, der er for meget Fragment til at noget derom kunde siges, dreier det øvrige sig om Ivar Vidfadmes Træfthed og Bravallaslagets Beskrivelse, tvende saa mærkelige Minder, at de vel maatte forplante sig. De stemme i alt det Væsentlige godt overeens med den nordiske Aand, thi ogsaa Ivars underfundige Politik er ikke fordybt for hine Tider. Nialsfaga fortæller Kap. 108, hvorledes Valgard den Graa med ikke mindre Træfthed fik vakt Venighed mellem sin Egns Hovdinge, at hans Son, naar disse havde ødelagt hinanden, kunde werde den mægtigste. Uagtet Sagaen ikke selv har Vers, vidner dog den anførte Samtale mellem Ivar og Hord, der siensynligen er poetisk, om at ældre Sange have lagt til Grund for Beretningen. Vigtigere end de indvortes Grunde for disse Sagns Vægt er dog Sammenligningen med andre gamle Beretninger. Ivar Vidfadme nævnes ikke af Saxo, venteligen fordi han kun kort Tid regierede over Sieland, og Saxo vel ikkun nødvendig omtalte den svenske Konges Seier. Snorre anfører hans Erobringer, og at de danske og svenske Konger nedstamme fra hans Æt, (Ynglingesaga 45) hvilket lader formode, at Skioldungasaga maae have fremstilt hans Bedrifter. Her

vararsaga bestyrker dette ved at fortælle mere om Ivar Vidfadme, (som der kaldes Vidfarne) hans Erobringer samt Bravallaslaget, end der staaer hos Snorre, og nu faier til S. 222 at dette siges i Kongesagaerne. Desforuden omtales Ivars Slægt i den til Oluf Tryggvasons Saga isl. Udg. hørende Jomsvinginga Bhatt 70 Kap. S. 69, samt Langfedgatal i Script. rer. Dan. vol. I. S. 5, og hans Erobringer i det islandske Fragment sammesteds vol. 2. S. 267. Da imidlertid ingen af disse Stæder de Kunstgreb omtales, ved hvilke Ivar vandt Leirekongernes Rige, bliver denne Fortællings Gyldighed mindre bevislig, end den om Bravallaslaget.

I Henseende til dette Slag findes vidtløftige Efterretninger hos Saxo i Begyndelsen af 8de Bog, der noie stemme overeens med Sagaen. De mangfoldige Navne paa Heltene, der bivaanede Slaget, ere næsten eens hos begge, ligesaa Beskrivelsen over Slagets Gang, Stærkodders, Behjorgs, Urfinas eller Visnas Bedrifter, Bendeharens Raaben, og de norske Bueskytters Indflydelse (Saxo's kritiske Histor. 3 D. S. 356 f. S. 372 f.) Til lige bærer Fremstillingen hos Saxo umiskjendelig en større Præg af Velde. Ligesom han selv siger, at han følger den danske Sang, Stærkodder havde

digtet om denne Kamp, og som i Hufdommelsen var bleven bevaret; vise og flere poetiske Skildringer i det følgende, at det var Sange han havde benyttet. Desuden er hele Fortællingen hos Saxo mere mytisk. Ikke blot, at han lader Odin lære Harald Hildetand at sætte Hæren i Svinesylke; det var ogsaa Odin, og ei som Sagaen vil, Erol-dom, der gjorde ham fast mod Sværdhug. Det var siden Odin, der i Brunes Skikkelse opeggede de tvende Konger til den heftige Kamp, og midt i denne fastede Harald til Jorden. Sagaen har villet forklare dette naturligt, for at undgaae at tale om Odin, og faaer derved de store Uvinnelighededer om den uglevede Olding, der blot for ikke at de Straadss vilde holde dette store Slag. I Henseende til Haralds Slægt afviger Saxo aldeles, da han giver en Halvdan til Haralds Fader, og til hans Efterfølger først Skoldmænden Herbe, siden Søstersønnen Olaf. Om de øvrige Bedrifter Saxo tillægger Harald, vide Islænderne intet. I Landnæma C. 323 regnes Rasi Heimsses Slægt fra Harald Hildetand. Sinar Staaleglam, Hakon Jarls Skald, har i et Vers, som findes i Snorres Edda under Jarlernes Kenningar, nævnet Hildetand med Tilnavnet den Milde.

Tiden da Bravallaslaget holdtes kan nogenledes bestemmes efter Slægtleddene i Vuglingasaga og Landnama; det synes at have staaet, som Suhm angiver, i det ottende Aarhundredes første Halvdeel (735), hvilket og passer til Sigurd Kongs Søns Regner Lodbrogs Levetid.

En Saga om Sigurd Fring, der beskriver Bravallaslaget, citeres i Herrauds og Boses Saga Kap. 8 S. 37.

Søgubrot synes at være en Bearbejdelse ikke ældre end det fiortende Aarhundrede, men i det Helse tro, af et Stykke af den gamle Skoldungasaga.

Den er udgivet af Peringskiold i 4, Stockholm 1719, med svensk Oversættelse. Beskrivelsen om Bravallaslaget er bleven særskilt aftrykt i en Magisterdisputats i Gripsholm 1815 med latin Oversættelse og nogle ubetydelige Roter af C. E. Norman. En aandrig Fordanskning af Pastor Grundtvig findes i hans Dannevirke 1 B. 4 H. Toars Trædsfthed har givet Stof til den vakre romantiske Fortælling om Halsdans Samner, der findes blandt Samsøes Skrifter første Deel.

Hrolf Krages Saga.

Denne Saga indeholder flere Fortællinger, hvoraf enhver synes oprindeligen at have udgiort et selvstændigt Heelt, og derfor endnu i den senere Bearbejdelse at have beholdt særskilte Overskrifter, men sam dog alle ere bleve forbundne med hinanden til at udgiøre en episk Enhed. Vi ville særskilt betragte enhver af disse Sagnkredsens Bestanddele, og efter Fortælligen at have angivet dens Indhold, tilføie Bemærkninger om sammes Paalidelighed.

Frodes Thattr. *)

Kap. I — 4.

Kong Frode i Danmark havde dræbt sin Broder Haldan, men dennes smaae Sønner, Hroar og Helge, vare af deres Formynder Keigin bleve bragte til den gamle Bisil, der stulte dem under

*) Thattr kalde Islænderne enhver kortere Fortælling, skundom og en længere, naar den betragtes som Brudstykke af et større Heelt.

494 Hrolf Krages Saga.

Hundenavne paa sin De, hvilken Frode, efter at have underlagt sig hele Danmark, forgjæves lod giennemføge flere Gange. Da Hroar blev 12 og og Helge 10 Aar, ginge de indhyllede i Seddeskind til Jarl Sævar, der havde ægtet Signy deres Søster. I hans Gaard levede de ukjendte, som fattige Drengene paa tredje Aar. Da indbød Frode Jarlen til et Gilde. Drengene løbe med i det talrige Følge, og bare sig ad som tofsede; men da Hætten faldt af den ene, kjendte Søsteren ham, og sang et Vers om Skioldungattens haarde Skiebne. Frode havde ladet en Vøla (Spaaqvind) komme til Gildet, der skulde sige, hvor Haldans Søner vare. Hun er nær ved at robe dem, da en Guldring fra Signy bringer hende til Tausshed. Frodes Trudser møde hende vel atter til at tale noget, men derpaa lader hun sig falde ned af Troldstolen. I det Drengene forstrækkede løbe ud af Salen, kjendte Keigin dem, og slukkede alle Lys, saa Frode blev hindret fra strax at sætte efter dem. Gildet begyndte igien og Keigin forgede for at alle berusedes. Han gif derpaa ud at opsøge Brødrene, og i det han, for ikke at svigte den Ed, han havde svoret Frode, brugte toetydige Dærringer, ledede han dem saaledes, at de indebrændte Frode.

Det maae ei undre os, at denne Fortælling har ligesaavel som de følgende et æventyrligt Anstrøg, thi kun dette kunde bevare Begivenhedernes Erindring. Mindet om Hverdagshændelser forplantes ikke langt. Hovedindholdet af disse Kapitler er en i det gamle Norden ikke usædvanlig Tildragelse med forfulgte Kongesønner, hvem det lykkedes at hevne sig paa deres Faders Morder. Dette Emne, der i sig selv maatte vække Menneskenes Deeltagelse, blev end mærkeligere ved Kongesønnernes Farer, samt deres Forhold til den gifte Syster; og det kunde saa meget des snarere blive erindret, da det angik Leirekongerne, og var knyttet til det endnu navnkundigere Sagn om Helges paafølgende Skiebne. Troldomskunsters Indblanding i Begivenhederne er aldeles efter den nordiske Oldtids Sæder. Til den Spaaqvinde, der besøger Frode, findes Sidespykker i Erik Rodes Saga, i Frithiofs Saga Kap. 5, Orvarods Saga K. 3, og i mangfoldige Sagaer spille troldtyndige Koner en eller anden Rolle:

30 Adskillige Talemaader røbe vel Sagnskriverens senere Alder f. Ex. at visinda-men og galdremen bruges for forspair og seid men; at Hæxer formularer kaldes Oldtidsfange Kap. 1; at det hedder om Signe Kap. 2 at hun blev syg af Dø

496 · Hrolf Krages Saga.

nens Røg, uagtet Døne først en Tid lang efter Kristendommens Indførelse kom i Brug i Danmark. Afsnittet ender med en rimet Sententz, noget man ikke finder i de ældre Sagaer.

Derimod bestrækkes Sagnetz Elde ved Grottesangen, et Qvad, der høist rimeligen er digtet før Kristendommens Indførelse, og som nævner Hrolf Helges Son, som Halvdans Sønnesøn*). End sikkere Beviser hentes fra Saxo, som i Begyndelsen af syvende Bog lader Frode den Femte

*) Skaldeqvadet findes aftrykt i Thorlacii, spec. V. antiqv. boreal. Itkun saameget, ovenfor er anført, kan sluttet deraf. Thi naar Suhm i kritisk Hist. 2 D. S. 215 siger, at der fortælles at Hrolf indebrændte Frode for at hevne Halvdan, grunder dette sig paa en urigtig Fortolkning af Sangens B. 163-164, hvilken endog følges i den danske Oversættelse, der er vedsoiet Thorlacii Udgave. Da Læsemaaden with ei giver nogen Mening, er nith eller mid den læmpeligste Forandring, og Stebet hedder da: Yrsas Son og Broder, Halvdans Slægtning, skal hevne Frode, nemlig paa den, Sangen fremstiller som hans Banemand, Søkongen Nysing. De tvende Jettinder spaae først Frodes Undergang, siden Straffen over hans Banemand, og ende med den magtige Hrolf. Heraf følger tillige, at Grottesangen tilføjer denne Frode et andet Endeligt end Sagen.

dræbe sin Broder, og efterstræbe dennes to unge Sønner, hvilke bleve af deres Opdrager skjulte under Hundenaarne, og siden næsten røbede af en Spadekvinde, der dog efter at have modtaget Guld lader sig falde ned som død af sin Troldstol og derved giver Drengene Tid til at undkomme, og kort efter ved Fostersfaderens Regnos Hielp at indebrænde Frode. Ensheden baade af den hele Situation og de enkelte maleriske Træk, Frodes og Regnos eller Regins Navne, vise, at Sagnet er det samme, og at altsaa Sagnskriveren, der ikke kan have kiendt Saxo, har fulgt saadanne Sagn, der i det folgte Aarhundrede vare blevne ansete for ældgamle. Men saa stor Overensstemmelsen er i Udmalningen af de enkelte Træk, saa forskjellig er Besvarelsen paa Spørgsmaalet, til hvilken Frode eller hvilken Tid disse Begivenheder skalde henføres. Sagaen gjør Frode til Hrolf Krages Farfaders Broder. Saxo vil, at det skal have været en Frode den Femte, der ifølge hans Tidsregning levede længe efter Hrolf, og Grottesangens Fortale gjør denne Hrolfs Etmand til Frode den Fredegode, der skulde have været samtidig med August, men lader ham derhos omkomme paa en anden Maade. Svend Nagesen lader Helges Fader

Halsdan dræbe sin Broder Frode (Langebek script vol. 1 p. 44.) Det vilde være forgieves at prøve paa at forene disse Modsigelser. Da imidlertid Forfatteren af Kortalen til Grottesangen uden Tvivl blot har gjort denne Frode til den Fredegode, fordi det var den Beramteste af Navnet, og til samtid med August, fordi man mente, at der, da Kristus blev født, havde været dyb Fred over den hele Verden; da selv Saxo anfører blandt Roes og Helges nærmeste Forgængere paa Leiretronen en Frode og en Halsdan, men om hvem han iøvrigt fortæller noget ganske andet; synes en Frodes genealogiske Forbindelse med Helge at kunne antages som temmelig sikkert, fordi det er et Punkt, hvori de forskjellige Beretninger stemme overens.

At endnu flere Sagn have været i Omløb om denne Frode kan sees baade af det, Suhm i sin kritiske Historie 2 D. S. 237 anfører af Arngrims Supplementer, og af Sagaen selv, der fortæller hvorlunde Hroars og Helges Moder Sigrid lod sig indebrænde med Kong Frode, uden at hendes Navn for var nævnet; hvilket antyder, at adskilligt maae være udeladt.

Nogle Vers ere indførte i Fortællingen, men de ere for faae, til at man kunde slutte noget af

dem. De kunne ligesaa godt være fra det fiortende som fra det tiende Aarhundrede.

Hroars og Helges Thattr.

Kap. 5—17.

Den frigeriske Helge friede til Saxlands stolte Dronning Olufa, der ved List bestjæmmede ham. Til Siengjæld overrumplede han hende, og tvang hende til i nogen Tid at være sin Frille. Olufa fødte en Datter, som hun af Had kaldte med Løvenavnet Yrsa, og behandlede som Slavinde. Efter sexten Aars Forløb indtages Helge i hendes Skionhed, snapper hende hemmelig bort, og uden at vide hendes Herkomst, tager hende til Egte. Olufa formodede, hvo Bortføreren var, og saae kun deri en ny Fornærmelse.

Helges Broder Hroar, der imedens havde ægtet Dgn, en Datter af Nordre, Konge i Northumberland, besøgte nu sin Broder, og afftod ham, som den kækkeste, det danske Rige, imod at erholde en Ring, der var det bedste Klenodie af deres Arvegods. Denne Ring attraaede ogsaa

500 Hrolf Krages Saga.

Søstersønnen Hroek; da Hroar ei vilde give ham den, bad Hroek blot om at see den, men neppe havde han faaet den i Haand, før han fra Skibet kastede den ud i Havet. Til Straf lod Hroar ham lemlæste paa Fødderne, men han samlede dog en Hær, og dræbte Hroar. Dgn kaldte Helge til Hielp, som fanger Hroek, og lemlæster ham baade paa Arme og Been. Da siden Hroars Søn Agnar blev 12 Aar gammel, dykkede han ned, hvor Ringen var udkastet, og fandt den. Agnar udførte siden mange Bedrifter, og hans Navn forekommer tidt i de gamle Sagn.

Medens Helge var borte fra Danmark, kom Olufa did, og aabenbarede alt for Yrsa, som fulgte hjem med Moderen, og siden ægtede den svenske Kong Adils. Helge var længe sorgmodig over Yrsa. En Juleaften hører han i sin Seng, at noget klagede sig uden for hans Dør i Stormen. Det ryktes ham uføngeligt ikke at hjælpe den Uste. Han oplukker Døren, og lader en elendig Skabning komme ind. Kongen sagde, den kunde søbe sig ind i Høet, Halmen og Børneskindet; men den beder om at maatte hvile hos ham, dens Liv beroede derpaa. Læg dig da, siger Kongen, ved Sengestoffen i dine Klæder. Om lidt seer Kongen derhen, og viner en deilig Kvinde i Silkefiortel.

Morgenen derpaa siger hun til Kongen, at han om et Aar skulde i sit Baadehuus vente paa sit Barn, hvis ei, vilde han undgielde det. Kongen tænkte ei videre derpaa. Tre Aar efter kom trende Mænd til Kongens Sovehuus ved Midienat, og bragte ham sin Datter, den lille Skulde. Ellekonen saae Kongen aldrig siden, men da han reiste til Sverrig, for at besøge Yrsa, blev han overrumplet af Kong Adilses Bersærker og dræbt; dem svøer derfor Yrsa dødeligt Fiendskab.

Helges Forhold til Yrsa var en saa forbausende Begivenhed, at den maatte baade længe blive erindret, og mangfoldigen udsmykket. Grottesangen kalder Hrolf Yrsas Søn og Broder. Snorre fortæller i Ynglingasaga Kap. 32-33; at Yrsa blev røvet fra Saxland af Kong Adils i Sverrig, der gjorde hende til sin Dronning; at Helge siden forjog Adils og bortførte Yrsa, med hvem han avlede Hrolf, at efter tre Aars Forløb Saxlands Dronning Olufa kom til Danmark, og aabenbarede Yrsa sin Herkomst, som derpaa igjen drog tilbage til Adils. Efter denne Fremstilling er Olufa uskyldig i hvad der skete; efter Sagaen synes det at være af gammelt Had til Helge, at hun først efter

502 Hrolf Krages Saga.

flere Mars Forløb aabenbarer ham Sandheden. Saxo derimod, hvem Forfatteren af den saakaldte Erik af Pommerens Kronike (Langebek Script. 1. p. 151) følger, kalder Olufa i sin anden Bog Thora, og lader hende være en Pige fra den lille De Thors, som af Harme over at være blevet voldtaget af Helge, foranstaltede det selv, at hendes Datter blev Gienstand for Kongens Elskov. Saxo synes ei ret at have vidst noget om denne Thora, thi han omtaler hende blot i almindelige Udtryk, og at han lader hende bo paa Thors, er sandsynligviis blot for Navnelighedens Skyld. At man tilskrev en Moder saa unaturlig en Hevnelyst er maaskee foranlediget ved, at Yrsa i den senere Tid kun blev brugt som Tævenavn, og syntes derfor at røbe et bittert Had hos den Moder, der kunde villegive sit Barn et saadant Navn. Simplest er Fortællingen hos Snorro, der uden Tvivl her har fulgt den Skioldungasaga, han fort efter citerer. Men skulde end Fortællingen i vor Saga være bleven udsmykket, er det vist ikke skeet af den, der nedskrev det Hele; thi dette Stykkes hele Tone er for oldnordisk, for ulig det flortende Aarhundredes egne smagløse Fostre til ikke at være fra en ældre Tidssalder.

Paalideligheden af hvad der berettes om
 Hroar, maae allene bero paa Sagaen, thi det her
 fortalte forekommer ikke andre Steder, ligesaa
 lidt som Sannen Agnar, hvis Navn dog skulde
 have været vidt berømt, bliver nogensteds nævnet;
 med mindre derved skulde sigtes enten til den Ag-
 nar, Saxo nævner i anden Bog, som Veiler til
 Hrolfs Syster, eller til den Kong Agnar, Torke-
 fridingasaga omtal'r, men som begge tillægges en
 anden Herkomst. Navnet Nordre forekommer el-
 lers ikke, og synes mistænkeligt, især for en Konge
 i Northumberland. Saxo fortæller blot om Hel-
 ges Broder Roe, at han byggede Roeskilde og le-
 vede roligt, hvilket allerede laae i Navnet. For-
 tællingen om Skuldes Fødsel er en vakker Mythe
 af nordiskt Malm, den letteste Maade, hvorpaa
 man kunde forklare sig denne Kongedatters On-
 skab. Hendes Navn pegede hen paa een, der en-
 ten var undfanget i Brøde, eller hvis Fødsel var
 en Gæld der skulde kræves. Mythens poetiske
 Værd har Ohlenschæger lært os at paaskionne, i
 det han tillige i sin Hroars Saga har givet Ro
 Erstatning for Sags Forglemmelse, ved at frem-
 stille ham som det elskelige Ideal af en fredsel
 Drot i det gamle Norden.

504 Hrolf Krages Saga.

Svipdagers Thattr.

Kap. 18 — 23.

Orsa's Had til Adilses Bærærker gjør Overgangen til Fortællingen om Svipdager, en rig Bondes Søn i Sverrig, der red til Adilses Gaard, blev fornærmet af dennes Bærærker, og dræbte nogle af dem. Kongen vilde have straffet ham, men Orsa tog ham i Forsvar. Adils jager de øvrige Bærærker bort, de angribe Landet, og nedlægges efter en farlig Kamp af Svipdager, hvem hans Brødre yde den Hielp, Adils trods havde lovet ham. Svipdager, fortørnet over at Adils ei var kommet ham til Hielp, forlader Sverrig, for at drage til den berømte Hrolf. Derved flyttes Scenen igien til Leire, og det berettes vidtløftigen, hvorlunde Svipdager blev modtaget af Hrolfs Bærærker, samt hvordan Hrolf fik Hielt var til at erkiende sig for Overkonge, ved at bringe ham til at holde sit Sværd, medens Hrolf spændte sit Bælte.

Om denne Svipdager læses ellers intet, uden at han var en af Hrolfs Kæmper, og det var heller ikke at vente, at en enkelt Kæmper's Erindring kunde vedligeholde sig, uden forsaavidt den var noie

knyttet til vigtigere Minder. Fortællingen har vel ikke noget i sig selv utroligt, men heller intet karakteristisk for Nordens Oldtid, som kunde hindre os fra at antage den at være en senere Sagnskribers Paafund. Maaden, hvorpaa Hrolf gjør Hiartvar skatkyldig, synes et Slags Lovtrækkeri, hvortil der vel kunde findes Sidestykker ved Lovbierget paa Althinget i Island, men som hvoerkem passede med Hedenoldens eller Hrolfs Karakter; med mindre man vilde forklare Handlingen som den mildeste Maade, paa hvilken Hrolf kunde bringe sin Svoger til Underdanighed. At Kong Adils sidder paa Guldstol, at Svipdager kommer ridende til hans Kongsgaard, at Porten paa Plankeværket omkring den var tilspærret, passer ikke med Oldtidens Skik; ligesom og pliktuga og andre nye Ord vidne om, at Fortællingens nærværende Form ei kan være gammel.

Thatte om Bodvar Biarke og Brødre.

Kap. 24 — 32.

Hring, Konge i Opdalen, giftede sig med Hvit Finnekongens Datter. Hun blev forelsket i

506 Hrolf Krages Saga.

sin Etiofson Biarn, og da denne gav hende en Kindhest, slog hun ham med en Ulvehandske og forvandlede ham derved til en Hvidbiorn. Hver Nat blev han dog Menneske igien, og fik saaledes Bera sin fordom Elskte til sig i sin Hule. Efter at have forudsagt hende, hvorledes det vilde gaae ham, hvad hans Børn skulde hedde, og hvorledes hun selv skulde vogte sig for Dronningen, bliver han revet ihjel af sin Faders Jagt. Bera beder Kongen, om hvad der laae under Dyrets venstre Bøv, det var Biarns Ring; men den mistænkelige Dronning tvinger hende til at æde af Biarnes Kød. Hun spiser den første Mundfuld, synker en Smule af den anden, og nægter at ville spise den tredie. Folgen blev, at hun fødte Trillinger, hvoraf den ene, Elgfrøde, var halv Menneske og halv Elsdyr, den anden Thorer Hundsfot havde Hundefødder, den tredie Bodvar Biarke var velstabt. Saasnart de to ældste bleve voxne, gif de til Faderens Hule, for at hente sig Vaaben, men ikkun de Stykker, Faderen havde bestemt enhver af dem, formaade de at rive løs fra Bierget. Elgfrøde blev en Røver. Thorer vandrer til Gothland, hvor det var Skik, at den skulde blive Konge, der kunde udfylde Kongestolen; Thorer befandtes dertil dygtig og blev Konge. Biarke blev hjemme

Hrolf Krages Saga. 507

hos Moderen, og tænkte paa at hævne sin Fader, den gamle Konge fik alting at vide, og Biarke puttede Dronningen i en Sæk, og pinte hende til Døde; derpaa blev han Konge efter Farfaderen, men forlod snart sit Rige, for at drage til Hrolfs Hof.

Denne Fortælling viser sig at være et blot Eventyr fra Begyndelse til Ende. Naar undtages den endnu uesterretteligere Bodvar Biarkes Saga, omtales intet andet Sted noget af alt dette om Biarkes Ungdom, uagtet at Sagnene ofte nævne ham ved Hrolfs Side. Men vel fortælles der noget om Biarkes Bedrift ved Hrolfs Død, der kunde foranledige, at man tillagde ham Biser-natur, hvilket atter kunde bringe den til Middealderens fremmede Romaner vante Smag til at anbringe noget om Forhexelser og onde Stivmodre. At der skal have været en stor Saga om Thorer Hundsfot (Kap. 29) og en kortere Fortælling om Elgfrøde (Kap. 52) viser kun, at flere have behandlet samme Fabel. Til Proverne paa Stilens Ryhed i denne Thattr hører især det Udtryk af Biarke, at han vil tage Dronningen i Skrifte (ad eg setie henne nockrar skripter fyrer vora hond.)

Hjaltes Thattr.

Kap. 33 — 37.

Paa Veien til Hrolfs Gaard blev Biarke vel modtaget af et Par fattige Folk, der bade ham hielpe deres Søn Hott, som havde sin Gang i Kongsgaarden, og paa hvem Hofmændene pleiede til Tidsfordriv at kaste deres afspillede Been. Da Biarke var kommen til Leire, og gif ind i den tomme Giestersal, saae han noget bevæge sig midt i en stor Been-dynge, det var Hott, som der vilde danne sig en Skioldborg. Biarke trækker den skælbende Dreng op fra sit Tilflugtssted, for at sætte ham ved sin Side, og da en af Hoffinderne vilde kaste en Knogget paa ham; gav Biarke ham den saa vældigen tilbage, at det blev hans Død. Siden dræbte Biarke en stor Bjorn, der havde været Alles Skræk, og gav Hjalte af dens Blod at drikke, hvorefter den frygtsomme Dreng blev saa uforfærdet, at han ikke mindre end Biarke turde modsætte sig Hrolfs Hersærkers Overmod, og erholdt Tilnavn af den Hugprude.

Denne Fortælling, der indeholder saa meget eiendommeligt, og intet som jo godt stemmer over.

ens med det gamle Nordens Sæder lige indtil Beensfastningen ved Kongens Bord, der efter Knuds Vitherlagsret endnu i senere Tid var i Gang, findes i alle sine væsentlige Omstændigheder hos Saxo 2 B. S. 30-31, kan altsaa betragtes som et gammelt og troværdigt Sagn. At man ved at spise visse Dyrs Hjertes kunde tilegne sig deres Egenskaber, var en naturlig og meget udbredt Overtro*).

Thatt om Hrolfs Færd til Sverrig.

Kap. 38 — 46.

Biarke ægger Hrolf til at drage til Sverrig for at hente sin Fædrenears fra den troldomkyndige Adils. Hrolf reiser med sine 12 Kæmper og 100 Mænd, men paa en Bondes, Hranes Raad, der ved Trylleri havde forsøgt hans Folks Haardførhed, lader han sit Følge paa de tolv nær blive tilbage. Da de vare komne til Adils, forlangte Svipdager Leide for Hrolf og hans 12 Mænd, Adils giver det, men Bevæbnede sprang frem bag Tæpperne og angrebe Hrolf, dog kun for snart selv at blive nedhugne. Adils byder Fred, men lader for

*) Volsungasaga Kap. 28. Vnglingasaga Kap. 38.

510 Hrolf Krages Saga.

I længe Tiden midt i Drifkestuen, saa at Hrolf blev indesluttet af den; hans Folk fastede. Stioldene, i Tiden og de sprang alle over. Yrsa tog vel mod Hrolf, advarede ham mod Adilses Eroldom, og forte Wiggo til hans Tjeneste, der gav Hrolf Tilnavnet Krage, fordi han var saa smal af Ansigt, og da han havde modtaget en Guldring af Kongen, svor han at vilde hævne hans Død. Om Natten blev Hrolf angrebet af en forhejret Orne, som Hunden Gram forjog, siden af Adilses Hær. I det Hrolf anrettede Blodbad i samme, flet hans Falk hen, og dræbte alle Kong Adilses Falke, kom derpaa tilbage, og satte sig kneisende paa Hrolfs Skuldre. Yrsa sagde nu til Hrolf, at Adils samlede Folk fra hele Sverrig, han maatte fremhaste sin Reise, og gav ham et Solvhorn fuldt af Adilses Guldringe, deriblandt den berømte Sviagris. Da Hrolf red fra Upsal og kom til Kyrisvold, saae han en Guldring paa Veien der klappede under Hestefødder. Du larmer saa, sagde han, fordi du ligger ene, han fastede en anden til den. "Det skal siges, vedblev han, at jeg ikke vil tage Guld op, skjønt det ligger paa alfar Wei, og ingen af vore Folk maae sinke sig, ved at tage hvad her er kastet". I det samme hørte de Lurernes Lyd, thi Adils kom efter med en stor Hær. Da tog Hrolf

Hrolf Krages Saga. 511

Ringene, og saaede dem paa Fyrisvol, saa Veien gloede som Guld. De Svenske forunge af Hestene uagtet Adils Bebreidelser, for at samle disse Skatte, Adils vedblev at forfølge Hrolf, men da denne ogsaa kastede Sviagrís, boiede sig dog ogsaa Adils for at tage den op; hvorpaa Hrolf vendte sig, sigende: nu har jeg nedboiet den mægtigste Svenske, og afhug hans Bagdeel. Paa Tilbageveien finder Hrolf Hrane igjen, der tager vel imod ham, og tilbyder ham gode Vaaben, men da Hrolf ikke vil modtage dem, bliver han vred, og vil intet give dem. Da de vare komne bort, faldt det dem ind, at Hrane kunde have været den gamle Odin, thi han var eensiet; de fortryde nu, at have gjort ham vred og vende hurtigt om, men baade Hrane og hans Gaard vare forsvundne. Hrolf trostede sig med at Skiebnen raadede for Seier og ikke hin onde Aand.

Denne eventyrlige Fortælling angaaer et af den nordiske Histories allerældste Sagn. Endre siger i Vnglingasaga Kap 33, at der i Skioldungasaga er en lang Fortælling om Slaget mellem Adils og Kong Ale paa Vänerisen, samt hvorlunde Hrolf Krage kom til Upsal, og saaede Guld

512 Hrolf Krages Saga.

paa Fyrisvol: Saxo 2. B. S. 29 - 30. fortæller Hrolfs svenske Reise uden al mythisk Indledning, men omtaler Atisles Svig, Ursas Gæmildhed, Springet over Ilden, Guldet, der blev strøet paa Fyrisvol, og Atisle der boiede sig for at tage en Guldkiede op; fort efter anfører han og Wiggo's Samtale med Hrolf, men forklarer Tilnavnet af Krage, en lang Stang, hvilket og er rimeligere, og ikke, som Islænderne synes at gjøre, af Fuglen Krage. At Kragen derfor skulde kaldes de Danskes Konger, budlung dana, som et Papiershaandskrift af Edda beretter, og Bartholin har anført Antiquit. Dan 3, 3 er meget uvisst, det kunde og sigte til en Kong Hæner. Snorres Edda (under Kenningar Gulds og i Resenii Udg. 63 og 64 Damesaga) fortæller Tildragelsen med Wiggo næsten ordret som i Sagaen, dog saa at Scenen i Edda ligesom hos Saxo forlægges til Leire. I Haandskriftet føies til, at dette Træk er meget omtalt (miok fært i frasögn). Toget til Sværrig bringer Edda ligesom Skioldungasaga i Forbindelse med Elaget paa Vænersøen, lader Hrolf sende Udils sine 12 Kæmper til Hielp, og da denne nægter dem deres Belønning, Hrolf drage i deres Følge til Upsal. Af Reisen udhæves de samme Træk, som hos Saxo med nogle smaae For-

Kielligheder. Men det sikreste Bevis for, at dette Sagn har været vidt berømt, er, hvad Edda tilføjer, at Guldet siden hos Digterne blev kaldet Tyriskvolds Sæd og Krages Krugt. Til Bevis anføres et Vers af Eyvind Skaldaspilder om Hagen Adelssteen, og et andet af Thiodolf, uden Tvivl den Hvinverske, Harald Haarfagers Skald.

Thattr om Hrolfs og Kæmpers Fald.

Kap. 47 — 52.

Skulde ophidser Hiartvar til at overrumple Hrolf, hvis Lykke hun forsikrer at være forsvunden. Mod Julen droge de til Leire, og hemmeligen fulgte dem en stor Hær, hvoriblandt Alfer, Morner og mange Uhyrer. Om Natten gaaer Hialte ud til sin Frille, og mærker nu Uraad i Hiartvars Leir, han springer op, spørger Frillen, hvad hun syntes bedst om, en firindsthyveaarig Gubbe eller tvende to og tyve Mars Karle; da hun foretrak de sidste, siger han: det skal du undgielde din Hore, og afbider hendes Næse. "Du hande lede ubilligt imod mig", sagde hun. "Jkke fan

514 Hrolf Krages Saga.

man tænke paa Alt", svarede Hialte, iler til Kongsgaarden, og med mange Ord vækker Hrolf og hans Kæmper. Hrolf væbner sig, men vil først drikke i Gammen med sine Venner, før han begynder Kampen. Derpaa ilte de ud, og der blev stort Mandfald. Foran Hrolfs Hær gik en stor Bjørn, der dræbte flere, end fem af hans Kæmper, men Biarke saaes ingensteds. Hialte løber tilbage til hans Huus, og ægger ham til at komme. Biarke svarer, i det han opregner sine Bedrifter, at han vist nok vilde hjælpe Hrolf, men at Hialtes Iver var ei til Kongens Gavn. Da Biarke kom i Striden forsvandt Bjørnen, og Skulde, der længe havde sat paa sin Seidstol, kunde nu begynde sine Runer. Det blev mørkt som om Midnat, en Galt stor som en Treaars Tyr dræbte Hrolfs Mænd. Men de af Hiartvars Folk, som bleve sønderhugne, syntes igien at reise sig. Hialte og Biarke opmuntrede hverandre under Kampen. Hialte mærkede, de skulde gieste Valhall inden Aften, og Biarke ønskede at kunne blandt Fiendens Skarer finde den fule Odin, han vilde kryste ham som en Muus. Hrolf faldt og alle hans Mænd; thi det var naturligt, siger Messer Galerus (Galterus), at menneskelig Kraft ei kunde bestaae mod denne Dievelsmagt, uden Guds Misfandhed kom til

Hielp, og dette ene, sagde Messeren, hindrede Hrolfs Seier, at du ikke havde Kundskab om din Skaber." Hjarvvar og hans Folk fulde, og kun Skulde og nogle Riddinger bleve tilbage, som styrede Hrolfs Rige en kort Tid, indtil, som der fortælles i Krodehattr, Elgfrøde og Thorer Hundefod, med Dronning Ursas Hielp straffede Skulde. Wiggo skal have været Hovedsmand for Ursas Folk. Riget kom igien til Hrolfs Datter. Hrolf blev hoilagt, og Sværdet Skofnung ved hans Side.

Et mythiskt Baand, nemlig Odins Brede, forbinder Hrolfs svenske Reise med hans Død. I Beretningen herom læses en underlig Blanding af gammelt og nyt, af Poesi og Prosa: Ulferne og Kornerne, som Spøgelses i Skulds Folge, røbe en Fordreielse af de gamle Forestillinger, ligesaa vel som Udtrykket Kap. 50 om de mange Riddere, der skulde falde af Hestene, aldrig er bleven brugt af de ældre Fortællere om noget nordiskt Feldtslag. At Biarke bruger Kap. 5 i de samme Udtryk om Odin, som de Kristne om Ganden, passer lidet til hans Uro i foregaaende Fortælling, over at Hrolf ei havde modtaget Odins Gaver, og end

516 Hrolf Krages Saga.

mindre til den døende Hialtes Ord om at gæste Valhal. Derimod er den forbittrede Biarkes Drukke, om at finde Odin i Kampen for at knuse ham, aldeles i Oldtidens Aand. De Homeriske Helte kæmpe med Guderne, Negeren slaaer sin Fetis naar Skiebnen er ham imod; og hvis den gamle Nordbo troede at kunne kæmpe med Giengangere, og slaae dem anden Gang ihjel; maatte den ræfende Helt kunne vove at true Stridsguden selv. Biarkes Aand, der i Biørneham gif foran Hrolfs Hær, medens Biarke selv blev hjemme, en Omstændighed ogsaa Saxo har kiendt, men ikke villet omtale, da han uden Grund lader Biarke tøve i sit Huus, peger hen til en ældgammel nordisk Overtro, hvortil ikke sielden just i de ældste Sagaer findes Spor. Skandinaverne troede nemlig, ligesom Nordindianerne, at Sielen stundom kunde forlade sit Legeme, og i et andet Dyrs Skikkelse gjøre Vandringer. Det Menneske, med hvilket sligt skulde være skeet, kaldtes hamramr. Hermed forbandtes den anden ogsaa hos Nordindianerne herkende Mening, at Mennesket havde Skjtsaander, fylgiur, der viste sig i Dyrs Skikkelse. Saa længe Biarkes Fylgie viste sig i Biørnehammen, kunde han selv ikke stride. Dette har maaskee givet Anledning til den senere Fabel, at Biarkes

Kader havde været en Bjorn. Beskaffenheden af de Taler, der lægges Biarke og Hialte i Munden, oplyses bedst af Saxo. Denne fortæller Hiartvards Forræderi ligesom Sagaens Hialtes Udfærd mod Frillen fremstilles her lidt mindre raæ; Hialte iler fra hendes Tavntag ved at høre Krigsbulderet, og først paa hendes Spørgsmaal, om hun skulde tage en Sammel eller Ung til hans Eftermand, er det han lemlæster hende. Hialte vækker derpaa Biarke i en lang Række af Vers. Ligesaa lidt man i Sagaen kan begribe, hvorfor Hialte skulde bruge saa mange Ord til at vække Kongen og hans Kæmper, ligesaa lidt indseer man, hvorfor Saxo her har anbragt sine Vers; med mindre de ældre Sagn just her havde et poetiskt Sted. Og dette bliver upaatvivleligt, da Snorre fortæller i Oluf den Helliges Saga Kap. 220, at Thormod Kolbrunnarskald for Slaget ved Stiklestad opmuntrede Hæren ved at synge med hoi Røst det gamle Biarfemaal. Begyndelsen deraf anfører Snorre i Heimskringla, nogle andre Stropher deraf findes i Snorres Edda under Guldet's Kenningar; i disse Stropher findes de selvsamme Tanker og Vendinger, som i Hialtes Tale i Sagaen, og i Versene hos Saxo, som desuden selv forsikrer, at han derfor har udført det Hele paa latinske Vers, fordi

518 Hrolf Krages Saga.

det udgjorde Indholdet af en dansk Sang, som flere Oldtidselskere til hans Tid kunde uden ad.

Enden af Historien er anderledes hos Saxo, der lader Wiggo hevne sin Herre, hvorimod Sagaen følger en nu tabt Frodehatt, hvorefter den fabelagtige Elgfrode bliver Hevneren.

Hvo den Gualterus eller Mester Walter var, af hvem der citeres en opbyggelig Betragtning over Hrolfs Død Kap. 52, er aldeles uvist; Torfaus har ikkun Gisninger derom i Fortalen til sin Hrolf Krages Historie, Suhm kiender ingen af dette Navn som dansk Historieforfatter. Maaſkee har han ikke engang beskrevet Hrolfs Levet, men ikkun leilighedsvis anstilt Betragtninger over hans Død. Det lidet, der citeres af ham, viser en ganske anden Stil end Sagaens, og gior det lidet rimeligt, at dennes Efterretninger kunde være hentede fra hans Bog, ligesom ogsaa det allerede Afsorte viser, hvor gamle Sagnene om Hrolf maae have været. Man kunde tænke paa den Gualter fra Oxford, som Gotfred af Wommouth lib. II. cap. 1 kalder saa kyndig i Historien, og anfører som sin Hiemmel, hvis det ikke var usikkert, om her sigtedes til nogen Historie, ja endog blot til noget Skriftligt. Det kunde gjerne falde Sagaskriveren ind, at tilføie en Bemærkning, han engang havde hørt

af en udenlandst Klerk, hvem han havde fortalt om Hrolfs Nederlag, at Marsagen hvorfor Hrolf ikke kunde modstaae sine Fiender, der vare i Ledtog med den Onde, laae deri, at han ikke havde den rette Tro, ved hvis Hielp han havde kunnet forjaaget Morkhedens Hær. Arne Magnæus, der dømte meget ufordelagtigt om hele Sagaen *), anseer den Citation af Gualters Ord for en Opdigtelse, der skulde skaffe Fortællingen større Paalidelighed. Men neppe har Magnæus, da han nedskrev dette, erindret sig Stedets Sammenhæng. Vilde Saga-skriveren beraabe sig paa Gualter, som Hiemmel,

* Magnæi Bemærkning, der var optegnet paa en løs Sebbel, findes i Nyerups almindelige Morselslæsning i Danmark og Norge igiennem Aarhundrede S. 39, og lyde saaledes: Nullus Gualterus de Rolfo Krakio quidquam scripsit, sed nugator ille Islandus, historiae illius effictor verius quam scriptor, isto nomine abusus est, ut quisquiliis suis nugacissimo opere contentis autoritatem conciliaret. Cæterum istud Galteri nomen ci suggestit versio islandica Alexandriados Galteri Insulensis. Et simili fraude usus est ille qui de Hectore quodam. (non genuino illo Græcis celebrato sed altero in Islandia nihil fallor primitus efficto) ineptissimam fabulam, quæ adhuc in membranis islandicis durat malis avibus procedit.

520 Hrolf Krages Saga.

maatte han have anført hans Vidnesbyrd til at bekræfte Historien, og ikke i Anledning af en from Betragtning. Et Par Menneskealdre efter Hrolfs Drab blev hans Minni drukket af den svenske Kong Hiorvars skionne Datter, uden Tvivl fordi Skaldesangene havde lært hende hans Bedrifter (Ynglingasaga Kap. 41). Hans Navn nævnes og i de fabelagtige Sagaer om Sorle Stærke Kap. 18 og Gøthreck og Hrolfs Saga Kap. 11. Snorre anfører blot, at Hrolf faldt i Leire, da Eistein var Konge i Sverrig (Ynglingatal K. 34). Flatsøboogen lader i en Anecdote om Olaf den Hellige denne Konge forsikre, at hvis han skulde ønske sig at have været en af Oldtidens Konger, blev det Hrolf Krage; neppe af nogen anden Grund, end fordi Hrolf sagdes ikke at tro paa Aferne. Paalideligere ere Efterretningerne om Hrolfs Sværd. Isøländeren Midfiord Stegge opbrød Hrolfs Grav i det tiende Aarhundrede, tog Kongens Sværd Skofnung og Hjaltes Dye, men kunde ei vriste Sværdet Løse af Biarkes Arm. (Landnama S. 181 Thord Hredes Saga Kap. 3). Stegge laante Sværdet til Skalden Kormak, men de overtroiske Regler, der vare forbundne med dets Brug, iagttog Kormak ei, hvorover det heller ikke bragte ham Held. (Kormaks Saga Kap. 6, 8). Stegges

Son Eide arvede Sværdet, og skientede det i sin Alderdom til Thorkel Eiolsson, at denne skulde deraf med hegne Eides Søns Død. Thorkel forliste med en Ladning Tømmer paa Bredefjorden, men Sværdet var stukket i en Tømmerstok, og blev skyllet i Land (Laxdælasaga 58). Thorkels Son Geller drog med Sværdet til Rom, døde paa Tilbagereisen i Danmark og blev begravet i Roeskilde i det ellefte Aarhundrede. Siden hørte man intet til Sværdet, der venteligen er bleven nedlagt i hans Grav, og saaledes giengivet den Egn, hvorfra det var bleven røvet. Og saa disse Beretningerne til at vise, hvor navnkundig Hrolf maae have været.

Hans Tidsalder kan af Sagaen selv ikke bestemmes, thi den indeholder ingen Genealogier, og da desuden ingen vides at have regnet sin Æt fra Hrolf, kan han vel neppe have efterladt sig nogen Afkom. Suhm vil beregne hans Tidsalder efter Gothreds og Hrolfs Saga Kap. 11, hvor han fremstilles samtidig med den northumberke Kong Ella, men paa denne Fabelsaga kan slet intet bygges. At Hrolf skulde have levet kort før den Hiorleif Qvindeliar, Alfs Saga omtaler Kap. 5, er aldeles uvist (Suhms kritiske Historie 2 S. 296) og vilde desuden sætte Hrolfs Levetid for langt ned

522 Hrolf Krages Saga.

næmlic til Enden af det syvende Aarhundrede. Efter Suhms Hypothese er Hrolf dræbt 552, efter Schønning er Hrolf født 479. Begges Beregninger grunde sig paa usikre Forudsætninger. Den eneste Veiledning kan erholdes fra Ynglingatal, hvis Chronologie dog maae hentes fra Sagaen selv, og ikke bestemmes efter den, Schønning har sat foran sin Udgave. Af Sagaen sees, at fra Adils til Rognvald den Høie fød 833, vare der 11 Etled, næmlic Adils, Eysteinn, Yngvar, Snund, Ingiald Eldraade, Oluf Eretelgia, Halfdan Hvitbein, Eysteinn, Halfdan, Gudrod, Oluf, Rognvald. Neppe kan man for hine Tider, hvor Kongerne oftest giftede sig tidlig, og omkom paa en voldsom Maade, regne mere end 25 Aar paa et hvert Etled. Adils maatte altsaa være født 558, og Hrolf, der var en Deel yngre end Adils, maatte have levet i Enden af det siette og Begyndelsen af det syvende Aarhundrede.

Resultatet af disse Bemærkninger er, at Hrolfs Saga er i sin nærværende Form ikke ældre end det fiortende Aarhundrede, og bestaaer af ganske uligeartede Bestanddele, af hvilke Viarkes Thattr vist er en Fabel, Svipdags Thattr en sandsynlig opdigtet Fortælling, Hialtes Thattr et rimeligvis gammelt Sagn, og alt det øvrige oprinder

ligen grundet paa ældgamle Minder, som senere Tider maaskee have udpyntet. Ogsaa her viser sig det Karakteristiske i Maaden, hvorpaa gamle Sagn forplantes, thi hvad vi vide om Helge, er kun hans Redning som Barn, og hans Giftermaal med sin Datter; om Hrolf, at han var Prasas Son, strægede Guld for Kong Adils paa Fyrriðvol, erholdt Tilnavn af Viggo, og blev dræbt tilligemed Biarke og Hjalte ved Overrumpling af Hiartvars Hær. Disse Træk har Sagnet omstændeligen bevaret, men alt det øvrige om disse Konger er uvist.

Hrolfs Saga findes trykt i Biorneris Kæmpeedater. Torfæus har bearbejdet den paa Latin i sin historia Hrolfi Krakii Havn. 1705 i 8.

Biarkemaalet findes hos Bartholin Antiqv. Dan. Lib. 1 cap. 16 S. 178-183, oversat paa dansk af Sandvig i Sange fra det ældste Tidsrum, paa tydsk af Herder (sammiliche Wercke schöne Lit. 8 Th. S. 421) forklart af Stephanius i Noterne til Saxo og af Suhm kritiske Hist. 2 D. S. 282-285.

Oldtidens Skalde bevarede Hrolfs Minde, Nutidens ypperste Digtere have forherliget det; Ewalds Hrolf Krage er hentet fra Saxo, Ohlens slægers Helge fra Sagaen.

Bodvar Biarkes Saga.

Ved Hrolf Krages Saga ere de gamle Sagn om Biarke blevne anførte, og der blev det tillige bemærket, at den Beretning om Biarke, der udgjør en særskilt Deel af Hrolfs Saga, var en Fabel. Men der gives og en særskilt Bearbejdelse af Biarkes Levnet, der i meget er forskjelligt fra den først nævnte, hvoraf Björner har meddelt et Udtog i sin Kæmpedater, og hvortil Suhm i sin critiske Historie 2 D. S. 245 - 249 har gjort Tillæg, hentet fra det arnamagnæanske Haandskrift N. 286 i 4. Denne Saga viser sig vel som en selvstændig Bearbejdelse af Fortællingerne om Biarke, men tillige som blot Eventyr, hvis Forfatter, der neppe kan være ældre end det femtende Aarhundrede, viser ikke mindst historisk Sands. Blandt den lange Fortegnelse paa Hrolfs Kæmper finder man Ravnene, Odin, Modant, Milton, Mottul, Jannes, Muus, Riballde, Curt, Ref, Trold Hrostiof o. s. v. Biarkes Fader gøres her til en Jarl i Skotland, hvem en Ven besværges at gifte sig anden Gang i Odins den vældige Herres, Afathors, alle Afers (og som Arne Magnæi Haand

Bodvar Biarkes Saga. 525

skrift ligger til) Astaroths og Apollos Navn. Blandt Frierne til Hrolfs Døttre nævnes Bersærken Sote fra Landet Liberdonum og Fjeldet Morturam, der havde en Kæmpe med sig, som havde overvundet Kong Fortunatus i Asien. Det Anførte kan være nok til at vise, i hvad Land dette Eventyr er digtet, og at det af samme bekiendtgjorte Udtog er mere end tilstrækkeligt.

Ketil Hængs og Grim Lodin- kings Saga.

Ketil Hæng, en Søn af Halbiørn Halvtrold og Sønnesøn af Ulf hin Darge, blev opfødt paa Den Hrasniste ved Romsdalen. Da han gierne laae og strakte sig ved Ilden, blev han anseet for en Taabe, men naar Faderen eggede ham til Arbeid, viste han Kæmpekraft. I sin tidlige Ungdom (efter den trykte Udgave i sit fierte Aar, efter et Haandskrift i sit 15de) dræbte han en flyvende Drage, ved hvilken Anledning Faderen gav ham Tilnavnet Hæng. Af Storm og Trolde blev Ketil engang

bragt til Finmarken, hvor Totunen Brane var ham gunstig, og dennes Datter Hrafnhilde avlede en Søn med ham, der kaldtes Grim Lodinfin, fordi hans ene Kind var laadden. Efter at have været der et Aar, drog Ketil tilbage, dræbte paa Veien, ved Hielp af Branes Kunst, Finnekongen Guff, og borttog dennes Tryllepile samt dyrebare Sværd Dragvendil. Paa Hrafniste blev Ketil efter Faderens Død en mægtig Mand. Hrafnhilde havde bragt Grim til ham, men vilde ei selv tove paa hans Gaard, da hun som Jetteqvinde var forhadet af hans Frender. Ketil giftede sig med en væn Mø i Egnen, men opkaldte sin Datter efter Hrafnhilde. Til denne beilede Alf Uppdala Rappe, og da han havde faaet Mø, æskede han Faderen til en Holmgang, hvori han blev fældet. Tvende Vifinger Hjalmar og Stavnglam opholdte sig en Tid lang hos Ketil; da nu et Aar Bissen holdt sig fra Landet, og Kornet slog Feil, blev det et haardt Aar. Ketil seiler ene ud for at fiske, dræber en Troldqvinde, der omskabte sig til en Hval, og taler siden med en Slump andre Troldde, der fortælle ham om et Stepnemøde, de havde der paa Ven, hvor Skielking kom fra Dumbshads Bierge, Kongen fra Apotans Fiorden, Thorgierde Holdatrøl og andre Spøgelseser fra Skyggefiorden.

Endnu engang maatte Ketil møde i Holmgang med en Veiler, som Hrasnhilde havde afviist, nemlig Vifingen Framar, der regierede i Hunariget (dette udelader Membranen) og Gestrifeland. Ketil reiser ene derhen, og finder god Modtagelse hos Framars egen Søn, Bodvar, der endog holdt Skjoldet for ham i Kampen. Framar paakaldte Odin og davede Dragvendil, men Ketil tiltalte sit Sværd, svingede det trende Gange, og nedhug dermed sin Modstander. Han giftede derpaa Hrasnhilde med Bodvar.

Efter Ketils Død modtog Grim hans Gaard, og styrede næsten hele Halogaland. Han beilede til Lophæna Datter af en mægtig Herse i Vigen, men da han kom til at holde Bryllup med hende, var hun forsvunden. Noget Tid efter drog han med tvende Mænd til Finmarken, for at fiske, og dræbte der en Deel Trolde, men havde siden en saa haard Kamp med en Stridsmand, der vilde tage en Hval, han havde fanget; at han efter at have nedlagt sine Fiender, men selv mistet sine Folk, segnede af Saar og Mæthed paa Balpladsen. Da kom den ledeste Jetteqvinde, og spurgte, om han vilde bede hende om sit Liv; nødvingen svarte han ja, hvorpaa hun løb med ham til sin Hule, men vilde dog endnu ei forbinde hans Saar,

forend han kyfte hende, og lovede at ville ligge hos hende. Da Grim vaaguede om Natten, fandt han sig selv at være karr, og den skionne Lophana sovende ved sin Side. Den Troldham, hvori hun havde været forheret, laae ved Sengestolpen. Grim skyndte sig med at brænde den, gav hende Vin, og nu var Fortryllelsen hævet; begge reiste hjem til Hrafniste. Der fortælles intet videre om Grim, end at han ligesom Faderen maatte i Holungang møde en Veiler, Datteren havde afviist.

Begge disse Levnetsbeskrivelser ere saare fabelagtige, men om Faderen fortælles dog nogle Træk, der kunde være sande, om Sønnen, næsten intet uden Nummestueæventyret om hans forherede Kiereste. Personerne ere historiske, thi Ketil Hæng nævnes i Landnamabog S. 328 og i Egilssaga S. 98, som Morfader til den Ketil Hæng, der drog til Island, og blev Stamfader for en mægtig Slægt. Det arnæmagnæanske Haandskrift af Sagaen N. 471 tilføier, at Grim's Datter Brynhilde ægtede Vethorm, en Son af Vemund den Gamle, der nævnes i Landnamabog S. 281 og 370; men uden at der ansøres i hans Genealogi enten Brynhildes eller Grim's Navne. Vel forekommer Grim Lo

dinkin tvende Gange i Landnama S. 145 og 253, men det første Sted siges han gift med Helge, Datter af An Bogsveiger, og Fader til An Raudfeld, paa sidste Sted tillægges ham en Son, der hed Biornulf; om alt dette nævner vor Saga intet, og bliver derved mistænkeligere. Havde Landnamasagas Bearbejdere vidst noget paalideligt om disse Stamfædre til nogle af de berømteste Islandske Slægter, havde de neppe efter deres Plan forbigaaet det med Tausshed. I Egils Saga fortælles Kap. 64 S. 465 at Grim Lodinkin havde givet Sværdet Dragvendil til Egils Farbroder Thorolf, der blev drabt 880.

Fortællingen er rigtig nok nordisk, og har en Slags Lokalsandhed. De, der før Harald Haarfaagers Dage boede høit oppe i Halogaland mod Finnes Grændser, hvor Landet var tyndt bebygget, maatte vel stundom kæmpe baade mod Finner same Levninger af Jotunerne, Landets gamle Beboere; og det enlige Liv, de rædsomme Naturscener kunde let bringe dem til at see Spøgelses og Trolde. Retils øvrige Bedrifter høre til den Tids sædvanlige Hændelser, men som og paa den anden Side, just fordi de intet Fremstikkende have, letteligen kunde digtes i en senere Tidsalder. Stor Raahed

fremtræder i alle Begivenhederne, og ikke det mindste Spor til Riddertidens Sæder. Navnene paa de tvende Vikinger, Hjalmar og Stavnglam, der i Ketils Historie ere temmelig overflødige Personer, synes dunkle Reminiscenser af Hjalmar den Hugstore og Thorer Stavnglam, der i Orvarodds Saga spille en vigtig Rolle. Troldeforsamlingen røber en kristelig Tidsalders Almueovertro, der endnu havde en Deel af de hedenske Sagn tilbage. Den Thorgierde Holdatræl der nævnes, er uden Tvivl en Fordreielse af Thorgierde Haurgebrud, eller som hun kaldes i Snorres Edda Holgabrud, hvilken Hakon Jarl dyrkede.

Det bliver altsaa uvist, enten Ketil Hængs Saga indeholder enkelte sande Efterretninger, blandede med Fabler, eller den er heelt et Digt. Men selv i sidste Tilfælde er den neppe forfattet senere end i det tolvte Aarhundrede, om den end først et Par Aarhundrede derefter er ført i Pennen. Denne Velde bestrykes og derved, at baade Grim Lodin kins og Orvarodds Sagaer kunne ansees som Fortættelser af samme. Der findes adskillige Vers i Fortællingen baade om Ketil og Grim, men som neppe kunne tiene til at vise Sagnets Velde, da de just ere indflettede i de urimeligste Dele af Fortællingen.

Ketil Hængs Saga. 531.

Begge Fortællinger ere udgivne samlede til-
ligemed Orvarodds samt Hedins og Hognes Saga
ved Ole Rudbeck, med latinsk Oversættelse af Is-
lev Thorlavius, Upsal 1597 i Fol. Denne Ud-
gave er ligesaa slet, som den er sjelden. Texten
saare ukorrekt, tillige opfyldt med forvildende Tryk-
feil, Oversættelsen er unsiagtig. Suhm har la-
det den arnæmagnæanske Codex af Ketils og Grims
Saga No. 471 conferere, den indeholdt nogle flere
Vers, samt en Mængde Varianter, hvorved en-
kelte Udtryk bleve berygtigede, uden dog at Texten
i det Væsentlige derved blev forandret.

Orvar Odd's Saga.

Odd, en Søn af Grim Lodinkin og Lophæna,
samt en Sønesøn af Ketil Hæng paa Hrafniste,
blev opfostret paa Gaarden Verurjode paa Jæde-
ren i Norge. At skyde med Bue var hans Lyst,
han offrede aldrig, og da engang en Volve spaaede
ham mod hans Villie, at Hesten Faxe, der stod

532 Drvar Odd's Saga.

i Fostersfaderens Stald, skulde efter 300 Mar blive hans Bane, slog han hende af Forbittrelse. Efter at have dræbt Hesten seilede han med sin Fostbroder Asmund til sin Faders Gaard. Han kom der snart, thi han forskod den Kunst at lade Skibet gaae for fulde Seil i Havblik. Der erholdt han trende gyldne Tryllepile til Foræring som Ketil Hæng havde frataget Finnekongen Guse; de fløi af sig selv fra Buen, og kom igien tilbage. Med tvende Frender, der ved varslende Dromme og vedvarende Modvind bleve tvungne til at tage ham med sig, seilede han til Biarmeland, hvor han ved at opbryde en Offerhøi fandt meget Guld og Sølv, men Biarmerne hexede en saadan Storm paa Skibet, at alt Metallet blev kastet ud i Søen, og flød strax paa Vandet hen til Land igien. Efter at have dræbt en Bjørn og nogle Troldkæmper paa en ubenævnt Ø, kom han lykkelig tilbage, og havde af en Jotun faaet Tilnavnet Drvarodd (Pile Odd).

Odd vnskede at gaae paa nye Eventyr, Faderen viser ham først hen at bekæmpe en Viking i Elvestrøerne, der hed Halfdan, siden een sydligere, der hed Sote; han dræber begge. Derpaa angreb han Hjalmar den Hugstore og Thorer Stavnglam. De kæmpede i tvende Dage, men efter at have

mistet hver deres halve Mandskab, indgik de paa tredie Dagen Fostbroderskab med hinanden, og forpligtede sig til efter Hialmars Forslag: aldrig at æde Kiød, der var raat eller blot kryftet i et Klæde, aldrig fra Bønder at tage mere end Strandhug, og aldrig at røve Qvinder. Efter at have dræbt nogle Bersærker ved Sieland, fulgtes de samtlige til Kong Hlodver i Sverrig, hvor Hialmar pleiede i Fred at tilbringe Vinteren. Han beilede der til Prindsesse Ingeborg, men Hlodver vilde ei give sin Datter til den, som ei havde Kongenavn, og Hialmar vilde ei føre Hærskiold mod Faderen.

Eil Vaaren droge samtlige Fostbrødre ud paa Vikingstog. I Irland blev Asmund dræbt, Odd hævnede hans Død, og erholdt af en Qvinde, hvis Liv han skaante, en fortryllet Silkekiortel, der fikrede ham for Ild og Havsnød, Hunger og Sværd, saalænge han ikke flygtede, og desuden et Rige i Irland, hvor han boede i trende Aar. Længere Funde Odd ikke være i Ro, han seiler til Engelland, og erobrer det, efterat have dræbt Kong Tatmund. Landet gav han til Vikingen Skolle, der havde hjulpet ham, og seiler videre. I et Slag med tvende Konger, Harek og Hlodver, vinder han vel, men mister alle sine Skibe paa eet nær. I

534 Orvar Odd's Saga.

Denne Tilstand møde de en vis Augmund, med hvem de staaes saalænge, indtil Odd kun havde sine Fostbrødre, og Augmund 12 Mænd tilbage. De skiltes derfor ad, men den bortseilende Augmund dræbte Thorer Stavnglam. Odd og Hjalmar droge til Sverrig.

Mod Vaaren udrustede de tvende Skibe, med hvilke de seile til Samsø, der dræbes alt Mandskabet, 80 Mand, af Arngrims 12 Sønner, Angantyr og hans Brødre, men disse nedlægges igien af Odd og Hjalmar, efter at have bibragt den sidste dødelige Saar. Hjalmar qvad en Svanesang, hvori han bad Odd bringe sin Guldring til Ingeborg, Odd gjør det, og Ingeborg dør af Sorg.

Odd drager derpaa ud med 10 Skibe at søge Augmund, men finder Vikingen Sæmund, der dræber alle hans Folk, og nøder ham selv til at springe over Bord; som han flygtede, blev han faaret og tagen til Fange. Om Natten synger han sine Døgtene i Svøn, slider sig løs, dræber Sæmund, og bliver faaret til Hovding over hans Hob. Derpaa hærjer han i Forbindelse med sine Frender vidt omkring i Valland, Frakland og Helsingeland, men da han kom ind i en Kirke i Landet, Agnitaria (Aquitanien), fik han i Sinde at blive Kristen. Hans Frender kristnedes med ham,

og forbleve i Landet; men Odd blev snart kied af denne Rolighed, og gjorde en Tour til Jorsal. Paa Tilbageveien bliver han først opsnappet af en flyvende Drage, siden af en Kæmpe, hvis Datter Hildegerde bliver frugtsommelig ved ham.

Odd faaer meget Guld af Kæmpen, og indgaaer Fostbroderlaug med en vis Raudgrane. Endnu tænkte han ei paa andet end at hevne sig paa Augmund, endskiøndt Raudgrane forsikrede, at denne var en Søn af Finnekongen og en Troldvinde, hvilken Finnerne havde forhexet, saa at ei Jern bed paa ham, for at han skulde hevne dem paa Odd. Efter nogle Aars Forløb finder Odd sin Søn med Hildegerde, han hed Bigner og var i sit tiende Aar Kæmpestor, men blev kort efter dræbt af Augmund i et Slag, hvor denne dog til sidst maatte flygte. Odd fik at vide, at Augmund var draget til Geirrads Gaard at holde Bryllup med Totunens Datter Geirride; han drog derhen, dræbte Totunens Et, og lemlæstede Augmund i Ansigtet og paa Ryggen. Augmand forsvandt derpaa tilligemed Odds ubekiendte Ven Raudgrane, som man sagde havde været Odin.

Odde havde endnu ei faaet Hevn nok over Augmund, men vil udføre den allene. Han opholder sig en Tidlang ene i Skoven, og kommer for

flædt som en Tigger til Kong Herrauds Gaard. Efter at have tilbragt der en Vinter, bliver han kiendt af sin Færdighed i at skøde. Odd erholder Kongens Datter Silkesif til Ægte, efter at have gjort et farligt Tog til Bialkoland, hvis Konge Alf, en stor Troldmand, blev fældet med nogle fortryllede Stene, Odd havde med sig. Derpaa blev Odd Konge i Grækerriget efter sin Svigers fader.

Efterat have regieret en Tidlang i Fred, hørte han, en Mand, der heed Qvillanus Blese, hvis Slægt man ei kiendte, og hvis Afsyn Ingen fik at see, var bleven Konge i Holmgaard. Odd samler en stor Hær, for at angribe denne, finder og i ham sin gamle Fiende, og ødelægger hans Hær, men kan ikke saare Mugmund, der siden sendte ham store Gaver til Forlig. Odd fik derpaa Lyst at besøge sin Fædrene Egn, han fandt der Faxes Hovedskal, liggende paa Marken, og da han slog paa den med sit Spyd, krøb en Slange ud deraf, som bibragte ham et dødeligt Bid. I et langt Qvad opregnede han for sin Død alle de forhen fortalte Æventyr. Hans Høide var 12 Alen. De Børn, han havde med Silkesif, bleve i Garderige, men hans Datter fra Island kom til Hrasniste, og blev Moder til en talrig Æt.

Af dette Indhold bliver det klart, at det Fabelagtige griber saa dybt ind i Fortællingens hele Gang, at samme ikke kan være sandfærdig. Den kan heller ikke være gammel i sin nærværende Form. Sproget har et senere Præg, enkelte nye Udtryk forekomme f. Ex. norska tunga Kap. 6 og det om Magog, Japhets Søn, der findes i flere Haandskrifter, (Subms kritiske Historie 2 D. S. 542). Ofte vise Fablerne en synderlig Uhyndighed i de gamle Sagn. Saaledes Kap. 34 dræber Odd Fortunen Geirrød, som ifølge Thorsdræpet i Snorres Edda er bleven fældet af selve Thor. Surtur gives til en Datter søn af Geirrød, og kommer Augmund til Hielp Kap. 35. Stridende mod det oldnordiske Kostume er det, at lade en Troldqvinde falde Aser og Asynier til Hielp Kap. 34, eller lade Odin understøtte En, som aldrig havde offret ham, ja endog var bleven Kristen. Begivenhederne have, naar det undtages, der angaaer Hialmar, slet intet karakteristisk, men ere kun Gienstagelser af almindelige Kampscener. Odds sidste Qvad kan ikke være ældre end det Øvrige, da det indeholder en usiagtig Opregning af alle de urimelige Eventyr.

Drvarodd nævnes ei i nogen Genealogi, uagtet det hed, at mange skulde nedstamme fra hans

islandſke Datter. Kun en eneste af Sagaens Begivenheder beſtyrkes ved andet Vidnesbyrd, nemlig Fegtingen paa Samsø, der fortælles af Saxo 5 B. S. 93 og især i Hervararsaga Kap. 5, hvor adskillige af de Vers, der lægges Odd og Hjalmar i Munden findes ordret anførte, men Orvar Odd's Saga viser sig som den senere og smagløsere Fremstilling, thi naar i Hervararsaga Arngrimsſønnerne ſige, efter at have nedſablet uden Noie Mandſkabet paa Fostbrodrenes Skibe "vor Fader gaar nok i Barndom, der ſkildrede os diſſe, som de drabeligſte Helte" lyde diſſe Ord i vor Saga ſaaledes "vi ville drage hjem og dræbe det Skarn vor Fader, der lød for os, at diſſe vare dierve Vikinger". Ingeborgs Fader kaldes Yngve i Hervararsaga, hvor ogsaa Kampen paa Samsø fremſtilles som en aftalt Holmgang, i Stedet for at der her er et tilfældigt Møde. At et Haandſkrift af Ketil Hængs Saga, No. 471 i den Arnæmagnæ-anſte Samling, nævner Odd Vidforle eller Orvarodd, som Fostbroder til Asmund, beviſer ſaare lidet. Denne maaskee meget ſene Gloſſe røber og ſin Liefterrettelighed, ved at lade Odd blive Bravallaſlaget, hvilket ei kunde ſtemme med Tiden, i hvilken de andre Bedrifter maatte henſættes. Ikke mere beviſende er det Forhold, hvori Begyn-

delsen af denne Saga staaer til Ketil Hængs og Grim Lodinkins; thi dels er denne sidste selv aldeles upaalidelig, dels er det just en af de meest fabelagtige Personer i samme, nemlig Lofthæna, som bliver nævnet. Saa meget synes imidlertid Lofthænas Navn at vise, at Odd's Saga er yngre end Grim Lodinkins. Derimod vilde maaskee de, der lægge megen Vægt paa Bondesagn, knyttede til visse Steders Navne, finde den Omstændighed vigtig, Torfæus anfører, hist. Norvag P. I, 274, at man til hans Tid viste i Omegnen af Gaarden Beruriodre baade Orvar Odd's Hoi og Fares Sø. Dette antyder imidlertid kun i det Høieste, at Odd har levet der, og haft en Hest der hed Fare.

Er da altsaa denne Saga et Eventyr om en historisk Person, hvori et Par gamle Sagn vilkaarliggen ere bleve blandede med mange Fabler, vilde det være unyttigt at undersøge, til hvilken Tidsalder disse Tildragelser skulde henføres, eller hvilke Egne Sagafriveren har villet betegne. Torfæus har gjort et vidtsøftigt Udtog af denne Saga hist. Norv. P. 1 p. 263-284 hvori dog det meest fabelagtige er udeløst. Han mener der have levet to af dette Navn, hvis Bedrifter ere bleve blandede. Suhm troer i sin critiske Historie 3 D. S. 419, at der har været trende Odder og at een af dem har været

540 Drvar Odd's Saga.

Russernes Oleg, fordi denne kaldes Vareger og skal ligeledes være bleven bidt af en Slange, der foer ud af en død Hest, (critiske Historie 3, S. 338, 440). Disse Gisninger ere allene byggede paa vor Sages luftige Grundvold.

En af de arnæmagnæanske Haandskrifter af denne Saga cod. 471 har en Deel flere Vers, men tillige flere Vøentyr, og kan derfor ikke være yngre, end det som er udgivet i Upsal af Ole Rubbek ved Islef Thorlevsen paa Islandsk og Latin 1607 tilligemed Ketil Hængs Saga.

I den utrykte færøiske Sang om Ismal den raske Kæmpe nævnes Drvarodd som Harpespiller. Ved Suhms Fortælling om de tre Venner er Helstens Minde bleven fornyet (Suhms samtlige Skrifter 3 D)

An Buesvingers Saga.

Medens Fylkekonger endnu regierede over Norge, levede paa Hrafniste en Mand, der hed Gaut, gift med en Datterdatter af Ketil Hæng. Gaut havde

An Buesvingers Saga. 341

to Sønner, den ene var Thorer med Tilnavnet Thegn, af et Sværd Nabokongen havde givet ham; den anden hed An, stor af Legeme, men laae stedse i Etegerset, og ansaaes for en Tosse. An finder en Dag en Dværg uden for sin Klippebolig, og nøder denne til at smedde sig trende altid rammen-
de, af sig selv tilbagevendende Pile. Han nøder derpaa sin Broder til at tage sig med til Kongens Gaard, hvor Oluf var død og Sønnen Ingiald kommen i hans Sted. Denne gav An Tilnavn af Buesvinger, fordi hans Bue tog fat i Døren, da han treen ind, og gav ham tillige en Guldring til Navnfæste. An kunde dog aldrig lide Kongen, og advarede sin Broder om, at Ingiald engang vilde tilføie dem meget ondt. Af Hirdmændene blev An spottet, fordi han havde grove side Klæder; men da han engang brødes med Bistr den Stærke, og denne kastede ham i Ilden, hindrede den side Kiortel, han havde faaet af Moderen, ham fra at brændes, hvorimod Bistr, ved hvem An siden gjorde det samme, strax brændtes til Døde. Paa et Tog Ingiald gjorde mod sine to Halvbrødre, vilde An ei følge Krigshæren, men stillede sig paa et affides Sted, hvorfra han dræbte begge de fiendtlige Hovedsmænd; men isteden for at belønnes af Ingiald, erklæres han fredløs, som

542 An Buesvingers Saga.

den, der havde begaaet Konmord. Ketil hevner sig ved at lemlæste en af Kongens Mænd, og denne sætter tre Mark Sølv paa hans Hoved. An opholder sig nogen Tid hos en Eneboer, hvis Datter bliver frugtbar ved ham, drager derpaa til en rig Enke, der hed Jorunna, og blev derved en mægtig Mand i Herredet. Flere Gange sendte Jngiald Folk hen at dræbe An, men denne forekom dem; til Hevn dræber Jngiald Ans uskyldige Broder Thorer, og faaer derfor Tilnavnet Den Onde. An hevner Broderens Død paa flere af Kongens Folk, men da denne kommer med en Hær til hans Gaard, maae han kaste sig i Søen, og svømme en Mil ud til en Ø, hvor han helbrededes for sine Saar. Da Jngiald var borte, vendte An tilbage, og opbygte igjen sin Gaard. En Dag ser An i Nærheden en Fremmed med røde Kinder og lyse Haar siddende at spise af en Sølvtaflerken noget Kød, han havde kogt. An vilde giøre ham forkrækket, skyder med sin første Piiil et Stykke Kød ham af Haanden, med den anden Sølvtaflerkenen i Stykker, og med den tredie splittede han Knivskæftet i hans Haand. Da først blev den Fremmede vred over at man fordærvede hans Løi, de brødes med hinanden og vare lige stærke. Endelig hørte An, at det var hans Frillesøn Thorer Hæg.

An Buesvingers Saga. 543

som han strax vedkiender sig, og sender med et vel bemandedt Skib til Ingialds Gaard, da Skiebne ei tillod ham selv at giøre dette Tog. Ingiald blev indebrændt og Thorer ægtede Ingialds Syster. An raadede sin Son at blive paa sin Fædrene Gaard, det var bedre at være en mægtig Herse end som Sylke-Konge lade Lov og Landsret ophæves, thi det anede ham at der snart vilde komme en Enevoldskonge i Landet. An flyttede til Hrafniste, hvor der vare mange Spøgelsse, men der fortælles dog ikke andet om Ans Strid med dem, end at han forstod at holde dem i Awe. Ans Datter var Mioll, hvis Sønneson Ingemund drog til Island. Endnu, hedder det i den trykte Saga, ere nogle Mænd i Island Aar 1683, som regnedes Uet fra Hrafnistes Beboere. Man har deraf villet slutte sig, til hvad Tid Sagaen var skrevet; men det er siensynligen et Glossem, en Afskriver har sat til, og som heller ikke findes i et Membran af denne Saga fra det fiortende Aarhundrede, N. 342 i den arnæmagnæanske Samling.

Der findes adskilligt Fabelagtigt i denne Saga, men Hovedindholdet, Ans Strid med Ingiald

544 An Buesvingers Saga.

er en ifølge Norges Tilstand under Tylfkongerne sandsynlig Tildragelse, der er skildret aldeles efter Oldtidens Sæder. At Ingiald flere Gange afsender enkelte Mænd for hemmeligen at dræbe An, ligner aldeles, hvad Finbogesaga fortæller om Jofuls Fremfærd mod Finboge. At An Buesvinger virkelig har levet, kan bevises af Vatnsdæla-saga Kap. 1, hvor Ketil Thrunn siges at have været gift med Nioll, en Datter af An Buesvinger, og af Landnama, hvor Ans Ravn forekommer i tvende Genealogier S. 145, 185. Men rigtig nok fortælles os intet videre angaaende An paa disse Steder, end om hans Slægt, og at han heed Buesvinger. Til en Kong Ingiald Jldraade i Norge kiende vi heller intet; thi om end den Ingiald Jldraade, der nævnes i Thorstein Vifingsons Saga S. 39, var en norsk Konge; maae det dog have været en anden siden hans Fader hed Onund og Broder Eistein. Altsaa beroer Paalideligheden af hvad der berettes, allene paa Sagaen selv, og denne kunde være heel opdigtet. Den har ingen Vers, intet ret karakteristisk Træk, Sproget er temmeligt nyt; i hvorvel enkelte Udtryk, som betala, betale, kunde maaskee blot findes i den senere Afskrift, som ved den trykte Udgave er bleven fulgt.

Un Buesvingers Saga. 545

Da imidlertid denne Saga findes i Haandskrifter fra det fiortende Aarhundrede, da Eæderne, den skildrer, ere oldnordiske, og den uden Tvivl, hvis den havde heel været Digt, vilde indeholdt langt mere æventyrligt, især om Un's Strid med Troldeene paa Hrafniste; synes man at have Grund til at antage, at et ældgammelt Sagn om Un's Bedrifter er af Sagaskriveren bleven udsmykket. Sagaen udgjør 35 Sider i Biorner's Kæmpedater.

Hromund Gripsons Saga.

En mægtig Bonde boede i Gorde (Garderige), der hed Grip, gift med en Datter af Hrof den Sorte. De havde ni Sønner, blandt hvilke Hromund var den kielteste. Alle disse fulgte Garderiges Kænge Olaf, en Søn af Knøde Asmund, paa Vikings-tog. En Dag traf Kongen den mægtige Bersærk Hraungvid med sex Skibe, der blev en hård Kamp, Kongens første Hovdinge bleve nedlagde af Hraung-

546 Hromund Gripsons Saga.

vid, indtil Hromund dræbte ham med en Kjelle og tog alle Skibene. Hraungvids haardt saarede Broder, Helge den Frækne, vilde ei bede om Fred. Hromund lod ham dog helbrede, hvorpaa han gif til Sverrig og blev Kystforsvarer.

Kong Oluf seilede til Syderserne, hvor han tog Strandhug. En Olding bebreidede ham, at han hellere rovede Bøndernes Gods, end vovede sig til at opbryde Kong Thrains Hoi, og bestaae en Kamp med Gienfærdet, for at vinde dets Liggendefæ. Efter Oldingens Anviisning seilede Oluf til Valland, som Thrain engang ved Troldom havde erobret, og naaede det efter 6 Dages sydelig Seilads. Han fandt Hsien, og efter fire Dages Arbeid fik man en Abning paa den. Da ingen skittede om at begive sig derind, af Frygt for det guldklædte Gienfærd, der sad paa en Stol og sprudede Ild; bød Hromund sig dertil, imod at kunde vælge trende af Hsiens Køstbarheder. Han lod sig nedhidse, tog strax et herligt Sværd, som han fandt, og gif frem mod Gienfærdet; men da dette opfordrede ham til, hvis han havde Mod, at brydes med sig, og ei bruge Jern, kastede han Sværdet igien, og brødes med Gienfærdet. Ved en lang og farlig Kamp fik han det under sig, og efter at han havde ladet det fortælle sine Bedrifter,

Hromund Gripsons Saga. 547

hoortedes det i Lise havde prøvet Styrke med Kong Seming i Svithiod og overvundet 134 i Holmgang, afhug Hromund dets Hoved, og tog Hviens tre Klenodier, en Ring, et Halsbaand og Sværdet Mistelstein.

Med denne Bedrift blev Hromund berømt, men maatte dog forlade Olufs Hof, fordi hans Kierlighed til Kongens Syster, den deilige Svanhvide, var bleven røbet. Kort efter angrebes Oluf af de to svenske Konger, Brødrene Haldinger, i hvis Selskab var Helge den Krækne. Hromund lod sig af Svanhvides Bonner overtale med sine Brødre at hjælpe Oluf. Paa Vänersöen blev Slaget holdt, en Dröm sagde Hromund, at meget den Dag vilde gaae mod hans Dufte, og han holdt sig tilbage; hans Brødre gik i Kampen, og bleve alle fældede formedelst Kares Koglerier, der var Helges Trille, og i Svaneham svævede over Valpladsen. Da Brødrene vare faldne, kom Hromund og kæmpede med Helge, denne løftede i sin Forbitrelse Sværdet saa høit, at han dræbte Kare, der i Svanehammen svævede om ham, hans Lykke var nu forbi, og han blev fældet af Hromund, som dog erholdt mange Saar. Sværdet Mistelstein blev bortkøglert af hans Haand, og sank i Esen.

548 Hromund Gripsons Saga.

Hromund blev, for at læges, bragt hen til en Mand, der hed Hagel, som havde en klog Kone; der helbredtes hans Saar, og en Gedde blev anglet, som havde slugt hans Sværd. Kong Hallings Raadgiver Blind den Onde fik Nys om Hromunds Opholdssted, og drog derhen, men Kielsingens vidste at skjule ham først under sin Kiedel, siden som Slavinde ved Haandvænnen. Noget Tid efter havde Blind mange ondt varslende Drømme, som snart gik i Opfyldelse, da Oluf og Hromund overfaldt Kong Halling, dræbte ham og hængte Blind. Hromund beholdt derpaa Svanhvide til Ægte, og mange Konger og Kæmper nedstammede fra dem.

Schønning, Lagerbring og Suhm have vel anseet denne Sagas Grundvold for troværdig, og søgt at bringe den i Forbindelse med andre historiske Efterretninger, men den kan neppe antages for mere end et vilkaarligt Digt.

De indvortes Grunde ere imod dens Ægthed. Vel kunde Fortællingen, som vi nu læse den, maaskee være et Udtog af en ældre tildeels poetisk Bearbejdelse, hvilket især de mange af Blinds Drømme Kap. 9 synes at vise, men Fortællingens

Hromund Gripsons Saga. 549

vigtigste Dele, Thrains Hoibrud og Helges Død, ere aldeles fabelagtige. Scenen for de fleste Begivenheder er enten Valland eller Garderige, Egne fra hvilke Islænderne ikke pleie at have nogen sand Efterretning fra saa fjerne Tider. Vilde man end henføre alt det Fabelagtige til Indklædningen, bliver alligevel Hovedtrækkene, at en Konge i Valland o: den franske eller nederlandske Kyst havde ladet sig begrave i en Hoi, hvis Kostbarheder rygtedes til Syderøerne, ligesaa urimeligt, som at en Tyrste fra Garderige holdt et Feldtslag midt paa Bænersøen med en svensk Konge. Tildragelserne selv ere for det meste de jevnlig forekommende, og det Eiendommelige hos dem synes, som nærmere skal vises, at være Udpyntninger af uvedkommende Sagn, man vilkaarlig havde benyttet.

Uf de udoortes Grunde for Sagaens Røgt-hed eller de der fortalte Begivenheders Paalidelighed, kunne vi slet ingen Vægt tillægge, hvad Biorner fortæller S. 19, at en Giestgivergaard paa Grændsen af Vestergothland og Nerike hed Kamundarbod, at i samme Gaard et Sværd var bleven opgravet med Paaskrift: "Kamunds Sværd" i Runebogstaver, og at Almuen sang Viser om Kampen Kamunds store Bedrifter. Mange Vertshuusmænd kunne have hedt Kamund, og eiet Svær-

550. Hromund Gripsons Saga.

de; men det er lidet rimeligt, at der til hin Tid, da Hromund kunde have levet, vare Vertshuse, eller at et saadant skulde have beholdt Plads og Navn i et Tusind Aar, eller at Hromund skulde hos Giestgiverens have glemt sit gode Sværd. Den svenske Kæmpeviser om Ramund er den samme som den danske om samme Helt (udvalgte danske Viser 4de Tome S. 334), der ikke haver noget tilfælles med Hromund Gripson, er maaskee endog blot en Parodi.

Wigtigere er den Omstændighed, at her omtales Navne og Begivenheder, der forekomme i de eddiske Sange. I den anden Sang om Helge Hundingsbane forekommer der (Stroph. 2, 3) en Helge, der forklædt som Slavinde maler Haandgævernen hos Hagel, og er nær ved at røbes af Blind den Unde; i Enden af samme Sang tilføies der i Prosa, at Helge Hundingsbane blev gienfødt under Navn af Haddingiafathi, og hans Elskede Sigrun under Navn af Kara, der var en Valkyrie, hvorom hævdes en gammel Sang. Af denne Sang har endog Professor von der Hagen troet at finde et Udtog i vor Saga *). Men disse Ligheder vise neppe andet, end en vilkaarlig Anvendelse

*) Die Edda Lieder verdeutschet durch von der Hagen. Zusätze zu S. VI-VII.

Hromund Gripsons Saga. 551

af gamle Sagn og Navne. Man har i Sagaen overført paa Hromund den Forklædning, som den eddiske Sang tillagde den gamle Helt Helge, og gav hans Fiende, der ei kunde see ham, skiont han stod for hans Dine, det udtryksfulde Navn Blinde. Da nu Sagen var i saa friskt Minde, tog man ogsaa derfra det tredie Navn paa den, i hvis Huus Hromund skulde have været skult, og robede derved den hele Hentgangsmaade, thi at en Hargels Huus just tvende Gange skulde have tient til et saadant Skulested, er lidet rimeligt. At Efterretningen om Helges Død i vor Saga skulde være et Udtog af den tabte Sang om Kare, er en blot Gissning. Fortællingen selv kunde vel formedelst sin Eventyrlighed have været et bekvemt Emne for Digteren, men der findes ikke her saadan en poetisk Farve, eller slige Bendinger, der io lige saa godt kunde findes i et prosaisk Foredrag. Først i Enden af Sagaen om Kong Haldings E. deligt anføres saa mange af Blinds Drømme, hvilken vidtløstige Udmaling af samme Tanke Sagaskriveren neppe af sig selv var faldet paa. Navnet Hadingiastathi passer ikke paa Sagaens Helge den Frækne, thi de Konger han fulgte, kaldes baade i den trykte Saga og i Haandkrifterne ikke Hading men Halding. Det er ogsaa rimeligt at ska-

552 Hromund Gripsons Saga.

thi i denne Sammensætning ikke er skati Kriger, men skadi Skade; thi den, der skulde antages for en gienfødt Helge Hundingsbane, kunde neppe være i nogen anden Konges Tjeneste, men maatte være sin egen Herre, og altsaa have sit Tilnavn af den Skade han tilfældede Haddingerne, hvilket slet ikke kan passe paa Helge den Frækne. At Biørner sætter den tabte Hiadningasaga, som Torfæus omtaler (Series regum Daniæ S. 12) hermed i Forbindelse, er en Feiltagelse, thi disse Hiadninger ere ingen andre end Hedin og Hogne *). Den Helge Hadingaskate, der nævnes i Fundin Noregs S. 9, at have været i Ledtog med nogle Haddinger, kan heller ikke være vor Helge, thi disse Haddinger vare ei svenske men norske Konger. Derimod kunde een, som vilde digte en nordisk Fabel, let falde paa deri at optage de af eddiske Sange bekiendte Navne, Helge og Kare hans Valkyrie.

Endnu staaer tilbage at oplyse de genealogiske Forbindelser, hvori Hromund Gripson forekommer. Den vigtigste er den, som findes i Landnamabogen S. 10 og i Floamannasaga 2 Kap. Det hedder, at Hromund Gripsons Sønner for et Mords Skyld forlode Thelemarken, og den ene af dem blev

*) See Anmærkningerne til Hedin og Hognes Saga.

Hromund Gripsons Saga. 553

Karlfader til den Jngolf, som fandt Island. Der ved sættes Hromunds Levetid til Midten af det ottende Aarhundrede. Ligesom Hromunds Svogners Flugt fra Thelemarken i Norge passer kun det til den Herlighed, hvori Sagaen lader Faderen leve i Garderiges, kan heller ikke denne Tidsbestemmelse passe, enten med hans Slægtregister i Fundin Norge (S. 9), hvorefter han i niende Led skulde nedstamme fra Nor, eller med et Slægtregister Suhm anfører *), hvorefter Hromunds Kone skulde være en Svigerinde til den gamle Konge Thrand, der skulde have givet Throndhien sit Navn.

I Sagaen siges Hromund at være en Datter søn af Hrof den Sorte, der forekommer i Halfs Historie. Dette Slægtkab kunde passe til den Tid, hvori Half rimeligvis har levet. Kong Oluf gjøres til Søns af Snode Asmund, en Fabelhelt hvis mulige Tidsalder er uvis **). Gienfærdet Thrain fortæller blandt andet til Hromund, at hans Sværd, der vovedes ham, hed Misteltein,

*) I hans Fyrtiende Historie. 2 D. S. 643 af et Haandskrift af Halvdan Gisteinsens Saga N. 340 i 4to i den arnamagnæanske Samling.

**) See Anmærkningerne til Asmunds og Egils Saga.

554 Hromund Gripsons Saga.

og at han havde prøvet Styrke med Kong Seming i Sverrig. Dette har foranlediget, at et eneste Haandskrift af Hervararsaga har ved en Semings Navn den Glossse, at Thrain søgte Misteltein i hans Hoi. Men dette viser blot, at Afskriveren har fiendt Hromunds Saga, thi Bemærkningen selv kan ikke bringes i Overensstemmelse med dens Fortælling. I Hervararsaga er Seming en Søn af Kampen Arngrim paa Halogaland, og blev tillige med sine 12 andre Brødre dræbt paa Samsø af af Hjalmar og Orvarod, her er Seming Konge i Sverrig. Sværdets Navn Misteltein viser ikke andet, end at Sagaskriveren har villet give sin Hektes Sværd et berømt Navn, og valgte det, der var bekiendt af Mythen om Balder. I et Haandskrift af Gange Hrolfs Saga *) hedder det "denne var Fader til den Oluf den Frækne, der blev bekriget af Helge i Danmark, og hjulpet af Hromund Gripson, som der fortælles i hans Saga." Dette beviser, at det Eventyr, der kaldes Gange Hrolfs Saga, eller i det mindste et Afskrift deraf, er yngre end Hromunds Saga. I Skidarima nævnes Thrain stærk som en Trolde blandt

*) Arnemagn. K. 152 Fol. See Suhms kritiske Historie 3 B. S. 434.

Hromund Gripsons Saga. 555

Valhalls Helte. Af alle disse Henviisninger følger ikke andet, end at der engang har levet en Hromund Gripson, fra hvem nogle islandske Familier nedstamme, og at den fabelagtige Saga om ham er temmelig gammel.

Dette Resultat bliver afgjorende beviist ved et Sted i Sturlungasaga i Thattr Kap. 13 S. 23, hvor der fortælles om et Glestebud, der holdtes i Island, i 1119, "der var Stvi og megen Gammen, god Moro og mangehaande Lege, baade Dands, Bryden og Sagneskient. Hrolf af Skalmarnes fortalte Sagaen om Draungved, Berserk og Vifling og om Olaf Lidsmannafonge, og Thrains Holbrud og Hromund Gripson, og mange Viser med. Denne Saga har moret Kong Sverre, som sagde, at slige Lybesagaer vare underholdende; dog kunne mange hidlede deres Vel fra Hromund." Vi finde her Indholdet af vor Saga angivet fra først til sidst, og kunne da ei tvivle paa, at den er meent; omendskiont vor Saga ingen Vers har, og uden Tvivl er et Udtog af den omtalte Hrolfs Digt. Havde der været en anden paalidelig Beretning om Hromund, kunde dette neppe have undgaaet Sturle Thordsen, den lærde Forfatter af Sturlungasaga, og han vilde da have anført mere om Hromund som historisk Person, end at der var Folk i Is-

556 Hromund Gripsons Saga.

land, som fra ham regnede deres Slægt. Med denne Sagaens Oprindelse stemmer nu baade det Eventyrlige i dens Indhold, de deri forekommende gamle Navne, Sporene til en poetisk Behandling mod Slutningen, og at den i det fiortende Aarhundrede har været temmelig bekiendt. Denne Saga er altsaa den ældste islandske, som vi med Visshed vide at være opdigtet. Den findes trykt med svensk og latinisk Oversættelse i Biskrners Kæmpedater.

Herbararsaga.

Asiater og Tyrker kom fra Osten og bebygte Nordens Lande, deres Kormand hed Odin, som havde mange stærke Sønner. En af dem, Sigurlami, fik Garderige, og faldt i Kamp med Totunen Thiasse. Hans Eion og Eftermand Svafurlami traf engang paa Jagten tvende Dværge, hvilke han truede til at forarbeide sig det kosteligste Sværd. De bragte ham Tyrping, men lagde til, at det skulde

fælde sin Mand, hver Gang det droges, blive Medskab for de tre største Riddingsværk, og worde hans egen Banc. Ved Tyrfings Hielp hævnede Svafurlami Faderens Død paa Thiasse, men blev selv nedlagt med sit eget Sværd af Bersærken Arngrim, en Søn af Grim, der var en Fosterson af den Stærkodder Aldreng af Thusseslægt, som havde otte Arme, og blev dræbt af Thor. Arngrim blev nu Eier af Tyrfing, der gif i Arv til Angantyr, den ældste af hans 12 kæmpesterke Sønner. Hiorvad, een af disse, friede til Ingeborg, den svenske Kong Ingves Datter; men hans Medbeiler Hjalmar den Modige stævner ham til Holmgang paa Samsø. Efter at Angantyr havde holdt Bryllup med Jarl Biartmars Datter paa Aldeigiaborg, seilede han med alle sine Brødre til det bestemte Sted. Der dræbte de, da Bersærkergangen kom over dem, alle Hjalmars Mænd; men da siden denne selv og hans Fostbroder Orvarodd mødte dem i Holmgang, mistede de alle Livet, efter at have givet Hjalmar dødelige Saar. Tyrfing blev lagt i Angantyr's Hoi. Dennes Enke fødte efter hans Død en Datter, der blev kaldet Hervora. Fra Barndommen af viste hun sig kampbegierlig og blodtørstig, og da hun havde hørt om Faderens Hoi paa Samsø, klædte hun sig i Mandsklæder,

og drog i Vifingers Selskab derhen. Allene gif hun om Natten hen til Gravhoiene, hvor Landsfolket aldrig af Frygt for Spøgelse kunde komme, vakte ved Sange sin Faders Aand, og besvør denne at give sig Tyrting, som hun og erholdt, men med den Spaadom, at den skulde vorde Slægtens Bane. Under Navnet Herward besøgte hun Kong Godmund paa Glæfissvol i Totunhiem, og hjalp Kongen at spille Skak; men da en af Hoffinderne havde taget Tyrting i Haand, dræbte hun denne, forlod derpaa Glæfissvol, og efter nogle Aars Vifingstog vendte hun endeligen hjem til sin Faders Borg. Der sysslede hun med Qvindearbeid, og blev saa yndet, at hendes Roes udbredte sig til Glæfissvol, hvor Gudmunds Son, den af sin Kærlighed berømte Hofund, beilede til hende, og erholdt hendes Ja.

Herfor fik tvende Sønner, Angantyr, der lignede Faderen, og Heidrek, der gjorde hver Mand ondt. En Gang, da Faderen holdte Gilde, og ei havde indbudet Heidrek, som blev opfostrer hos en gammel Scridsmand, kom denne dog til Kongegaarden for at fordærve Festens Glæde. Da det lykkedes ham at sætte Splid mellem nogle af Gæsterne, saa et Mord blev begaaet, lo han, og sagde, at Gildet var aldrig bedre, end naar den

røde Bædste randt paa Dugen. Da hød den retfærdige Hofund, han skulde landsforvises, men gav ham tillige otte gode Raad: aldrig at hielpe den, der havde søget sin Landsherre; aldrig tilgive den, der havde søget sin Stalbroder; ikke lade sin Kone, skiont hun bad derom, ofte besøge sine Frender; ikke tøve silde hos sin Frille, eller betro hende sin Hemmelighed; ei ride sin bedste Hest, naar han vilde ile; ei fostre en Mægtigers Barn eller gierne modtage hans Gilde, og aldrig have mange frigsfangne Trælle hos sig. Jagttog han disse Regler skulde han vorde lykkelig. Hervora gav ham Sværdet Tyrting, Broderen en Pung med Guld, og ledsagede ham paa Veien. Heidrek blev meest glad over Sværdet, men da han drog det ud for at bese det, paakom ham Bersærtegang, saa han fældede Angantyr.

Heidrek angrede sin Ugierning og opholdt sig en Tidlang i Skovene, men han ønskede sig dog at worde berømt, som hans Etmand, og begav sig til Kysten, hvor han først til Trods for Faderen løstløber en, der havde søget sin Landsherre, siden en, der havde myrdet sin Stalbroder. Han bliver derpaa Anfører for en Hob Vikinger, seirsel og navnkundig. Ved sin Tapperhed befrier han Reidgothlands Konge Harald fra at betale Skat,

og erholder hans Datter Helge til Egte med hans halve Rige. I et Hungersaar sagde de vise Mænd efter anstillet Offer, at det ædlest Barn i Landet skulde offres. Heidrek lovede, at hengive sin Søn paa det Vilkaar, at hver anden Mand af hele Folket sover ham Lydighed; men med denne store Hær angreb han Kong Harek, og offrede ham og hans Mænd til Odin. Dette var det andet Midlingsbærk der blev avet med Tyrking. Helge hang sig i Disarsalen. Paa et sejerrigt Tog sod til Hunaland fangede Heidrek Kong Humles Datter Siffa; efter at hun havde været hans Frille i nogen Tid, blev hun sendt hjem til Faderen, og fødte en Søn, der kaldtes Glod.

Nogen Tid efter ægter Heidrek den skionne Olofa, Datter af Alfe Konge i Saxland. Imidlertid var Heidrek paa Sotoge, sod han hende reise hjem at besøge sine Forældre; men da han selv der en Aften vil overraske hende, fandt han en lyseshaaret Træl i hendes Seng. Heidrek lader sig nøie med paa Thinget at fortælle Sagen, jager Trællen af Landet, stiller sig ved Konen og beholder hendes rige Medgift. Derpaa tilbyder han Særdingens Konge Hrossaug at ville opfostre hans Søn, og modtager nogen Tid efter hans Indbydelse til et prægtigt Gilde. En Dag, som han der tog ud paa

Jagt med sin Fostersøn, beder han denne skule sig, vender derpaa silde tilbage med tilføneladende Sorg, og betroer sin Frille Siffa, at han havde dræbt sin Fostersøn. Siffa kan ikke tie, Hrollaug lader Heidrek binde ved de tvende Riddingsmand, han selv fordum havde reddet; men Heidrek befries dog ved sine egne Folk, som han havde sat i Baghold, og efter megen Blodsudgydelse erfarer tilsidst Hrollaug, at hans Søn er i Behold hos Heidrek, og forsoner sig med ham, ved at give ham sin Datter til Ægte.

Heidrek ophørte nu at krige, gav gode Love, og blev den vennefeligste Høding. Tolv vise Mænd skulde dømme alle store Tretter og tillige vogte Kreits Salt, til hvilken Gudsdom Heidrek især ofrede. Enhver, der havde forset sig imod ham, skulde enten dømmes af de Tolv, eller forelægges Heidrek Gaader, han ei kunde løse. En Herse ved Navn Gest i Midgothland, der høiligen havde forset sig mod Heidrek, frygtede for begge Dele, og ofrede til Odin, for at erholde Hjelp. Odin viste sig for ham, og lovede i hans Sted at gaae til Kongen. Odin fremsætter nu en Mængde gaadelulde Beskrivelser paa Naturgjenstande, som Heidrek alle forstaaer at løse, men da han tilsidst spør-

ger: hvad sagde Odin Balder i Dret, førend han lagdes paa Baal, mærker Heidrek, at det er Odins selv, udfielder ham, og vil hugge med Tyrving. Men Odin omskabte sig til en Falk, og stei saa hurtigt bort, at han ikkun mistede Halen, hvorfor og Falken siden bærer saa kort en Stierr. I Flugten siger Odin ham, at han til Straf for at have brudt sit Leide, skulde dræbes af den usleste Træl. Kort efter, da han havde redet langt paa sin bedste Hest, blev han myrdet i Sovne af nogle skotske Trælle. Den ældste Søn, Angantyr, hævgede hans Død, og fik Tyrving tilbage, men da Halvbroderen Hlod fordrede det Halve af hele Arven, opstod en haard Strid mellem de tvende Brødre. Paa Dunhede Mark kæmpede flere hundrede Tusinde saaledes med hinanden, at Dale fyldtes af døde Kroppe, og alle Saarede druknede paa Balpladsen i Blod. Hlod faldt med alle Hunner. Angantyr var længe Konge i Ridgothland, hans Sønnedatters Sønnesøn var Ivar Vidfadme. Til sidst komme nogle korte Efterretninger om Brauvallslaget, hvor Sigurd Ring giores til Konge i Danmark, men Harald Hyldebrand til Konge over Ost-Gothland, siden om Regnars Sønner, Sverbiørns Strid med Erik Seiersfæll, og om adskillige andre svenske Konger, hvoraf den sidste er Philip

pus, gift med Ingegerd, Kong Harald Sigurdsens Datter.

Baandet, der knytter disse Begivenheder til et Heelt, er Forbandelsen, der lagdes paa Tyrping, hvortil kom de Raad, Heidrek modtog af sin Fader; thi den hele øvrige Fortælling tiener blot til at vise, hvorledes hine Forbandelser bleve opfyldte, og disse Raad bleve overtraadte. Dette Baand er romantisk, nemlig hentet fra Middelalderens Poentyr, og ikke mythisk, eller grundet paa Sagnet om gamle Guder. Thi at Odin bliver fornærmet af Heidrek, er noget i sig selv uvæsentligt ved Fortællingens Gang.

Stuepladsen for disse Begivenheder henlægges, med Undtagelse af Samsø, enten i fjerne Egne, eller paa Steder, hvis Beliggenhed ei kan bestemmes, eller i Fabellande. Jotunheim, der snart blandes med, snart skilles fra Nifalundet, sættes norden for Gandvik eller det hvide Hav; der laae Udsdelighedsageren og det herlige Stæfsvol, uden for de Lande, hvortil Nordens Søfarende kunde naae. Midgothland sætter Verelius i Smaaland, Torfaens i Jylland, Suhm i Liffland og Preussen. Spørger man, hvor Sagnskriveren omtrent har

tænkt sig Ridgothland, bliver Suhms Mening rimeligst formedelst Nærheden af Garderige; neppe kunde desuden dette Land tænkes i Skandinaviens, da ingen af de andre Navne minde om Nordens bekiendte Egne, og det maae have været et stort Fastland, siden der ikke nævnes Skibe i den store Kamp mellem Angantyr og hans Broder. Endnu mere forlegne have Oldgranskerne været med Hunalands Beliggenhed, som Torfæus sætter i Holsteen, andre i Bremen, Suhm ved Rhinen. Uden Tvivl er Hunaland blot et sydøstligt Fabelland, thi alt hvad der fortælles om Hunner i Nord, deres Krigeriskhed, Mængde og Hornbuer, er uden Tvivl blot bleven foranlediget ved Vossungernes Historie, i Forbindelse med forvirrede Minder fra Folkevandringerens Periode. Holm og Dunhede ere ubekiendte Steder. Stilen i denne Saga indeholder mange Spor af nyere Tanker og Vendinger. Noget af disse ere særegne for den kjobenhavnske Udgave, der er forfattet efter det fuldstændigste, men tillige det seneste Haandskrift. S. Ex. at Heidrek og Hervora lærte Ridderskab S. 80, 122, at Ridgothland og Hunaland (maaskee her tænkes paa Ungern) nu er kaldet Tydsland, der tæller tolv Kongeriger som Norge S. 221; fremdeles Skildringerne over Angantyr's Holmgang S. 32 og Hervor

ras Kampe S. 200, samt Slaget ved Dunhede S. 210 f., der ganske ere i den senere Eventyrsmaneer. Andre Ytringer, der røbe en senere Tidsalder, ere tilfældes baade for den danske og svenske Udgave. Adskillige af disse vil Læseren allerede i det foranførte Indhold have kunnet bemærke, nemlig: at Odin gøres til Formand for Tyrker, at han har en Søn Sigurlami, som ellers ingensteds nævnes; at Totunen Thiasse, i Edda en aldeles mythisk Person, hvem Guderne dræbte, her fremtræder som historisk tilligemed Gudmund af Glæsisvoll, 9 Etled ældre end Joar Vidfades Dage; alt dette viser en Anskuelse af de gamle Sagn, forskjellig fra den, Eddaerne indeholde. Hertil komme adskillige Ytringer om hvad Skif var i gamle Dage S. 184, 226, og især disse Ord i Sagaens Begyndelse: "saaledes findes det skrevet i gamle Bøger." Da de islandiske Historieforfattere endnu i det trettende Aarhundrede helst beraabte sig paa Sagn, kunde man neppe førend sidst i det fiortende falde paa at tale om gamle Bøger. Det sidste Kapitel fortsætter vel kun Slægtsregistret til mod Enden af det ellefte Aarhundrede, men at Kongesagaerne og Regnars Saga citeres, at der fortælles om, at Bravallaslaget nævnes ofte i gamle Sagaer, dette viser, at dette Kapi-

tel i det mindste maae være skrevet i det trettende Aarhundre eller senere. Suhm anfører vel (kristne Hist. 1 D. S. 423.26) et Haandskrift, der udelukker adskillige af de her anførte mistænkelige Steder, men selv i dette citeres de gamle Bøger.

Naar vi forbigaae den æventyrlige Indklædning og Sagnene om Stärkødder, der ved Guthreds og Hrolfs Saga blive undersøgte, kan det øvrige henføres til fire Hovedpunkter: Angantyr's Kamp paa Samsø, Hervoras Rettebesøg ved Faderens Grav, Heidreds Ondskab og Kløgt, og den yngre Angantyr's Kamp med Hunnerne eller Slaget ved Dunhede. Af disse er Angantyr's Kamp ved indvortes Grunde meest bevislig. Saxo fortæller i 5 Bog S. 93 om Bersærken Arngrim's 12 Sønner, der kæmpede paa Samsø med Hjalmar og Orvarodd, hvor Navne og de fleste Smaaomstændigheder ere saa aldeles ens, at man ei kan omtvivle, det er den samme Begivenhed; omend skøndt det Øvrige, der fortælles om Arngrim og hans Samtid hos Saxo, er heelt forskielligt. At dette Sagn ogsaa er behandlet i den fabelagtige Orvarodds Saga, tjener til at vise, hvor udbredt det var. Hertil kommer, at de mange Bers, der findes i denne Deel af Hervararsaga, synes ældre end den profaiske Fortælling, der just anfører dem

fom Vidnesbyrd S. 28. Vi have altsaa Grund til at antage, at Kampen paa Samsø er et ældgammelt historiskt ved Sange forplantet Sagn. Ifølge nogle Korfatteres Vidnesbyrd var endnu Gienklang heraf i det syttende Aarhundrede tilbage i de Minder, Samsingerne havde om Orvarodds- hoi og Brødregravene *).

Ogsaa den Deel, der angaaer Hervora, bestaaer næsten af lutter Sange, hvoraf især hendes Besværgelses Sang til Angantyr har et kraftfuldt oldnordiskt Præg; synes derfor neppe at kunne være digtet senere, end det tiende eller ellefte Aarhundrede og muligen før. Men da vi ellers intet kende til denne Hervora, kan ingen sige om hendes Nattebesøg ved Faderens Grav er mere end en Digterphantasi, der siden har givet en Sagnemand Lyst til paa sin Viis at bearbejde hendes og Tirfings Historie; men ogsaa i dette Tilfælde tiener Hervoras Sang til at bevise Vælden af Minderne om Angantyr.

Kong Heidreks Existens er meget problematisk. Han nævnes ingen andre Steder; han skal

*) Torfæi series regum Daniæ p. 35, 50. Thuras Beskrivelse over Samsø S. 70, danske Atlas 2, S. 257, Antiquariske Annaler I B. S. 36, 37

have levet uden for Norden; hans Historie er saare æventyrlig, der findes ingen Vers i samme uden Gaaderne. Da disses poetiske Oplosning kun findes i en eneste Afskrift, synes denne at være et senere Produkt. Gaaderne selv synes vel efter S. 178 at være ældre end Fortællingen, men de indeholde dog saa lidet karakteristisk, ligne saa meget senere Tiders Klogt, at de snarere høre til det trettende end til det tiende Aarhundrede. Det er ogsaa meget muligt, at noget Historisk, men hvis sande Bestanddele vi ikke mere kunne udfinde, ligger til Grund for denne Fortælling. Vist nok skildres den ægte nordiske Sæder, er derfor neppe senere end det trettende Aarhundrede, og kan benyttes til at oplyse Sæder og Skikke i det gamle Norden. I Beskrivelsen paa Slaget ved Dunhede ere vel Versene notere indfattede i Begivenhederne, men disse Vers bære selv Præg af en yngre Alder, naar f. Ex. Angantyr ganske i Riddertidens Aand lover Broderen 1200 Mand, 1200 Heste, 1200 Vaar bændragere o. s. v. S. 192, og naar Hunnernes urimelige Antal bestemmes med arithmetisk Røiagtighed S. 210. Slaget selv beskrives med de for ethvert stort Feldtslag sædvanlige Træk, og uagtet det skulde have været tilligemed Bravallaslaget det største i Norden, nævnes det dog intet andet Sted.

Lægges nu hertil det Mistænkelige, at Hunnerne her spille en Hovedrolle; bliver det saare uvist, om et Feldtslag nogenstude har staaet paa Dunhedes Marker. Antage vi saaledes Sagaens sidste Halvdeel for ubistorisk, bliver Tidsregningen for dens første Deel ubestemmelig; men følges dens Vidnesbyrd i det Hele, ere der 12 Etled eller omtrent 300 Aar mellem Arngrim og Regnar Lodbrog. Angantyr's Kamp havde da tildraget sig i Begyndelsen af det fiette Aarhundrede.

Herbarasaga bestaaer altsaa i sin nærværende Form af en rimeligviis i det trettende Aarhundrede opdigtet Fortælling om Heidrek og hans Sønner, der er bleven sat i Forbindelse med Sangene om den ældre Angantyr og Hervora, og af en senere Forfatter betragtet som en heel sand Historie og forsynet med Indledning og Ende. Dette har atter i det fiortende maa skee endog i det femtende Aarhundrede erholdt adskillige Tilfætninger, og i denne Form er det, vi læse Sagaen i den fiesbenhavnske Udgave S. 275 i 4. 1785. Verelii Udgave i Folio, forsynet med mange Anmærkninger, er fra 1672. Efter Verelii Text er en svensk Oversættelse udkommet 1811, forfattet af Hofpræst Afzelius med Anmærkninger.

Herboras Sang er aftrykt i Hifes Thesaurus lingvar. septentr. P. I. p. 193-95, hvorfra den blev oversat paa Tydsk af Herder (i hans Volkslieder S. 156 og Werke zur schönen Litt. 8 B. S. 407/412). Paa Dansk findes den i Sandvigs Sange fra det ældste Tidsrum S. 61; paa Italiensk i Graaberg de Hemsæes su gli Scaldi p. 191; paa Fransk i Brudestykke af Noel i Magasin encyclopedique 1800 p. 533. Græter har frit behandlet Sagaens Hovedæmne under Navn af Tyrking oder das Zwergengeschmeide i Bragur 1, 2, 7 B. Pastor Grundtvig har givet en fri Oversættelse deraf i Idunna, en Nytaarsgave for 1811. Suhm har anbragt Angantyr's Kamp i sin Fortælling om de trende Venner (samlede Skrifter 3 D.); vidtloftigen taler han om Sagaen og dens Haandskrifter i hans kritiske Historie 1 D. S. 409-454.

Hedins og Hognes Saga.

Østen for Vanakvist eller Tanais i Asialand byggede Aserne, deres Hovedborg var Asgaard,

Hedins og Hognes Saga. 571

Odin deres Konge; han satte Miord og Freir sig nærmest. Miords Datter hed Freia, hun var Odins Frille. Fire fløgtige Dverge, Frig, Fadulla, Berlyng og Knep (i Flateyarbogen hedde de Alfrig, Dvalin, Berliugr og Grer) som boede i en Klippe nær Kongens Borg, smeddede et Guldsmykke, hvor til Freia fik saa stor en Lyst, at hun tilbragte fire Dage hos Dvergene for at erholde det.

Den trædske Loke, en Søn af Oldingen Forbaut og Kiællingen Laufey, fortæller dette til Odin, som byder ham at liste Smykket fra Freia. Forvandet til Flue trænger Loke ind i Freias Buur, som Leppe bringer ham den Sovende til at vende sig, løser derpaa Smykket og gaaer bort. Freia besværges sig over dette Tyveri til Odin, som svarer, at hun aldrig erholdt Smykket med mindre hun fik tvende af de magtigste Konger til levende og døde at kæmpe med hinanden, indtil en kristen Mand havde Mod nok til at adskille dem.

Syv og tyve Aar efter Fredfrodes Død regjerede en Erling over Upland, som havde to Sønner, Sørle den Stærke og Erland. Sørle nedlagde Vikingen Svide og dræbte siden Kong Halfdan i Dannemark, der boede i Byen Herianskilde (i Flateyarbogen Hroiskilde). Ved Odins De mødte han Halfdans Søn Hogne, hvem han forgjebes

572 Hedin's og Hognes Saga.

tilbød Forlig. I Kampen imod ham, segnede Sørle af Modighed og Saar, men Hogne lod ham helbrede, og holdt Fostbroderskab med ham, indtil han faldt paa et Tog i Osten, som der staaer i Sørles Stike (Vise). Hogne blev derefter saare mægtig, undertvang ti Konger, og var berømt fra Finnes Land indtil Paris.

Ikke mindre mægtig var Hedin, en Søn af Kong Hiarand i Serkland (Afrika). En Dag møder denne en skøn Kvinde i en Skov, hun kaldte sig Solna (i Flateyrbogen Gondul, en Valkyrie) og opfordrede ham til at maale sig med Kong Hogne i Danmark. Hedin seiler did paa et Skib med tredive Mand, kappes med Hogne i allehaande Legemsøvelser, og sværger derpaa Fostbroderskab med ham. Kort efter drager Hogne ud paa et Tog. Hedin, som var bleven tilbage at vogte Landet, møder igjen i Skoven hiin skone Kvinde, der giver ham en Glemselsdrik, og derpaa egger ham til at vise sin Kløbskab, ved at lade Hognes kostelige Skib glide i Soen hen over hans Dronnings Lig, sætte hans skønne Datter Hilde derpaa, og faaledes føre hende bort. Hogne gjør alt dette uagtet Hildes omme Bønner, møder derpaa Solna, som indvier ham til alt det, Odin havde bestemt ham. Nu først vaagner Hedin af sin Dvale, og skynder

Hedins og Hognes Saga. 573

sig at drage bort, men da han kom til Den Hæ, fik han Modvind, blev naaret af Hogne, og da denne ei vilde tage mod Forlig, begyndte de at kæmpe for Hildes Dine, men ligesom de sønderklove hinanden, stode de op igjen, og bleve saaledes ved i 223 Aar (efter Flateyrbogen i 143 Aar) til Oluf Tryggvesens Dage. Da Kongen en Aften landede ved Den, gif een af hans Mænd, Toar Liomi, i Land om Natten, og mødte den blodige Hedin, der fortalte ham sin Dom, og bad ham dræbe sig og Hogne tilligemed den hele Skare. Liomi udfører det lykkeligen, og fortæller det om Morgen til Kongen.

Vi kunne følge de forskjellige Raader, hvor paa dette meget poetiske Sagn er bleven bearbejdet. Den ældste Fremstilling er uden Tvivl den, der findes i Snorres Edda ved Kongernes poetiske Navne (hvilken lidet forkortet udgiver 67. Damesaga af Resens Edda.) Der hedder det: "Medens Kong Hogne i Norge drog i Kongestævne, blev hans Datter røvet af Hedin Hiarands Søn. Hogne forfulgte dem til Orkenserne. Hilde gif til Faderen, bød ham Forlig, men sagde tillige, at Hedin var beredt til at slaes, og vilde da ikke skaae. Faderen

574 Hedin og Hognes Saga.

gav hende et haardt Saar, og nu fortalte Hilde til Hedin, at der ei var Haab om Forlig. Derpaa opstillede de deres Skarer. Hedin tilbyder da selv Forlig, og Guld til Bøder, men Hogne svarer, at han gjorde dette Tilbud for Hilde; nu havde han draget Sværdet Dainsleif, der, engang blotet, skulde møttes med Mandeblood. Derpaa begyndte de Kampen, der kaldtes Hiadningernes Kamp. Mod Aften ginge Kongerne til Skibet. Hedin opvakte ved Eroldem de Døde, og hele Skareren begyndte om Morgenen igjen at kæmpe; saaledes gif det den ene Dag efter den anden, og det hedder i Qvæderne, at Hiadningerne skulde saaledes fare fort til Ragnarok. Deraf blev Kampen kaldet Hiadningernes Storm, og Vaaben Hiadningernes Ild eller Stav. Dette Efter Sagn havde Brage Skald qvædet i Regnar Lodbrogs Drape." Nu auføres fem Stropher af dette, hvori der siges med mange Omfkrivninger, at Hogne og Hedin bleve ved en slem Qvinde (Hioda fordæda) bragte til at kæmpe mod hinanden. Dette synes at antyde, hvad den profaiske Indledning henpeger paa, at man har antaget Hilde, for at have egget de tvende Helte mod hinanden. Dermed passede det og godt, at Krigen i Barkemaaset kaldes Hildes Leg, Slaget i Asbiarn Prudes Dadsfang, Hildes Storm,

Hedins og Hognes Saga. 575

Pantferet i Regnars Dødsfang Hildes Bark; thi at paa disse Steder ikke menes nogen anden Hilde end vor, følger af et Vers af Brage Skald, der anføres blandt Vaabnenes Kenningar, hvor Stioldet kaldes Hognes Næs Ring. Gizur Skald sang ved Slaget paa Stiklestad, at Hedins Qvinde snart vilde komme. Ogsaa Hedins og Hognes Navne bruges sjøntielden til digteriske Billeder. Saaledes kaldte den yngre Thiodolf i det ellefte Aarhundrede Pantferet Hedins Things ellet Forsamlings Særk*) og Styrkar Oddsen nævnedes Kriegerne som Hognes Folk.**)

At de fældede Krigere, hver Morgen opstode igien, og fortsatte Striden indtil Ragnarok, var maasker en digterisk Fremstilling af det uforsonligste Had. Saare gammelt maae dette Sagn have været, da Brage den Gamle, som levede før Harald Haarfagers Tid, derfra kunde laane digteriske Udtryk.

Hos Saxo i femte Bog S. 89 fremtræder Sagnet i en blot historisk Dragt; Hedin (hos Saxo Hithin) er Konge i Norge, Hogne Konge i

*) Heimskringla Magnus den Godes Saga Kap. 31 S. 38.

***) I Skipaheiti i Endores Edda S. 661 af Dlafsens Bearbejdelse.

576 Hedin og Hognes Saga.

Jylland, begge følge Frode den Tredies Banner. Hogne trolover Hithin sin Datter; men da han hører, at Hedin skulde for Bryllupet have haft utiladelig Omgang med hende, angriber han ham med sine Skibe, men overvindes, og maae flygte til Jylland. Frode vil megle imellem dem, men da de ei vilde indgaae Forlig, byder han dem holde Evekamp. I denne overmander Hogne Hedin, men ynkes over hans Ungdom, og skænker ham Livet. Eno Aar efter mødes de ved Hedins og dræbe hinanden. Sagnet gik, at Hilde af Længsel efter sin Mand hver Nat ved Sange opvakte de Dræbte til nye Kamp.

Krigens Anledning er her mere usandsynlig end efter Eddas Fremstilling, men den giver Saxo Leilighed til et Exempel paa Aldtidens rene Sæder. Almuesagnet, Saxo tilsidst omtaler, henfattede de Dødes Opvækkelse til Natten, Spøgelsesnes Tid, men betragtede den vel ikke som en Straf, men som en Trost for Hilde.

Sammenligne vi nu Sagaen med Eddas og Saxos Fremstilling, vilde vi let erkiende dens Røghed. At Fortællingen er sat i Forbindelse med Aserne, og derved har erholdt en Art af mychisk Præg, kunde ved første Biekast synes et Bevis for dens Ælde; hvis ikke det, der fortæltes om Aser-

Hedins og Hognes Saga. 577

ne, var af en saadan Besskaffenhed, at det ei kunde være andet end kristelige Eventyr. Der findes intet i Eddaerne om, at Freia skulde paa denne Maade have erholdt sit bekiendte Smykke. Fortællingen er i sig selv modsigende, da den paa en gang fremstiller Aserne som Mennecker og som onde Mander; de Dødes Opvækkelse hver Nat bliver her en Straf over dem, der havde ladet sig forføre af Diævelen, og hvis Ophør tiende til at forherlige Kristendommens Magt og dens Forkynder Kong Oluf. Den hele mythiske Knude synes en Efterligning af sydlige Fæehistorier, i hvilke ofte Menneckerne maae undgielde formedelst Tvist eller Veddemaal mellem høiere og egenfindige eller onde Mander.

At Hogne siges at have været bekiendt lige til Paris, antyder neppe, som Suhm formoder (kritiske Histor. 3 D. S. 28), at enten Hogne eller nogen af hans Mænd havde feidet paa denne Stad, men at Sagaen er skreven i det trettende eller fjortende Aarhundrede, da de nordiske Klerke droge til Paris, som Lærdommens Middelpunkt. Sagaen er udgivet tilligemed Ketil Hængs af Ole Rudeb, med Oversættelse af Isleif Thorlevsen 8 S. i Fol. Denne Udgave er ikke blot meget skodesløs, men

578 Hedin's og Hognes Saga.

ogsaa efter et maadeligt Haandskrift. Bedre er den Recension af Sagaen, der er taget af Flatenarbogen, og staaer i den islandske Udgave af Olaf Trygvæsens Saga 2 D. S. 49-58 under Navn af Sorle Thattr. Tidsregningen er lige næsterrettelig i begge Recensioner. Det Historiske, som ligger til Grund for Sagnet, kan ikke være yngre end syvende Aarhundrede, og er rimeligvis en Deel ældre. Da Sagaen findes i Flatenarbogen og uden Tvivl er yngre end Snorres Edda, maae den være skrevet enten i den sidste Halvdeel af det trettende Aarhundrede eller i det fiortende Aarhundrede. Suhm taler om denne Saga i sin kritiske Historie 3 D. S. 22-30.

I Gange Rolf's Saga Kap. 17 læses følgende: "Mellem Gardarige og Tartarriget ligger en De, der kaldes Hedin's De, som en Jarl regierer. Det er vise Mænds Sagn, at Kong Hedin Hiarrandsen først steg i Land paa den De, da han fra Indialand reiste til Danmark, og derved gav den Navn. Torfæus sjoer til (Series 483), at Sagaen anfører som Hiemmel herfor Hiadningernes Saga. Omendskiøndt nu dette ikke findes i vore Haandskrifter af Gange Rolf's Saga (Suhms kritiske Hist. 2 D. S. 202) maae det have staaet i Haandskriftet, den saa nøyagtige Torfæus brugte.

Hedins og Hognes Saga. 579

At slutte af denne Citation, har Hiadningernes Saga været en fabelagtig Fremstilling af Hedins og Hognes Historie fra det fiortende Aarhundrede, hvis Undergang ikke synes at have været noget stort Tab. I Skidarima forestilles Hedin at skulle i Balhal troløves med Hognes Datter. Samsøes Fortælling om Hildur er en smagfuld Bearbejdelse af det saare romantiske Emne. (Samsøes Skrifter 1ste D. S. 35-70).

Gothreks og Hrolfs Saga.

Kong Gaut fra vestre Gothland, der ligger imellem Norge og Sverrig, forvildede sig en Dag paa Jagten, og kom til en enlig Gaard, hvor en Mand ved Navn Skapnartunge boede med sin Slægt, adskilt fra Mennesker, paa en Lomt de havde ryddet. Denne Nybygger-slægt havde en Klippe i Nærheden, og Klippen kaldet, hvoraf de nedstirtede sig, naar der skete et Varsel eller de bleve gamle, for saaledes uden Sygdom at fare til Odin. En Pige af

580 Gøthreks og Hrolfs Saga.

denne Slægt blev frugtsommelig ved Gaut, og fødte en Søn der blev kaldt Gautrek eller Gøthrek. Nu kommer en Episode Kap. 3-7 om Kong Vikar, Kostbroder til Stærkoder, Storværks Søn, og Sønnesøn af den Stærkoder Medreng, som Thor dræbte. Med Stærkoders Hjelp seirede Vikar i mangen Kamp, men da han engang laae længe i en Bugt for Modvind, og det hed sig efter de givne Versler, at Odin fordrede sin Mand, og Lodden faldt paa Kong Vikar selv, drømte Stærkoder om Ratten, at han kom til de 12 Aser, der skulde bestemme hans Skiebne. Asathor, der formedelt hans Herkomst var ham vreed, sagde, han skulde være den sidste af sin Stamme; Odin gav ham tre Mænds Alder, Thor sagde, han i hver skulde begaae et Riddingsværk. Odin bestemte ham de bedste Baaben, Thor nægtede ham at eie Land. Odin skienkede ham Rigdom, Thor lagde til, at han dog aldrig skulde faae nok. Odin gav ham Seter i hver en Strid, Thor svæiede til, at han i hver skulde faae dybe Saar. Odin gav ham Skaldskab, Thor sagde, han skulde forglemme sine egne Sange. Odin gjorde ham elsket af Stormænd, Thor forhadte af Almuen. Forsamlingen adskiltes, og Odin bad Stærkoder til Giengiæld at sende sig Vikar, og gav ham et Spyd, der syntes at være et Rør.

Gøthreks og Hrolfs Saga. 581

Morgenen derpaa vilde Vikars Folk lade, som de offrede Vikar til Odin, men ved Kogleri blev Spillet til Virkelighed, og det Rør, hvormed Stærkødder havde berørt ham, blev til et Spyd, der giennemboede Kongens Hierte.

Nu følger, efter at Kong Gautreks Giftermaal med Alfhilde, Datter af Kong Harald af Vinland, er bleven omtalt, en ny Episode om Gaveres Hændelser. Denne forærede en prægtig Døxe til den floge men gnidske Nere Jarl, som derfor gav ham gode Raad, ved hvis Efterfølgelse han paa en saare æventyrlig Maade, ved at give Konger Foræringer og erholde mere til Giengjæld, blev en mægtig Mand og erholdt Kong Gøthreks Datter, Kap. 9-11.

Gøthreks Sønner af andet Egteffab vare Ketil og Hrolf, den sidstnævnte blev opfostreret af Kong Ring i Danmark.

Kap. 15-25 fortælle heel vidtloftigen Hrolfs Frierie til den svenske Kong Eriks Datter Thorbiorg. Hun var øvet i Vaaben, og havde erholdt det tredie Delen af sin Faders Land. Den femtenaarige Hrolf, som efter Faderens Død var bleven Konge, beilede til hende, men blev jaget bort med Haan. Han drog derpaa i Vikingsrog, og indgik Fostbroderskab med Asmund, Skottekongens

582 Gøthreks og Hrolfs Saga.

Søn. I Forening seile disse til Sverrig, og Hrolf tvinger tilsidst Thorbiorg til at blive sin Egetesælle.

Kap. 27-31 indeholde en anden Frierhistorie. Ketil beiler til Olofa, Datter af Halsdan, Garderiges Konge, men bortjages med Haan af Halsdans Bersærker; Hrolf vil hielpe ham med en Flaade, men paa Reisen forslaaes Hrolfs Skib til en øde Ø, hvor en uhyre Jette havde foglet det hen; dog lykkes det tilsidst Hrolf at dræbe Jetten i Søve. I Garderige holdes et heftigt Slag, hvori Hrolf omsider seirer, og erhverver sig der et Tryllehorn, samt Thorer Jarnskiolds Venskab.

Kap. 32-45 følger tilsidst et end æventyrliggere Frieri, nemlig Asmunds, Hrolfs Fostbroders. Denne vil beile til Jærerkongens Datter Ingeborg; Hrolf lader sig ved Thorbiorgs Forestillinger bevæge til at drage med. De besøge først Kong Ella i Engelland, hvorfra de efter forskjellige Bedrifter drage til Irland, der overvældes de i Kamp, og blive fæstede ned i en Hule, hvor Prindsesse Ingeborg opholder dem Livet. Imedens var Thorer Jarnskiold kommen til Landet, stulte sig an som en Trold og bragte Jærerkongens hele Hof til at flygte for sig; da tillige Thorbiorg var landet

Gøthreks og Hrolfs Saga. 583

nied en Klode, bleve Fostbrødrene befriede, Irer Kongen gav efter, og alt blev godt.

Mange nyere Ord og Bendinger vise, at Fortællingen først i senere Tider har erhholdet sin nuværende Form. I den første Linie hedder det: "Her begynde vi en moersom Historie om en Konge." (Thar hefium vier eina kattliga frasögu, af einum Konunge). En gammel Sagnemand vilde aldrig selv have talt om Moerskaben, han vilde give, heller ikke sagt det overflødige, at han nu begyndte. Børend Episoden om Kong Vikar, gives S. 17 en Udsigt over Fortællingens følgende Gang eller en Slags Indholdsliste, hvilket aldrig findes i de ældre Sagaer. Forfatteren tager flere Steder Hensyn til en heel Saga-Litteratur og til gamle Bøger, f. Ex. S. 17: Kong Gautrek nævnes ofte i gamle Sagn. S. 30: det siges i sommige Bøger, at Nere Jarl havde et Stykke af Kong Gautreks Land. S. 66: Kong Gautreks Gævmildhed omtales ofte, hvor gamle Konger nævnes. Fortællingen ender saaledes: Kyndige Mænd sige, at mange ere Kong Hrolfs Bedrifter, som ei ere skrevne i denne Saga. Det kommer meest deraf, at man ikke har sande Beretninger derom, thi denne Saga

584 Gøthrels og Hrolfs Saga.

staaer i mindst Forbindelse med andre Sagn, alle fortælle den heller ikke eens". Ligesom disse De- tringer pege hen til Sagalitteraturens senere Pe- riode, røbe flere Udtryk baade Akerkesproget og Riddertiden, s. Ex. S. 79: má, thier ad homum æfinligr stirkir ok ollum osf til veraldligrar sæmdar. S. 83: han skaffede ham de bedste Me- stere i de nordlige Lande til at lære ham Ridderskab og Jdrætter. Men omendskiøndt Bearbejdelsen var nyere, kunde maaskee Indholdet være ældgama- nielt. Vi maae derfor særskilt prøve de enkelte Dele.

Hvad der siges om hine gothlandske Eneboere er meget æventyrligt, og læses allene dette Sted; man kan da umuligen bestemme noget sikkert om, hvor gamle disse Sagn ere; men da de indeholde karakteristiske Synderligheder, der var saare afvii- gende fra Riddertidens Sæder, og have et mychiskt Præg; synes disse Træk at kunne bruges som Bidrag til at skildre Religionsbegrebene i det gamle Norden.

Episoden om Kong Vikar grunder sig paa Stærkodders egne Vers. Adskillige af disse anfs- res, andre blive blot antydede, og atter andre ef- ter Indholdet angivne i Prosa. Men de Vers, som ere udeladte af den trykte Udgave, findes i det

Gøthreks og Hrolfs Saga. 585

arnæmagnæanske Haandskrift af Gialfa Refs Saga No. 152 i Fol. Hvad Gøthreks Saga fortæller om en ældre Stærkodder S. 18, stemmer med Herbararsagas Beretning S. 4, og den hele mythiske Fortælling om Vikars Drab har været Saxo bekiendt (6 B. S. 103-104). Heraf bliver det altså vist, at Sangene, hvorpaa denne Deel af Fortællingen berøer, maae være meget ældre end det trettende Aarhundrede, enten de saa ere digtede af Stærkodder selv, eller af en anden i hans Navn. Nogle saae Brudstykker af disse forekomme i Snorres Edda. Hvad i øvrigt Stærkodders Historie angaar, findes endnu nogle Bidrag til samme i Sagaerne, nemlig i Sogubrot, der fortæller, hvorledes det gif Stærkodder i Bravalla-slaget; i Landnama der kalder ham Frodes og Ingilds Skald S. 226, i Nornagests saga der lader Kap. 6 Stærkodder Stovværksøn fra Fenhring i Norge flygte for Sigurd Fosnesbane, efter at have mistet en Kindtand, og omtaler siden Kap. 7 hans Middingsværk mod Kong Armod i Badet *); og endeligen hos Snorre, der i Ynglingosaga Kap. 29 beretter, at han dræbte Kong Ale den Frækne. Alle

*) I Enden af Egils og Asmunds Saga fortælles det samme. Men denne aldeles uesterrettelige Saga kommer ikke i Betragtning.

586 Gothref's og Hrolfs Saga.

de enkelte Træk, Islænderne berette om Stærkodd-
 der, findes hos Saxo, som dog gjør ham til en
 fød Eslander, og tillægget ham endnu mange an-
 dre Bedrifter. Nyere Skribentere ville skielne
 mellem tre Stærkoddere, men Gothref's Saga er
 den eneste af de Gamle, der taler om tvende af
 dette Navn, og denne Saga fortæner aldeles in-
 gen Tiltro i Henseende til Tidsbestemmelse og hi-
 storisk Nøiagtighed. Den lader Stærkodder dragt
 til Kongerne Erik og Alrek i Upsal, der sloges med
 Hessebidlerne. Men uagtet Snorre i Ynglinga-
 saga beretter, at begge Kongerne faldt paa een-
 gang, lader denne Saga S. 40 Erik overleve sin
 Broder, og være samtidig med Hrolf Krage, der
 efter Ynglingasaga maatte have levet et Par hun-
 drede Aar efter hans Dage. Tilfødesætter man
 endog baade, hvad Gothref's Saga og Hervarar-
 saga beretter om Stærkodder, kan man dog ikke
 forene de øvrige Efterretninger uden at antage
 tvende af eet Navn; thi den der efter Ynglingasaga
 dræbte Kong Ale, maatte have levet henved tre
 hundrede Aar før den, der bivaanedes Bravallasla-
 get; og dette sidste, der baade grunder sig paa
 Sögubrot, og hvad Saxo beretter om gamle Sange
 angaaende dette Slag, der tillagdes Stærkodder,
 og til hans Tid endnu være i Enkeltes Minde, er

Gøthreds og Hrolfs Saga. 587

noget af det sikreste af alt, hvad der berettes om denne Helt. Da man desuden finder, at alt hvad de overblevne Sagaer berette om Stærkoddere, er bleven benyttet af Saxo, er det rimeligt, at han og har haft Himmelen for det meget andet, han ene fortæller om denne især ved Ingilds Hof, hvor og mange af hans Vers blive anførte. Heraf følger, at denne Sagnkreds måae have været meget rig, og at Mangfoldigheden af de Bedrifter, den indeholdt, var for stor til at kunne have haft historisk Grund i enkelt Mand's Levealder. Men ere flere Stærkoddere bleven blandede med hinanden allerede i det trettende Aarhundrede, vil neppe nogen formåae i det nittende med historisk Visshed at adskille deres Bedrifter. Derimod ere vi beføiede til at ansee de til Stærkoddere's Navn knyttede Fortællinger, for i det Hele at være ægte Fremstillinger fra Nordens Hedenold. Hvor rigt et Digteræmne de indeholde, har Præm vist i Heltedigtet, Ohlenschläger i Tragoedien, der begge bære Heltens Navn, og som mere end Bravallaslaget vilde bidrage til at forplante hans Minde.

Gaverefs Historie, hvoraf et fuldstændigt Udtog findes hos Schönning (norske Hist. 1 D. S. 454-62) har ingen Vers, og er saa æventyrlig, at denne neppe kan være sand. Den nævnes ikke i an-

588 Gøthrels og Hrolfs Saga.

dre Sagaer. Da imidlertid en Nere Jarl, som deri forekommer, omtales i Olaf den Helliges Saga Kap. 31, blandt Kong Sigurd Syrs Forfædre som en forstandig men paaholden Mand, og Saxo i Enden af sin ottende Bog fortæller noget lignende om en Kef, der erholdt Foræringer, skjønt langt mindre æventyrligt; kan det vel være muligt, at noget engang har tildraget sig med en vis Kef, der har givet det første Stof til de senere udsmykkede Sagn, hvoraf igien med Tiden, efter Schismings Bemærkning, Æventyret er kommet om Afkesfen, der erholdt Kongedatteren til Wgte.

De trende følgende Frierhistorier, der udgøre den større Deel af Sagaen, ere fortalte med kiedsommelig Vidcløstighed, ganske i de senere Romaners Maneer. Da de nu i sig selv ere meget urimelige, ei have noget Præg af Ælde, og ei kunne bringes i Forbindelse med noget andet historisk Faktum; thi den Hring, der nævnes som Konge i Danmark, kan ikke være Sigurd Hring; er man beseiet til at erklære det Hele for en Roman, hvortil der muligen kan have været en historisk Grund, men som ikke mere kan findes. At Thorer Jarnskiold nævnes i Skidarima, er en Grund til at antage vor Saga for ældre end dette i femtende Aarhundrede forfattede Digt.

Gothreks og Hrolfs Saga. 589

Gothreks Saga er udgivet med svensk Oversættelse og lærde Noter af Berelius, Upsal 1664 i 8.

Thorstein Vikingsons Saga.

Kong Loge (Lue), der gav Halogeland sit Navn, og var gift med Dronning Glod, negtede at give sine Døtre Eysa, (Kul) Eymyria, (Emmer) til tvende tapre Jarler, Besete og Bifil, der beilede til dem. Jarlerne forlode ham i Brede. Besete nedsatte sig paa Bornholm, og overbandt Bue og Sigurd Kæmperen. Bifil byggede paa Biflæse, der laae mere østlig, og fik en Søn, der hed Viking, som snart voxte til, og blev stærkere end Andre.

Jetten Harel Jarnhaus fordrede den svenske Fylkiskonge Hring til Holmgang inden tre Dage, eller hans Datter Hunvora (eller Hervora) til Ægte. Denne sender i sin Rød et Brev (efter Haandskriftet kessi, en beskreven Træstok) til den unge Viking. Forgjæves fortæller Faderen denne om Hæ

590 Thorstein Vifingsons Saga,

reks Troldrett; hans Fader Kol havde dræbt den
 store Kong Tyrus i Indialand, og med hans skønne
 Dronning Trona avlet flere Børn, hvoraf en havde
 en sort Tand, der stod halvanden Allen ud fra Mun-
 den, en andens Læbe var en Allen fra hans Næse
 o. s. v. Vifing vil reise alligevel, og erholder nu
 Sværdet Angurvadil, det eneste, hvormed denne
 Slægt kunde dræbes. Vifing fælder Harek, og
 trolover sig Hervora, men vil, hun skal sidde Fæste-
 ms trende Aar. Paa et Estog bliver han for-
 ført af Dis, Hareks Syster, til at drikke af et Eryl-
 lehorn, der paafører ham en Spedalskhed (Likh-
 thra), som allene kunde helbredes, naar han
 igien fik at drikke af det samme Horn. Hans Fost-
 broder Halsdan skaffer ham endeligen dette, ved
 Hielp af Dværgen Litur. Imedens var Hareks
 Broder Ingiald Trona kommen med en stor Hær
 fra Indialand til Sverrig, havde dræbt Hring og
 bortført Hervora. Vifing maatte derfor, efter at
 have dræbt Dis, giøre en Tour til Indien, hvor
 han fandt sin Hervora, og fangede Ingiald, der
 dog undslap igien, og først en Tid efter blev dræbt
 af Vifing trods alle sine Forvandlinger. En ny
 Fostbroder fandt Vifing ved Limfjorden i Norge,
 Uplands Konge. Efter at de nemlig havde segtet
 mod hinanden med lige Magt og lige Lykke, fandt

Thorstein Vifingsons Saga. 591

de, det var bedst at forlige sig; da desuden ingen paa Skibene havde Gods, der var Kampen værd. Kort efter døde Hunvora, hendes Søn Hring blev Konge i Sverrig. Vifing fulgte med Riorve og blev hans Jarl.

Riorve ægtede Bringerde, Datter af Kong Oluf i Firdafylke, som var en Søn af Eistein, Broder til Numund, Ingiald Ildraades Fader, og havde med hende 11 Sønner, af hvilke Tokul var den kiefeste. Vifing havde med sin anden Kone ni Sønner, blandt hvilke Thorstein havde Forrinet. Da Fostbrødrene bleve gamle, opkom der Fiendskab mellem deres Sønner, som dræbte hinanden, saa at Vifing kun beholdt Thorstein og Thorer, Riorve kun Tokul tilbage. Tokul var uforsøntlig, han gjør Brødrene fredløse, faaer en Troldmand til at heze Uveir paa deres Skib, og overfalder dem siden med Overmagt. Det lykkes ham at dræbe Thorer, men Thorstein blev to Gange reddet af en grim Jettinde, som til Gien-gield fordrer hans Kierlighed, og da han tilstaaer hende den, forvandles hun til Kong Beles skionne Syster Ingeborg. Thorstein overvinder derpaa Bele, bliver hans Fostbroder og Svoger. De drog nu tilsammen paa Vifingsrog, hvor de og forenede sig med Jarl Angantyr fra Gotland, hvis

592 Thorstein Vifingsons Saga.

Tapperhed de havde prøvet. Den haardeste Strid havde de med Stulfaxe, der var ligesaa stor Hærmester som Kriger. Thorstein overvinder ham kun ved Hjælp af Dvergen Sindre, og erholder derved det prægtige Skib Ellide, der stedse seilede med god Vind. Siden seilede de paa Orkenoerne, over hvilke Bele satte Angantyr til Jarl, da Thorstein hellere vilde være Hærske hos Bele. Paa et nyt Tog, de gjorde til Ostersøen, drev Stormen Ellide fra de andre Skibe til Bornholm, hvor Toful laae med en Flaade og overmandede Thorstein; men denne paa kaldte i sin Nød Dvergen Sindre, der friede ham fra Lænkerne. Thorstein kom tilbage til Norge, og nødte, ved Beles Hielp, Toful at flygte til sin Svigerfader Kong Vilhelm i Valland. Endelig bleve de forligte. Toful erholdt sit Rige igien, og Thorstein flyttede til Sogn til Kong Bele; han havde to Børn, Sønnen Frithiof og Datteren Befreia, der fik Sværdet Mugurbadil og blev Moder til mange kræffe Mænd.

Af de tvende Levnetsbeskrivelser, denne Saga fremstiller, kan Faderens formedelst sit Indhold ikke ansees for andet end et Ammestueæventyr, da den heel dreier sig om Vifings Kamp med Harets

Thorstein Bifingsons Saga. 593

Troldæt, hvort der ikke kan være det mindste Historiske. At Kong Lue og Dronning Glod med deres Prindsesser aldrig have været til, vife al deres Navne. I billedlig Betydning kunde den høie Lue siges at have hersket paa Halogaland, fordi Skovene der tidligen bleve ryddede ved Jld. Snorres Edda i Guldet's Kenningar udleder Landes Navn af en Holge, Thorgerd Horgabruds Fader. En tyf Uoldenhed i Nordens Historie løber det, at Forfatteren lader den ene af Kong Lues Jarler Besete være Fader til Bue den Tyffe og Sigurd Ræmperen, der toge Deel i Jomsvikingaslaget mod Hagen Jarl (Jomsvikingasaga i Olaf H. Sage S. 154) og alligevel S. 39 gjør Riorve næsten samtidig med Ingiald Jldraade Omunds Søn, der regjerede i Upsal flere Aarhundrede før Harald Haarfager. Har end ikke Sagaskriveren tænkt paa den svenske Ingiald, men paa en ubekiendt norsk Konge, viser dog hele Sagaen, at dennes Tidsalder maatte sættes længe før Harald Haarfager. Vifil og Vifilsøe nævnes vel i andre Sagaer, men paa en ganske forskjellig Maade, Kolfs Saga Kap. 1-2 taler om en gammel Mand, der hed Vifil og hans De i Nærheden af Sieland; i Orm Storolffsons Saga S. 9 nævnes en Vifil Besetes Broder, der

594 Thorstein Vikingsons Saga.

boede paa Skagen, og hvis Søn var Asbiorn Prude.

Ogsaa Thorsteins Levnet indeholder mange Fabler, der gribe dybt ind i Fortællingens hele Sammenhæng, nemlig om Beles forhexede Syster, Dvergen Sindre og Iskuls Giftermaal med den vallandske Kongedatter. Niorves og Vikings Venskab med sammes Prøvelser kunde være Sandhed, men om det er saa, er uvist; da Fortælleren viser sig som usandsfærdig, slet ingen Vers anfører, og nyere Ord s. Ex. velborin og lignende forekomme i hans Stil. Anden i Fortællingen om Thorsteins Forhold til Niorve, har Lighed med den i Frithiofs Saga; thi ligesom Kierlighedens Tøselse stærkt fremtræder i denne, saa Venskabet i hin. Men selv denne Lighed, og at de fleste Personer, der forekomme i Frithiofs Saga, udtrykkelig nævnes i Thorsteins, kunde vække Formodning om, at da Frithiofs Saga unægteligen er den ældste, er Thorsteins digtet som et Sidedestykke til samme, men af en Fussers Haand. Nogle Steder vise og, at den, der skrev Frithiofs Saga, ei har kiendt Efterretningen om Thorsteins Bedrifter, thi han lader Jarl Angantyr modtage Frithiof som en Fremmed, uagtet denne skulde have været hans

Thorstein Vikingsons Saga. 595

Fostbroders Søn; han kiender heller ikke til Fri-
thiofs Halvsyster Befreia og hendes berømte Sværd.

Uagtet vi altsaa tilstaae, at den Deel af Sa-
gaen, der angaaer Thorsteins og Jokuls Strid, er
fremstilt overensstemmende med den nordiske Old-
tids Sæder; mene vi dog, at hele Fortællingen,
der venteligen er fra det fiortende Aarhundrede,
er aldeles uhistorisk, og istemme den haarde Dom
over samme, som baade Bartholin har fældet,
Antiqvit. Dan. 221, hvor han kalder den fabu-
lam putidissimam, og tillige Arne Magnæus,
der foran en haandskriftlig Sagasamling paa det
Kongelige Bibliothek No. 1003 i Fol. har skrevet:
at Thorstein Vikingsens Saga er en af de urime-
ligste Relationer, som findes beskrevet paa Is-
landsk, som hverken afforderer med Tiden, Per-
sonernes Navne eller Naturen." Alligevel har denne
Saga staaet i megen Anseelse hos Nordens Old-
forskere. Keenhielm har udgivet den i Upsal 1680
i 8. med svensk Oversættelse og lærde Noter, hvori
endog Hæxehistorierne ere stundom ved Paralelste-
der bekræftede. Torfæus har i den første Deel af
sin norske Historie S. 193-222 gjort et meget
vidtløstigt Udtog af denne Saga. Ogsaa Schiøn-
ning norske Hist. 1 D. S. 221-226 har betragtet

596 Thorstein Bifingsons Saag.

den største Deel af dens Indhold som fandt Historie.

Asmund Kappabanes Saga.

Til en Konge i Sverrig, der hed Budle, kom en Juleaften tvende Smedde, den Ene hed Olius, den Anden Alius. Efterat de om Vinteren havde smeddet mange skønne Ting, vilde Kongen og næde dem til at smedde tvende Sværde; men da de bragte ham disse, sagde den Ene, at hans Skulde vorde den Berømteste af de kongelige Datterbørns Bane, hvorpaa begge forsvandt. Sværdet blev nedsænkt i Vandet ved Agnast. Helge Hildebrandsen fra Hunaland ægtede Budles Datter Hilde, og avlede med hende en Søn Hildebrand, der blev sendt til Hunaland at opfores. Noget Tid efter faldt Helge i Bifingstog, og da Budle var bleven gammel og svag, blev Riget overfaldet af den danske Kong Alf; Budle faldt, og Hilde maatte ægte en dansk Kriger, der hed Ufe. Hildebrand, der havde til Ægte en Datter af den mægtige Kong Laxinus,

Asmund Kappabanes Saga. 597

hævnebe med en hunnisk Hær Morfaderens Død, og vendte derpaa tilbage til Hunaland. Imedens dette skedte, havde Ake og hans Søn Asmund lagt paa Vifingsstog. Ved Hiemkomsten forelsker Asmund sig i den dræbte Kong Ulfs Datter, Wesa den Favre. En anden Kriger, der hed Egvind, beilede til hende, og begge erholdte til Svar, at Wesa vilde ægte den, der ved Hiemkomsten fra det næste Stog viste hende de favreste Hænder. Egvind beholdt sine Handsker paa den hele Sommer og sad ved Madgryden. Asmund tumlede sig i mange Kampe, vandt Gods og Vre. Da de kom hjem, fremviste Egvind sine hvide Hænder, Asmund et Par brune og arrede, men tillige besatte med Guldringe høit paa Armene. Wesa fandt disse de favreste, og valgte Asmund, naar denne først havde hævet hendes Fader paa Hildebrand Hunekappe, hvis Slægtskab med Asmund man ikke vidste. Denne reiste nu til Saxland for at møde Hildebrand, der ilde plagede de saxiske Hertuger, ved først at have gjort dem skatsskyldige, og siden gradvis berøvet dem deres Lande, i det de hvert Aar maatte lade nogen møde hans Bersærker i Holmgang, og hver Kamp gjaldt en af deres Borgere. Nu havde de kun tolv tilbage, og Hildebrand udfordrede dem paa ny. Asmund mødte paa Her-

598 Asmund Kappabanes Saga.

Angernes Vegne, slaes først med een Hunner, saa med to, derpaa med fire, med fem, med sex, syv, otte, tilsidst med elleve paa eengang, og nedlagde dem alle. Da Hildebrand spurgte dette, blev han rasende, dræbte sin lille Søn i Bersærkegang, og seilede op ad Rhinen at møde Asmund. Men i det de huggedes, brast hans Sværd, han døde efter at have qvædet en Sang, hvori han fortalte Asmund, de vare Brødre, den Ene født i Danmark, den Anden i Sverrig, at paa Skjoldet stode hans Bedrifter tegnede, han havde dræbt sin elskede Søn, og bad blot Broderen vilde bedække ham med sine Klæder. Asmund blev bedrøvet, vendte tilbage til Wesa, og fortalte hende i en Sang, hvorlunde han havde kæmpet med et tiltagende Tal af Stridsmænd, og tilsidst fældet Hildebrand.

Denne Saga indeholder en Deel Eventyrligt, og hvad der berettes om danske og svenske Konger, kan, ligesaa lidt som Hunnernes Krige med Saxerne, bringes i Forbindelse med andre Efterretninger. Da nu tillige Ravnene Olius, Alius og Lazineus ere fabelagtige, og Udtrykket: "saxiske Hertuger", peger hen til senere Tider, kunde man synes besøiet til at ansee det Hele for

Asmund Kappabanes Saga. 599

en senere Fabel, til hvilken Mening endog Suhm holder i Fortalen til fjerde Deel af hans kritiske Historie.

Efterseer man imidlertid Saxos syvende Bog finder man, at Halsbrødrenes Kamp fortæller der S. 135-36 under andre Navne. Hildebrand kaldes der Hildiger, en Søn af den svenske Kriger Gunnar, der havde tvunget den nordiske Princesse Drotta til at gifte sig. Asmund hedder Halsdan, den danske Høvdings Borkars og samme Drottas Søn. Efter Saxo var det paa Russernes Vegne, at Halsdan kæmpede mod Hildiger, der var hos den svenske Kong Alver. Uagtet nu alt dette tilligemed de andre forekommende Navne er ganske forskjelligt fra Sagaen, ere Kampens Omstændigheder de selv samme. Halsdan kæmper først mod een, saa to, saa tre, og videre indtil 8, derpaa mod elleve paa eengang, og tilsidst mod Hildiger.

Hos Saxo findes tvende Sange, digtede i samme Anledning som Sagaen fortæller, og hvori, naar undtages Begiæringen om at bedækkes med Klæder, alle de foransførte Sætninger forekomme. Det er især mærkeligt, at Saxo lader Hildiger i sin Dødsfang nævne sit Barns Mord, uagtet han forhen slet ikke har fortalt noget derom; hvilket tilkiendegiver, at han virkelig havde et Skal-

600 Nsmund Kappabanes Saga.

deqvad for sig, da hiin ellers vist ikke havde besunget, hvad han ei forhen selv havde fortalt. Har altsaa ikke Sagnskriveren benyttet Saxo, hvilket ikke er rimeligt, da han vel ellers havde beholdt eet eller andet af hans Personers Navne, maae han i sit Eventyr have optaget det tragiske Sagn om tvende Brødres Kamp, der ved ældre, Saxo bekiendte Skaldeqvad, var besunget, og nu paa sin Wiis bearbejdet dette uden Hensyn til historisk Sandhed.

Ligesom dette Træk maae være ældgammelt, synes og den Prøve Vsa den Favre satte paa sine Elskere, at være oldnordisk; thi havde den været opdigtet, vilde man blot have ladet Prindsessen sige, at hærdede Hænder i hendes Dine vare de skønneste; men at hun især tager Hensyn til de mange Guldringe, er mere efter den raaere Oldtids, end efter en moraliserende Tidsalders Begreber. Alligevel maae vist nok denne Saga erklæres for aldeles uhistorisk, da baade Navne, Tids og Steds Bestemmelser ere aldeles uefterrettelige, og det Hele er bestemt til at være et Eventyr.

Sagaen er udgivet i Stokholm 1722, 23 S. i Fol. med svensk og Latinsk Oversættelse og adskillige Anmærkninger, især om de gamle Nordboers Ringe af J. S. Peringskiöld.

Herrauds og Bosesaga.

”Denne Saga har ikke sin Oprindelse af Orkesløshed, at muntre Folk digte noget til deres Moro og Fornøielse, snarere skander den sig selv ved rigtige Stamtabler og gamle Ordsprog, som man ideligen bruger efter de Tildragelser, der i dette Eventyr ere beskrevne.”

Kong Hring i Østre Gothland var en Søn af Kong Gaute, en Sønesøn af Odin, Konge i Sverrig, der kom fra Asien og blev Stamfader til Nordens berømteste Kongeslægter: Hrings Dronning hed Silgia, hvis Brødre Dagfare og Ratfare vare Hofmænd hos Kong Harald Hyldebrand, der regierede over Danmark og den største Deel af Norden. Hring havde med Silgia en Søn, der hed Herraud, stor, stærk og vennesæl, skjønt lidet yndet af sin Fader; han havde og en Frillesøn ved Navn Siød (Pung) der blev hans Skatmester, og ifkun tænkte paa at samle Penge. Derfor bleve siden baade Siemmerne til Penge, og de som ibrigen see paa Fordeel, opkaldte efter ham. *)

*) Seliödur Siöðfelldur.

602 Herrauds og Bosesaga.

Herraud havde en Fostbroder ved Ravn Bose, en Son af den gamle Viking Brinthvare og Skioldmøen Baga. Denne Bose blev ilde lidt af Kongens Folk, fordi han i Boldspillet slog dem; de sammenrottede sig imod ham, men han tilredte dem saaledes, at et Par døde, hvorover han blev erklært fredløs, men undslap ved Herrauds Hielp. Denne begav sig kort efter paa et Sæetog, og som han seilede langs med Landet kom Bose frem paa en Klippespids, og sprang vel femten Favne ned paa eet af Herrauds Skibe. Efter at Fostbrødrene i fem Aar havde været paa Vikingskog, vilde de seile hjem; en Storm adskilte dem, og drev Boses Skib til Finlands Kyster; der fandt han Siod, liggende med tvende Skibe for at kobe Kostbarheder til Kongen. Da Bose vidste, at Siod imidlertid havde plyndret hans Faders Gaard, og borttaget to Kister med Guld, angreb han ham, og slog ham ihjel. Fostbrødrene fandtes derpaa, og Herraud, der var ligesaa villig som før til at hielp Bose, anmeldte selv for Faderen Siods Død, og tilbød at give Bøder. Faderen vilde strax lade Bose hænge, og da Herraud greb til Vaaben for at forsvare sin Fostbroder, opstod en Kamp, hvis Ende blev, at Fostbrødrene overvældedes, og bleve fæstede i Fængsel, for at henrettes næste Dag, efterdi

Herrauds og Bosesaga. 603

Herraud blev uroffelig ved at ville dele Boses Skiebne.

Hexekiellingen Busle havde været Boses Amme, da hun mærkede Faren, begav hun sig til det Herberg, hvor Kongen sov, og begyndte en Besværgelses Sang, der siden er bleven bekjendt under Navn af Busles Bøn, hvori forekommer meget, som det ikke er tienligt for Kristne at læse (Sangens første Deel anføres heel, af de tvende øvrige Dele ikkun Begyndelsen). Følgen blev, at Kongen lod sig nøie med at paalægge dem Udførelsen af et farligt Foretagende. De skulde hente ham det Eg, som med Guldbogstaver var beskrevet.

Efter Busles Raad styrede Fostbrødrene til Biarmeland, hvor de, efter at have befalet Skibsfolkene at vente sig en Maaned, allene ginge ind i Landet. De bleve vel modtagne af en Skovbyggerfamilie. Datteren, med hvem Bose snart var bleven nøie bekiendt, fortalte, at Jomalas rige Tempel laae i Nærheden. Forstandersken, den biarmelandske Kong Hareks Moder, en farlig Hex, vidste at hun ei skulde leve Maaneden til Ende; hun havde desaaarsag bortført den skionne Hledur, Datter af Kong Godmund i Glæsisvold, og vilde nu tvinge hende til at æde af en forhexet Qvie, at hun kunde worde skicket til, at forestaae Offrin-

604 Herrauds og Bosesaga.

gerne i hendes Sted. Trølddom og Uhyrer gjorde Adgangen til Templet meget farligt.

Fostbrødrene førte sig den modtagne Veiledning til Nytte, og efter at have paa en meget æventyrlig Maade overvundet alle Tempets Uhyrer, plyndrede de Templet især Jomalas Billede. Hans Krone galdt 300 Mark Guld, en stor Bolle stod paa hans Skjold fuld af det røde Guld, hans Kappe var mere værd end de tre rigeste Ladninger af de Skibe, der befare Grækerhavet. Der fandt de og det guldbeskrivne Gripeg, og tilsidst den fængslede Prindsesse, som var bestemt til Abbedisse i den gamle Hexes Sted. Fostbrødrene bleve nu forligte med den gamle Konge.

Kort efter maatte de drage Kong Harald Hyldestand til Hielp, da Slaget paa Bravallahede, det største der har været holdt i Norden, var blevet berammet, som der fortælles i Sigurd Frings Saga. I dette Slag bleve baade Herraud og Bøse haardt saarede. Imidlertid havde Kong Godmund fra Glæsisvold udsendt tvende Brødre, Hræref og Siggeir, at søge efter sin Datter, disse overfaldt Kong Fring, dræbte ham, og bortførte Prindsessen. Neppe vare Fostbrødrene helbrede, før de agtede sig til Glæsisvold. Bøses Frender hjalp med Rogleri. Da de ankom, blev Bøse

atter fortrolig med en Bondes Datter, der fortalte :
 at Siggeir skulde nu giftes med Hede , at Kongen
 havde, af Frygt for Fostbrødrene, ladet bygge en
 stor Halle, hvorpaa der vare 100 Dørre, og ved
 hver Dør tvende Vogtere; midt paa Guldet stod
 Brudesejlen paa fem Trappetrin. Hun fortalte
 tillige, at Kongens Raadgiver Sigurd, en stor
 Harpespiller, just nu var i Besøg hos sin Frille.
 Ham oppassede Fostbrødrene, og efter at have
 dræbt ham, lod Bøse sig gjøre en Maste af hans
 Ansigts Hud; hvorpaa han i Sigurds Dragt og
 med hans Harpe begav sig til Brudesejlen. Hans
 Folgesvend maatte skænke for Gæsterne, saa de
 berustes, han selv fik dem ved Harpespil til at
 dandse som Affindige. Da alle vare afmattede,
 kom Herraud ind i Hallen, og slog Kongen, un-
 der den Forvirring heraf opstod, steg Prindsessen
 ind i Harpen og blev bragt ud af Vinduet til Her-
 rauds Folk. Derfra seilede Fostbrødrene til Viars
 meland, hvor Bøse atter ved at vise en Bondes
 Datter Kiærtegn, fik hende til at hjælpe sig i at
 bortføre Kongens Datter Edda, og med de tvende
 Prindsesser kom Fostbrødrene lykkeligen tilbage.

Endnu engang geraadede de vel i stor Fare,
 da Kong Godmunds Mænd og Viarmelands Konge
 overfaldt dem med en stor Flaade; men da Bøse

606 Herrauds og Bosesaga.

Frænder satte deres Rogleri mod Godmunds og Biarmernes, seirede tilsidst Fostbrødrenes Manddom. Herraud blev nu Konge i Gothland og ægte Hede; Bøse ægtede Edda, den biarmelandste Konges Datter, og blev Regent over Biarmerne. Han forærede den Orm, som var bleven fundet i det gyldne Gripeg, til Herrauds og Hedes Datter, Thora Borgarhiort, som lagde Guld under Ormen, indtil den vorte til en grum Slange, som Regnar Lodbrog dræbte. Herrauds Søn siges at have været Rigard, Fader til den Conrad, der reiste til Ormelandet.

Denne Saga bærer alle Præg paa Opdigtelse. Fostbrødrenes Tog efter det gyldne Æg, og de deraf flydende Feider, der udgøre Sagaens Indhold, kunne ei være andet end Fabler. Stoffet er det i sydlige Eventyr ofte bearbejdede, en farlig Reise efter et Klenodie, og Kampe om en bortført Prindsesse. Scenen er for største Delen henlagt i de fiernere Lande, Ostgothland og Biarmeland, ja endog til Fabellandet Glæsisvold. De enkelte Træk have slet intet Eiendommeligt, bestaae oftest kun i smagløse Overdrivelser af hvad der læses i paalideligere Sagaer, f. Ex. om Reisen til Jomalas

Tempel (jevnsfor Heimskringla Oluf den Helliges Saga Kap. 143.) Negen Lands Fattigdom viser sig saavel i Opfindelse som Udtryk. Tre Gange ligger Bofe sig hos Bøndernes Døttre, og faaer derved at vide, hvad han ønsker. De Vink til nogen Tidsbestemmelse, Sagaen indeholder, ere modsigende; da Herraud paa den ene Side gives til Samtidig med Bravasslaget, der forefaldt i Begyndelsen af det ottende Aarhundrede, og paa den anden Side skulde have været en Sønnesøn af Odin.

At Sagaen er et forsætligent opdigtet Eventyr synes især at kunne udledes af Indledningen, hvor Forfatteren til Bevis paa, at hans Saga ikke, som adskillige andre, er digtet blot for Morro, anfører som Hiemmel rigtige Genealogier og gamle Ordsprog. Det eneste Slægtregister der anføres, er aabenbart urimeligt, og de to Etymologier ere ligesaa taabelige, som om nogen vilde ndlede Ordet Pengepung og Talemaaden at fylde ens Pung af en vis gierrig Mand, der havde hedt Pung; neppe kan derfor Sagnemanden have ment hermed at ville bevise noget, men har anseet dette at høre til Eventyrets Indflødning.

Af de tvende Sagaer, som blive citerede, er den ene angaaende Bravasslaget, venteligen den

608 Herrauds og Bøsefaga.

Sk nu kalde Sögubrot. Den anden er en, uden Tvivl af Tydskt oversat, Fabel om en Keiser Conrad i Niklegaard, Fader til Keiser Kyriak (Alexius) og til Prindsesse Jutta, fra hvem de Brunsvigiske Hertuger sagdes at nedstamme. Den tredie Saga, med hvilken denne staaer i Forbindelse, er Regnar Lodbrogs. Den kalder Herraud, Thora Borgarhiorts Fader, Jarl i Gothland og fortæller intet videre om hans Bedrift. Sagnskriveren har saaledes søgt at knytte sit Foster til ældre Fortællinger, men har ikke formaaet at stille Eventyr fra gamle Sagn.

Det eneste i denne Saga, der ved første Blik fast kunde synes at røbe en høiere Ælde, er Brudstykket af Busles Bøn. Men i sig selv er dette dog kun et slet Rimeri, sammensat efter den fristelige Minnes Forestillinger *), der ender med en mørk Tale, og bærer langt fiendeligere Præg af det fiortende end det ottende Aarhundrede. Uagtet vi altsaa ikke negte, at Regnar Lodbrogs Svigerfader, en Jarl eller Konge Herraud i Gothland, hvem ogsaa Saxo nævner 9 B. S. 169, er en historisk Person; mene vi dog at nærværende

*) Saaledes hedder det S. 21: Din Siel skal synke i Pine hvis du ei o. s. v.

Herrauds og Bosesaga. 609

Fortælling om hans Bedrifter maae ansees for idel Digt.

Sagaen er bleven udgivet i Upsal 1666 med svensk Oversættelse, et oplysende Ordregister og en Liste paa nordiske Navne af den lærde Berelius, der forsvarer Troværdigheden af de mange i Sagaen forekommende Koglerier, med at beraabe sig paa den megen Troldom, der i Hedenskabet gik i Svang, og hvorledes de ægyptiske Troldkarle kunde udrette underlige Gierninger. De senere danske og svenske Historiekrivere have vel erkjendt, at Sagaen var fabelagtig, men dog benyttet den *). Suhm i Tabellerne til den kritiske Historie af Danmark S. 171 anseer Grunden for denne Saga at være rigtig, men indrømmer for Resten at den er baldyret med de groveste Fabler. Han har dog brugt den flere Steder i sin kritiske Historie f. Ex. 2 D. S. 350, 402. Olaffen fra Grundvik, der følger Arne Magnæi Domme, har i sin haandskrevne Udsigt over Sagaerne med god Grund anseet den blot for at være en Fabel.

*) I samme Inkonsekvens har og dette Sagabibliotheks Forfatter gjort sig skyldig i en for 15 Aar siden skrevet Afhandling om Venkab hos de gamle Skandinaver. Skandinav. Mus. for 1803, I B. S. 253.

Egils og Asmunds Saga.

Kong Hertryg, der regierede i Osterrusland, et stort Land mellem Hunaland og Gardarige, havde tvende deilige Døttre, Brynhilde og Hefhilde, som begge bleve bortsnappede, den ene af et Kovdyr, den anden af en Grib. Væler og Spaamænd sagde, at Jetter havde ført dem bort. Kongen gjorde det Løfte, at hvo der kunde bringe dem tilbage, skulde erholde dem til Ægte med Erediedelen af Riket. Noget Tid efter kom Asmund Bersærkebane til Hertryg, og blev hans Hirdmand. Denne Asmund blev udsendt at kæmpe mod Vikingen Egil Eenhaand, der havde dræbt Kongens Folk. Længe varede denne Kamp, tilsidst brydes de, og Egil falder til Jorden. "Jeg vil ikke bide Struben over paa Eroldeviis, sagde Asmund, hi til jeg henter mit Sværd." Asmund gif og Egil blev liggende. Da skænkede Asmund ham Livet, og indgif Kostbroderskab med ham paa gammel Viis. Begge vende nu hjem til Kongen, og tilbyde sig at lede efter hans Døttre.

Egils og Asmunds Saga. 611

De seile hele Sommeren forgieves omkring, og lande mod Vinteren i Jotunheim, hvor de forlade deres Skib for ene at randsage Landet. Efter at have udstaaet megen Nød, modtages de en Aften giestmildt af en Jetteqvind, der medens at hendes Datter kogte dem en Meelgrød i en Kiedel, fyldt med Melken af 50 Geder, forlangte, at de fortalte hver sit Levnetsløb.

Asmund fortalte, han var en Son af Ottar, Konge i Halogaland, og Sigrid en Datter af Ottar Jarl i Jylland. En Dag havde han paa Jagten mødt Aron, Son af Kong Rodyan i Tartariet, med hvem han havde indgaaet Fostbroderskab. Tilfammen vare de seilede til Kong Rodyans Havn, hvor de foresandt tvende Brødre fra Bløkmændenes Land, der havde dræbt Kong Rodyan og taget hans Rige. De havde angrebet disse med saadan Kraft, at de havde fældet dem begge, og Aron var bleven Tartarerne's Konge. Men kort efter var Aron pludseligen død. Asmund havde efter Løfte ladet kaste en Hvi over ham, og ikke blot givet ham hans sadlede Hest, hans Baaben, Høg og Hund med, men havde og selv ladet sig i trende Dage indelukke i Høien. Den første Nat var den Døde staæet op, havde dræbt

612 Egils og Asmunds Saga.

Høg, Hund, og spiist dem; anden Nat havde Aron ædt Hesten, tredje Nat, da Asmund sov, havde han begyndt at slide Dret af ham, saa Asmund havde maattet afhugge hans Hoved; hvorpaa han havde taget det Gods, der var i Høien, og ladet sig hidse op deraf. Derpaa havde Asmund begyndt en Trefning med tvende Bersærker, den afdøde Rodyans Landeværnsmænd. Disse havde vel overvundet og fanget ham, men om Natten var han kommet løs, og havde dræbt Bersærkerne, hvoraf han erholdt sit Eilnavn. Arons Søn var derpaa bleven Konge der, og havde foræret Asmund et veludrustet Skib, med hvilket han var seilet til Kong Hertryg. "Grøden er nu først kommen i Rog, sagde Kiællingen, det varer længe inden den bliver færdig, hvad er hendtes dig Egil?"

Egil fortalte, at han var en Søn af Kong Ring i Emaaland og Ingeborg, den gotlandske Jarl Biartmars Datter. I sit tolvte Aar blev han fanget af en Totun, der tvang ham til at vogte sine Gieder. Engang i Tusmørket viste Egil Kæmpe Dinene i en levende Rats Hoved, og indbildte ham, det var et Par, han kunde sætte ind i sine egne Sted, og ved hvis Hielp han kunde see bedre i Mørke end Kæmpen selv. Denne lod derfor sine egne Dine udgrave, hvorpaa Egil, ved at ind-

Egils og Asmunds Saga. 613

hulle sig i Bukkestind, undslap fra hans Hule. Siden saae han en Jette, der sloges med en Jettekvinde; han anfaldt Jetten, men denne afbug hans ene Haand, hvoraf han erholdt Tilnavnet Eenhaand. Alligevel tog han siden Deel i mange Kampe, thi en Dverg havde smeddet ham et Sværd, som han med den lemlestede Arm kunde føre.

Nu spurgte Kiællingen sin Datter, om Græden var fegt; denne svarede ja, men at den var for heed til at spises, hvorpaa Kiællingen selv fortalte dem sin Historie.

Hun hed Arinnesia, var en Datter af Au-
skraud, Konge i Jotunheim. Som den yngste af 17 Systre blev hun mishandlet af de andre, paa kaldte derfor Thor, og lovede hun vilde give ham sin bedste Buk. Thor lagde sig hos den ældste Sy-
ster, hvøent de andre derpaa dræbte af Kvind, og saaledes gif det dem alle, saa at Arinnesia blev Samtliges Arving. Hun forelskede sig i Kong Ring i Smaaland, men da hun kom, for at forhøye hans Brud, blev hun grebet, og maatte, for at løskøbe sig, love at skaffe trende Klenodier. For disses Skyld gjorde hun en Reise under Dybet, sloges med trende Høyer under Lufanusfjeldet, laae hos Mørkets Tyrste, som hun tyktes være Odin, og uddrak en Edderdrik for Dronningen, hvoraf

614 Egils og Asmunds Saga.

det endnu svød i hendes Bryst. Nu var Grøden affiolet, og Fostbrødrene fik endelig deres Mad.

Næste Dagen viste Arinnesia dem sine Kostbarheder, blandt hvilke Egil fandt sin afhuggede Haand, hvilken Arinnesia vidste at sætte igien til Armen. Hun fortalte og, at hendes tvende Brødre, der vare hendes Fiender, havde bortsnappet Prindsesserne, og skulde om kort Tid have Bryllup med dem. Fostbrødrene iføres Troldeham ved Arinnesias Trylleri, komme til Brylluppet, og efter at de havde giort et stort Nederlag paa Troldehene, seile de bort med de tvende Prindsesser, som de erholde til Ægte. Arinnesia kom til deres Bryllupsgilde, og erholdt til Foræring et Trug med Smør, saa stort, hun knap kunde bære det, og tvende Sider Flesk. Dette vare kostbare Sager i Jotunheim, og hende kiere end Guld og Sølv. Egil blev Konge i Serkland, og kom ei tilbage til Norden. Asmund regierede længe i Halogaland. Hans Søn Armod blev gift med Dordya, den svenske eller efter en rigtigere Læsemaade (Suhms kritiske Hist. 2 D. S. 309) den danske Kong Hafon Hamundsens Datter. Stærkoder den Gamle dræbte ham, hvilket var dennes sidste Riddingsværk. Efter Brinhildes Død ægtede Asmund en Datter af Soldan, Konge i Serkland (ikke Sax-

Egils og Asmunds Saga. 615

land, som der staaer i det Trykte). For at hente hende lod han bygge Skibet Snod, der havde saa stor en Besætning, at da han kom til Serkland bleve 12 Brygger lagde paa Skibet, 12 Hytter fattes paa hver Brygge, 12 Borde i hver Hytte, 12 Mand ved hvert Bord. Asmund Bersærkebane erholdt derved og Tilnavnet Snode Asmund, og var den mægtigste af de gamle Gylkefonger. Han saldt ved Ræssa med 8000 Mand. Det heed Odin havde stunget ham med et Spyd.

Indholdet af denne Saga er urimeligt fra den ene Ende til den anden. Om end et Par enkelte Træk, af hvad der fortælles om Asmund, muligens kunne være sande; maae dog Hovedbegivenhederne saavel i hans som i de Dvriges Levnet nødvendigens være opdigtede. At Asmund kan paa Jagten i Halogaland møde en tartarisk Prinds, derpaa seile til en tartarisk Havn, siden lande i det Rige, der laae Østen for Garderige, altsaa midt inde i Rusland, og paa sine gamle Dage hente sig en africanisk Sultans Datter til Ægte; alt dette viser, at Sagaskriveren baade har været vankundig og ikke engang har bekymret sig om historisk Sandsynlighed. Der er intet i Sagaen

616 Egils og Asmunds Saga.

selv, som kan beføre os til at antage nogen historisk Grundvold; ingen Vers anfores, intet karakteristisk Træk findes. Tablernes Farve er nordisk, men Maaden, hvorpaa Begivenhederne ere noget kunstigen flettede i hvenandre, røber Efterligning af udenlandste Eventyr. Asmunds og Egils Tvekampe ligne aldeles, hvad der fortælles om Sørles Kamp med Hogue i Enden af Sørles Saga. Thors Kierlighedshandeler med Jetteqvinderne passe lidet til det, Eddaerne fortælle. At Armod blev dræbt af Stärkodder fortælles blot i Hornagests Saga Kap. 6. Hvad der imidlertid giver Grund til at antage, at der engang har levet en Asmund, er, at han flere Steder bliver nævnet. I Sørle Thattr (Olaf Trygg. Saga isl. Udg. 2 D. S. 52) siges, at Halfdan Branefostres Skib var det bedste næst efter Drageskibene, Etlide, Gnod og Ormen hin Lange. Et Membran af Grim Lodinkins Saga (Arnæm. No. 343 i 4) taler om Dagny, en Datter af Gnodar Asmund, der avlede en Søn, som blev kaldt Asmund, og var Orvarods Fostbroder (Suhms kritiske Hist. 2 D. S. 867). I Begyndelsen af Hromund Gripfens Saga fremstilles en Kong Oluf som en Søn af Gnode Asmund. I Illuge Grydefostres Saga fortælles S. 19, at denne var en Fostbroder til

Egils og Asmunds Saga. 617

Asmund Snode. Uagtet alle disse Sagaer ere Fabler, tiene dog disse Vidnesbyrd til at vise, at Asmunds Navn har været bekiendt. Men især kan dette udledes af Saxo, der i sin femte Bog fortæller om en Prinds Asmund, Alfs Søn, fra Hedemarken, der paa Jagten fandt en anden norsk Førsteføn som hed Asvit, og indgik et saadant Venfskab med ham, at han lod sig begrave med ham. Da Høien derpaa blev opbrudt, kom Asmund frem blodig, fordi han havde kæmpet med den Døde. Et Vers, Saxo lægger Asmund i Munden, vidner om, at denne Begivenhed har været Emne for et Skaldeqvad. Fortællingen bærer hos Saxo et ældre Præg end i Sagaen, da hos ham ikke nævnes nogen tartarisk Prinds.

Vi have altsaa Grund til at antage, at der engang har levet en norsk Fylkefonge, som hed Asmund, der eiede et berømt Skib, og om hvem Sagnet gif, at han havde tilbragt en Tid i sin Vens Gravhøi. Naar eller hvor i Norge denne Asmund har levet, vide vi ligesaa lidet som hans øvrige Bedrifter. Aldeles romanagtigen er hans Levet siden bleven udsmykket af Sagaens Forfatter, og et Udtog af denne Roman er siden bleven fortalt som en sand Historie af Torfaus hist. norvag. vol. I. S. 307-315, Schönning norske Hist. 1 D.

618 Egils og Asmunds Saga.

S. 473-475. Suhm taler i sin kritiske Historie om denne Saga 2 D. S. 308-9. 3 D. S. 65-66, 190-91. Sagaen er udgivet i Upsal 1693, 162 S. 4 af Peter Salan med lærde men i Ruds befs Smag forfattede Anmærkninger. Asmunds Lofte om at begravest med sin Ven og de derpaa følgende Rædsler har Dehlenschläger fremsiit med stærke Farver i Tragoedien Fostbrødrene.

Sorle Starkes Saga.

Paa den Tid Haldan Branesofstre regjerede i Sverrig, og gjorde sin Frende Rasto til Hertug over Engelland, styrede Erling Upplands Konge tredie Parten af Norge, de tvende andre Dele havde Kong Harald Baldemarsen. Kong Erling havde været længe hos Kong Knud den mægtige, og af ham faaet store Foræringer. Han havde to Sønner Shvald og Sorle.

Da Sorle var bleven fiorten Aar, sagde han til Faderen, han vilde ikke ligge hiemme som Munk

Sørle Stærkes Saga. 619

i Kloster, og seilede derpaa med fem Skibe til Kong Estrovalds Rige i Africa. Der slaes han først med tolv Uhyrer af Blaamænd, siden med en stor Kæmpe og dennes Kone, der var ifærd med at lave en Ket af Mennekers og Hestes Kiød. Konen skænker han dog Livet, paa Vilkaar at hun skulde skaffe ham gode Vaaben og yde ham Bistand, naar han paafaldte hende. Da han Maanedagen derefter kom at hente sit Krav, fandt han sin Veninde i Strid med en anden Jetteqvinde, hendes Søster, fra hvis Klær han med Livsfare befrier hende, og erholder nu et Pantser, som den store Kæmpe Pandarus havde baaret, der efter Agamemnon regierede over Grækenland, tilligemed et Sværd og en Tourneerstang, som aldrig svigtede. Alt dette havde Hexen erholdt hos Kong Mafkebart i Serkland.

Efter at Sørle var bleven navnkundig ved dette Tog, tildrog det sig, at tvende Brødre Gard og Love, kom fra Markland med 12000 Mand, for at beile til Kong Haralds Datter Steinvora, som strax gav dem Afslag. Kong Harald blev derfor angrebet, og indatte, da hans Hær var bleven ødelagt, søge Hielp hos Sørles Fader. Der blev nu holdt et stort Slag, hvori Sørle med sin Landskæde fældede den store Rise Lodin fra Galster,

620 Sørle Stærkes Saga.

hvis Spyd var 12 Alen lang, og tilsidst begge de fiendtlige Hærførere, efter at dog Love først havde dræbt mange af den norske Konges Folk, især den finste Rentemeester og den svenske Cantsler, og selv tilsidst omskabt sig til en Drage.

Sørle drog ud igien paa Stog til Africa, og havde paa Tilbageveien til Norge en heftig Trefning i Drefund med Haldan Branefostre, som han dræbte, og hvis gulddrydede Skib han erobrede. Haldans Sønner, Sigmund og Hogne, eggedes af Søsteren Marsibil, der var gift med Hertug Rasto til at hevne Faderens Død. Hogne seiler til Norge med 60 Skibe og 4000 Mand, bemægtiger sig først i Sørles Fraværelse sin Faders Skib, holder derpaa et stort Slag med Kong Erling, hvori han omgiordet med Hrolf Krages Sværd Sigurliomi, dræber Kongerne Erling og Harald samt en finmarisk Troldmand, men bliver ved Trylleri hindret fra at bemægtige sig Kongedatteren Ingeborg. Imedens dette skete var Sørle kommet til Sverrig, for at tilbyde Forlig. Da han fik Afslag, holdt han først en Trefning med Sigmund, siden med Hertug Rasto, seirede i dem begge, og angreb Borgen med Skudvaaben, Bøflanger samt brændende Stene. Men nu kom Hogne til; i en ny blodig Trefning mødtes Hærførerne; i trende Timer hug de paa hinanden; da kastede

de Sværdene, og begyndte at brydes. Sørle kom
mer tilsidst til at ligge under Høgne. "Ikke vil
jeg bide dig i Struben som en Trold" sagde denne,
"bi til jeg henter mit Sværd" han gif, og Sørle
blev liggende i samme Stilling til han kom igien.
Da gav Høgne ham Fred og de blede Svogre.

Dette Udtog viser, at Sagaen er et Bæv af
Krimeligheder, der røber den største Uvidenhed hos
Forfatteren, som, for ikke at tale om Paudarus i
Agamemnon's Tjeneste, kan sætte en heel opdig-
tet Hob af Konger, samtidig med Knud den Mæg-
tige, fra hvis Tidsalder dog saa mange Eftetret-
ninger vare tilbage, og som kan (Kap. 10 - 11)
lade Sørle paa Tilbageveien fra Africa til Norge
seile forbi det vestre Morland og giennem Drefund.
Ikke mere bekiendt er Sagnskriveren med det gamle
Nordens Mavne, Sæder og Skikke. Aldrig har
nogen Nordboe hedt Karmon, Kasto, Marsibil
eller Ofidas. Hrolfs berømte Sværd Skofnung
kaldes her Sigurltomi. At spise Hestekød sættes
ved Siden af at spise Menneskekød. Heltene kæmpe
til Hest som Riddere, og i Sotrefningerne bruges
allehaande Krigsmaskine. Om end et Par af de
senere Talemaader f. Ex. som Munk i Kloster og

622 Sørle Stærkes Saga.

at flyde med store Bøsser (storbyssom) kunne gaae paa Afskriversens Regning, fordi de ikke findes i et Membran, Suhm har ladet conferere med den trykte Udgave (kritisk Historie 3 D. S. 31-32) vise dog alle de Dvrige tilligemed Sprogets hele Farve, at Sagaen neppe er ældre end det femtende Aarhundrede, og har aldeles intet Værd, hverken til at oplyse Oldtidens Begivenheder eller Oldtidens Sæder.

At Sørle, en Søn af den uplandiske Kong Erling, dræbte Kong Haldan af Danmark, tog hans Drageskib, Skraut, og maatte derfor kæmpe med Haldans Søn Høgne, der overmandede ham, og skænkte ham Livet, fortælles og i Hedins og Hognes Saga. Men der hedder Sørles Broder Elland, Hognes Broder Hakon; Hognes Dronning kaldes der Hervora Hildes Datter, og er her Ingeborg Sørles Søster. Der fortælles om Sørles Kamp med Vikingen Svide, hvorm Sørles Saga intet veed, og lægges til, at Sørles Broder faldt i den Kamp, hvilket skrider mod hvad her fortælles om hans Død Kap. 18. Da nu Hedins Saga ogsaa anfører nogle Træk af Sørles Kamp med Haldan, samt et Vers, der skulde staae i Sørles Vise, og intet herom findes i denne Saga, maae den vist være endnu yngre end den for

Sørle Stærkes Saga. 623

belagte Hedins Saga, men har dog neppe været bygget paa denne. I sammes svenske Udgave citeres vel en Sørles Saga udtrykkelig, men at deete er en senere Interpolation sees af Sørles Thattr i Flateyrbogen, der (Oluf Tryggves. Saga isl. Udg. 1 D. S. 52) har den rigtigere Læsemaade Sørles Vise (Sticke).

Da Hedins og Hognes Saga i Flateyrbogen har til Overskrift Saurla Thattr, og deri baade en Vise citeres om Sørle, og tillige siges, at han havde udført store Bedrifter i Østerhavet; er det rimeligt, at allerede i Begyndelsen af det fiortende Aarhundrede har Sørle været en Fabelhelt. Han nævnes og i det i femtende Aarhundrede digtede Skidarima, blandt dem der sadde i Valhal ved Odins Side. Om han nogensinde har været til, og hvilke Bedrifter han virkeligen har udført, kan ingen Dødelig mere sige, da de eneste Efterretninger vi have tilbage om ham, ere aldeles upaalidelige.

Sørle Stærkes Saga findes trykt i Bjørners Samling, Schønning (norske Hist. 1 D. S. 376-77) Suhm (kritiske Historie 3 D. S. 25-33) er kiende vel, at denne Saga er blandet med Fabler, men tillægge alligevel, uagtet den heel er aldeles upaalidelig, enkelte af dens Vidnesbyrd for megen Vægt.

Hialmter's og Olver's Saga.

Da Kong Inge i Mannenheim længe havde sørget over Tabet af sin dydsirede Dronning Marsibil, Datter af Kong Margarius i Syrien, hendte det sig en Dag, at han saae en gylden Baad lande, hvori var en Træl og en deilig Qvinde, der hed Luda, og udgav sig for Enke efter Kong Lucartus i Boocien, hvem Kong Rudus fra Serkland med en Hær, besat af Phytens Lande, havde slaet ihjel. Kong Inge ægter den skønne Luda. Efter at de havde levet sammen en Tid, kommer Inges Søn Hialmter og hans Fostbroder Olver hjem fra deres mange Vikingstoge, hvor de blandt andre Bedrifter havde befriet en Prindsesse Diane fra at blive gift med Rudus, Søn af Kongen i Serkland. Luda forelsker sig i Hialmter, men da hun vil vidtløftigen forklare ham, at hun hellere vil leve med ham end med hans gamle Fader, slaer han hende i Næse og Mund, hvilket hun lover at skulle hevne. Kort efter mødte Fostbrødrene først en Jette. af hvis Klør en Jettepige frelser dem, siden en Fingalp, der kaldte sig Bargeysa, et

Hjalmters og Olvers Saga. 625

Uhyre med Hænder, Hestehoved, Hestehale og Man, der giver Hjalmters Sværdet Enarvendil og gode Raad, samt lover at staae ham bi i den største Nød. Efter Bargeysas Raad udbeder Hjalmters sig af Faderen, at Dronningens Træl, Hord, maatte følge ham paa næste Sæto. Denne samtykker kun paa det Vilkaar, at Hjalmters i alt skulde rette sig efter hans Villie. Luda finder Hjalmters, før han gik bort, og paalægger ham til Straf for Kindhesten, at han aldrig skulde have Ro før han saa den skønne Hervora. Han svarer, hun skulde til hans Hiemkomst skræve over tvende Klipper, mellem hvilke fire Trælle vedligeholdte en Ild, og leve af Ravnemad. Som sagt saa skete det. Fostbrødrene havde mange Eventyrer at bestaae, som de ved Hords Hielp heldigen overvandt. Endelig landede de hos den troldfyndige Konge Hunding, hvis Datter Hervora giver dem Raad, hvorledes de skulde rede sig ud af alle de Farer, hvori Kongen vilde føre dem. Efter mange Kampe med Mennesker og Dvæg, forlode de Hundingslandet, da Hord havde taget hele Laarnet, hvori Hervora sad, paa sin Ryg, og baaret det til Skibet. Men neppe havde de seilet i fire Dage, før Skibet standsede ved Hundings Trolddom, der i Skif-

626 Hjalmters og Olvers Saga.

felse af en uhyre Hval nærmede sig Skibet. Hord tog vel et Sødyrs Ham, og kæmpede med Hvalen, men det hialv ei, for Hjalmters kaldte paa Bargeisa; da kom flyvende tvende Gribbe, der sønderlede Hvalen, og Skibet blev flot. Efter at have seilet længe, kom de til en ubekjendt Strandbred, hvor Hord døde; trende Dage bare Fostbrødrene hans Liig for at kunne begrave det hjemme, da forsvandt Liiget, og de befandt sig ved en guldpydet Borg, hvor Hord modtager dem i Kongepragt. Han var nemlig en Søn af Kong Thorlomaus i Arabien, hvem Luda havde forhexet til Træl, og kun under de Betingelser, Hjalmters havde opfyldt, kunde han erholde sin rette Skikkelse. Nu fik enhver sin Kierefte, Luda faldt ned i Ilden, og alt blev godt.

Dette Nannestueæventyr kan i det Høieste være fra det fiortende Aarhundrede, det har adskillige Viser, og indeholder en Blanding af de i Sagerne ofte forekommende Træk om Vifinger og Jetter med fremmede Hexehistorier, hvorved ikke engang er taget Hensyn til historisk Sandsynlighed. Det Synderligste ved det Hele er, at dette Æventyr er bleven udgivet med svensk Oversættelse af

Gialmter's og Olvers Saga. 627

J. F. Peringskiold Upsal 1720, 79 S. i 4 og en Kortale, hvori Udgiveren søger at forsvare Fortællingens Troeværdighed, og blandt andet formoder, at Marsibil var en Datter af Marcus Vipsanius Agrippa.

Halfdan Ensteinsens Saga.

I gamle Dage regierede over Norge en Kong Enstein, Søn af Sigurd Hring, kaldet Snogvie, som var født af Uslaug, Datter af Sigurd Fosnesbane, han var Einfiotles Broder, Sigmunds Søn, og nedstammede giennem Volsung fra Kong Odin. Med en Flaade af 100 Skibe hærgede Enstein vidt og bredt i det vestlige Asien, Grækerland, Blaaland og Morland; en Aften landede han ved Gardarige, stormede Hovedborgen, dræbte dens Konge Hergeir, og nødte Dronningen Isgerda til at ægte sig.

Hergeirs Datter den skønne Inaegerda, blev opfostret hos Ekule Jarl, en vældig Krieger paa

628 Halvdan Eysteinsens Saga.

Alfsborg, øster i Garderige. Did sendte Eistein sin Son Halvdan med en stor Hær. Skule, der forudsaae det Tilkommende, blev just under dette farlig syg; han lovede Kongedatteren til den stærke Krieger Kol, hvis han vilde forsvare Borgen, og kort efter hed det sig, Skule Jarl var død, Prindsessen fik Kols Datter, der og hed Ingegerda, til at stifte Klæder med sig, og indtage hendes Plads som Kongedatter. Imidlertid var den unge Halvdan kommen til Borgen, Kol mødte ham, men faldt efter tapper Modstand, og Borgen blev indtaget. Man fandt der den formentlige Prindsesse, der dog ikke behagede Halvdan, som derfor afstod hende til Alfkiel Snilling, Eysteins Bannerfører. Skule Jarl undkom i Skikkelse af en Krøbling bærende Ingegerde som en gammel Kielling paa sine Skuldre.

Tre Aar efter kom tvende ubekiendte Mænd til Kong Eystein paa Aldengiaborg, den ene var høi og mørkladen; den anden liden og fion; begge kaldte sig Grim; de bade om Winterophold, og Kongen tog imod dem, uagtet Dronningen lod falde nogle advarende Ord. Ved Julegildet, da næsten alle Gæsterne vare faldne i Søvn ved Bordet, saa Halvdan, at Handsken var faldet fra den ene sovende Grim, og at han havde en smuk Pigehaand, besat med Guldringe. Halvdan tog en af Ringene,

Halvdan Gysteinsens Saga. 629

afskar en Haarlof og lagde begge Dele i Handsken, men snart indsov han selv, betyngtet af Alrusen, og da han vaagnede var Handsken borte, begge Grimmerne ligesaa, og Kong Eistein dræbt. Halvdan blev nu betaget af en heftig Længsel efter Handsken, han havde mistet, og gjorde det Løfte, at ville opsoge sin Faders Morder; han overlod Riget til Dronning Isgerdes Broder, Kong Sigmund af Gothland, og seilede bort med trende Skibe.

I Halvdans Fraværelse fordrede Ulfiel hele Gardarige paa den formentlige Ingegerdes Begne, Sigmund overvandt ham, og nødte ham til at flygte. Han tyede til sin Broder Ulf, der var sat til at styre Norge, Eisteins gamle Rige, og fordrede ham til at gjøre Oprør, og da Broderen afsløg ham dette, nedhug han ham paa Stedet, og bemægtigede sig det hele Land. Ulf Frygt for Halvdan turde han dog ikke blive der, men udrustede 60 Skibe, som han besatte med de værste troldekyndige Folk, han kunde finde i hele Norge, Finmarken og Halogaland, plyndrede dermed i Vesterhavet, gik ogsaa til Hællulands (Hulelandets) Ørken, Grønland, det kolde Sverrig, Kyrialand, Hundingiarige lige indtil Biarmeland. Der mødte han Halvdans Flaade. Et stort Slag begyndte, men Halvdan kunde, uagtet af sin Tapperhed, ikke

630 Halvdan Gysteinsens Saga.

staae mod disse Koglere, paa hvem intet Jern beed. Han segnede ved et Kallehug og hans Folk vare næsten overmandede; da en Flaade paa 30 Skibe nærmede sig under en diærb Ansører, der jog Ulfkiel paa Klugt, reddede Halvdan, og efter at have lagt ham ind hos en gammel lægekundig Skovbygger for at helbredes, igjen seilede bort med alle sine Skibe. Den flygtende Ulfkiel traf sin tredie Broder under Biarmeland med en Flaade, denne trolovede sig med Biarmekongens Datter, og seilede derpaa med en mægtig Hær til Kyrialsbotn for at opsøge Grim, der var den ubekiendte Ansører, som havde overvundet Ulfkiel. Grim mødte dem ved sin Borg i Kyrialsbotn, i trende Dage strede de med hinanden, og Grim mistede to Tredieparter af sine Mænd.

Imidlertid lægedes Halvdans Saar. Skovbyggeren sagde ham, at den heie Grim var ingen anden end Skule Jarl, der havde dræbt hans Fader, men reddet hans eget Liv; og fortalte ham tillige de tvende Beie, der ginge til hans Borg. Halvdan valgte den forreste over Land, uagtet den gik forbi kæmpestore Røveres Boliger. Halvdan fældede alle Jetterne, samt de Uhyrer, der ledsagede dem, og sloges endog lykkeligen med deres Siensfærd. Paa femte Dag kom Halvdan til en

Halfdan Gysteinsens Saga. 631

Kion Borg, paa Muren stode tredive vakke Jomfruer; den skionneste tiltalte ham, lovede ham her at skulde faae, hvad han havde mistet i Gardariget, og kastede Handsken til ham med Opfordring, at redde hendes Fosterfader, hvis Liv var i Fare. Halfdan ilte til Valpladsen, dræbte Ulfskiel, og hjalp Grim til at bekæmpe alle Koglere i hans Følge.

Halfdan tog nu Gardarige i Besiddelse, Skule Jarl gav sig tilkiende, og overlod sin Skiebne i Halfdans Haand, der gav ham Enkedronningen Isgerde til Ægte. Deres Søn blev den Hreggvid, hvis Datter Ingegerde ægtede Gange Hrolf. Halfdan reiste med sin Ingegerde til Norge, sit Fædrenerige, han havde med hende to Sønner, Thorer Hiort og Eistein Glumre, og en Datter ved Navn Ingeborg, der ægtede Kong Agrippa og blev Moder til Ferram og Plato.

En Membran i den arnæmagnæanske Samling No. 343, i 4, der stemmer overeens med Papirshaandskriftet sammesteds No. 344 og i de submiste Afskrifter paa det kongelige Bibliothek No. 565 og 283 i 4 har en Deel Afvigelser fra den senste Udgave, blandt hvilke følgende er det Mærkeligste.

632 Halfdan Eysteinsens Saga.

Eisteins Slægt angives saaledes. Hans Moder var Dagns, Eyster til den Svandvide, som ægtede Hromund Gripsøn, hans Fader hed Thronn og gav Thronnhiem Navn, han var en Søn af Seming Odins Søn Eisteins Broder var den Erik Vidforle, der fandt Udødelighedens Land. Eisteins første Kone var Asa, en Datter af Sigurd Hiort og Aslaug Enogsies Datter.

Om Isgerdas Slægt hedder det, at hun var en Datter af Kong Hlandver (Ludvig) af Gothland, hendes Brødre vare Sigmund, Harald Haarfagers Stavnbo, og Oddur Skraut, Fader til den Guldsthorer, der nævnes i Landnamabog.

Til Slutning findes samme Tillæg, som ogsaa Torfaus hat fundet i sit Haandskrift, og Biorner af Torfæi norske Historie indrykket bag efter sin Udgave af Sagaen, der fortæller at Halfdan og Sigmund tillige med Oddur Skraut sloges med to Sønner af Kong Agnar i Gestrifalund, Rafnar og Valur, af hvilke især Valur, om hvem der gives en vidtløftig Saga, eløde meget Guld, som han havde frataget Totunen Svade, Afathors Søn, i Fjeldet Blesaverg ved Dumbshav. Enden paa Slaget blev, at Brødrene maatte flygte, Vale styrtede sig med to Guldkister ned i en Fos, hans to Sønner bleve nedstyrtede efter ham, og disse

Halvdan Eisteinsens Saga. 633

Frender forvandlede der til levende Drager, som rugede over Guldet, til Guldthorer tog det. Agnar flygtede til Halogaland, hvor han blev Trolde, samlede Guld og gik tilsidst levende ind i en Hvi. Om Halvdan er der en lang Fortælling, fra ham og Ingegerde nedstamme mægtige Slægter i Norge og paa Orkenserne.

Kogle andre mindre mærkelige Varianter i Genealogierne af andre Haandskrifter anfører Suhm i Anmærkningerne til 31. Tabel til den kritiske Historie.

Uagtet denne Fortælling begynder i Norge, er dog Garderige og Biarmeland de egentlige Skuepladse for Begivenhederne. Disse ere ikke blot udsmykkede med mange Koglerier, men i dem selv meget usandsynlige, og Haarlocken, som Halvdan affaar, og siden, da han har mistet den, saa høiligen længes efter, er slet ikke nordiskt, men et Træk laant af Riddertidens Romaner. Der findes ingen Vers i denne Saga, og Skildringerne af de deri forekommende Kampe indeholder blot det i slige Sagaer sædvanlige. Sagaens Hovedpersoner ere for Resten aldeles ubekiendte; thi den norske Kong Halvdan hin Milde og hin Madilbe

634 Halvdan Eisteinsens Saga.

Eisteins Søn, om hvis Bedrifter Snorre taler i Ynglingasaga Kap. 51-52, har intet tilfælleds med vor Halvdan uden Navnet. De i Sagaen forekommende historiske Henvisninger ere meget ufterrettelige. I Sigurd Hofnesbanes bekiendte Slægtregister forekommer den grove Feil, at Sinfotle, Sigmunds Broder, gøres til hans Søn. Flere Urimeligheder findes i de tilfældes Varianter, ikke blot at Aslaug, Sigurd Snogsies Moder, gøres til hans Datter; men Eistein siges paa den ene Side at have været en Søn af Ebrand, der gav Trondhjem Navn, hvorved han sættes op i den fierneste Tid, og paa den anden Side lader man hans første Kone være yngre end Regnar Loddbrog, og hans Søns Staldbrodre være samtidige med Harald Haarfager, hvorved Begivenheder forbandtes, der maatte ifølge alle andre Sagn, antages at være ved mange Aarhundreder adskilte. Den Eistein Blumru, der gøres til Halvdans Søn, og som uden Tvivl var Anledning til, at Sagnskriveren meente, at islandske Slægter nedstammede fra denne Halvdan, har efter Landnamabog S. 361 en ganske anden Herkomst, nemlig fra Halvdan den Gamle. Fromund Gripsen er maaskee en historisk Person, men hans Saga er en Fabel, digtet i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede. Sam-

Halldan Gyssteinsens Saga. 635

ge Hrolf Hreggvids Svigerføn er, faavelſom Erik Vidfærle og Kong Agrippa med tvende Børn blotte Fabelhelte. Eventyret om den første er digtet i Norden uden Tvivl i 14de Aarhundrede, det om den anden forfattet omtrent i det trettende Aarhundrede, og Fortællingen om den sidste en overſat Roman. Den Fabel om Raknar og Valur, ſom nogle Haandſkrifter føie til, kan være foranlediget ved et gammelt Sagn, men er nærmest hentet fra Guldhorerens eller Torſkfirdingasaga, og uden Tvivl senere tilføiet, da Eventyret efter den almindelige Form maatte synes til Ende med Halldans Tilbagekomſt til ſit Fædrenerige. Anledning til dette Tillæg gav vel Raknet paa Dronning Iſgerdas Broder, der blandedes med den Sigmund, der var Oddr Skrauts Broder. Alle diſſe Hentydninger til andre Sagaer, ligefom og at Landnamabogen udtrykkeligen nævnes, hvilket ikke i de ældre Sagaer pleier at ſkee, viſer, at dette Eventyr ikke er ældre end det fiortende Aarhundrede.

Udtog heraf have Torſæns (hiſt. Nor. 1. S. 297-307) og Schonning (norſke Hiſtorie 1. Deel S. 487-489) optaget i deres Hiſtorier. Suhm har og i ſin kritiſke Hiſtorie flere Gange beraabt ſig paa dette Eventyrs Vidneſbyrd 2 D.

636¹ Halvdan Eystensens Saga.

C. 643 3 D. S. 730-731. Sagaen er trykt i
Bjorners Kæmpedater.

Halvdan Branefostres Saga.

Hring, Konge i Danmark, var gift med Signi Datter af Wilhelm, Ridgothlands Konge. Deres Datter var Ingeborg, deres Sønner Halvdan og Asmund. Da disse vare ti og elleve Aar gamle, landede en Aften Vikingerne Sote og Snæfoll med en stor Hær, dræbte Kong Hring tilligemed Asmund, og bemægtigede sig Riget; men Kongens to andre Børn bleve reddede af Thorvid Jarl, og sendte til hans Broder Ottar Jarl i Biarmeland. Da de havde opholdt sig der nogen Tid, vilde Halvdan ud paa Sotog, Eysteren fulgte ham. De bleve forslagne til Hællulands Orkener. Der slaes Halvdan med nogle Trolde, som spiste Heste og Menneskeskib, og derfor hejrede Skibe til Landet; han fælder Troldene, og befrier to Ewillingbrødre, Sigmund og Sigurd, tilligemed Eysteren Hilde, Børn af den skotske Jarl Angantyr. Han var bleven un-

Halldan Braneføsters Saga. 637

der støttet i denne Bedrift af en menneskeligere Trolde-
Kvinde, som hed Brane, hvis Moder, Datter af
Jarl Wilhelm i Balland, var bleven bortført af
den trehovedede Trolde Jarnhaus. Halldan dræber
dette Uhyre, deler en Tid lang Tæng med Brane,
og modtager af hende fortryllede Vaaben. Efter
hendes Anviisning seiler han til Kong Olaf i En-
gelland, hvis Datter Marsibils Elskov han tilven-
der sig, ved Hielp af nogle fortryllede Urter. Olafs
Landværnsmand Ake blev ham fiendsk, og meente
i Beddekampe at overvinde ham; men i at svømme
viser Halldan sig hans Messer, i Turnering kaster
han ham af Sadlen. Da Ake engang vilde inde-
brænde ham, kom Brane giennem Luften ham til
Hielp, og da Ake vilde med en Skare Bevæbnede
overvinde ham, bliver denne ynkfeligen lemlæstet.
Halldan seiler bort med 20 Skibe, Kongedatteren
havde givet ham, forener sig med Skioldmoen
Hladgertha fra Hladsen, og erobrer nu sit Fæ-
drenerige igien. Den døende Sote havde vel høret
al Erindring om Marsibil bort hos Halldan, men
Brane kommer, og fornyer hendes Minde. Halldan
lander i Engelland, just som hans Elskede
skulde været gift med Kong Erik af Miklegaard,
denne erholder nu Halldans Syster, Halldan æg-
ter Marsibil, og bliver efter Faderens Død Konge

638 Halvdan Branesfostres Saga.

i Engelland, deres Søn var Rigard, Maffels Fader. Den som giftede Branes og Halvdans Datter, blev Konge i Danmark efter Halvdan.

Denne Fortælling er et blot Eventyr. En Troldpvinde spiller Hovedrollen, og alt det Dørige er digtet uden Hensyn til historisk Sandsynlighed, eller nogen Kundskab til det gamle Norden. Ellers kunde Forfatteren ei have ladet Broderen til en dansk Jarl være Jarl i Biarmeland, eller en Konge i Ridgochland hedde Wilhelm, en Konge i Engelland Oluf, og en Keiser i Konstantinopel Erik. Stilen og de enkelte Træk ere de i slige Eventyr sædvanlige. Halvdan Branesfostre nævnes vel og i Sørle Stærkes fabelagtige Saga, men naar undtages, at han ogsaa der forestilles at have regieret i Danmark, er alt det andet, vi der læse om ham, stridende mod denne Sagas Beretninger. Suhm har derfor beviist den for megen Ære, naar han flere Steder i sin kritiske Historie beraaber sig paa dens Blødesbyrd. Kritisk Hist. 3 D. S. 121, 328. Der gives Haandskrifter af denne Saga, der indeholde endnu flere Eventyr, end den i Bjørners Samling trykte, men det vilde ei lønne Umagen at anstille nogen Collation.

Sturlaug Starffames Saga.

Alle sandfærdige Historieskribere vide, at Grækenlands og Afiens Indvaanere først beboede de nordste Lande, og at der det Tungemaal begyndte, som siden udbredte sig over alle Riger. Dette Folks Formand hed Odin, fra hvem Slægtregistre uledes. Den Gang regierede Harald Guldmund over Throndhjem, i hans Rige boede Jarl Hring, hvis Datter Wesa overgik andre Noer, som Guldet Kobberet. Hun var bleven opdraget hos en gammel troldkyndig Kone, der hed Befreia. Sturlaug, en Søn af en Jarl i Nummedalen, friede til hende, men hun afviste ham som den, der endnu ikke havde udført berømmelige Bedrifter.

Kort efter reed den gamle Kong Harald, der nyligen var bleven Enkemand, til Jarlens Gaard, og tvang ham til at trolove sig hans Datter. Da han var bortredet, kom den stemme Vifing, Kol Krappe, til Gaarden, afsvang Jarlen det samme Løfte, og erklærede Harald for Ridding, hvis han ei mødte ham, eller lod møde for sig i Holmgang. Den første Kæmper, der mødte paa Haralds Vegne,

640 Sturlaug Starfjames Saga.

blev fældet; Kongen maatte derfor søge Hielp hos Sturlaug, der imedens ved sine Vifingstog var bleven berømt. Sturlaug vilde ifkun samtykke paa de Vilkaar, at Kongen affød ham sin Brud. Da Kongen maatte indvillige deri, holdt han Bryllup, og Ufa anbefalte ham til hendes Fostermoder Vefreia, der ved Tryllekunster forøgede hans Styrke, gav ham Sværdet Angurbadil, og foruden flere gode Raad, sin Fosterfader Troldmanden Svipud med til Bistand.

Ved Gothaelven var Holmgangen berømmet. Et Skind blev kastet under de Stridendes Fodder, og 20 Mark Sølv skulde tilfalde Seierherren. Koll forlangte at see Sturlaug's Sværd, han viste ham først et andet, hvorved Koll troede at være sikker; men under Kampen fremtrak han det, Vefreia havde skænket ham, og dræbte dermed sin Modstander. Fradmar, Koll's Broder, vilde hegne hans Død, blev overvundet af Sturlaug og, efter Vefreias Tilskyndelse, hans Kostbroder.

Med en Skare af tielke Kostbrødre red Sturlaug hjem, hvor han fandt Kong Harald i Færd med at indebrænde Jarl Hrings Familie. Sturlaug forhindrede det vel, men for at forsone Kongen, maatte han dog paatage sig at skaffe det Urørehorn, Kongen engang havde tabt, uden at

Sturlaug Starffames Saga. 641

denne vilde sige ham, hvor det var at finde. Han tyer atter til Vefreia, som viser ham til sin Søster, Snælaug, gift med Kong Hundolf i Hundingialand. Fostbrødrene seilede bort paa et Skib, bemandet med 100 Mand. De styrede nord for Halogaland, Finmarken og Vandnesfæt, indtil de kastede Anker i Ofla Vig. Der havde tre af dem Møder med Jettekvinder om Natten. De tvende erholdt derfor Løfte om Medbør, naar de ønskede det, og Sturlaug en prægtig Stridsbøxe, der kunde blive saa lille som en Knappenaal. Da de kom til Hundingialand, tog Snælaug vel imod dem, og fortalte dem, at Urorehornet stod i et Tempel i Biarmeland, der var helliget Odin, Frigg og Freia; men Kong Hundolf lod dem anfælde, og efter tapper Modstand bleve de kastede i en Klippehule og aflædte indtil Underbuxerne. Der havde Sturlaug giemt sin underfulde Øxe, og ved dens Hielp befriede han sig og sine Staldbrødre.

Fra Hundingialand ilede Fostbrødrene til Biarmeland. Sturlaug trængte ene ind i Afguds-templet, og borttog Hornet af Odins Bord, en af hans Fostbrødre, Hross Refia, der vilde rane en Guldtavle, blev dræbt af den kæmpestore Tempelforstanderske. Sturlaug bragte nu Hornet til

642 Sturlaug Starffames Saga.

Kong Hring, og fastede ham det i Ansigtet, saa fire Tænder faldt ud. Derpaa reiste han til Sverrig, hvorhen hans Familie alt havde begivet sig, og blev Kystforsvarer for Sverrigs Konge Ingvæfreir, der efter 12 Mars Forløb gav ham Kongenavn og et stort Rige. Med sin Flaade gjorde han nu seierrike Krigstog til Biarmeland og Hundialand.

Efterat have vundet Magt og Ære holdt Sturlaug et stort Julegilde, hvor han gjorde det Løfte, at vove Livet for 'at erfare, hvorfra Bøffelhornet var kommen, og hans Fostbroder Fradmar lovede, at han inden den tredie Juul skulde have sovet hos Ingeborg, Kong Ingvars Datter. Sturlaug hentede først Raad hos Befreia, og sendte derpaa en af sine Fostbrødre, der hed Froste, til Finmarken, han fastede en Stok med Skrift i Skindet af den finmarkske Konges smukke Datter, der hed Misl, som ved at læse det Skrevne strax var redebon til at reise til Sturlaug, hvem hun længe havde foretrukket for alle andre. Froste maatte gribe under hendes Belte, og de fore gienem Luften til Sturlaug, der nu bad Froste at skifte Klæder med sig, og i sit Navn ægte Misl. Bryllupsnatten skulde Sturlaug sig ved Sengen, og hørte Misl fortælle Fabelen, hvorledes Bøffel

Sturlaug Starssames Saga. 643

len var opfødt i Biarmeland, hvorpaa han af Frygt for Niols Trolddom strax opbrændte Brudeparret.

Gradmar havde megen Nøie med at erholde Ingeborg, thi hun ringeagtede ham som Sturlaug's Træl, hans listige Paafund og snue Forvandlinger opdager Prindsessens Klægt; tilsidst drog Sturlaug til Aldeigiaborg, (i Gardarige) dræbte Ingevar, og gav Ingeborg til Gradmar, der udnævntes til Landets Konge. Sturlaug døde af Velde i Fredfrodes Dage. Sagaen endes med, at den er skrevet efter Kolbeins Nøyliabog.

Dette Eventyr har havt den ufortiente Lykke, at blive anseet for i Grunden at indeholde Sandhed af Nordens Historiekrivere, endog en Torfæus hist. Norvag. P. I. p. 201-204, Schoning norske Hist. 1 D. S. 130-136, Lagerbring svenske Hist. 1 D. S. 335, Suhms kritiske Historie 3 D. S. 93-94. Fra først til sidst er Indholdet i sig selv utroligt, og vilde man betragte alt dette Utrolige som Indklædning, forsvandt Hovedbegivenhederne selv: Keiserne for at finde Bøffelhornet og erfare sammes Oprindelse, samt Grad-

644 Sturlaug Starssames Saga.

mar's Siftermaal. Men selv dette Utrolige indeholder intet karakteristisk, men blot flette Udmalinger af de i flere Eventyr forekommende Scener, med megen Armod i Udtryk og Bendinger. Sagaen har ingen Genealogier, og kun et Par ubetydelige Vers. Indledningen røber det femtende Aarhundredes Griller, og Beskrivelsen over et Gudehuus i Biarmeland, helliget Aserne, stor Uvidenhed om dette Lands ældre Tilstand, endog om det Troeværdige, Islændere selv derom havde berettet. (Heimskringla Oluf Hell. Saga K. 143). Hundingialand er som sædvanligt i slige Sagaer et Utopien. Kun tvende historiske Personer nævnes i Sagaen Frode den Fredegode og Yngvesreir; men disse tvende kunne ei antages som Samtidige, heller ikke kunde Sturlaug sættes saa høit op i Tiden, naar han skulde have levet senere end Thorstein Vifingsons formentlige Tidsalder. Vel sætter ikke den trykte Saga udtrykkeligen ham i Forbindelse med denne, men Sværdet Angurvadil, han erholdt af Vefreia, var Vifings berømte Sværd, og det arnamagnæanske Haandskrift 171 i Fol. lader Vefreia være af Vifings Et, ligesom og det Haandskrift, Torfæus fulgte, lader Kol Krappe være i Slaget med de Uhyrer af Mennesker, Vifing overvandt. I Gange Hrolfs Saga gøres denne

Sturlaug Starffames Saga. 645

til en Søn af Sturlaug den Starffame, og siges opkaldt efter Hrolf Refia, som tilfattede Livet i Irland (vor Saga siger i Biarmeland). Efter denne Saga skulde Sturlaug have tilfattet Livet i et stort Slag i Garderige, hvor han hjalp sin Søn mod dennes foglende Fiender. Der ses til, at Sturlaug's Saga lader ham døe paa Gotteseng. Dette Forhold mellem vor Saga og disse to andre Fabelsagaer viser blot, at den er yngre end Thorstein Vikingsens, og ældre end Gange Hrolfs.

Meget forskiellig fra den trykte Saga er det arnæmagnæanske Haandskrift 171 i Kol. Indledningen er der udeladt. Den begynder med at Harald Gudmund, en Søn af Eistein Ulffen, regierede over hele Norge, og at hans Kone Signy var Datter af en Jarl fra Holsetuland. Meget vidtløftigere fortælles alle Begivenhederne, indtil da Sturlaug bragte Horner til Kong Gudmund eller det 19 Kap. i den trykte Udgave. Derpaa afviger Haandskriftet ved ikke at lade Sturlaug drage til Sverrig, men overensstemmende med Gange Hrolfs Saga bosatte sig i Hringrige, og med sine egne Folk erobre Hundingialand og Biarmeland. Den urimeligste Deel af den trykte Saga fra 21de Kap. og til Enden er udeladt. Haandskriftet ender med at Sturlaug ihjelslaaer Harald Gudmund,

646 Sturlaug Starssones Saga.

og søger dennes Frende Harald Hvide i Halogaland til at forlige sig med ham. Haandskriftets Fremstilling maaskee fra Enden af det fiortende Aarhundrede, er vel ældre og endeel bedre end den trykte Sages, men ogsaa i den ere Urimeligheder nok tilbage, ligesom og dens Begyndelse er aldeles uhistorisk. Sagaen er udgivet med svensk Oversættelse af Gudmund Dlossen. Upsal 1694 i 4.

Gange Hrolfs Saga. *

Hreggvid regierede i Holmgaard eller Gardarige, og anvendte syv Vintre paa at erobre Landene ved Dyna, der i Størrelse er den tredie eller fierde Flod i Verden, og hvis Udspring Erik Vidforle søgte, som der berettes i hans Saga. Hreggvid erhvervede sig Hesten Dulcefal af Dromedarernes Slægt, og et Sværd af det Slags Jern, som falder i Floden Ger. Som han sad rolig i sit Rige, blev han angrebet af Kong Erik i Gestrifeland, der hører under Sverrig, hvor Folk ere stærke, af Thus,

Gange Hrolfs Saga. 647

seart, og stemme at omgaaes. Erik, der havde flere Bersærker og især Eroldmanden Egir i sit Følge, ihjelslog Hreggvid, men blev saa indtaget af hans smukke Datter Ingegerd, at han lovede at tilstaae hende, hvad hun begjærede. Hun bad først, at en Høi maatte opkastes over Faderen, hans Kostbarheder lægges deri, og et høit Gierde opføres deromkring; dernæst vilde hun i trende Aar raade for den fjerde Deel af Riget, og hvert Aar lade en Kæmper møde Eriks Bersærk Søkve, fastedes denne af Hesten, skulde Erik forlade Riget, blev hendes Kæmper overvundet skulde han overgive sit Rige. Ifølge Egirs Raad blev det bevirket ved Eid *), at Ingen skulde mægte at overvinde Søkve, uden den, som havde Hreggvids Rustning, men denne laae i hans Høi, og Høien var bygt saa stærk, at intet Mennecke formaaede at aabne den. Til ydermere Sikkerhed lovede Erik sin skønne Syster Gyde til den, som kunde vinde Rustningen, for i ethvert Tilfælde at have ham i sin Vold.

Til samme Tid regierede Sturlaug Starffame over Ringerige i Norge, hans fjerde Søn hed Hrolf, og fordi han var saa tyk, at ingen Hest

*) Et vist Slags Roglerie.

648 Gange Hrolfs Saga.

Kunde bære ham, Gange Hrolf. Denne kunde ikke forliges med Faderen, han erholdt af sin Moder to af de Kapper, Hærfællingen Vefreia havde stænket hans Fader, og gif bort dermed uden at sige Noget Farvel. Efter adskillige Omtumlinger kom han til Thorgnyr Jarl, der regierede over Jylland, dennes Søn hed Stefner, hans Datter Thora og hans Raadgiver Biorn. Hrolf blev der Landværnsmænd.

En Dag Thorgnyr sad paa sit Dommersæde, flosi en Svale over ham, og lod falde en Silkeflud, hvori var et Menneskehaar, af Farve som Guld og af Mandes Hoide. Thorgnyr gjør det Løfte, at ville faae hende til Egte, hvis Haar dette var, og erfarer nu af Biorn, at Haaret maatte tilhøre Prindsesse Ingegerde. Thorgnyr lover derpaa den, som vilde ride Turnering med Søve, sin Datter Thora med Tredieparten af sit Rige. Hrolf bød sig til, men vilde reise ganske allene.

Paa Reisen giennem Danmark møder Hrolf en bevæbnet Mand, som han overvinder og stænker Livet; det var en dansk Bondes Søn, der kaldte sig Wilhelm, og foregav, at han havde agtet sig til Hreggvids Grav, for derved at vinde den skionne Gyde Kong Eriks Syster. Hrolf antager ham som sin Riddervend. Ifølge Wilhelms

Overtalelse drager Hrolf ind paa en Gaard, hvor man modtager ham med et prægtigt Gilde; men i det han udsøver sin Ruus, bliver han bundet, og Wilhelm truer at dræbe ham, hvis han ei vilde sværge, at følge Wilhelm til Gardarige, udrette alt for ham, indtil han fik Gyde til Egte, og aldrig at ville hevne sig. Hrolf maae indgaae disse Vilkaar.

Da de kom til Eriks Hof, pralte Wilhelm af alle sine Færdigheder, og fremstillede Hrolf som sin Riddersvend. Kong Erik opfordrede ham derfor til at opjage en Hiort med gyldne Horn, der havde viist sig. I Hrolfs Selskab begiver Wilhelm sig at søge Dyret, men trettes snart. Hrolf følger det til en Alfkones Huus, som just havde udsendt Hiorten, for at lokke nogen til sig, da hendes Datter trængte til Menneskehjelp for at kunne føde. Hrolf betiente hende, og erholder til Løn Hiorten samt en Guldring, der satte ham i Stand til at overvinde enhver Besværlighed. Wilhelm pralte nu med at have taget Hiorten, og tilbød sig at dræge til Hreggvids Hoi. Han reiste med Hrolf, men skrækkedes snart af et mædende Uveir, og blev tilbage. Hrolf trængte sig igiennem, og kom til Høien, som han fandt saa stærk, at den lei Kunde brydes. Men den døde Konge sad ved dens

650 Gange Hrolfs Saga.

ene Ende; fortalte, at det havde været ham selv, der som Svale var fløjet over Thorgnyr Jarl, og gav Hrolf en dobbelt Rustning af lige Udseende, den ene skulde han beholde selv, og give Wilhelm den anden. Denne bragte sit Bytte til Kong Erik, der dog ikke endnu ret troede hans Manddom. Men Erik havde en farlig Krig med Tartarernes Konge Menelaus om en Ø, der ligger midt mellem Gardarige og Tartariet og kaldes Hedinsøe, fordi Hedin Hiarands Søn paa sin Reise fra Indialand til Danmark, først skal have landet der. Paa denne Ø havde Kong Menelaus sat en stor Troldmand, der hed Sote, som overfaldt Erik med en vældig Hær, mod ham skulde Wilhelm stride. I Slaget isører Hrolf sig Wilhelms Rustning, og nedlægger Sote; derfor erholder Wilhelm Prindsesse Gyda til Ægte.

Hrolf forlod vel Wilhelms Tjeneste efter at have opfyldt sit Løfte, men opholdt sig dog endnu ved Eriks Hof, indtil Tiden nærmede sig, da Prindsesse Ingegerde skulde for sidste Gang faae en Mand til at ride mod Søve. Den skionne Møe kom i Forsamlingen, at udsøge sig en Kæmper, og valgte Hrolf, som efter forstillede Undskyldninger fulgte hende til hendes Borg, hvor han fortalte hende sin Historie. I Turneringen kastede

Gange Hrolfs Saga. 651

han sin Modstander af Hesten, hug dem ned, som efter Kongens Befaling skulde gribe ham, og undkom til Ingegerdes Borg, hvorfra han med hende og hendes Skat flygtede paa Hesten Dulcefal.

Kong Erik vilde have hængt Wilhelm, men denne lovede at bringe ham Hrolfs Hoved. Han ilte efter ham, foregav at være forjaget af Erik, og anraabte hans Hielp. Hrolf tillod ham at følge sig. Hvorpaa Wilhelm næste Nat bedøvede Hrolf med en Soveurt, afhug hans Fodder, da han, formedelst det uigiennemtrængelige Pantser, ei kunde dræbe ham, tvang Prindsessen til at følge sig under Lausheds Løfte, og drog nu med hende til Thorgnyrs Hof, hvor han tilegnede sig Wren af det hele Tog, og erholdt Løfte om at ægte Jarlens Datter. Ingegerde glemte Hrolfs afhugne Fodder, og lagde Lægeurter ved, at de ei skulde raadne. Imidlertid var en ukjendt Mand, der kaldte sig Møndul kommet til Jarlens Gaard, og saaledes vidst at indtage Jarlen, at han var bleven dennes første Raadgiver. Biorn blev efter hans Beskyldning dømt til Galgen, og Møndul havde tilegnet sig hans Kone og hans Huus.

Da Hrolf omsider vaagnede, tog han Svien af sine Saar ved en Lissteen, han bar hos sig, flæbte sig hen til Dulcefal, som Wilhelm ikke havde

652 Gange Hrolfs Saga.

formaet at tømme, og denne bar ham til hans Ben
Bjørns Gaard. Da Hrolf slæbte sig ind i Stuen
og saae der Bjørn bunden, og Mondul leffende
med hans Hustrue, greb han strax denne med sin
sterke Arm. Mondul maatte, for at redde Livet,
tilstaae, at han var en underjordisk Dverg, der
af Kiærlighed til Bjørns Kone havde spilt denne
Rolle, han lovede at ville giøre alt godt, og be-
gyndte med at sætte Hrolfs Fødder igien til Be-
nene. Hrolf gif nu til Thorgnyr, aabenbarede
hele Sammenhængen, og Wilhelm, der var en
Usling, som Egirs Koglerier havde bragt til at
staae Hrolf efter Livet, blev hængt.

Ingegerde erklærede, at hun ei vilde gifte
sig, førend hendes Faders Død var hevet. Thorg-
nyr samlede derfor en stor Krigsmagt, som Hrolf
skulde anføre. Han fik Hielp fra Sverrig, Fris-
land og Benden, men meest dog af Mondul, der
satte sine Koglerier imod Egirs; Mondul bandt alle
Skibene sammen paa Seiladsen til Garderige, og
indhyllede den udfibede Hær i et sort Silketelt
o. s. v. Imedens dette Tog gif for sig, blev Thorg-
nyr dræbt af en skotsk Bersærk, men denne fælder
des igien af Sturlaug Starffame, der som Sla-
get stod, kom tilseilende med trende Skibe, og
efter at have hiulpet Bjørn forlod igien Landet.

Gange Hrolfs Saga. 653

Paa Gardariges Kyster begyndte Krigen at blive farlig for Hrolf, da han vel havde overvundet Kong Erik i et stort Slag, men denne idelig erholdt Forstærkning. Nu landede Sturlaug Starfsame med sine trende Skibe, og gav sin Søn kraftig Bistand, indtil han dræbtes bag fra af Egir *). Hrolf blev saa rasende derover, at han drev Fienderne paa Flugt, men hans egne Folk vare alle saarede, og Eriks Borg endnu tilbage. Hrolf gik om Natten til Hreggvids Høi, der gav ham et Bægger, hvoraf han og hans skulde drikke for at styrke sig. I det følgende Slag mod de i Tal langt overlegne Fiender erholdt Hrolf atter Bistand af en Krigshær, som landede ved Kysten, Egir og Erik bleve efter mangfoldige Koglerier endeligen dræbte, og Gardarige erobret.

Seierherrerne vendte tilbage til Narhuus, hvor den ubekjendte Hærfører, der saa kraftigen havde understøttet Hrolf, fortalte, at han hed Harald, og var en Søn af en engelsk Kong Jatgeir, der var bleven ihjelslagen af sin Frende Henrik.

*) Der søies til: Saa siges i Sturlaugs Saga og andre flere Sagaer, at Sturlaug døde paa Sot-teleng i Gringerige, og blev der høilagt, men her fortælles at Grim Egir dræbte ham. Vi vide ei hvad der er sandest."

654 Gange Hrolfs Saga.

Hans Børn havde maatte reddet sig ved Flugten, han opfordrede nu Hrolf til at skaffe sig sit Fædrenerige. Hrolf gjorde sig strax rede til dette Tog, og seilede til Engelland med en vældig Hær. Kong Henrik havde en Troldmand i sin Tieneste der hed Anis, denne vidste at Toget skulde skee, og havde faaet sin Konge til at samle sin Hær, og søgt Hielp hos Jarl Maland og Kong Dungal af Skotland; men uagtet den engelske Hær var meget stærk, og Anis anvendte al sin Troldomskunst, seirrede dog Hrolf tilsidst. Harald blev nu Konge i Vincesier, og Stefner Hrolfs Ven, Thorgnyr Jarls Søn, ægteede den engelske Konges Syster. Hrolf holdt derpaa i Jylland et prægtigt Bilager med Ingegerde. Til Dringerige kom han aldrig, men drog til Gardarige, hvor han blev en mægtig Konge. Hrolfs ældste Søn hed Hreggvid, den anden skal efter kyn-dige Folks Mening have været den Kong Oluf i Danmark, om hvem der tales i Hromunds Grip-søns Saga. Enden af Sagaen indeholder nogle korte geographiske Efterretninger om Engelland og Danmark, samt et Forsvar for Sagaens Troværdighed, hvor det blandt andet hedder, at det er rimeligt, at den, som har sammensat denne Saga, maa enten have haft gamle Sange eller vise Mænds Sagn for sig.

Denne Saga bærer tydelige Præg af at være aldeles opdigtet. Skuepladsen hensættes for største Delen til fjerne Egne. Hovedpersonerne nævnes ei i noget historiskt Mindesmærke, og Begivenhederne ere i dem selv aldeles utrolige. Treende Stropher lægges Kong Hreggvids Gienfærd i Munden; forresten findes her ligesaaalidet Vers som Spør til en poetisk Oprindelse for Sagnet. Fortællingen er mere indviklet end ellers pleier at være Tilfældet, og som et Eventyr betragtet ikke ilde udtænkt. Den er vist nok oprindelig islandsk, dette vise allene de meddelte Prever paa dens forvirrede Geographie. Udenlandske Romaner have maaskee givet Stoffet til Vilhelms Bedrifter, men i øvrigt er det nordiske Fabelscener, der bleve udmalede. Forfatteren har ikke blot kiendt Sagnet om Hagne og Hedin, men ogsaa de opdigtede Sagaer om Erik Vidforle og Sturlaug Starfsame, kan følgerigen neppe have skrevet før Enden af fiortende Aarhundrede, men vel heller ikke meget senere. Deels fordi der findes flere Membraner af denne Saga, hvilket ikke lettigen havde blevet Tilfældet med et islandsk Skrift fra det femtende Aarhundredes sidste Halvdeel, deels fordi Roskilde siges i Enden af Sagaen at være Siællands Hovedstad, som det ikke blev efter at Chri-

656 Gange Hrolfs Saga.

keiser af Bayren havde valgt Kiøbenhavn til Residens.

Denne Saga er ikke bleven udgivet, men citeres dog undertiden som et Bidne af de ældre Historieforskere. Suhm har aftrykt dens Genealogier i den 41 Tabel til den kritiske Historie, men anmærker derhos, at han næsten er af den Tanke, at Gange Hrolf, Sturlaug Starffames Søn, er en opdigtet Person.

Saga om Illuge Brydefostre.

Kong Fring af Danmark var en Søn af Skjold, der sloges med Herman, hvorom deres Saga veed at fortælle. Fring var gift med Sigride, en Datter af Kong Wilhelm i Balland, med hvem han havde en Søn ved Navn Sigurd, skøn og stærk; denne opvozte med Illuge, en rask og dygtig Ungerføend. De svore Fostbrødreilag, og lode deres Blod rinde sammen, under Løfte at hegne hinandens Død.

Saga om Illuge Grydefostre. 657

Paa deres første Stog hærjede Fostbrødrene paa Orkenserne og Skotland, og finge stort Bytte, men da de mod Vinter vilde vende hjem, bleve de af Storm forslagne til en øde Fjeldbegn, hvor de vare nær ved at forkomme af Kuld, da de ingen Ild kunde faae antændt. For at afhjælpe Sagnet roede Illuge i Baaden over en Fiord. Der mødte han i en stor Hule en grim Jettekvinde, der lovede ham Ild, hvis han sagde tre sande Ord, han skulde da endog sove hos hendes Datter, der var en deilig Pige. Illuge saae sig omkring, og sagde: Hulen er stor, Jettekvinden styg, Datteren skøn. Kvinden, der hed Gryde, tillod ham nu at lægge sig hos Datteren. Men da de havde lagt sig, og han begyndte at vise Datteren Kiertejn, kom Gryde farende til, greb ham i Haaret, og truede at dræbe ham med et draget Sværd, fordi han vilde beskiæmme hendes Datter. Illuge svarede, han var ikke bange, ingen kunde ds mere end engang, hvorpaa Gryde kastede ham tilbage i Sengen. Næppe havde Illuge igien vendt sig til Datteren, før Moderen ilte tilbage, mere rasende end før. Saaledes gif det trede Gange, Illuge viste sig lige uforsærdet. Nu blev Gryde glad, skienkede ham Livet og Datteren, og takkede ham, for at have

658 Saga om Illuge Grydefostre.

befriet sig fra en stor Elendighed. Hun heed egentligen Signy, en Datter af Kong Ale i Alfheim, men var af sin onde Stedmoder, Grimhilde, bleven forhexet til en sæl Troldkvinde, og til at maatte slaes hver Nat med sine syv Halvsøstre, saalænge indtil nogen Mand bestod den anstillede Prøve. Strax efter kom de syv Jettinder til Hulen, der alle blev dræbte med Illuges Sværd. Han fik nu baade Guld og Jld, og Fostbrodrene kom lykkeligen tilbage fra Finmarken. Hilde blev gift med Illuge, Signy med Sigurd, der blev efter sin Faders Død Kyskekonge over Skaane i Danmark. Illuge boede en Tidlang hos Sigurd, var siden Gnode Asmunds Fostbroder.

Vi have her læst en Udsigt over et Eventyr, der med islandsk Farver fremstiller det i Fæehistorierne saa ofte forekommende Emne om en forhexet Prindsesse, som ved Heltemod befries. Da Historien om denne Forhexelse næsten optager den hele Saga, kan der ikkun være Spørgsmaal om Troværdigheden af de faae Efterretninger, Begyndelsen og Enden indeholder, og selv disse mangle al Hiemmel. Asmund Gnode er en Fabelhest (See Anmærkningerne til Egils og Asmunds Saga).

Saga om Illuge Grydefostre. 659.

Kong Skiolds Slægt anføres andre Steder heel forskjelligt, og det er kun ved Hielp af kunstlede Hypotheser, at Suhm, der i sin kritiske Historie har værdiget denne Saga for megen Opmærksomhed 1 D. S. 563, 2 D. S. 867, 3 D. S. 191, kan faae det her Anførte til at stemme med andre Slægtregistre. Det var vel ikke umuligt, at den Skiolds og Hermans Saga, der citeres i Begyndelsen, kunde være den tabte Skioldungasaga, men det kan lige saa let være en Fabelsaga, som citeres, eller og blot en Opdigtelse af Sagnskriveren, maaskee ikke ældre end femtende Aarhundrede, for at skaffe sit Hierneskind et Slags historisk Udseende. Sagaen er trykt i Upsala 1695 med svensk Oversættelse af Gudmund Dlofsøn 19 S. i 4.

Erik Bidforles Saga. *

Erik en Søn af Thrand, den første Konge i Thrandheim (Thronthiem), gjorde det Løfte, at han vilde søge det Sted, Hedningerne kalde Udødelig

hedslandet (udains-akr.), og de Kristne de levende Mænds Land eller Paradiset. Han seiler selvtolvte fra Norge til Danmark, hvor Kongens Søn, der var hans Navner, ledsager ham med et lige Følge. De kom til Myklegaard, som Grækerkongen var i Færd med at stride mod Vikinger, og gave ham saa kraftig Bistand, at fra den Tid begyndte Nordmænd der at hævdes. Grækerkongen havde en lang Samtale med den norske Erik, hvor han forklarede denne Treemigheden, ved at vise ham hen til den ene Sol, hvori man dog kunde adskille Ild, Klarhed og Varme, fortæller derpaa om Helvede, hvor Hedningerne skulde pines, at Jorden var 180000 Raster i Omkreds, at der var 100385 Raster fra den til den øverste Himmel, at Oceanet gif Jorden om, Indialand var det yderste Land, og Østen for det laae Udsødelighedslandet. I tre Aar var Erik i Myklegaard, lod sig døbe og reiste derpaa videre med sit Navner efter Grækerkongens Anvisning. Fire og halvtredstindstyve Mile inde i Indialandet kom de til en mørk Egn, hvor man kunde see Stierne Dag og Nat, der var meget Guldstav og mange Under; omfider kom de ud af de tykke Skove, og saae en stor Flod for sig, som den norske Erik, efter Grækerkongens Beskrivelse, kiendte at være

Phison, der kommer fra Paradis. Over Floden var en Steenbro og paa den anden Side et favert blomstrende Land, uden Field og Huler, hvorfra en herlig Bellugt kom dem imøde. Men paa Broen laae en gruelig Drage, og bortskrækkede den danske Erik. Den norske styrkede sig med draget Sværd i den ene Haand, en af sit Følge i den anden, i Dragens aabne Svælg. Den Danske Erik vendte tilbage, og fortalte Begges Endeligt.

Den norske Erik og hans Ledfager fore igiennem noget, der var som Røg; derpaa saae de et favert Land, fuld af Bellugt, med Græs, hvidt som Purpur, og Honningbekke allevegne. Landet var fladt, Solen skinnede, saa der ingensteds var Skygge; der var Stilhed i Luften, og kun lidt Vind ved Jorden. Længe gik de, og saae ingen Boliger, tilsidst bemærkede de et Taarn, der hængte frit i Luften. Sonden for Taarnet var en Etige sat til, som de gik opad; de fandt da det herligste Herberge. Der stod hvidt, herligt duftende Brød i sølverne Skaale. Kanden var af Guld med dyrebare Stene, Beggeret fyldt med Wiin, og Sengene bedækkede med guldbirkede Tæpper. Nu troede Erik at have fundet Udsødelighedens Landet, takkede Gud, og efter at have taget Næring til sig, lagde sig til at sove. Da aabent-

662 Erik Bidforles Saga.

baredes for ham en faver skinnende Dreng, en af de Guds Engle, der bevare Paradisets Port. Denne havde staaet hos ham, da han gjorde sit Lofte, havde siden ledsaget ham paa hans Wei, og fortalte ham nu, at hvad han saae, var de levende Mænds Jord, hvilken kun var at regne som en Hede imod Paradiset, der laae i Nærheden, men hvor ingen levende kunde komme. Engelen selv boede i Himlen, men Gud havde sendt ham ned, for at bevarte Erik, og lønne ham for sin Moie. Engelen spurgte Erik, om han vilde blive der, eller drage tilbage til sin Odelsjord. Erik valgte det sidste, at ei hans Landsmænd skulde tro, at han havde sat Livet til. Han gik med sin Ledsager igien til Stenbroen, blev atter udspyet af Dragen, og fortsatte Reisen først til Myklegaard, hvor han forblev i trende Aar, derefter til Norge. Elleve Vintere derefter, da han bad aarle, greb Guds Aand ham, og han fandtes ingensteds.

Dette Eventyr kan ikke være digtet efter Amerikas Opdagelse. Det findes desuden i Flateyrbogen Kol. II-15, kan derfor ikke være yngre end det fiortende Aarhundrede. Neppe er det ældre end det trettende, da man nok ellers næiere

Erik Bidforles Saga. 663

havde knyttet Helten til nordiske Sagn; det Hese har blot en theologisk Tendens. Skildringen af Paradiset rober Islænderen, der havde i sit Land de mange uveifomme Fjelde, lidt Solskin og megen Blæst. Det hvide Græs er uden Tvivl foranlediget ved Sagn om Træer i Indien, der bære den hvideste Uld, thi just denne Mærkelighed beretter Rymbegla S. 346, at der findes det Land, der ligger ved Ganges, som falder ned fra Paradisets Bierge.

Erik Bidforle der fandt Udsdeligheds Landet nævnes i et Membran af Hålfdan Eisteinsens Saga No, 343 i 4, og hans Saga bliver citeret i Sange Hrolfs Saga. Da sidstnævnte neppe kan være yngre end Begyndelsen af femtende Aarhundrede, tiener dette til at bestyrke den ovenfor udtrede Formodning om Sagaens Ælde.

Hjalmar's og Ramer's Saga.

Aar 1690 udgav Lucas Halpap en akademisk Disser-tats i Upsal, hvori han fortalte at have fort

664 Hialmars og Ramers Saga.

tilforn hos en Bonde fundet Fragmenter af et med Runer. beskrevet Membran, som han for en Spotpris tilkøbte sig. Bonden havde efter eget Sigende havt flere saadanne Blade, som han havde forbrugt. Halpap meddeelte derpaa Fragmentet ledsaget af en svensk Oversættelse.

Man læste her, at Abor og Samolis (Abaris og Zamolxis) vare komne fra Grækenland, og blevne meget yndede. Især beskrevs, hvorlunde en Kong Hialmar havde erobret Viarmeland, som ligger mellem Thulemarken og Gandvig. Han blev navnkundig og havde mange Bæringes hos sig. Hialmars Datter Heidil blev bortført af en Bersærk der hed Urke, hvem Thor efter Faderens Bøn ihjelslog med sin Mjalner. Heidil ægtede derpaa Hramer, og en anden af hendes Friere, der havde udfordret denne, blev formildet ved at erholde et Guldhorn, helliget Thor, Odin og Freia. Efter nogle Huller i Membranen, og formedelst Tiære ulæselige Steder, følger noget om Hramers Strid med en Kong Olof. Hramer flygtede fra Thulemarken til Viarmeland, og brugte allehaande Koglerie mod Olof, der dog omsider fangede ham, nødte ham til at antage sin Ero, og ødelagde Jumas Tempel. Afgudspræsterne flygtede til Sigtuna, hvor de offrede paa en Høi ved Signildsbierg,

Hjalmar's og Ramer's Saga. 665

derfra forjoges de til Vinland, hvor de giestede
Sagnskriverens Fader, Hrødr.

Denne Opdagelse var saare velkommen for
Datidens svenske Oldforskere, som ikke blot heri
med Glæde saae et vigtigt Bidrag til deres Lands
ældste Historie, et Beviis for Runernes høie Værdi,
men ogsaa fandt deres egne Hypoteser paa det
usiagtigste bekræftede. Biarmelands Beliggenhed
angives overensstemmende med Scheffers Mening,
der i sin Lapponia gjør det til eet med Lapland,
tværtimod Snorre Sturlesens og alle islandske Sa-
gærs Vidnesbyrd. Freia sættes ved Siden af
Thor og Odin, ligesom flere svenske Oldforskere,
tværtimod Adam af Bremens Vidnesbyrd, havde
sat denne kvindelige Guddom blandt de trende, der
dyrkedes i Upsals Tempel. At Zamolxis og Aba-
ris havde bosat sig i Sverrig, og at det paradisi-
ske Glæsisvold laae i Nærheden af hint svenske Biar-
meland, passede saare vel med D. Rudbeks Drøm-
merier om Atlantis o. s. v.

I Begyndelsen af det syttende Aarhundrede
udgav J. Peringskiöld Fragmentet i Folio med et
Facsimile af hele Membranen, derpaa Texten igien
med gothiske Bogstaver og en dobbelt Version, svensk

666 Hjalmar's og Ramer's Saga.

og latinsk. Fragmentet blev endog for Runernes Skyld optaget i Hicquesii thesaurus. Ole Rudbeck henførte Fragmentet til det syvende Aarhundrede, Stiernman til det tiende, Biörner meente, at Fortællingen vel kunde være forfattet i det ellevte Aarhundrede og nedskrevet i det tolvte.

Imidlertid vare der dog enkelte svenske Lærde, der tvivlede om denne Opdagelses Rigtighed. Med Barsomhed yttrede Erkebisp Benzelius og Ole Celsius den Ældre deres Indvendinger *) mod en Sag, de iøvrigt Antiquarer betragtede som Rationens. Friere talte den yngre Celsius **), Ericsson ***) , og især den berømte Ihre ****).

I Danmark gjorde Fragmentet mindre Lykke. Tidligst havde der Otto Sperling den Yngre yttret Tvivl. I Sibberns idea hist. lit. Islandorum *****) erklæres Fragmentet ligesom for et Bedrageri, ligesom og hos Suhm i Fortalen til hans kritiske Historie 4 D. S. XXIX. Neppe har vel heller nogen Islænder kunnet ansee et Frag-

*) Den første i Privatforelæsninger over den svenske Historie, den sidste i dislert. de Abari 1703.

***) Svea Rykes Ryrko-Historia 1 D. S. 23.

****) Bibliotheca runica p. 20.

*****) De Runarum in Svecia antiquitatis S. 42.

*****) Findes i Dreyers Monumenta anecdota Lubeæ 1760 S. 193.

Hjalmar's og Ramer's Saga. 667

ment for oldnordiskt, hvis Sprog bærer saa tydelige Præver paa Forfalskning. Thorhallsen har et Brev til Langebek fra 1762, der findes aftrykt i Langebekiana S. 317, ved flere Exempler viist, hvorledes Sproget er en Blanding af de ældste Digterudtryk, og stige moderne Ord, der i de bedre Sagaer ikke forekomme.

Udførligst blev endeligen Sagaens Uægthed bevist i Sverrig selv af K. G. Nordin, siden Biskop i Hernösand, i en akademisk Dissertats, under Titel Monumenta Sviogothica vetustioris ævi falso meritoque suspecta Continuat. I. Upsal. 1774 i 4. Af dette grundige Skrift ere de Notitser af den svenske Litteratrhistorie hentede, som i det Foregaaende meddeltes.

Krembre Saga. *

Denne opdigtede Saga kiendte man hidtil blot af nogle Breve, vexlede mellem Lagerbring og Langebek, der ere trykte i de af Nyerup udgivne Lan-

gebekiana 1794, S. 323-331. Lagerbring fortalte nemlig Langebek i et Brev fra 1756, at han havde seet en Saga, der under ovenansførte Titel indeholdt en Beskrivelse over Cimbrernes Udvandring og Krig mod Romerne. Om denne Saga heed det, at en Svenssk, ved Navn Niels Hufwudson Dahl, havde kjøbt den med andre gamle Bøger af nogle Islændere i Kiøbenhavn, at han for dens Mærkeligheds Skyld strax havde oversat den paa Svenssk, men Originalen tilligemed sine øvrige Bøger havde han affendt paa et Skib, der strandede ved Gothland, af hvilken Narfag allene Oversættelsen var bleven reddet. Lagerbring fandt Sagen saa mistænkelig, at han, førend han vilde øde sin Tid paa at undersøge dette Skrift, først forespurgte sig hos Langebek, om nogen saadan islandsk Saga fandtes i Kiøbenhavn. Langebek svarte, at denne Saga maatte være en nydigtet Fabel, da et saadant Skrift havde været gandske ubekiendt saavel for Torfæus som Arne Magnæus, der med alt for megen Flid havde undersøgt deres Fædrelands Litteratur, til at et Skrift af saa mærkeligt Indhold kunde have undgaaet deres Opmærksomhed. Men om der endogsaa var skreven paa Island en saadan Beretning om det cimbriske Tog, maatte samme enten være en Roman, eller en Com-

pilation af græske og romerske Skribentere; da Islænderne vare alt for nyt et Folk, til at de af deres egne Sagn skulde kunne vide noget om saa gamle Bedrifter, og at de skulde kunne have benyttet nogen samtidig Skribent, der nu var tabt, syntes lidet troligt. I øvrigt ønskede Langebek at erholde en Gienpart af Sagaen, for nærmere at prøve den, og forekomme, at ikke nogen anden derved blev bedraget.

Mere findes ikke herom i Langebeks Papirer, men iblandt de thottske Manuskripter paa det kongelige Bibliothek giemmes en dansk Oversættelse af bemeldte Saga, der ifølge Overskriften skal være forfærdiget af det Norske (det Islandske) 1757. Det korte Indhold deraf er følgende.

Den mægtige Kong Kremlre styrede hele Gøttheriget, og boede i Byen Bispingeborg eller Bitatala i Smaaland, han havde sat Nale, en af sine syv Sønner til at regjere Danmark og Ridgothland, hvor denne byggede Naleborg, og tvende Brodersønner over Herrederne i Norge. En Gang mødte Kongen paa et Tog i Østersøen en Havfrue, der, fortørnet over at Kongen ei vilde tage hende til Ægte, forkyndte ham: at han havde skudt sin Lykke fra sig, og skulde langt fra sine Lande blive reden ihjel af en grumfærdig Mare. Endeel Aar

efter, da Kongen var bleven gammel, forsamlar han alle sine Underkonger, og gior det Løfte første Suledag, at han ei vilde døe under sodet Bielke, hellere i Baabenbrag, og agtede at søge det hellige Fjeld, der brænder Dag og Nat, hvori Forfædrenes Siæle evindeligen glædede sig. Af hans Sønner skulde Fridulf den Spagfærdige og Ale den Stærke blive tilbage. De Dyrige fulgte ham og meget Folk. Hæren drog over Jomsborg videre frem, mange forenede sig med dem, saa Hæren var større end Alpefjeldet, ved da den drog ud fra Sverrig. Den Første, der gjorde dem Modstand, var Kong Herman, der regierede over Norik og Svabenland. Han mødte ved Dunaa med en stor Hær, men blev slaget, og flygtede til Norikeborg, hvor han dog maatte overgive sig i Kong Kremlres Bold, der sluttede Venkskab med ham, og lod ham ægte den svenske Skioldnis Sigrid den Fabre, paa Vilkaar, at Herman fulgte ham med 10000 Mand. Hele Hæren, over 100000 Mand, samt 250 Skioldmæer, trængte derpaa over Fjeldet ind paa Vallands Sletter, sloge den romerske Hovedsmand Mattet ved Naen Apis, ødelagde Borgene Podosborg og Luneborg, og efter at være bleven forstærket med friske Hærfolk, som Kæmpen Hobobertus, Søn af Kong Godmund paa Glasfjøl, havde ført

til dem, droge de mod Rom. Men Kong Krembre havde tøvet for længe i Luna, Komerne fik Tid til at kalde Grev Mare og Kattul fra Særkland. Disse mødte dem med stor Magt og 20 Elefanter uden for Romeborg, da Heden havde mindstet Nordmændenes Hær. Det blev et haardt Slag, men Elefanterne traadte Krigsfolket under Fødder som en Sædemark. Kong Krembre blev saaret og segnede, Grev Mares Hest sondertraadte Kongens Bryst. De Fleste bleve dræbte, de Dørrige fangne, deriblandt Vermund Skialdre fra Skaane, Toffte fra Berend, og et Par Andre, der omsider bleve løsgivne, kom tilbage og fortalte om Kong Krembres Færd. Tofftes Hoi sees endnu paa Berend, og Vermunds i Skaane.

Nogle Bendinger, som hist og her findes i Fortællingen, tyde hen paa en islandsk Original. Ere disse ikke forsætliggen indstikkede, for at skaffe Foregivendet et Skin, maae det Hele i Midten af forrige Aarhundrede være bleven opdigtet af en Islænder, som ventede god Betaling af svenske Oldforskere for en Saga, der betragtede Sverrig som Hovedriget i det gamle Norden, og lode Cimbrerne derfra begynde deres Udvandringer. Mær-

mere at drøfte dette Eventyr, vilde efter det For-
anførte være overflødig.

Halvdan den Gamles Saga. *

Var denne Saga for et Aarhundrede siden blevet
bekendt, vilde den have gjort megen Opsigt. Den
kan betragtes som en historisk Kommentar til den
genealogiske Deel af Fundin Noreg. Den begyn-
der med Halvdan den Gamles Levnet, og fortæller
hans og alle hans Søners Krigstoge meget om-
stændeligen i kronologisk Orden. I Stilen findes
adskillige Archaismar, og de mange indstrøede Vers-
ere alle forfattede efter det gamle Fornyrdalag.
Sagaen indeholder, naar man undtager et Par-
sel, slet intet Overnaturligt. Med megen Fuld-
stændighed nævner den de fleste baade af Nors og
af Gors Efterkommere, hvis Navne findes opteg-
nede i Fundin Noreg, og desuden mange andre af
Oldtidens Helte: Kong Frode, Kong Halog,
Storværk og Stärkodder, Thorstein Vifingsen og
Fritthiof, Hromund Bersærk og Ulf Eenhaand. Som

Halvdan den Gamles Saga. 673

Himmels blive de eddiske Sange Grimnismal og Hyndluliod citerede, og et Sted desuden Volsungasaga. Et aldeles nyt Lys vilde ved denne Saga blive udbredt over det tredie og fjerde Aarhundredes Begivenheder. Man vilde saaledes erfare, at det første Kuld af Halvdans Sønner faldt i et Slag ved Rhinen imod Rømerne, over hvem Konstantin den Store regierede, og finde det bekræftet, at alle de Konger, der nævnes i de gamle Qvæder om Volsungerne, ere af Halvdans Et. Den genealogiske, chronologiske og synchronistiske Tabel over de gamle norske Konger, som findes bag i den første Deel af Schönnings norske Historie, vilde paa nogle Smaaforstælligheder nær blive fuldkommen stadfæstet.

Men vi ville ikke opholde os videre ved at anføre alt, hvad der kunde læres af denne Saga, hvis den var ægte, da det er vist, at den for ikke mange Aar siden er bleven opdigtet. 1812 blev den først i Afskrift bragt til Kiøbenhavn; den Gang fandtes der adskillige Exemplarer deraf i Island; men allerede den Omstændighed, at en saa vigtig Saga havde undgaaet de ældre Oldforskeres Opmærksomhed, især Arne Magnæi, der havde gienreist hele Island for at opsoge Haandskrifter,

674 Halvdan den Gamles Saga.

og anvendt ethvert Middel for at tilvende sig dem, maatte vække stor Mistanke. Denne bestrækes endnu mere ved Sagaens indvortes Beskaffenhed. Just dette, at Sagaen slet intet Vidunderligt indeholder, er et kraftigt Beviis paa dens Uægthed. Uagtet den er udsmykket med Vers, er dog Fortællingen selv blottet for al poetisk Farve. Men det var utænkeligt, at fra saa gamle Eider en sliq Række af ensformige Krigsbedrifter uden et eneste udmærket Træk skulde være bleven forplantet, eller at Oldtidens særegne Anskuelsesmaade ikke skulde have afpræget sig i Begivenhedernes Fremstilling. For saavidt kan altsaa denne Saga bidrage til at bestyrke de Mythiskes Uægthed, at den viser, hvor vanskeligt det er at gribe Manden, det Væsentlige i de gamle Sagn, det som giver dem deres Liv. Alt det Formelle derimod saavel i de profaiske Bendinger som i Digtersproget var her bleven ret godt iagttaget.

Hvad der endeligen afgjør Spørgsmaalet er, at Sagaens Forfatter er en endnu levende Islænder Hr. Sysselmand Espolin, der i sin Ungdom har for Moroes Skyld sammensat denne Saga, og slet ikke har havt til Hensigt dermed at føre Noget bag Lyset; hvorfor han og strax tilkiendegav sig at

Halvdan den Gamles Saga. 675

være Forfatter, saasnart han erfarede at Rogen var bleven opmærksom paa dette hans Landsfoster.

Da det var muligt, at flere Afskrifter af denne Saga kunde blive udbredte, og foranledige unyttige Undersøgelser, syntes det passende her at nævne den.

